

# Vatra veche

## 9

*Români din toate țările, uniți-vă!*

Lunar de cultură \* Serie veche nouă\* Anul XI, nr. 9 (129) septembrie 2019 \*ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) \*Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc  
VATRA, 1971 \*Redactor-șef fondator Romulus Guga\* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț



Mulțumesc revistei „Vatra veche” pentru felul în care, consemnând ceremoniile de la Struga pentru publicul din România, nu le-a lăsat să dispară în neant.

Pentru că este vorba de un eveniment care, evident, nu aparține doar biografiei mele, ci și culturii române.

Nicolae Băciuț, singurul scriitor venit de acasă ca să participe și să mărturisească, m-a făcut să nu



mă simt singură.

Același sentiment de emoție aproape patriotică mi l-a dat întâlnirea cu bătrânul fotograf al Festivalului - care de 58 de ani face portretele celebrilor câștigători ai „Cununii de Aur” - și care, în timp ce mă fotografia cu străvechile lui aparate, mi-a spus cu mândrie „Io sum armân”. Era mândru pentru premiul meu.

ANA BLANDIANA

## ANA BLANDIANA - CUNUNA DE AUR A POEZIEI

## SUMAR

Ana Blandiana, Cununa de Aur a Poeziei, de Nicolae Băciut/3  
 La ce bun poezii în vremuri de restriște, de Ana Blandiana/4  
 Mesajul poezilor, de Vlada Urosheviki/6  
 Când poezia omagiază vinul, de Ana Blandiana, Nicolae Băciut/7  
 Mihai Cimpoi sau construcțiile critice..., de Daniel Corbu/8  
 Schiță de portret: D.R. Popescu, de Daniel Corbu/11  
 Un poet paradigmatic. Adam Puslojic, de Florian Copcea/12  
 Poeme de Dumitru Ichim/13  
 Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/14  
 Remember -30. N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lerner/15  
 Gnoseologia între sacru și profan (Valeriu Anania), de Cătălin Varga/16  
 Târziu de toamnă, poem de Doina Cherecheș/19  
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/20  
 Inedit. Blestemul chinezesc, de Francisc Păcurariu/21  
 Să ne (re)amintim de Otilia Cazimir, de Dumitru Hurubă/22  
 Ocean întors. Au și imperiile soarta lor, de Silvia Urdea/24  
 Asterisc. Fascinanta memorialistică, de Dorin Nădrău/27  
 Vitrina. Poetul și lumea (Răzvan Ducan), de Horia Bădescu/28  
 Ocean întors. Despre un poem dorescian inedit, de Mirela Ioan Borchin-Dorcescu/29  
 Oameni și gânduri (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/31  
 Vitrina. Francisc Păcurariu, de Răzvan Ducan/33  
 Spații interioare (Nicolae Suciu), de Ioan Marcoș/36  
 Cronica literară. O poetică înaltă (Nicolae Opreșan), de A.I. Brumaru/39  
 În cupa vieții (Nicolae Crepcia), de Constantin Stancu/40  
 Pe urmele Basarabiei (Romulus Cioflec), de Ion Popescu-Topolog/41  
 Satul dintre blocuri (Marian Drumur), de Mircea Gheorghe/42  
 O călătorie la capătul lumii (Doina Rad, Ilie Rad), de Mihai Cistelican/43  
 Valorile spiritului transcendent (Sorin Finchenstein), de Mihai Batog-Bujeniță/45  
 Răzbunarea iertării (Eric-Emmanuel Schmitt), de Roxana Manea/46  
 Poeme de Dumitru Băluță/47  
 Beția toamnei..., poem de Camelia Florescu/48  
 Poeme de Iuliu Ionaș/48  
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49  
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/50  
 Lumina și cântul nuntesc peste fire (Octavian Goga), de Gheorghe Moldoveanu/51  
 Poeme de Mihaela Aionesei/54  
 Ziua aceea, de Radu Șerban/55  
 Amvon. Crucile zburătoare, de Gheorghe Nicolae Șincan/56  
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/57  
 Retorica divină (Ioan Jude), de Florin Bengean/58  
 Dialog epistolar tată-fiică, de Veronica Pavel Lerner/59  
 Starea prozei. Cormoranii, de Nicolae Suciu/60  
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/63  
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/64  
 Radu Șerban, un diplomat talentat, de Nicolae Mareș/65  
 Poeme de Nicolae Nicoară-Horia/66  
 Înconjurul lumii în doi, de Horia Porumb/67  
 Omagiu limbii române: de la Eminescu la Grigore Vieru, de Ilie Șandru/69  
 Poeme de Edmond Neagoe/73  
 Biblioteca Babel. Despre vară, de Maria Cecilia Nicu/74  
 Când soarele coboară spre apus, de Elena Buică/75  
 Excelsior. Poeme de Seren Altintop/76  
 Scena. Buzăul iubește teatrul, de Tamara Constantinescu/77  
 Teatru. Streptease la Bazin, de Cristian Stamatoiu/79  
 Muzica și poezia în dialog, de Georgeta Resteman/80  
 Argument pentru pace, de Corina Simeanu/81  
 Plastica. Sasho Blazes/82  
 Literatură și film. Umanitatea la rampă, de Alexandru Jurcan/82  
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83  
 De la un clasic citire. Traian Marcu/83  
 Epigrame, de Nicolae Matcaș/84  
 Curier/85



În Parcul Poeților, Ana Blandiana a sădit un pom



Ana Blandiana, membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din Macedonia de Nord



În Catedrala Sf. Sofia, din Ohrid



După recitalul de poezie de la Mănăstirea „Theotokos Sfântul”, Kalishta – companionii români ai Anei Blandiana în Macedonia de Nord

Număr ilustrat cu imagini de la Festivalul „Serile de Poezie de la Struga” și pictură de Sasho Blazes



# Ana Blandiana, „Cununa de Aur” a poeziei

La Struga, Republica Macedonia de Nord, s-a încheiat Festivalul Internațional „Serile de Poezie de la Struga”, care a adus poeziei române, Premiul „Cununa de Aur”, cel mai important premiu de poezie din lume.

Acesta i-a fost acordat poetei Ana Blandiana, care timp de o săptămână a participat la o serie de manifestări literare prin care a făcut o bună propagandă literaturii române.

Ana Blandiana a fost felicitată de Președintele Macedoniei de Nord, Stevo Pandarovski, pentru premiul Cununa de Aur la Festivalul de Poezie de la Struga.

A fost primită, de asemenea, ca membru de onoare, în Uniunea Scriitorilor din Republica Macedonia de Nord.

„De 58 de ani, marii poeți ai lumii aleși de dvs. vin pe acest pământ călcat și de Orfeu, recunoscători și luminați de credința că frumusețea poate salva lumea, și prin prezența lor în Balcani dau nimbului european forma Cununii de la Struga”, a afirmat Ana Blandiana în cuvântul de acceptare a prestigiosului premiu.

„Pentru o poetă precum Ana Blandiana, a spus Elizabeta Șelea în cuvântul său rostit la Catedrala Sf. Sofia din Ohrid, scrierea de poezii este o problemă de credință și încredere de nezdruncinat în rolul, responsabilitatea și misiunea pe care cuvântul o are ca ipostază a lui Dumnezeu!”

Premiul de la Struga a mai fost obținut în 1982 de Nichita Stănescu, el, alături de Ana Blandiana, în 2019, înscriindu-se într-o galerie de mari poeți ai lumii, între care Wystan Hugh Auden, Pablo Neruda, Eugenio Montale, Léopold Sédar Senghor, Allen Ginsberg, Joseph Brodsky, Seamus Heaney, Hans Magnus Enzensberger, Tomas Tranströmer, Adonis, Ko Un, Margaret Atwood, Charles Simic, Adam Zagajewski.

Câțiva dintre laureații premiului de la Struga au fost distinși apoi și cu Premiul Nobel pentru literatură, ceea ce a certificat valoarea acestui Festival ajuns la a 58-a ediție.

Inițial, în 1961, Festivalul era destinat doar poezilor macedoneni, ca

apoi, în 1963, să se extindă în toată fosta Republică Federativă Jugoslavia, iar, din 1966, evenimentul avea să devină un festival cultural internațional.

Premiul Internațional Cununa de Aur a fost atribuit la prima ediție internațională lui Robert Rozhdestvensky (URSS).

La fiecare ediție, au fost atribuite și alte premii și au participat la manifestările derulate de-a lungul anilor peste 4000 de poeți, traducători, esești și critici literari din aproape o sută de țări de pe toate continentele.

Publicul iubitor de poezie macedonean, dar și turiștii atrași de ofertantele plaje ale lacului Ohrid și de apele sale limpezi și calme asistă ediție de ediție la manifestări care se desfășoară nu doar la Struga, ci și în alte localități macedonene.

La această ediție, participanții au derulat activități cu publicul la Struga, Ohrid, în curtea bisericii mănăstirii „Theotokos Sfântul”, Kalishta, la Kavadarci, Skopje.

Zilele dedicate festivalului au adus Republica Macedonia de Nord într-un orizont de onorantă vizibilitate în întreaga lume.

Nu și în România, unde evenimentul a trecut aproape neobservat, iar la manifestările din Struga nu a fost vreo prezență oficială, cum nici reprezentanța



**Ana Blandiana și Președintele Macedoniei de Nord, Stevo Pandarovski**



**La Conferința de presă de la Hotelul Drim**

diplomatică română din Macedonia de Nord nu a acordat atenție evenimentului, deși este probabil cel mai important eveniment al anului în Macedonia.

Din România au fost prezenți doar organizatorii Festivalului Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” de la Brăila, prof. dr. Gabriela Vasiliu, ing. Cristi Vasiliu, tânăra poetă Cristina Vasiliu și subsemnatul, singurul român care a participat la ambele festivități dedicate laureaților români, Nichita Stănescu, în 1982, și Ana Blandiana, în 2019, într-un arc de timp de 37 de ani, reprezentând totodată și presa literară românească („Vatra veche”, prezentată de-altfel la o dezbatere despre presa literară) și, cu voia dv., pe poezii români, într-o solidaritate devenită o floare rară.

Drumul de la Struga la Struga, de la Nichita Stănescu la Ana Blandiana, îl voi mărturisi într-o carte, un document despre două momente care, că le place sau nu onora, rămân memorabile, referențiale pentru recunoașterea poeziei românești în lume.

**NICOLAE BĂCIUȚ**



**La Mănăstirea „Theotokos Sfântul”, Kalishta**

## La ce bun poezii în vremuri de restriște

Cred că ar trebui să precizez de la început că, atunci când am ales ca titlu versul lui Hölderlin, prin „vremuri de restriște” nu am înțeles doar comunismul. Faptul că întrebarea este pusă de Hölderlin dovedește că niciodată istoria nu a fost propice poeziei, iar vremurile au fost întotdeauna mai mult sau mai puțin de restriște. E adevărat însă că, în ceea ce mă (ne) privește, dintre vremuri eu am cunoscut comunismul și postcomunismul, deci răspunsul la întrebare nu poate să nu capete accentele concrete ale relației dintre scriitor și putere, dintre scriitor și libertate, dintre scriitor și tragedia în mijlocul căreia trăiește, căreia reușește să-i reziste sau căreia îi cade victimă.

Cuvântul „a rezista” are două sensuri:

- a supraviețui, a rămâne viu;
- a lupta, a opune rezistență.

În mod evident, cultura are mai mult de-a face cu supraviețuirea decât cu lupta, dar să nu uităm că nu este vorba despre supraviețuirea fizică a unei ființe sau alteia, ci de supraviețuirea unei continuități colective, de salvarea definiției unui popor care în lipsa acesteia ar deveni o simplă populație. În acest sens, supraviețuirea prin cultură este o rezistență profundă, esențială.

Să rămânem însă la termenul împământat și să privim mai atent întrebarea, niciodată nevinovată, dacă a existat sau nu o rezistență prin cultură. Primul lucru pe care vom fi obligați să-l observăm este că răspunsul afirmativ a fost atacat atât dinspre cei care ar fi vrut mai mult decât o rezistență prin cultură, cât și dinspre cei pentru care ideea de rezistență nu intra în socoteli, în schimb socotelile impuneau murdărirea celor care încercaseră să reziste, fie chiar și numai prin cultură. Pentru că, vorbind despre represii împotriva culturii în condițiile în care cultura nu a încetat să existe și a supraviețuit sistemului în cadrul căruia s-a născut, vorbim despre rezistența culturii, după cum rezistența culturii, ca formă de manifestare a spiritului și ca formă de memorie a societății, a făcut posibilă rezistența cu ajutorul culturii, deci

prin cultură, la operația de spălare a creierului și de formare a omului nou.

Acest tip de rezistență era în fond o împotrivire la moartea intelectuală, o formă de supraviețuire înțeleasă nu ca acomodare oportunistă și superficială la mediu, ci, dimpotrivă, ca o profundă subversiune a sistemului prin nerenunțarea la valorile pe care el trebuia, pentru a învinge, să le distrugă. Această supraviețuire prin cultură nu spera să înfrângă comunismul, dar încerca să-i contracareze și să-i diminueze efectele asupra celor mai profunde celule ale spiritului colectiv. Aș vrea însă să precizez (referindu-mă de data aceasta la propria mea experiență) că, atât în cazul celor trei interdicții de semnătură (1960–1964, 1985, 1988–1989), cât și în nenumăratele cazuri când n-am ajuns să-mi public lucrările, nu era vorba despre texte politice propriu-zise, ci de poezie, o poezie considerată periculoasă pentru că spunea adevăruri într-o societate în care singura materie primă nedeficitară era minciuna și singura realitate nebutaforică aparatul represiv. Astfel, rostirea celui mai neînsemnat adevăr putea fi privită ca o crimă sau ca un act de eroism, iar adevărul estetic devenea, prin însăși perenitatea lui, subversiv, deci politic.

Iar reprimarea nu făcea decât să-i sublinieze valențele politice. De altfel, eram convinsă de ceea ce N. Steinhart formulase deja, pe urmele lui Wittgenstein, fără ca eu să pot ști, și anume că în condițiile dictaturii „eticul și esteticul sunt identice”. În complicitatea între autor și publicul său, poetul era mai bine plasat decât alți autori pentru că instrumentul său predilect, metafora (o comparație căreia îi lipsește un termen), dădea posibilitate poeziei să se realizeze la mijlocul distanței dintre poet și cititorul care completa singur ceea ce nu fusese spus. Poemul meu «Totul », difuzat scris de mână în samizdat, ajunsese sa fie de doua ori mai lung decât cel scris de mine, pentru că fiecare cititor îi adăuga propriile sale noțiuni. Întrebarea nu este, deci, dacă ceea ce se numește rezistență prin cultură a existat, ci dacă a putut ea ține locul unei rezistențe propriu-zise, al unei rezistențe politice.

Personal, cred că nu mi-am făcut decât datoria de scriitor, nu am făcut decât să scriu ce credeam și să încerc să public ce am scris.



**În Catedrala Sf. Sofia din Ohrid, susținând alocuțiunea: „La ce bun poezii în vremuri de restriște?”**

Uneori am reușit, alteori nu am reușit. Gestul de rezistență, gestul politic, gestul prin care o poezie a fost transformată într-un manifest aparține celor care mi-au multiplicat paginile, înlocuindu-mi tăcerea impusă prin propriile lor reacții. Am fost nu numai autorul cărților mele, ci și autorul tăcerilor mele, grație celor care îmi copiau poeziile de mână și le dădeau mai departe în sute de mii de exemplare, transformându-mă dintr-un scriitor singur într-un lider de opinie. Rezistența culturii aparține autorilor, rezistența prin cultură aparține publicului. A nega existența acestui fenomen al psihologiei colective ar fi, cred, nu numai o greșeală, ci și o nedreptate. Așa cum ar fi o nedreptate și o greșeală să considerăm că existența acestui tip de o rezistență profundă, precaută și reușind să salveze în adânc, oricât de ascuns, sămburele viu al gândirii libere, poate să compenseze în devenirea noastră istorică patologia dizolvantă a nesolidarizării. Să nu uităm că un gânditor interbelic, Mihai Ralea, spunea că românii sunt un popor format din indivizi care au tendința să se salveze fiecare pe cont propriu. Rezistența prin cultură confirmă acest diagnostic. Dar ea se află la jumătatea drumului între rezistența politică explicită și neant. Problema noastră nu este să ne încapătănăm să demonstrăm în →

**ANA BLANDIANA**

pofida argumentelor că n-am făcut nici atât, ci să ne întrebăm de ce am făcut numai atât.

Aș vrea însă să ne întoarcem la o temă aflată ca cronologie și ca importanță înaintea temei rezistenței scriitorilor. Este vorba despre relația acestora cu puterea. Problema raportului dintre scriitor și putere există, evident, în toate epocile și, tot evident, în epocile libere ea este mai lipsită de importanță decât în epocile totalitare. Pentru că în libertate scriitorul hotărăște intensitatea și sensul acestei legături și, chiar și atunci, relația este profitabilă doar pentru deținătorul puterii, scriitorul are întotdeauna de pierdut, în timp ce în dictatură scriitorul este legat de tiran printr-o dependență impusă de acesta și căreia el, scriitorul, poate cel mai mult să-i dea direcția de manifestare: supunere sau revoltă. Nu i se lasă libertatea de a fi indiferent. De fapt, lucrurile sunt destul de curioase, pentru că e clar că legătura dintre scriitor și putere este mult mai greu de ignorat decât legătura pictorului, arhitectului, cineastului cu aceasta. Deși aceștia din urmă depind de mijloace materiale importante în lipsa cărora nu pot să-și exercite arta, deci cenzura se aplică ante-factum. Scriitorul nu are nevoie decât de creion și hârtie, iar cenzura se exercită întotdeauna asupra operei încheiate, post-factum. Și totuși, scriitorul este mai dramatic și mai sufocant legat de putere. Și asta nu numai pentru că impactul lui asupra celorlalți este mai mare (deși, la urma urmei, în ultimele decenii el a fost depășit de cel al cineastului), ci mai ales pentru că în mentalul colectiv scriitorul este cel mai legat de noțiunea de posteritate, el poartă povara perenității: puterea scriitorului constă în bănuiala și frica celorlalți că paginile lui vor rămâne și vor mărturisi. Nenorocirile și represiunile care se abat asupra sa sunt direct proporționale cu această putere care naște ambiția și chiar obsesia celeilalte puteri, cea politică, de a încerca să manipuleze eternitatea, contracarând amenințarea perpetuă pe care literatura o reprezintă pentru orice structură de putere.

Oare faptul că au fost scriitori interzisi, faptul că au fost scriitori în închisori nu spune nimic, dacă nu despre împotrivirea lor, cel puțin despre spaima autorităților de posibila

lor împotrivire? Această represiune profilactică împotriva scriitorilor dă măsura capacității literaturii de a fi periculoasă pentru dictatură și a caracterului ei continuu subversiv, pentru că e incontrollabil prin perenitate.

Când analizez legătura dintre scriitor și putere, mă gândesc, în general, la puterea totalitară, la perioada în care puterea era în stare să-i impună scriitorului gesturi și reacții, care puteau fi refuzate doar prin asumarea unor riscuri. Faptul că dintr-un motiv sau altul nu toți aveau curajul necesar acestui refuz putea fi, deci, mai mult sau mai puțin comprehensibil. Dar relația scriitor – putere există și în condițiile libertății și ale democrației, dezvoltată pe aproape aceleași coordonate, dar fără scuza represiunii. Ca și dictatorii de ieri, politicienii de azi preferă să aibă în preajmă scriitori de prestigiu, cu prezumtiv acces la perenitate, doar că acum scriitorul nu poate fi obligat, el poate fi doar cumpărat, iar responsabilitatea tranzacției cade exclusiv în sarcina lui. După cum el este cel care are cele mai multe șanse de a ieși compromis din această relație. Puterea scriitorului poate fi vândută de deținătorul ei, care devine astfel un scriitor al puterii. Dar, în mod evident, vânzătorul pierde mult mai mult decât câștigă, după cum nici cumpărătorul nu câștigă prea mult, pentru că, odată vândută, puterea scriitorului dispare în umbra, întotdeauna murdă, a compromisului. Și să nu uităm că, în cazul scriitorului, orice umbră are durată propriei lui valori.

De altfel, din această povară a perenității decurge și faptul – mult mai grav – că, în măsura în care cărțile sale rămân și nu pot fi despărțite de viața și de epoca scriitorului, el va răspunde pentru tot ce s-a întâmplat



**Poeți din lumea largă, la statuia fraților Miladinovici, din Struga**



**Poezia Anei Blandiana, rostită la Kalishta, în română, și engleză (Viorica Patea)**

în perioada respectivă.

Primul lucru pe care l-am descoperit dramatic după '89 a fost că libertatea cuvântului a diminuat importanța cuvântului. Paginile unui scriitor interzis fuseseră fatalmente mai importante, pentru că fuseseră mai scump plătite. Havel în închisoare era mai important decât Havel președinte.

Iar între eliberare și libertate stă criza tranziției și a provizoratului, a continuei instabilități, schimbări, nesiguranțe, care obligă la analize și opțiuni. Scriitorul nu poate să ignore ceea ce omul de pe stradă nu înțelege: că tranziția și criza nu se vor termina niciodată, pentru că ele sunt chiar definiția libertății și democrației, realcătuite mereu din raporturi mereu instabile între forțe aflate într-o continuă concurență și transformare. Ceea ce trebuie să recunoaștem că este obositor, mai ales că în mijlocul oboselii se insinuează uneori bănuiala că schimbarea continuă nu e decât o stratagemă de a inventa mai răul pentru a păstra răul neschimbat.

Dar, dacă suntem „condamnați la libertate“, cum spunea Voltaire, atunci trebuie să-i învățăm legile funcționării și regulamentele de utilizare. Căci, evident, dacă înainte de '89 lipsea libertatea, acum lipsesc responsabilitatea și înțelepciunea de a o folosi. Rația de libertate s-a transformat în over-doză.

Ar fi oare absurd, în aceste condiții, să vorbim despre necesitatea unei noi rezistențe prin cultură? O rezistență care să ne asigure supraviețuirea, repetându-ne nouă înșine cine am fost și cine suntem, pentru a nu uita cine putem deveni. O rezistență pentru care nu ar fi nevoie, ca înainte, de curaj, ci doar de neindiferență.

Paradoxal, cred că înainte de '89 mă simțeam mai acasă în spațiul literar românesc. Și asta nu numai →



pentru că atunci legătura dintre scriitorul care eram și cititorii mei (în pofida interdicțiilor și poate chiar grație lor) era mai puternică, ci și pentru că eforturile noastre continue de a rosti adevăruri împotriva cenzurii ne dădeau (și mă refer nu numai la noi, ci la întregul Est) o seriozitate față de care inovațiile noului roman francez, de exemplu, sau poezia sterilizată de ermetism apăreau de-a dreptul frivole. Dar în ultimii ani, lucrurile s-au schimbat, după decenii de cult și obsesie a consumului, s-a născut oboseala de materialitate și descoperirea că „secolul 21 va fi religios sau nu va fi deloc“, cum spunea Malraux. Dacă înlocuiți cuvântul *religios* prin *spiritual*, veți găsi explicația înmulțirii exponențiale a festivalurilor de poezie cu sute și sute de participanți.

A apărut nu numai un fel de oboseală de consum, ci și presimțirea că o întoarcere la valorile spirituale poate fi o formă de salvare. Evident, nu e un curent majoritar, dar lecturile publice – organizate de universități, case de cultură, fundații, case ale literaturii –, la care se intră cu bilet și care fac săli pline, sunt un mijloc de răspândire a poeziei și de supraviețuire materială a poezilor. În plus, în Germania există în multe orașe mici tradiția unei „case a poetului“, în care în fiecare an este invitat să locuiască și să scrie, susținut de primărie, un scriitor căruia nu i se cere în schimb decât să menționeze, la publicarea paginilor scrise acolo, locul unde au fost scrise. Este un fel de punere în valoare prin cultură a micilor orașe. După cum există mici țări care fac din faima unui festival de poezie un prilej de punere în valoare a țării înseși. (Este cazul celebrului festival unde ne aflăm, Serile de la Struga fiind nu numai cel mai vechi, ci și cel mai impresionant dintre marile festivaluri europene.)

De unde rezultă că la întrebarea lui Hölderlin se poate răspunde și optimist. Cultura în stare să se opună crizei de identitate, cultura în stare să se opună crizei pur și simplu demonstrează că rezistența prin cultură este la fel de necesară azi ca și ieri. Să sperăm că și la fel de eficientă, deși ea beneficiază azi de o adeziune la nivelul publicului larg mult diminuată. Iar moral vorbind, cei ce își exprimă enervările,

disperarea, revolta în mod anonim pe bloguri nu sunt mai puțin vegetali decât părinții lor care aplaudau la ședințe de partid și bârfeau acasă cu telefonul acoperit cu perna. Iar a te lăsa manipulat de televiziunile de scandal și drogat de emisiuni vulgare de divertisment și de filme violente de serie C nu e mai puțin periculos și degradant decât a-ți fi fost frică de Ceaușescu. Ba e chiar mai demn de dispreț, pentru că nu mai e o chestiune de teroare, ci una de subcultură. Deci tot rezistența prin cultură este soluția. Căci numai cultura poate înfrânge criza de identitate pe care o străbatem și care ne marchează mai ireversibil decât criza economică.

La sărbătorirea a 20 de ani de la victoria *Solidarność* în primele alegeri libere, Lech Wałęsa spunea că tot ce a descoperit în 20 de ani de libertate este că de libertate răul profită mai mult decât binele. Fascinant este faptul că – privind lucrurile dinspre poezie și arte – *răul*, ca principal beneficiar al libertății, se înfrățește cu *urâtul* așa cum în viziunea grecilor vechi *binele* se confunda cu *frumosul* într-o asemenea măsură încât primise și un nume comun *kalokagathia*. Amestecul de Rău și Urât nu are încă un nume, dar are o capacitate de-a dreptul diabolică de a deforma mințile și sufletele tinerilor, de a șterge orice continuitate între generații și între straturile memoriei. În plus, radiațiile sale malefice pot să transforme noțiunile în opusul lor: drepturile omului se deosebesc tot mai mult de demnitatea umană, iar libertatea gândirii intră de bunăvoie în cămășile de forță *prêt-à-porter* ale corectitudinii politice, asemănătoare până la confuzie cu vechea cenzură interioară (de care îmi era mai teamă decât de cenzura propriu-zisă).

Deci *Wozu Dichter?* La ce bun poezii în acest peisaj rămas după istoria care a avut drept combustibil ura (de rasă sau de clasă, nici nu mai are importanță)? O să încerc să răspund fără teamă de patetism și de vorbe mari:

Poezii sunt cei care, într-o lume stăpânită în mod violent de Rău și de Urât, luptă să țină aprinsă flacăra Binelui și Frumosului, făcând din poezie o aură a iubirii și un scut aproape magic împotriva urii. Așa se explică, de altfel, confuzia care se produce uneori între marea poezie și mistică.

## Mesajul poezilor



La plimbare pe străzile Strugăi

„În urmă cu zeci de ani, în vara lui 1961, doisprezece poeți macedoneni - dintre care unul eram eu - s-au adunat la Struga pentru a sărbători aniversarea centenară a publicării de către frații Miladinov, a *Miscelaneu*, o colecție de cântece și povești populare, nimeni, cu excepția lor înșiși, chiar n-ar fi îndrăznit să creadă că adunarea noastră modestă la acea vreme s-ar dezvolta într-un mare festival internațional de poezie, al cărui nume ar deveni cunoscut și respectat chiar și în țări mai îndepărtate ale lumii.

Poeții, în mod evident, au reușit să-și îndeplinească viziunea.

Festivalul a crescut constant, supraviețuind perioadelor grele care i-au pus în pericol existența, iar astăzi se remarcă drept, poate, cel mai vechi festival de poezie din lume care, după cum toți ați putea fi martori, este încă viu și înfloritor.

Într-o lume în care poezia este lăsată deoparte, unde scrierea de poezii devine o activitate care nu este apreciată în mod adecvat de publicul larg, celebrarea poeziei la un festival, precum Serile de Poezie de la Struga, este un act nobil și extrem de moral. Trebuie să recunoaștem că poetul în zilele noastre este un individ care nu atrage prea multă atenție și nici nu primește prea multă onoare: poetul nu mai este un șaman care are puterea de a chema ploaia sau un curtean care cântă în onoarea eroismului strămoșilor sau contemporanilor; el nu mai este util nici ca tribună a unui popor, nici ca agitator politic. Atunci - ce face ca această creatură ciudată să continue să acționeze într-un mod destul de neobișnuit, folosind versurile, o formă de expresie, pe care astăzi mulți o găsesc de modă veche și depășită?→

VLADA UROSHEVIKJ  
(În românește de Nicolae Băciut)

# Când Poezia omagiază vinul

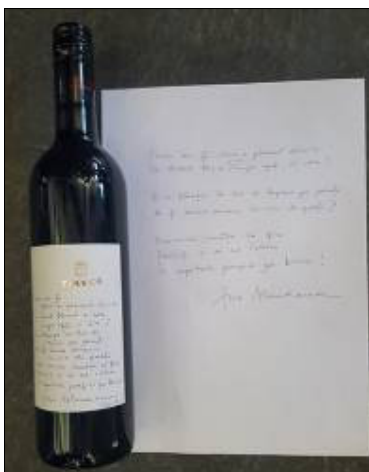
Nu știu cărui lichid i-au fost închinat atâtea poeme de câte a avut parte vinul. Nici fundamentala apă nu s-a bucurat de atâtea poezie câtă a curs pentru a proslăvi licoarea stoarsă din boabele de struguri.

Nu mă număr printre cei care să se fi lăsat prins vreodată în mrejele vinului încât să-i dedic vreo poezie. Și totuși.

La Ohrid, după ceasuri bune de legănat cu vaporul pe apele Ohridului, odată ajunși cu picioarele pe pământ și după o masă copioasă, poezii participanți la festivalul Serile de Poezie de la Struga au fost supuși unei provocări inedite, originale, că erau sau nu prieteni cu vinul.

Ne-am lăsat prinși și noi în acest joc și Ana Blandiana și eu, dându-i o clipă dreptate lui Robert Louis Stevenson, că „Vinul reprezintă poezia îmbuteliată.”

Am scris poemele noastre pe etichetele unor sticle de vin "T' GA pentru Sud", care rămân în colecția unui mare producător de vinuri TIKVES, susținător al Festivalului.

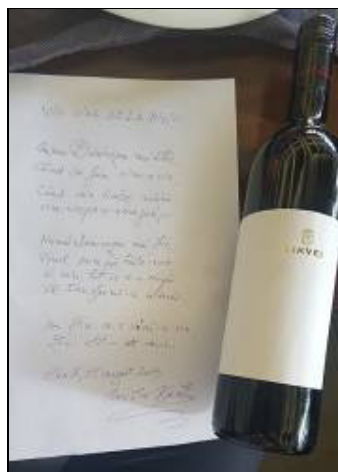


\*\*\*

**Cum ar fi, dacă-n planul divin,  
Pe lacul Ohrid n-ar curga apă, ci  
vin?**

**Și-n Struga, în loc de lozinci pe  
pereți,  
Ar fi scrise versuri cu vin de poezi,**

**Care ne-ar învăța să fim  
Fericiti și să ne iubim  
În capitala poeziei, pe Drim.**  
ANA BLANDIANA



**VIN VINE DE LA DIVIN**

**Numai Dumnezeu mai știe  
când se face vinu-n vie,  
când din boabe rubinii,  
vinu-ncepe-a-nmuguri.**

**Numai Dumnezeu mai știe  
vinul cum pe toate-n vie,  
și cum tot ce e-n răspăr  
îl transformă-n adevăr.**

**Nici nu știu ce-i vină-n vin –  
știu atât: este divin.**

NICOLAE BĂCIUȚ

→Ceea ce menține viața poeziei este - rezistența. Fiecare act de scriere a poeziei din lumea de azi este un fel de rezistență. Până de curând, în aceste domenii, a fost rezistența împotriva încercărilor de a face din poezie un instrument al ideologizării excesive în slujba elitei politice.

Astăzi, poemul a devenit un fel de rezistență împotriva materializării din ce în ce mai intensă și fără milă a tot ceea ce există. Lumea spune: „Totul este la vânzare!” Poezia răspunde: „Totul, cu excepția mea!” Chiar și cele mai amatoare poezii de dragoste ale unui tânăr poet-începător reprezintă o reflecție asupra răzvrătirii împotriva realizării că totul ar putea fi redus la relația prozaică, că existența umană nu are altă semnificație decât căutarea celei mai ușoare căi către cel mai ieftin confort și falsă satisfacție.

Există ceva mai mult decât beneficiul material, susține poezia, indiferent pe ce fel de experiență este bazată aceasta; există ceva mai mult, care se ridică deasupra vieții

comune de zi cu zi. Cu siguranță, există mult mai mult decât atât, spune poemul, indiferent de tematica lui.

Ceea ce se află deasupra scopurilor mercantile și utilitare care predomină în lumea și spațiul în care trăim este credința în valori mai înalte, efortul spre spiritualitatea care înnobilează ființa umană ca o creatură, este credința în idealul, visul, credința în ceva care nu aduce niciun profit material și nicio poziție semnificativă în lumea în care beneficiul material direct este precondiția existenței.

Poezia a fost întotdeauna un fel de dezacord cu ceea ce ne aduce realitatea.

Acesta este motivul pentru care fiecare festival de poezie, nu numai acesta pe care îl avem, ci și fiecare altul, este un fel de expresie a dezacordului public cu ceea ce ne oferă lumea noastră. „Aceasta este tot ce am de oferit”, spune acea lume. „Nu-mi este suficient”, răspunde poetul. „Vreau ceva mai mult - ceva mai înalt, de neatins, mai profund.”

Iar când poezi din atâtea țări diferite se reunesc pentru a-și exprima dezacordul în diferite limbi - acesta este un moment extraordinar. Un moment în care, în orice caz scurt, împărtășind oricât de puțin, dar fortăreață liberă a poeziei, în care poezii ignoră politica, mercantilismul, profitul, câștigul material și privilegiile respective pe care le aduc lăcomia pentru putere și guvernare, iar sarcina lor principală este să arunce cătușele de necesitate și să respingă mundanul - principalul lor obiectiv fiind acela de a ajunge la cele neatins.

Sarcina pe care cei doisprezece poezi macedoneni și-au pus-o atunci, în 1961, a fost tocmai aceea de a ajunge la cele de neatins. Și astăzi, această ediție a Festivalului de la Struga confirmă faptul că este încă posibil. ”

**(Din volumul „De la Struga la Struga. De la Nichita Stănescu la Ana Blandiana”, în curs de pregătire)**

# MIHAI CIMPOI

## SAU CONSTRUCȚIILE CRITICE ALE FARMAZONULUI MOLDAV

Când mi-a venit ideea să scriu despre criticul literar Mihai Cimpoi la prilej aniversar, am tresărit, înfiorându-mă. Poeții vorbesc despre un critic sau altul mai mult sau mai puțin „dat în Paște”, dar sunt de numărat pe degete cazurile în care au scris despre ei. Îmi vine în minte doar Arghezi care scria despre Eugen Lovinescu, tot cu un prilej aniversar. Pe loc mi-am spus că e o prejudecată ce trebuie depășită și că aş putea scrie cu egală bucurie despre Titu Maiorescu și teoria formelor fără fond, căreia i-a dat înfățișare, despre Eugen Lovinescu și întreaga teorie a sincronismului unei literaturi, despre George Călinescu vizionarul, constructorul unui edificiu critic de izbitoare originalitate, despre Eugen Simion și viziunea sa sintetică, despre criticul lucid, aureolat de riscul primei mize, Nicolae Manolescu, care mi-a fost și profesor. Și de ce nu, despre Mihai Cimpoi, critic și istoric literar, eseist și filosof al culturii, un mare constructor și nu un distrugător, un făuritor de sistem și nu un creator de haos. Trebuie să mărturisesc că prin 1993, într-o discuție purtată cu doamna Zoe Dumitrescu-Buşulenga la Mănăstirea Văratec, autoritara și spectaculoasa mea interlocutoare a spus răspicat: „cel mai mare critic literar român de azi este Mihai Cimpoi”. Pentru urechile mele obișnuite cu Simion, Manolescu și Grigurcu, asta însemna o serioasă deviere de sens. De Mihai Cimpoi auzisem vag din cauza izolării și sovietizării Basarabiei, adică încă nu-l citisem. Când am făcut-o, am avut revelația unui critic literar neinfestat ideologic, cu misie clară, marcat de destin, precum și a celui mai profund eminescolog din România ultimei jumătăți de secol. Afirmatia e dovedită prin cărțile publicate pe distanța de douăzeci de ani: *Narcis și Hyperion* (1979), *Spre un nou Eminescu* (1993), *Căderea în sus a Luceafărului* (1993) și, mai târziu, *Eminescu, poet al Ființei* (teza sa de doctorat) și *Esența Ființei – (mi)teme și simboluri existențiale eminesciene*.

Ca om, Mihai Cimpoi este un farmazon moldav. Personaj epopeic,



coborâtor parcă din rabelaisiana, arhipopulara *Gargantua și Pantagruel*, Mihai Cimpoi e născut sub semnul poveștii, iar ursitoarele l-au împrumutat cu un umor debordant, cu o plăcere și o știință a calamburului care-i conferă magnetism și fast spiritual ocrotitor. Tot ce întreprinde se află sub semnul poveștii, umbrela ocrotitoare. Povestea-i tutelară, Mihai Cimpoi a simțit-o instinctual și nu era neapărat nevoie să citească zisa lui Forster, după care povestea e umbra oricărui gen literar. Convinși că orice sistem/univers (filosofic, poetic, critic) are la bază povestea, cu Mihai Cimpoi este gata să pui de-o petrecere spirituală. Pentru că acestui spadasin al spiritului umorul îi este și apărare și atac, iar lucrurile sale bine făcute (nu numai cele pornite și întoarse la Eminescu) pun la încercare minți de extremă inteligență.

Instituind în Basarabia sovietizată, ideologizată până la aproape de pierderea identității prin anii '60 un nou tip de critică și anume critica estetică-eseistică (primele cărți, *Disocieri* - 1969, *Alte disocieri* -1971, *Focul sacru* -1975, stau măturie), Mihai Cimpoi va deveni repede unul dintre stîlpii culturii basarabene. Într-o perioadă în care critica ideologizată și trogloditi aserviți făceau legi în cultura românească de acolo, spre disperarea celor autentici, Mihai Cimpoi se baza pe principii clare, pe operările estetice și axiologice. El nu ascunde faptul că George Călinescu i-a fost idol și magistru în demersurile sale. Spune: „Pentru mine Călinescu a fost criticul, el servindu-mi, cel puțin în anii formării, drept pattern. [...] În această lume sub formă de cărți, un *ontos* concentrat în libros ca bibliotecă, lectura operei călinesciene trezea în mine fascinația și tentația de a scrie frumos, generând complexul Călinescu, pe care l-am avut o

perioadă bună de timp”. Se poate urmări că în toate cărțile publicate, principiul preluat de la Călinescu, după *literatura română este una și indivizibilă*, e respectat. De altfel, prin 1975, în prefața la volumul *Focul sacru*, Mihai Cimpoi își definea clar liniile demersului său critic: „De la specificul artei până la cel al vieții – iată drumul pe care trebuie să-l parcurgă criticul, fără a lua în considerație implicitele nuanțe dialectice... Capacitatea de a aprecia obiectiv valorile, orientările și căutările creatoare, fără a opera cu mijloace extraliterare, precum și de a nu cădea în apologeticele extreme – lauda excesivă și tonul distructiv producător de șicane – sunt factorii clasici ai unei critici sănătoase, realiste, constructive”.

Mihai Cimpoi este, fără doar și poate, un apostol al criticii constructive, un „hermeneut de ținută modernă”, cum ar spune C. Ciopraga, „un nou Călinescu al zilelor noastre”, cum ar spune Fănuș Băileșteanu. Spadasin neînfricat, el a avut de luptat cu ideile învechite, cu prejudecăți păguboase, cu ideologiile înăcrite. (Să nu uităm că în câteva rânduri – 1973-74, 1977 și în 1984 – i-a fost interzisă semnătura după acuzațiile – comuniștii mancurtizați gădilau absurditatea! – de orientare proromână și „utilizarea unui limbaj elevat”.

Nu există scriitor român reprezentativ despre care cel care a reabilitat ca nimeni altul eseul filosofic, în linia Ralea-Vianu-Noica, să nu-și fi dat cu părerea, să nu mai fi găsit o lumină pe care s-o pună în evidență. De altfel, criticul român, născut în Larga Hotinului în 1942, se erijează cu modestie într-un slujitor al „sfintelor firi vizionare”. Ni se face de bucurie să extragem din studiile monografice și eseurile publicate de Mihai Cimpoi, de-a lungul a peste treizeci de ani, câteva idei catalogări/ tușe despre marile spirite diriguitoare de limbă și simțire românească. Despre Alecsandri spune: „Alecsandri este un mulțumit, un voluptos și un contemplator din perspectivă a naturii și a lucrurilor; Eminescu este durerea întruchipată și face din elementele naturii un desen psihic.

Alecsandri este horațian, fericit, îmbătat de detalii, de frunze și iarbă; autorul Luceafărului este purtat →

DANIEL CORBU



de demonie, problematizând și pornind disperat spre enigmele lumii”. Pe mult prea controversatul Ion Heliade Rădulescu, cel care la jumătatea secolului al nouăsprezecelea ținea discursuri culturale în hlamida de prezumtiv domn al românilor, ni-l înfățișează într-un portret pe cât de convingător, pe atât de plin de fast ideatic: „Un spirit titanian pune stăpânire pe opera de pionierat a munteanului Ion Heliade Rădulescu, autor de cutezătoare proiecte literare. Folosofice, editoriale ce propune o viziune asupra lumii grandioasă, dantescă, sub semnul Absolutului. Heliade Rădulescu își plămăuiește opera în „fragmente”, din „frânturi” risipite, din secvențe epopeice, pătruns de idei utopice, de un inebriabil duh al grandorii romantice de esență biblică. VISUL, ce apare și sub formă de UTOPIE, se logodește, la el, cu IDEEA care este prin excelență axa universului său întemeiat pe „echilibrul antitezelor”, adică pe o „deltă sfântă” Spiritul-Elohim-Materia, care pe planul mai concret al contingentului istoric se traduce într-o „deltă” restructurată Spiritul-Materia-Universul. Realul este o întrupare divină a IDEEI, a LOGOSULUI”.

De multe ori, în portrete, Mihai Cimpoi dă impresia că zugrăvește, că adaugă lumini pe o pânză, că orchestrează atent detalii care dau strălucire întregului, ca în cazul celui supranumit Ceahlăul literaturii noastre: „Contingentul sadovenian este plin de patimi ancestrale, de mișcări arhetipale, de porniri sublimiate și dureri înăbușite, el fiind totdeauna Infern și Paradis, Vale a Plângerii și Zonă a Zânelor, iar transcendentul de limpezimi de cleștar, de liniști și incandescențe astrale, de răceală măreață, hiperionică am zice.

Cerul înalt boltit al prozei sadoveniene este mitic, logodindu-se ușor cu pământul (dacic), care e protoistoric. Mișcărilor înainte și cele retrospective ale personajelor se fac într-un tărâm intermediar - adevărată Vale a Plângerii – care lansează îndemnuri la întoarcerea spre habitatul original, spre rădăcinile și normele arhetipale, sub semnul global al iraționalului”.

Despre Mircea Eliade spune: „Mircea Eliade deschide perspective asupra unui panteon colectiv de

gesturi rituale, situații mitice și eroi. Mitograful român a configurat o hartă a „antropologiei adâncurilor”. Eliade, ca și Jung, se află în fruntea acestei lente, dar sigure întreprinderi de remitologizare, pe care o reclamă în egală măsură vlăguirea crezului pozitivist și civilizației dezorientate pe care acesta a produs-o. Mircea Eliade a reînstatat, în fond, sacrul într-o lume lipsită de zei. Cea de a doua lume este esențialmente lumea dintâi din străfundurile ființei noastre”.

În cazul celui mai mare prozator român, Liviu Rebreanu, Mihai Cimpoi tușează percutant, într-un remarcabil portret: „Modernitatea rebreniană stă în totala neîmpăcare a forțelor morale aflate în conflict, a dionisiacului și apolinicului, a Antigonei și Cassandrei”.

Dar să continuăm citatele-tușă făcute de Mihai Cimpoi atât cât ne permite economia portretului de față. Îndrăgostit până peste poate de spectacolul operei lui Dimitrie Cantemir, el spune: „Spirit școlit la însași școala vieții și la cea elinistă a Cărții, în care e adunată înțelepciunea întregii lumi, Dimitrie Cantemir este, ca mai târziu Eminescu, Blaga sau Camil Petrescu, în gâlceavă permanentă cu limitele, cu tot ce constrânge spiritul pe drumul cunoașterii Absolutului. Îndoiala pânđește omul la fiecare pas, deschizându-i, cum am zice astăzi cu Heidegger, un abis ontologic. Morbul contradictoriului lucrează nu doar în istoria pusă sub semnul măririi și căderii (ca la Eminescu în *Memento mori*), al mizeriei și strălucirii, al acelui „incrementa atque decrementa” detectat cu pătrundere în evoluția-



**Întâlnire la Primăria Iași, la Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru”.  
Nicolaie Băciuț, Daniel Corbu,  
Mihai Cimpoi**

involuției Porții Otomane, ci în genere în individ care apare în postură de înțelept. În atitudinile lui Cantemir, se prefigurează, astfel, noocrația camilpetresciană, omul cantemirian fiind prin excelență un om al cunoașterii intelectuale, un om de Renaștere, el impunându-se – prin proporțiile universaliste și adâncime ca un „Lorenzo de Medici al nostru” (George Călinescu). În linia renașterismului, Dimitrie Cantemir, din aceeași familie de spirite, nu putea să lipsească Bogdan Petriceicu Hasdeu: „Peste tot dăm, la Hasdeu, de o adevărată manie a monumentalului și universalului în aspirația de a cunoaște și a cuprinde Absolutul, de planuri gigantice și de realizări pe măsura lor, de prisme generale și de Istorie proiectate condensat în câte un specimen, de legi universale, de un enciclopedism monstruos care seacă toate „fântânile” (sursele adică), întregul volum de informații din trecut și până în „prezinte” și care aruncă o lumină vie „asupra tuturor originilor”. Acțiunea de „spargere a întunericului” este deosebit de efectivă, Hasdeu fiind marele Luminător, aruncând fie raze de lumină agere, fie fulgere de Jupiter tonans, al esențelor, universalurilor, chestiunilor esențiale, întregurilor percepute holografic în fragment”.

Cât privește clasicii, asupra cărora Mihai Cimpoi a zăbovit îndelung, doar câteva linii. **Eminescu:** „Întreaga operă a lui Eminescu ia înfățișarea unei drame cu doi actori, care-și asumă în mod interminant și rolul de regizori: *Poetul* și *Demiurgul*. Este un teatru profund, căci, vorbind în termeni heideggerieni, însași conștiința că Demiurgul stă inert în păreașma omului eminescian ca om al acestei lumi generează fundamentalul mod de Ființă existențial”.

**Creangă:** „Creangă a vrut să-și dea seama de lume, așa cum strecoară o vorbă în *Amintiri*, și întreaga sa operă ia forma unui divan cu ea, a unui dialog nesfârșit, în cadrul căruia se și profilează o înaltă perspectivă carnavalescă asupra ei. Nevoie, nu alta! O judecă și o răjudecă, ia aminte la fețele ei diferite, îi deapănă povestea de la Adam încoace, cu gând să-i tot desprindă tâlcurile, îi tot frământă plămada ei (bat-o norocul s-o bată!) ca s-o vadă cum arată în miez. Nu face decât, cărturărește →

zis, să-i intuiască sensul ei existențial. Căci, acesta-i marele paradox pe care-l ascunde Ion Creangă asurzindu-ne cu țărăniile lui, cu șirul, fără noimă parcă, al tăifăsuiei în care pare a se încurca el însuși (de unde nevoia permanentă de a se frâna: „Și să nu mi uit cuvântul”; „În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru o nimica toată!”, însuflețindu-se nevoie mare și tulburându-se doar pe o clipă de răul necazurilor vieții, el ne propune la îndemână „cu cât s-a priceput și a făcut” un portret, o fenomenologie a spiritului”. **Caragiale:** „Caragiale nu este decât un Demiurg bufon care creează universul din nou din petece multicolore și antroipoizi ce imită oamenii adevărați”.

Exemplele ar putea continua la fel de interesant cu Coșbuc, Goga, Alecu Russo, Mircea Eliade, Blaga, Grigore Vieru, Ion Druță, Valeriu Matei, Nicolae Dabija etc., dar ne vom opri doar la două modele ale Domniei Sale: *Titu Maiorescu* și *George Călinescu*. Despre mentorul „Junimii” spune: „Postulatul maiorescian îl înțelegem mai bine, raportându-l la „valoarea valorilor” lui Nietzsche sau la ierarhia axiologică, oferită de etica lui Max Scheler. „Fondul” lui Maiorescu ar părea să fie o măsură „universală” a culturii (și civilizației, vieții sociale), Călinescu având impresia că Maiorescu confundă fondul sufletesc cu greșeală de cronologie („o ignoranță în materie prozodică, o lipsă de documentare bibliografică sunt diminuări de fond”). La Maiorescu, forma fără fond are, însă, semnificația clară de minciună, mască convențională, aparență sau reluare mecanică a „formelor de deasupra ale civilizațiunii”, a aparențelor strălucitoare ale culturii apusene. „Vițiul radical în ele (în foile literare și politice ale vremii – n.n.) și, prin urmare, în toată direcția de astăzi a culturii noastre, este neadevărat, pentru a nu întrebuița un cuvânt mai colorat, neadevăr în aspirări, neadevăr în politică, neadevăr în poezie, neadevăr în gramatică, neadevăr în toate formele de manifestare a spiritului critic”, astfel constată el în articolul „În contra direcției de astăzi în cultura română” (1868). Pe lângă semnificația universal-valabilă de aparență, neadevăr, conceptul formă fără fond denumeste o realitate națională: modul de a altoi formele dinafară pe un fundament impropriu”.

La Călinescu, referințele sunt multe și nu există carte semnată Mihai Cimpoi în care să nu întâlnim fragmente din gândirea călinesciană. Am ales doar câteva fraze: „George Călinescu nu e numai un critic impresionist, de întâmpinare; este constructorul de mari edificii critice, adică criticul total.

Este de-ajuns să urmărim vasta construcție „epopeică”, formată dintr-un volum de biografie romanțată și cinci volume de analiză propriu-zisă a operei lui Eminescu, ca să ne dăm seama de modul fantastic în care își schimbă și își flexibilizează instrumentarul. (...)

Rostul criticii și istoriei literare, după cum demonstrează și formulează teoriile Călinescu, nu este de a cerceta obiectiv probleme aduse dinafară spiritului nostru, ci de a crea puncte de vedere din care să se constituie structuri acceptabile. Criticul este, firește, un artist, un „om cu vocație”, care însă trebuie să mănuiască și o anume tehnică, să aibă „ocupații metodice”, ca să poată face bibliografie, descrierea documentului, edițiunea critică, critica izvoarelor, istoria fenomenelor literare ca simple fapte de cultură, biografia concepută cronologic. Dacă toate aceste operațiuni pot fi făcute de către oricine fără vocație, criticul nu poate întreprinde nimic fără ea. Primul semn al vocației este anume de a descoperi în fapte structuri noi, inedite, precizează criticul”.

Critic, istoric literar, eseist și filozof al culturii, Mihai Cimpoi s-a simțit dator să ordoneze literatura scrisă în Basarabia de la începuturi până azi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (1999), unde cititorul poate admira spiritul critic, judecățile lucide, dicțiunea ideilor. Cartea de care vorbim e o mare construcție în critica și istoria noastră literară. Însuși autorul spune: „Am preferat dintre metodele pe care le cunoaște istoriografia modernă în valorificarea trecutului nu labirintul, ci catedrala, cu toate că materialul de construcție poate fi uneori doar intuit”. Așa încât, te întrebi dacă Mihai Cimpoi nu e cel ales să continue *Istoria* lui George Călinescu de la 1941 și până astăzi.

Însă marea probă pentru un critic și istoric literar român, proba olimpică, am spune, este Eminescu. Câți nu au trecut-o mediocru, câți compromițător și câți n-au trecut-o



**Mihai Cimpoi, Daniel Corbu, la Chișinău, pe Alea Clasicilor, lângă bustul lui Grigore Vieru, la Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru”, 2019**

deloc! Mihai Cimpoi își pune în valoare toate datele de eseist și filosof al culturii. Hermeneutul de înaltă clasă abordează opera eminesciană dintr-o perspectivă nouă, aceea a *drumului către Ființă*, o viziune, cum însuși spune „impusă atât din interiorul culturii române, cât și din orizonturile de așteptare ale altor culturi”. Ca și Călinescu altădată, exegetul se apleacă asupra motivelor eminesciene, relevând sensuri noi despre *geneză*, *abis*, *mărire*, *cădere* (*somn*, *visul chimeric*, *giganticul*, *nebunia*, *geniul*, *paradisiacul*, redându-ne un altfel, mult mai complex *homo eminescianus*. Prin studiile sale *Narcis și Hyperion*, *Căderea în sus a Luceafărului*, *Plânsul Demiurgului*, dar mai ales prin *Esența ființei*, Mihai Cimpoi ni se înfățișează ca un dialectician al semnelor și un filosof al culturii „ni peur ni reproche”, iar eminescologia actuală nu are un reprezentant mai prestigios. „Cu Eminescu – afirmă Mihai Cimpoi – am obținut o demnitate estetică pe care nimeni și nimic n-o mai clinește din loc”. Cu Mihai Cimpoi – spunem și noi – ne aflăm în fața celor mai rafinate și mai profunde exegeze critice, pentru că el, precum vechii cavaleri și heralzi, nu ezită a se arunca în focul bătăliilor, având bucuria limpezirilor, a descoperirii de noi și revelatoare sensuri, lucrând la flacăra conceptelor și a ideilor tari.

La vârsta olimpiană de astăzi, să-l fericim pe acest truditor într-un frumos și bine, acum, când îl sărbătorim până și universitățile!

Schiță de portret

## D. R. POPESCU

La *Vînătoarea regală*, cu blazonul  
de *Împărat al norilor*, însoțit de *Cei*  
doi din *dreptul Țebe*, duios

D. R. Popescu trecea

A încerca o schiță de portret dedicată lui Dumitru Radu Popescu înseamnă a vorbi despre un mare scriitor. Despre un om blestemat la a visa, a construi din idei și stări, a scrie. Fiecare carte a sa e un palat artistic, dotat cu turnuri, șanțuri de apărare etc. etc.

Făcînd parte din prestigioasa generație '60, unde i-a avut colegi de verb și verber pe Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu, Al. Ivasiuc, Romulus Guga, Sorin Titel, Dumitru Radu Popescu și-a împărțit scrisul între proza scurtă, roman și teatru. Majestuos în fiecare. Nuvela *Duios Anastasia trecea* este o capodoperă de gen, iar personajul Anastasia este considerat de toți comentatorii o Antigona locală. Curajul, forța sentimentului și respectul față de vechile rînduiri au dus la asemănarea Anastasiei (în greacă *anastasis* înseamnă înviere) cu celebra Antigona, fiica lui Oedip, care-l înfruntă pe regele Creon pentru a-și înmormînta fratele, pe Poliniche. În același fel, Anastasia lui D.R. Popescu înfruntă toate amenințările (cu tortura, cu moartea) pentru a înmormînta un străin din neamul ei sârb. Nu mai prejos sunt nuvelele *Dor*, *Leul albastru*, *Ploaia albă*, *Fata de la miazăzi*.

Personal, am luat contact cu opera lui D.R. Popescu prin intermediul piesei de teatru *Muntele*, jucată la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, pe când eram elev de liceu. Este piesa care a făcut din autor „un dramaturg fundamental”, un reper. Deschid acum cartea *Studii critice asupra teatrului dramatic din deceniul opt al secolului douăzeci*, apărută în 1983, și dau dreptate totală venerabilului critic Valentin Silvestru, care-l considera pe autorul *Muntelui* „reprezentativ pentru întreaga mișcare literară, prin cota de conștiință critică și expresivitate originală a scrierilor sale, definind o direcție estetică. Dumitru Radu Popescu e inițiatorul unei drame specifice, a idealului purității morale violent contrariat,

generând astfel procese de conștiință și stări de spirit favorabile afirmării puternice a adevărului în plan social-istoric. Ca expresie, opera dramatică e de un neobaroc esențialmente modern, în alegorizări luxuriante și, deopotrivă, stilizate, cu structuri ne-canonice, mixând atitudinea romantică, realismul fantastic, hiperbolizarea grotescă, farsa bufonă, ambiguitatea tragică”.

Ce se mai poate adăuga ? Doar alte piese marca D.R. Popescu: *Acești îngeri triști*, *Piticul din grădina de vară*, *Cezar*, *măscăriciul piraților*, *Visul*, *Pasărea Shakespeare*.

Adevărurile vieții, esența, tragicul, înalta morală se extrag din spectacolul comportamental al unor personaje puternice, de la Nicanor la Moise, de la Tiron la Ticu Dunărințiu. Ciclul romanesc conceput în 1969 îl așează pe D.R. Popescu pe un loc de neclintit în literatura română. Îl canonizează, adică. Este ciclul început cu romanul *F* și continuat cu *Vînătoarea regală*, *Cei doi din dreptul Țebe*, *O bere pentru calul meu*, *Ploile de dincolo de vreme*, *Împăratul norilor*.

Autorul e acum scriitor român clasic, aflat în cuprinsul manualelor



Daniel Corbu și D. R. Popescu,  
Iași, 2015

școlare. Sărbătorit de universități și academii. Istoriile literare nu-l pot ocoli. În ce mă privește, îmi place la Dumitru Radu Popescu glisarea spre parabolic, atât în proză cât și în teatru. Opera sa e o tragi-comedie. Fiecare scriere în parte, un spectacol tragi-comic din care se așteaptă ivirea adevărului despre lume și viață, se așteaptă Marele Adevăr. Nicanor, personajul cheie din *Vînătoarea regală*, spunea: „Lenevind, ascult și văd nu doar minunile lumii, ci și dezastrele ei și învăț ceea ce știe dintotdeauna toată lumea, că dincolo de bucurie se află reversul ei”.

D.R. Popescu e un povestitor redutabil în tot ceea ce scrie, însușindu-și perfect zisa lui Forster, după care povestea e umbra oricărui gen literar. La D. R. îmi place și fina ironie intelectuală și ironia macabră. Și mai ales spectacolul baroc, apar deseori scene grotești cu indivizi plini de ciudățenii: ticăloși, inocenți, sfinți, criminali, bufoni amatori de gloriole, turnători, hahalere, capricioși grotești. Prin urmare, nu întâmplător a publicat recent, pornind de la celebra poveste crengiană, o fulminantă carte spectacol intitulată *Ivan Turbincă și Iapa Troiană*.

Nu putem încheia acest scurt portret al nostru, fără a aminti faptul că D.R. Popescu s-a dedicat ca nimeni altul obștei scriitoricești, fiind, între 1969-1982, redactor-șef al revistei „Tribuna” din Cluj, în 1982 redactor-șef la „Contemporanul”, iar între 1982-1990, președinte al Uniunii Scriitorilor din România. A aminti acum, în acest scurt text, că într-unul din numerele din octombrie 1979 a revistei „Tribuna” din Cluj, D.R.-ul, cum îi spuneau scriitorii, debuta un tînăr poet din munții Neamțului pe nume Daniel Corbu, ar fi o clipă de nepermis sentimentalism. Să-i urăm acestui mare senior al literelor românești, Dumitru Radu Popescu, ani buni și rodnici!

DANIEL CORBU





## Un poet paradigmatic: Adam Puslojic

Oniro-surrealist prin excelență, Adam Puslojic recrează lumea în care nu s-a respectat, crede, logosul divin. El descoperă deodată că timpul și-a pierdut sensul și că efectul trecerii lui (din care rămân, totuși, „câteva bucăți de vid”) consistă în structura levantină de palimpsest a acesteia.

Poezia nu poate fi înțeleasă în afara unei izotopii consumate în realitatea unui spațiu interior, integrat, evident, în paradigma motivă a unei existențe în urma căreia rămâne doar „o pată uriașă/ de sânge ruginit”. De fapt, versul citat ar putea fi/ deveni portretul (aluziv nichitastănescian) al poetului care nu-și poate afla rostul în alt univers decât în cel repede zămislit și trecut „printre cuvinte”.

Din această perspectivă, putem spune că Adam Puslojic e, platonescian vorbind, un miso-logos, care respinge (sau face abstracție de) discursul orfic.

Poeemele din *Asimetria durerii* (Ed. Poema, Baia Mare, 2008) demonstrează cu prisosință sensurile subversive ale logicii structurate, oarecum oximoronic, dinspre obiect înspre sine, adică în lăuntruul unor înfiorări botticelliene: „Viața mea/ a ajuns de mult/ pe rug/ [...] de fapt ard și ard/ o viață pe ruguri/ care mă reprezintă/ prin crengi și cenușă/ steaua mea deschisă/ îmi vine uneori așa/ să te cer absurd/ de nevastă privită/ dar mă calmez/ mă calmez repede/ pentru că sunt și eu/ un fel de lumină” (*Viața pe rug*).

Poetul și-a adunat viața „din val în val”, lăsând sentimentele să rezoneze și dincolo de netimp: „Cartea mea atât de micuță/ ca viața-n roată acum/ a crescut rotund/ și a devenit/ potrivit/ roata vieții și sfântă/ de la o mănăstire românească/ și care-mi luminează mereu/ ca un cer nemuritor/ cu o singură stea!” (*Steaua din roată*).

Adam Puslojic își cultivă limbajul, cu unele ezitări, la limitele perceptibilului, unde ființa recade în timp și impune deconstrucția haosului: „Văd cum la poarta neagră/ stă unul ca un om de piatră/ mă zărește/ mă tot privește/ și nemulțumit cu mine/ îmi spune nerăbdător/ cară-te, omule viu” (*La ieșirea din carte*).

Adam Puslojic preia mesajul avangardiștilor, operațiune fără

echivalent în literatura română din Serbia, dar nu are orgoliu să se considere continuatorul lui Radu Flora, Vasko Popa sau Vladislav Petrovici-Dis, cu ultimul înrundindu-se liric atunci când aneantizează spectacular: „Eu sunt un frate al vostru/ zburând peste prăpastie. Lăsați-mă/ să-mi zbor salvarea. Sau dacă/ doriți mai mult, trageți (și voi)/ repede-n aripa mea albă! De ce/ [...] De ce să nu-i mai tacă tăcerea? De ce/ să nu-i moară moartea deșteaptă? De ce cuvântul lui să nu devină/ cerșetorul lui Borges, cerșind/ în labirint, unde nu mai poate/ întâlni niciodată pe nimeni... un/ om/ viu? (*Cerșetor în labirint*).

Într-un fel paradoxal, Adam Puslojic nu vine numai să contrazică adevărul eclatantelor contrarii identificate în ființa sa poetică, unde eternitatea și efemerul se exclud reciproc, ci și pentru a seduce cu ars memoria pe care o practică fără echivoc: „Foarte mult/ doresc să trăiesc / pretutindeni/ nu și nu/ într-un singur punct/ din care/ de obicei nu pot/ să văd mai mult de o singură dată/ de o singură stea” (*De obicei*), și, în completare: „....atunci când/ deschid gura/ am impresia că/ întunericul este/ un fel de pâine/ de piatră/ [...] având/ în vedere faptul că/ viața omului/ are un început/ și-un sfârșit/ un ochi/ și o ureche/ atunci când deschid gura/ eu cânt/ vrând-nevrând” (*Atunci*).

Spre deosebire de discursul poetic transpus în limba sârbă, cel din limba lui Nichita Stănescu pare dominat de



Nicolae Băciut, Aliona Grati,  
Adam Puslojic, Ploiești, martie  
2018, Festivalul Internațional de  
Poezie „Nichita Stănescu”

un experimentalism exhibit, aspect datorat în parte apropierea spirituale de autorul *Necuvintelor*. În spatele cuvintelor scrise în limba română descoperim, ascunsă, masca falsă a unei retorici empirice și, totodată, din fericire, prezența unei viziuni ce dizolvă imaginația în „iluminări” iluzorii: „...văd un fluier/ de os de ied/ sărind peste/ capetele/ oamenilor/ așa cum stropii/ sângelui meu obosit/ picură mereu/ undeva/ în singurătatea/ bisericii deschise/ doar/ duminica...” (*Simplitatea omului care locuiește în satul de sus*) și, cu irizări nichitastănesciene: „...Popurile, Sârbule frate,/ noi câțiva Te privim/ pe Tine, exact prin/ același ochi al Tău, al nostru,/ și vedem timpul vieții/ în timpul vieții noastre/ numită viața noastră lătrată,/ adică eu latru un câine/ care latră un câine/ încă nenăscut./ Mă nasc imediat./ Cânt religia câinelui” (*Elefant sonor*).

Registrul imagistic al discursului, focalizat în adevărate abisuri de spațiu, e marcat de cosmohaos, căpătând astfel tonalități grave, exprimate nemăsurat în meditații adânci asupra condiției umane. Vom ilustra afirmația, propunând drept exemplu un fragment din *Poezia și alte afinități*: „Am început/ din nou/ să scriu versuri/ din mers ! Asta/ înseamnă nici prea mult/ nici prea puțin doar/ atât/ versuri din mers/ scrie omul în mers/ în viteza mersului/ deplin/ transferat în versuri/ de fapt aici contează respirația/ și sudoarea omului/ adică suflul gol/ și mult mai grăbit/ decât moartea/ poetului necunoscut/ ascunsă direct/ sub limba ruginită/ poetule, poetule./ [...] din stea/ în noaptea mea înstelată/ mă grăbesc –/ cuvintele mele/ nu vor să tacă tăcerea”.→

FLORIAN COPCEA



Adam Puslojic tinde să recureze efectele unui lirism neoclasic, angoasant, asupra unui ego deschis spre simboluri picarești, care își proiectează esența asupra înnoirilor avangardei estetice literare românești din Serbia.

Poetul, explorând elementul biografic (apt de a influența structural procesul de re-creare mito-poetică), pune ordine în limbajul său interior în care s-au conservat, ca într-un ritual hiperbolic, valențe metafizice. Dedublarea joacă un rol important în evoluția poetică a lui Adam Puslojic, al cărui logos este profund afectat de sentimentul golului, în extincție. Futurismul poetului, deși primitiv, poate fi caracterizat ca o aversiune față de tot ce este vechi. El se revoltă, încearcă să respingă regulile, își inventează propriul manierism extrem de necesar pentru a impune o nouă imagine Renașterii poeticii moderne. Consecințele acestor zbateri lasă numai impresia unei lucidități absconse, care, orice s-ar spune, se concretizează, totuși, în jocuri opace, complexante, consumate între o identitate perversă și o alteritate fluctuantă: „Cu acest ochi al meu aproape închis/ eu abia văd golul cosmic/ tot mai apropiat./ Dar golul tău/ tot eu sunt/ eu sunt pustiul/ verde, albastru, mai negru/ decât ultima lumină/ a ultimei mele zile pe pământ/ Hai, să murim. Jocul nostru/ va salva lumea de lume, ultimul sentiment de prima mea ură” (*Psalms vitreg*).

Nu întâmplător am ales acest poem. El este produsul unei metamorfozări poetice inspirate dintr-o realitate „ipostaziată”, care anihilează dezastrul existențial dinlăuntrul ființei.

Limbajul nu este sufocant, el conține în fibrele sale intime o neliniște paroxistică, dezlănțuită ontologic în subteranele textului. Simulând ficțiunea, Adam Puslojic nu face altceva decât să-și transfere în text „propriul trecut și viitor”, el fiind „omul care nu moare/ pentru că a uitat/ că e născut// omul care cântă/ pentru că a învățat/ să vorbească” (*Și eu acum*), sau: „eu sunt întregul/ abia început/ și tu ești întregul/ întregului” (*Tu ești...*). Distihul, descoperit în poemul *Ramuri învecinate*: „Ca poet/ sunt redus la propriul meu limbaj” ne recomandă un Adam Puslojic energic, memorabil și paradigmatic.

## MARIA ȘTIA...

Maria știa.  
Fără niciun totuși.  
Fără niciun compromis.  
Au nu așa o dascălă  
înțelepții templului  
spre străfundul durerii,  
ca lacrima lui Dumnezeu  
de adâncă?

Știa că Legea  
numai cu fulger și trăznet  
poate să muște din stâncă.  
Fără de totuși,  
necumpănitul amar,  
numai Maria-I știa.  
El tot mereu,  
deși-nvățase dulgheria,  
lemnurilor le vorbea  
de Ceasul lui Dumnezeu.

O, cum îl asculta Maria,  
cu ochii mari, înfricoșată  
ca o ciută,  
de zicerile Lui înconjurată,  
gata oricând s-o sfășie,  
la tot pasul,  
pentru că ea știa,  
așa cum o-nvățaseră  
înțelepții templului,  
cu rigla și compasul:  
Cerule și pământul vor trece,  
dar niciodată  
Ceasul.

Maria știa.  
Dar, de bună seamă,  
Fiul celui Înfricoșător-de-  
Neschimbă,  
era și al ei după fire.  
Legea nu a fost niciodată mamă,  
țelină stearpă  
și de cer,  
și de duhul miresmei de tei.

Maria știa,  
dar acesta era Fiul ei -  
lumina Soarelui-Răsare,  
că numai o mamă poate fi  
de Dumnezeu Născătoare.

Lacrima  
e suferința luminii din pleoapă,  
când inima  
răscumpărare ți-o cere.

Și în Cana  
au adus multă apă  
în oloaie, putineie, ciubere.

„Nu a sosit Ceasul,  
nemitarnicul,  
sabaotic, de vamă”,  
dar ochii ei de mamă



au cules delicat,  
din toate cerurile Lui,  
numai pe cel al nunții  
de-mpărat.  
Timpul  
deja îngenunchese  
în fața Iubirii lor,  
ca un abur din aur născut.  
"Faceți ce El vă va spune!"  
Apa săltă către vinul-sărut  
al mirilor care-au băut  
din prima Lui minune.

## ODĂ LIMBII ROMÂNE

Vorbim  
cum ne-a-nvățat mama a spune  
lucrurilor din jurul nostru -  
jumătate pământ, jumătate minune.  
E o limbă aprins de curioasă,  
pentru unii,  
că ne-nțelege și apa și ascuțișul de  
coasă  
al lunii,  
muntele și luminișul de la știubeu;  
vorbim atât de omenește  
că uneori Dumnezeu,  
sub umbra cuvintelor noastre,  
se odihnește.  
Vorbim ce suntem și suntem ce  
vorbim,  
sorbim din ulcică și vin și lumină,  
Cuvântul când ne cheamă la Cină.  
Substantivele noastre-s amare;  
nu au declinare  
nici de venit, nici de dus,  
ci numai orizontul de sus -  
taboric urcuș de Vinere Mare.  
N-avem tâlmaci  
în această prisacă și Vale a Plângerii;  
chiar îngerii,  
omeneasca vrând s-o deprindă,  
merg la gramatica noastră din ghindă,  
iar veacul  
din duhul pietrei ce nu se schimbă  
răspunde plevei ce-o vântură vântul  
Oamenii ăștia s-au născut din limbă,  
că înaintea lor,  
Întru-nceput,  
le-a fost Cuvântul.

**DUMITRU ICHIM**  
Kitchener, Ontario

Mai altfel, despre

## Veronica Micle

(III)

Dar, da, Veronica și Eminescu, la urma urmei, au fost doi oameni, doi amănți, doi îndrăgostiți, reduși, mai ales de bărfitori, la statutul de „doi înși” – bărbat și femeie – cu apucături verbale mai degrabă de periferie decât de-o anumită ținută intelectuală, au jubilat cârcotașii între care îi putem include și pe invidioși. Acest adevăr, se poate vedea cu ochiul liber, cum se spune... În sfârșit, cealaltă tabără, a celor cu înțelegere și chiar cu înțelepciune, a considerat publicarea scrisorilor inedite un act de violare gravă a intimității respectivului cuplu. Subliniez: personal – deși sunt conștient că nu are vreo importanță – mi se pare un gest greu sau imposibil de calificat. Ceea ce a făcut Christina Zarifopol-Illias publicând *aceste scrisori inedite* zise *ultimele*, dintre Eminescu și Veronica, respectiv acea parte de corespondență care ține de o esență a intimității unui cuplu, mi se pare un gest cel puțin nepotrivit, nicidecum ca idee de a contribui la îmbogățirea cu date noi a poveștii care face obiectul și al cărții de față. Sigur: foarte bine, foarte util pentru istoria literară, a căzut de acord imediat foarte multă lume. E bine să știm, să cunoaștem în cât mai multe detalii, unele explicative pentru o etapă sau alta a evoluției în ceea ce privește relația de iubire dintre Veronica și Eminescu. În ce mă privește, și dacă e să fim sinceri, mare lucru nu s-a realizat în sensul pătrunderii în detalii izbitoare sau de referință, reducând totul la relația lor de iubire. La moment, însă, tabăra cârcotașilor exultă, fiindcă apăruseră dintr-odată elemente noi, „ajutoare esențiale” pentru coborârea amorului celor doi din loja, nu de onoare, ci sacră a legăturii Eminescu – Veronica într-un derizoriu mai... uman. În orice caz, după umila mea părere, îmi permit să spun că mai corect ar fi fost ca această parte de corespondență să se afle la un loc împreună cu alte materiale și documente, dar cu acces pentru oricine ar fi dorit să le vadă, să le studieze. Ar fi fost, cred, un act cu mult mai rezonabil și mai respectuos față de memoria atât a Veronicăi cât și, poate mai cu seamă, a lui Eminescu... În prefața volumului, Mircea Mihăieș, în asentimentul



unora, desface băierile conținutului aliniindu-se la dorința generală: „*O mană cerească pentru istoricul și cercetătorul literar, dar, mai ales, o lectură îmbătătoare pentru cititorul obișnuit.*” „*Îmbătătoare pentru cititorul obișnuit*” probabil și posibil, dar, ca „*mană cerească pentru istoricul și cercetătorul literar*”, după ce am citit cartea, îmi permit să am unele îndoieli... Adică prefațatorul are dreptate, însă, aș adăuga eu, această apariție editorială, drept că de mare vâlvă, a constituit în primul rând un șuvoi în plus la moara cârcotașilor și a nemuritorilor bărfitori, în defavoarea Veronicăi, în primul rând... Aceasta, zic eu, este marea realizare.

Dar să vedem de unde a pornit totul...

Însă, de la bun început, mărturisesc sincer și cu toată convingerea că poate doar delphianca Pithia, purtătoarea de cuvânt a lui Zeus și cea mai avizată prezicătoare a mitologiei, ar fi cutezat să profețească întâmplările din viața unei fete născute într-o familie absolut anonimă, a cizmarului Ilie Câmpăneanu din Năsăud și luptător sub comanda lui Avram Iancu în Revoluția de la 1848.

În rest, nimeni!

Așadar, iată lucrurile: Veronica Ana Câmpăneanu, căci despre ea este vorba în cartea de față, a venit pe lume în anul 1850, luna aprilie, ziua 22, ca fiică a lui Ilie și a moașei Ana Câmpăneanu. Veronica, viitoarea și, după unii singurara muză a lui Mihai Eminescu, nu l-a cunoscut pe tatăl său, Ilie Câmpăneanu (d. 1849), care murise în luptele pentru eliberarea Ardealului, avându-l comandant pe Avram Iancu. În această situație și de teama autorităților austro-ungare, care nu aveau cum să vadă cu ochi buni situația, Ana Câmpăneanu, mamă a doi

copii orfani de tată, Radu (n. 1848?), care moare de copil, și Veronica, se vede silită să-și vândă gospodăria din Năsăud și să treacă munții în Moldova, stabilindu-se la Târgu Neamț. Aici locuiește într-o casă construită în anul 1834, din lemn și cărămidă, în cel mai autentic stil românesc, cu tindă și trei încăperi la stradă, aflată în vechiul centru al orașului Târgu Neamț, nu departe de Cetatea Neamț. Urmează, în 1853, o nouă schimbare în viața celor două: mutarea la Iași, unde mama și fiica se și stabilesc. Să fi fost vorba despre o predestinare, dacă lăsăm la o parte dorința de a urma cursurile unei școli anume a Veronicăi? Este varianta mai plauzibilă și mai... terestră a situației și, oricum, nu se cunosc prea multe amănunte și informații despre copilăria la Iași a Veronicăi și nici nu cred ar fi relevante. De reținut doar că, după absolvirea cursurilor primare, Veronica este înscrisă la **Școala Centrală de fete** din Iași, pe care o absolvă în 1863, obținând calificativul „*eminent*” în fața unei comisii de examinare din care au făcut parte, între alții, Titu Maiorescu și Ștefan Micle, un amănunt care va avea semnificație specială în viața Veronicăi, după cum se va vedea. În paranteză, să mai spun că în anul școlar 1861/1862, Veronica termina clasa a IV-a cu rezultate remarcabile, amănunt care, dublat de faptul că era orfană și săracă, avea dreptul să locuiască la internat, pentru acest privilegiu însă trebuind să susțină un examen de bursă la intrarea în școală. Înaintând strict pe linie cronologică, între anii 1862-1864, pentru fetița-elevă Veronica, nu au avut loc cine știe ce evenimente importante, dar mă simt obligat, nu fără motiv, desigur, să amintesc amănunte dintre anii 1862-1863, interval în care ea urmează un curs facultativ de pian, împreună cu alte trei colege de clasă, la terminarea căruia acordându-i-se nota maximă. În continuare, în același an 1863, la vârsta de numai 13 ani, se înscrie și urmează un curs de muzică vocală pe care îl absolvă un an mai târziu cu nota maximă și calificativul de *eminentă*. După cum se poate constata, din documente, avem în Veronica o tânără nu doar foarte receptivă, ci și cu o inteligență aparte – amănunt care va avea în viața ei un rost extrem de important.

DUMITRU HURUBĂ



Remember - 30

# N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(IX)

Revin astăzi la volumul „Dumnezeu în care spui că nu crezi - Scrisori către Virgil Ierunca (1967-1983)", de N. Steinhardt (Ed. Humanitas 2000). În el îl regăsim nu numai pe Nicu cel vesel, cu care mă plimbam prin București, dar îmi sunt familiare și subiectele pe care le abordează. Pe atunci nu știam că spectacolele pe care le văzusem și eu și el, despre care schimbăm păreri - sau mai bine zis îl lăsam pe el să-și reverse entuziasmul, eu fiind absolut de acord cu el, apar și în scrisorile lui către prietenul din Paris.

Pentru a câta oară, scriind despre Nicu, mi se pare că timpul îmi face feste, se joacă, se preschimbă și îmi dă senzația continuării - pe viu - a unui dialog început cu atâția ani în urmă...

Eram în 1970. Terminasem Facultatea de Chimie a Universității București și lucram ca asistentă la Institutul de Petrol și Gaze. Bucuria mea de a fi scăpat de exemenle grele din timpul facultății îmi permitea acum participarea activă la remarcabila viață artistică a Capitalei din acea vreme. Teatrul românesc era, cu aproape cincizeci de ani în urmă, la un înalt nivel artistic. Dintre spectacolele de excepție mi-aduc aminte de seria „Nocturne", combinații de dans, literatură și muzică, care se prezentau, dacă memoria nu mă-nșală - la ora 21:30 la sala „Tândărică" de pe Calea Victoriei. Balerinii Miriam Răducanu și Gh. Căciuleanu, însoțiți de actori de renume ofereau publicului seri de neuitat. Am comentat îndelung aceste spectacole cu Nicu. Și iată că, în volumul de scrisori, dau peste descrierea spectacolului "Nocturn III".

*"Iubite Virgile,*

*Să-ți semnalez câteva excelente spectacole bucureștene. Știu că te va bucura.*

*Mai întâi: „Nocturn III" cu Gh. Căciuleanu, Miriam Răducanu, Liliana Sandu, Raluca Ianegic, Virgil Ogășanu, Wolfgang Guttler. Un ansamblu coregrafic-muzical-literar de cea mai bună calitate. Îl știu din anii precedenți. Programul II a fost*

*îndeosebi izbutit. Dar și acesta e încântător, liber, grațios, spiritual. Miriam Răducanu și Gh. Căciuleanu sunt formidabili. Totul e plin de avânt, prospețime, rafinament. Ce-i drept, de data aceasta, textele - M.H. Simionescu „Ingeniosul bine temperat" - nu sunt la înălțimea textelor lui Marin Sorescu. Ei, de-ar fi fost ale lui Marin Sorescu... Oricum, „Nocturn III" e un lucru de foarte bună calitate. Care, vădit, stă sub semnul coregrafiei lui Béjart. Nu ne putem plânge. Asta e în Calea Victoriei, în sala fostului cinematograf Select." (Scrisoarea 50, București 1 noiembrie 1970, pag. 96). (N. St. a folosit denumirea veche a sălii, pe care eu n-am apucat-o. n.m.)*

În aceeași perioadă, obișnuiam să frecventez spectacolele date de studenții de la Facultatea de Actorie, ori la sfârșitul anului universitar, ori cele de la teatrul experimental din acea vreme. Pe mine, studenții mă încântau: pe lângă nelipsitul lor talent, era ceva în energia și curajul lor de a rosti lucruri - uneori de nerostit - care mă fascina. Cum îl știam pe Nicu mare iubitor de tineret, când îl vedeam, îl „provocam" la un dialog despre spectacolele studențești pe care eram sigură că Nicu le văzuse. De cum atingeam subiectul, fața i se lumina și o imensă bucurie tâșnea de pe figura lui, iar vorbele de laudă la adresa studenților și școlii românești de teatru nu mai conteneau. În aceeași scrisoare, citesc în continuare: *"În mica sală din str. Carol (numele vechi al străzii, n.m.), teatrul experimental de la Conservatorul de artă dramatică dă două spectacole delicioase: „Divertiment '70" și „Caragiale, dar nu teatru". Tinerețe, libertate, curaj, talent, haz. La „Divertiment '70" mi s-a întâmplat ceea ce de mult nu mi s-a mai întâm-*



*plat: am răs cu lacrimi, lacrimile mi se prelingeau efectiv pe obraji. Am cunoscut clipe de încântare și delectare. Să-ți vină să te repezi pe scenă să-i săruși pe copiii aceștia minunați și alți nu!"*(pag. 96).

Mai departe, în aceeași scrisoare, câteva cuvinte despre Lucian Blaga, pe care nu-l studiasem în liceu, interzis fiind de regimul comunist, dar cu care am făcut cunoștință, cu încântare, mai târziu.

*"Recitindu-l pe Blaga, văd cât de mare e diferența în raport cu atâția filosofi contemporani. Că ești de acord cu el ori ba - ce-are a face! Ce mai creator de formule, ce mai stilist! Alt nivel, altă lume. M-am îmbătat cu frumusețe, cu inteligență. Fără Blaga nu se poate. Să fim bine înțeleși: nu-l aprob mereu, dar mereu mă răscolește și mă farmecă, mă face să iubesc și mai aprig fenomenul românesc, a cărui originalitate a înțeles-o și exprimat-o atât de convins, de bine."* (pag. 97)

Răsfoind rapoartele din volumul „N. Steinhardt în dosarele securității 1959-1989" (Ed. Nemira 2005), află că, în aceeași perioadă în care Nicu scria entuziastele aprecieri la adresa literaturii și artei din România, următorii continuau să-i facă vizite și să-i ia declarații. În nota-raport 21 din 7 mai 1970 citim: „De la eliberarea din detenție (N. St., n.m.) arată că s-a întâlnit cu persoane pe care le-a cunoscut cu această ocazie[...], cum ar fi cazul lui Vatamaniuc Gavril. În afară de acesta, se întâlnește și întreține relații cu Dinu Noica, Dinu Pillat, Paleologu Alexandru, Mihai Șora, soția și fiica acestuia, Amalia Pavel (numele corect al mamei e Amelia Pavel, n.m.) etc., în majoritate relațiile sale fiind din intelectualitate." (pag. 132)

Din raportul 23, datat 20 noiembrie 1970, aflăm că "Dorința lui Nicu Steinhardt de a se călugări nu poate fi satisfăcută deocamdată. →

**VERONICA PAVEL LERNER**



Episcopul Partenie l-a îndemnat însă să nu se descurajeze întrucât peste un an, doi situația s-ar putea schimba." (pag. 134). Tot din acest raport aflăm că starea sănătății lui se agravase, crizele stomacale reveniseră. Eu le știam, mă duceam uneori să-l vizitez când avea câte o asemenea criză. Suferința fizică însă nu-i știrbea farmecul și, când vorbea despre literatură, filosofie sau muzică, era fericit. Cred că singurele frământări pe care le avea în acea perioadă erau cele religioase.

Deschid „Jurnalul Fericirii” (Ed. Dacia 1997) și, la pagina 298, citesc:

„Cernica, 1970.

Părintele stareț Roman: creștinismul e riscul absolut [...] Nu ți se oferă nicio certitudine. Nimic. Numai primejdii, numai riscuri. Nici certitudinea că vei muri măcar acolo, la mănăstire. Că vei rezista. [...] Și rămâi absolut sigur, și nici de tine nu poți fi singur, mai puțin ca de ceilalți. Vei putea oare răbda fără a cârți? [...] Lecție de simplitate și realism. Și de morală foarte clară. [...] Unde-s toate subtilitățile și raționamentele noastre, firul nostru tăiat în patru? Și toate cocoloșelile și răsfăturile noastre? [...] Înfrânare. Severitate. Și echilibru; echilibrul, marele secret dezvăluit de psalmul 121: "Ziua soarele nu te va păli și noaptea luna nu te va vrăji."

Atunci, în anii '70, nu cunoșteam nici conținutul scrisorilor lui Virgil Ierunca, nu eram la curent nici cu amănuntele urmăririi lui, nici cu frământările lui interioare. Lângă el simțeam doar harul lui aparte, de neuitat. A fost unul dintre aleșii oameni care, literalmente, „sfînesc locul”.



**Sasho Blazes, „Grădina visurilor”,  
din expoziția deschisă la  
Conference Hall de la Hotel Drim,  
cu ocazia Festivalului „Serile de  
Poezie de la Struga”**

# Gnoseologia între sacru și profan

în poezia mitropolitului  
**Valeriu Anania**

(I)

Sub lupa criticilor săi

Destui critici literari și nu numai, s-au grăbit să-l indexeze pe literatul și teologul Valeriu Anania, unui canon literar al poeziei românești, așezându-l la granița dintre lirica religioasă și cea estetică, augmentând des profilul monahal al subiectului în defavoarea revirimentului artistic și dramatic. Iată ce spune în acest sens Raluca Dună: *“Poezia lui A. este dificil de încadrat într-o formulă de istorie literară ori în contextul poeziei actuale. În primul rând pentru că el aparține promoției amânate (cum a numit-o Laurențiu Ulici), acea generație a războiului, de poeți născuți prin anii '20, cu debuturi târzii și evoluții sinuoase, fără conștiința apartenenței la vreun grup ori la vreo mișcare literară. În al doilea rând, pentru că poezia unui poet-călugăr nu poate fi înțeleasă fără o cultură și o trăire religioasă profunde”*<sup>1</sup>. Pe același filon interpretativ, Aurel Sasu afirma următoarele: *“Poezia lui A. tinde spre o stare de puritate interzisă, provocând elegiac divinitatea, familiară și accesibilă mai ales ca suferință și singurătate. Lipsită de dramatism, pipăirea argheziană a misterului e, mai degrabă, comuniune prin cântec: bucurie a invocării luminii și acceptare îngăduitoare a sinelui călătorind între două nopți”*<sup>2</sup>.

Dar aceasta nu înseamnă că autarhia călugărului Anania va spori estetica versului literatului Anania, nicidecum; fiindcă versul valerian trebuie decantat conform modelului propus de Liviu Petrescu<sup>3</sup>: teologul Anania merge la pas cu poetul Anania, revendicând aceleași orientări gnoseologice, însă asemenea lui Nichifor Crainic, teologul îl copleșește mai



întotdeauna pe poet, în ideea că scriitorul Anania, nu evadează din granițele dogmatice ale Bisericii pentru a dăltui o metafizică proprie, conform paradigmatelor lui Blaga sau Arghezi, aspru criticați de lumea teologică<sup>4</sup>. Ci acest clivaj autoimpus dintre poet și teolog, face din omul Anania un adevărat topometrist al metafizicului: deschis către cer, dar în același timp statornic pământului în care prins-a rădăcini, ÎPS Bartolomeu întreprinde o acțiune de reteritorializare a spiritualității românești<sup>5</sup>, având în mâini harta milenară a Daciei mari. Mai târziu, prin structura sa ființială impozantă, va deveni granița peste care nu se va trece în Ardeal, dacă e să-l cităm pe Dan Puric<sup>6</sup>. Iar Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului va prinde prima sa rădăcină cosmică, când trupul dânsului neînsuflețit va coborî în data de 3 februarie 2011, în Pământul cel viu al Ardealului<sup>7</sup>. →

**PR. DRD. CĂTĂLIN VARGA**

<sup>4</sup> Dimensiunea sacerdotală ce primează în poezia lui Anania, se vede în reușita îmbinării dogmei Bisericii cu poezia, artificiu specific Sfântului Simeon Noul Teolog, dar mai cu seamă exalată din profilul lui de poet mărturisitor. Poemele de-o autentică *martyria* sunt cele dedicate în cinstea sfinților Ioan Valahul și Calinic de la Cernica, dar nu numai, ceea ce-l deosebește pe poetul Anania de ceilalți câțiva colegi de condei, preoți și ei, Simion Florea Marian, Agârbiceanu sau Galaction, care au scris doar literatură de cleric cu unele accente protestante, afirmă cu îndrăzneală scriitorul Dan Ciachir. Iar aceasta pentru că, Valeriu Anania, care și-a bătut întâi cartea de vizită de scriitor, este în același timp și teolog. A se vedea Dan Ciachir, *Renașterea*, nr. 1, ianuarie 1999.

<sup>5</sup> Cornel Ungureanu, “Postfață”, la volumul *Adânc pe adânc. Sacerdoșii lirici*, Editura Brumar, Timișoara, 2006, p. 380.

<sup>6</sup> Dan Puric, “Mesaj de omagiere”, în vol. *Mitropolitul Bartolomeu al Clujului (1921-2011)*. În *Memoriam*, (Ștefan Iloaie, Bogdan Ivanov eds.), Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, p. 167.

<sup>7</sup> Vasile Sebastian Dâncu, “Părintele Bartolomeu – ultimul samurai”, în vol. *Mitropolitul Bartolomeu al Clujului (1921-2011)*. În *Memoriam*, p. 235.

<sup>1</sup> Raluca Dună, *Dicționarul general al literaturii române*, A-B, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, pp. 157-158.

<sup>2</sup> Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000, pp. 26-27.

<sup>3</sup> Liviu Petrescu, “Pământ și cer”, prefață la volumul *Poeme alese*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998, pp. 5-8.

Nu trebuie să uităm nici intervenția salutară a părintelui Ioan Pinte, care așeza poezia mitropolitului Bartolomeu într-un topos aparte, la întâlnirea dintre revolta argheziană și adâncimea voiculesciană: „*Poezia Înalț Prea Sfințitului Bartolomeu Anania se așază undeva între Arghezi și Voiculescu. Extrem de interesant este că păstrează o revoltă tipic argheziană și preia o adâncime voiculesciană, tipic mistică, lucru care ar trebui observat de critica românească. Și aici vorbesc tot de acest semn al îndrăzelii, pentru că poezia lui nu are un comportament liric pe care îl are poezia lui Ioan Alexandru, o poezie destructivistă religios, și nu are valențele religioase pe care le pune în propoziție Daniel Turcea. Ea adună această revoltă și această mistică, propunând-o cititorului sub o identitate clară: un scris limpede, o recuperare a cuvântului în limba română și această recuperare a cuvântului, a expresiei, a unei simbolizări permanente a cuvântului în limba română ne-o redă Valeriu Anania prin poezie, prin memorialistică, prin traduceri pe care le face din Sfânta Scriptură*”<sup>8</sup>. Această dublare a personajului, a adus probabil unele neînțelegeri în lumea criticilor literari, legate de ethos-ul autorului, însă el trebuie interpretat din postura unui scriitor creștin, mistic; însă nu la înălțimea duhovnicească a marilor asceți ai Ortodoxiei, după cum el însuși avea să mărturisească<sup>9</sup>, căci n-a dorit să epateze. Crezul său poetic este unul eminamente mistic: jertfa după modelul Domnului Iisus Hristos, răstignire nu pe altare străine de spiritualitatea românească<sup>10</sup>: *Dar cred în unghiile mâinilor legate, / în unghiile ce mușcară lemnul / acestui stâlp al caznelor scrâșnite, / în unghiile sute / în unghiile mii / ale durerii care nu mai doare, / în unghiile ce scurmară așchii, / în unghiile ce săpară groapă / în lemnul-acestui stâlp / nesimțitor de sfânt / de care buzele se-ndepărtează crâncen / ca să-și ucidă spaima și sărutul / pe*

*somnul dulce-al Julietei, / pe veghea de granit a lui SînPetru* (Ev subteran în Castelul Chillon<sup>11</sup>). Pe aceeași linie, profesorul și etnologul Gheorghe Pavelescu, fost asistent al lui Lucian Blaga, întrebând fiind, ce anume prevalează în opera lui Lucian Blaga: poezia, filosofia sau dramaturgia; răspunsul dezinvolt că doar filosofia – căci din apele ei primordiale, și-au constituit dreptat poezia și teatrul, cele două aripi ale aceleși ființe. Întocmai și pentru Anania, afirmă filologul I.St. Lazăr, omul eclesiei este cel mai important, căci din orizontul lui, sunt asumate în spirit propriu, rezistența față de capriciile istoriei și sevele creației artistice<sup>12</sup>.

Debutul său ca poet se realizează în perioada studenției la Seminarul Central din București, în anul 1935, când în revista *Ortodoxia* i se publică poezia *Pământ și cer*, observându-se încă de pe atunci preocuparea sa înspre dualitatea sacru/profan – motiv ce-l va însoți în toată activitatea sa literară (tocmai de aceea am ales acest titlu). Constatăm astfel formația teologică a scriitorului, cu timpul numărându-se printre colaboratorii statornici ai revistei “Gândirea”, patronată de marele teolog și poet Nichifor Crainic<sup>13</sup>. Câțiva ani mai târziu, în 1941, depășindu-și condiția umilă de poet debutant, va activa ca redactor la revista *Dacia rediviva*, în paginile căreia va milita contra Dictatului de la Viena, dar și pentru reînnoirea la cuvântul lui Eminescu<sup>14</sup>. Alege astfel să-i ofere cititorului osmoza dintre religios și laic, specifică Ortodoxiei românești<sup>15</sup>,

având tendința genuină de a livra din valorile naționale telurice dimensionate, toposului epifanic al arhetipului creștin<sup>16</sup>. Asemănarea dintre el și marele istoric al religiilor Mircea Eliade, pe palierul întâlnirii dintre sacru și profan, se realizează doar din perspectiva *îndrăzelii la nivel de text, de propoziție, de frază, de simbol*. Legătura se vede în special în zona romanului, astfel că, *Străinii din Kipukua* respiră mult din îndrăzneala simbolismului lui Eliade<sup>17</sup>. De asemenea, debutul său editorial se lasă puțin așteptat datorită vitregiilor sistemului politic de mijloc de secol XX, și de abia în anul 1971 apare pe scenă cu volumul *Geneze*<sup>18</sup>. Această lungă tăcere forțată, contribuie și ea, alături de contextul literar ideologizat de politica ateistă a vremii, la o receptare critică precară – tematica volumului proaspăt tipărit, era clasată în dosarul literaturii inadecvate sistemului comunist<sup>19</sup>. Totuși, dintre cei care s-au aplecat serios în studierea operei poetice a mitropolitului Clujului, au afirmat la unison, că poetul Anania este un fiu duhovnicesc al poetului Tudor Arghezi, dar și cu unele inflexiuni din Ion Barbu, Șt.O. Iosif, G.Coșbuc, V.Voiculescu sau O.Goga; iar aici fac referire la Petru Poantă<sup>20</sup>, Ion Maxim<sup>21</sup>, Radu Cârneli<sup>22</sup>, Sultana→

<sup>16</sup> Călin Manilici, *Steaua*, nr. 6, 1994.

<sup>17</sup> Ioan Pinte, *Renașterea*, nr. 1, 1999.

<sup>18</sup> Liviu Petrescu, “Pământ și cer”, p. 5.

<sup>19</sup> Petru Poantă, “Prefață”, la volumul, *Poeme*, Editura Polirom, Iași, 2010, pp. 5-6.

<sup>20</sup> Petru Poantă, “Prefață”, pp. 7-8: “*Poetul Valeriu Anania crește și se formează în orizontul acestei paradigme, iar prima constrângere acceptată a unei tradiții este aceea a criteriului poetic avându-l ca model pe Tudor Arghezi. El e arghezian așa cum este ortodox... Gramatica esențială a acestei poezii este argheziană, deși sunt vizibile inflexiuni prozodice și din alți poeți, mai semnificative stilistic din Ion Barbu. Asta nu înseamnă imitație, căci matricea e locuită poetic de o sensibilitate diferită, vie și mereu proaspătă*”. Cu altă ocazie, același Petru Poantă afirmă sub o altă nuanță același adevăr al paternității argheziene: “*În genere însă, autorul se află sub influența intensă a lui Tudor Arghezi, de la tonalitate și lexic până la ingeniozitățile sintaxei. Nu pot fi ocolite pregnanța statuară a versului și voluptatea ascetică a unui limbaj cu un vag iz de carte veche bisericească, dar forjat după tiparele modernismului interbelic*”. A se vedea Petru Poantă, *Dicționar de poezi. Clujul contemporan*, Editura Clasiu, Cluj-Napoca, 1999.

<sup>21</sup> Ion Maxim, *Orizont*, anul XXI, nr. 209, septembrie 1971: “*Unele poeme amintesc de Șt.O. Iosif: “Năluca, Cântec, Gestație”, altfel versuri corecte și nu fără oarecare*

<sup>8</sup> Fragmente din cuvântările rostite la lansarea volumului *Poeme alete*, 14 noiembrie 1998, la Bistrița, preluate din revista *Renașterea*, nr. 1, 1999.

<sup>9</sup> Valeriu Anania, *Memorii*, Editura Polirom, Iași, 2008.

<sup>10</sup> Gavril Ședran, “Geneze”, în *Vatra*, nr. 4, 1971.

<sup>11</sup> Valeriu Anania, *Poeme*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 75.

<sup>12</sup> Ioan St. Lazăr, *Bartolomeu Valeriu Anania sau Grelele Cuvintelor*, vol. II: Tănărul Anania. “Îngerul cu barbă” – eseu biografic, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, p. 178.

<sup>13</sup> Lucian Vasile Băgiu, “Tudor Arghezi și Valeriu Anania”, în *Philologica Jassyensia*, anul VI, nr. 2, 2010, p. 7.

<sup>14</sup> Mircea Popa, “Bartolomeu Anania – un om pentru eternitate”, în *Tabor*, nr. 1, aprilie 2011, p. 20.

<sup>15</sup> Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și Românism*, Editura Basilica, București, 2014, p. 67: “*Fiecare om are în seama lui și o parte de natură pe care trebuie s-o ridice cu sine spre Dumnezeu, lucrând-o, înfrumusețând-o, gospodărint-o cu vrednicie și înțelepciune. E păcat să lași pământul nelucrat, e păcat să-l lucrezi de mântuială... Românul are două pasiuni mari: pământul și credința. Sunt cele două realități organice și esențiale ale vieții. Românul simte că din ele îi curge viața: din pământ viața trupului, din Dumnezeu viața sufletului*”.



Craia<sup>23</sup>, Raluca Dună<sup>24</sup>, Lucian Băgiu<sup>25</sup>, Al. Piru<sup>26</sup> etc. Părerile criticilor menționați, pot fi luate de bun augur, de vreme ce însuși poetul Tudor Arghezi, sub zodiacul căruia se spune cu aplomb că s-a așezat Anania, avea să rostească cuvinte fulgurante la adresa proaspătului debutant în peisagistica literară românească șaptezecistă: “Aurul ‘Mioriței’, poetul Valeriu Anania, e călugăr. Nu știu câte trepte a trecut peste vârsta de 40 de ani. Oricum puține. El stăpânește versul și limba magistral și măestriile lui cresc înalt, sporite de un talent desfășurat în sus. Nimeni nu l-a așteptat să vie și el a venit, de unde, de ne-unde, așa cum s-a ivit zvâcnind, din fulgere și piatră, fără să fie pus, printre șoimi și piscuri, bradul la tulpina căruia se

muzicalitate: “Ard trandafirii. / Ruguri străine. / Caldă e-n mine / tainița firii” (Gestație) sau: “Oare cerul unde-i? / Unde-o fi pământul / Pe lăuta unde / Lin s-alină vântul”. Altele poartă ecouri argheziene...”.

<sup>22</sup> Radu Câmeci, *Ateneu*, 1 ianuarie 1972: “Uneori poetul se folosește de maniera fabulei pentru a dezvălui frumuseți și adevăruri, fără tonul total moralizator al acesteia. Aici mai mult decât în alte poeme deslușim un stil poetic înrudit cu al lui Arghezi, folosirea asemănătoare a alegoriei sau a metaforei... Aș vrea să mai adaug satisfacția mea de cititor la lectura unor poeme în care versul popular infuzează cu adevărate frumuseți versul cult, folosirea lor fiind și aici în stilul poeziei argheziene, de care Valeriu Anania este fericit influențat”.

<sup>23</sup> Sultana Craia, *Luceafărul*, nr. 19, 1984: “În ‘Anamneze’ coexistă acea cumpănire interioară și elanul vizionar, patetic, de supradimensionare a ființei. Ciclul care dă numele cărții conține o asemenea poezie în care sfiala nu interzice îndrăzneala, într-o atitudine înrudită cu oscilația arghezană între umilire și sfidare... Inspirația folclorică predominantă își asociază pe de altă parte accente ce amintesc uneori de Coșbuc, alteori de Goga, uneori chiar de Ion Barbu, dar cel mai frecvent de Arghezi”.

<sup>24</sup> Raluca Dună, *Dicționarul general al literaturii române*, p. 158: “Se poate afirma că A. continuă linia ortodoxismului, dar nu într-o manieră tocmai ortodoxistă – pe lângă influențe gândiriste, apar inflexiuni argheziene, alteori voiculesciene ori barbiene”.

<sup>25</sup> Lucian Băgiu, “Poezia lui Valeriu Anania (II)”, în *Credința străbună*, anul XV, nr. 5, mai 2005, p. 9: “Valeriu Anania demonstrează o remarcabilă dezinvoltură, dar și profunzime, în profesarea exprimării și expresivității poetice atunci când alătură, repetat, harul sisific al creației poetice celui al revelației divinității. Și prin aceasta se află în imediata apropiere a celor doi lirici de factură religioasă, Arghezi și Voiculescu, pe care, nu întâmplător, îi întâlnește în tinerețe”.

<sup>26</sup> Al. Piru, *Ramuri*, nr. 10, octombrie 1972: “Versurile lui Valeriu Anania din unicul volum ‘Geneze’ notează, cu ecouri din lirica lui Arghezi, aspirații nedefinite, visuri de fericire între viață și moarte, melancolii autumnale, nostalgii de pe tărâmurii îndepărtate”.



Sasho Blazes, „Lumi”

înșiră și notele de creion acestea. Mă uit peste o sută de vâi și ceruri și închid manuscrisul poetului, împăcat... Îl cunosc și-l prețuiesc, nu de azi. Îi citesc de ani de zile versurile, cu emoție și bucurie. Nu e scriitor grăbit. În literatura poeziei e nou, ca o efigie de aur, scoasă din pământul oltenesc... ‘Miorița’ nu-i un poem de la o zi la alta și de la o săptămână la alta. Încă destul de tânăr, autorul ei se învecinește cu clasicul adevărat. Cât privește repertoriul, teatrul românesc a câștigat, cu ‘Miorița’ la întâlnirea ciobanilor cu universitarii, opera de valoare literară ce-i lipsea<sup>27</sup>”. Nu mai puțin condescendent este și poetul Anania la adresa părintelui său spiritual, când, într-un dozaj alchimic al admirațiilor și pierdut într-o pulsione sangvină a narației, afirma cu tenacitate următoarele: “Arghezi m-a iubit așa cum eram, cu toate ale mele, chiar când a știut că nu-i merit dragostea. Mai tânăr decât el cu peste patruzeci de ani, dar tot atât de temperamental cum fusese el la vârsta pe care o aveam eu, i-am deschis uneori răni, l-am provocat la explicații severe, l-am judecat cu brutalitate. El însă mi-a răspuns întotdeauna cu o gingășie care mă dezarma, restituindu-mă stării de umilință lăuntrică... Mă împrietenisem cu poezia lui Arghezi prin a fi început să o resping. Mă urmărea, dar nu ca o obsesie, ci ca pândă unui dușman furișat în odaie<sup>28</sup>”. Valeriu Anania și Tudor Arghezi – două nume strălucitoare pe cerul poeziei religioase românești! Încadrarea poetului Anania, strict sub umbrela ethos-ului arghezan, nu este o exegeză fidelă adevărului istoric, susține profesorul L.Băgiu, căci

autorul nostru pare a fi glisat între estetica celor doi poeți religioși pe care i-a cunoscut foarte bine în timpul uceniciei sale literare, este vorba despre Tudor Arghezi și Vasile Voiculescu. De la primul împrumută ideea creației poetice ca meșteșug, iar de la cel de-al doilea, arta rugăciunii și-a euharistiei prin poezie<sup>29</sup>. Mai mult decât atât, ucenicul său, T.Baconschi, afirmă că există a anume delimitare între viziunea lui Anania și poematica arghezană: “A vibrat descoperind farmecul păgân al arhaității fără a copia relativa apostazie a lui Arghezi, care-i fusese totuși dascăl de frumuseți literare<sup>30</sup>”. Însă critica îl va recepta în cele din urmă ca fiind un fidel epigon al lui Arghezi, încât Radu Pătrășcanu îi va dedica lui Anania următoarea strofă din poezia sa *Cântecul Argonauților*: “Purtând chemarea ce-o aveau aceii / Și-n suflet cu adevărat pe Dumnezeu, / Absent și grav, părintele Vartolomeu / Psalmodiază-n liniștea grădinii pe Arghezi<sup>31</sup>”.

Aparițiile sale editoriale au fost în genere încununate cu elogii din partea criticilor săi, la un interval de doi ani publicase două piese de teatru absolut revoluționare “Miorița” în 1966 și “Meșterul Manole” în 1968, primul poem dramatic bucurându-se de prefața lui T. Arghezi. Au fost recunoscute drept capodopere ale esteticului românesc, înviind mituri esențiale de spiritualitate ortodoxă dar și viziuni eliadiene asupra eposului legendar autohton<sup>32</sup>. La pol opus, volumele de proză (*Străinii din Kipukua*, *Amintirile peregrinului apter* și *Rotonda plopilor aprinși*), va suscita în lumea literară avizată, interesul față de un prozator artist, ce cucerește prin eleganța exotică și fantastică dar și prin excepționale abilități de portretist. Departe de orice epatare mistică, scriitura lui Valeriu Anania îngemănează un sentiment religios al vieții și al lumii, aflat într-o stare de liniștită pârguire dar și de transfigurare, îndepărtându-se →

<sup>29</sup> Lucian Vasile Băgiu, “Tudor Arghezi și Valeriu Anania”, p. 9.

<sup>30</sup> Teodor Baconschi, “Părintele Anania”, în vol. *Mitropolitul Bartolomeu al Clujului (1921-2011). In Memoriam*, p. 240.

<sup>31</sup> Lucian Vasile Băgiu, “Tudor Arghezi și Valeriu Anania”, p. 10.

<sup>32</sup> Petru Poantă, “Prefață”, la volumul *Poeme*, p. 5.

totuși de *tăgăda* psalmilor arghezieni<sup>33</sup> - căci deși se inspiră constant din Arghezi, totuși nu-i împrumută perspectiva metafizică. Volumul inedit *Imn Eminescului*, semnat în nouăsprezece cânturi, atrage simpatia eminescologului C.Cubleșan, care identifica în acest modern acatist liric, alternanța treptelor de cunoaștere<sup>34</sup> cu stările de exultanță, fiind fără îndoială probe de virtuozitate poetică și de continuă și profundă inspirație românească<sup>35</sup>. Scriitorul Dan Cia-chir<sup>36</sup> vede în "Greul pământului" o apropiere mult mai onestă de spiritua-litatea și istoricitatea Bizanțului, decât o face Sadoveanu în romanul său "Creanga de aur". M.D. Pănăzan, asu-pra *Filele de Acatist* închinat muce-nicului Ioan Valahul și episcopului Calinic, poșește cu suavă admi-rație, considerând că poetul voalează dincolo de text, proprii lui ani de muceniec petrecuți în temnițele comuniste, un sacrificiu autoimpus de tarele unei credințe strămoșești, în pofida oricăror coerciții ale spiritului<sup>37</sup>. Iar această afirmație, e mai mult decât o pură speculație, căci dacă vom merge pe fir, vom vedea cum poetul Anania, mărturisește în sincron cu această viziune: "*M-a întărit Dumnezeu și am lucrat cu mare îndărătnicie, zi de zi și noapte de noapte, alcătuind și lepădând mii și mii de versuri, repetând la infinit*

*forma definitivă și recapitulând - o săptămână din cele patru ale lunii - tot ce lucrasem până aici. Am lucrat acolo, în secția de bolnavi, am continuat să lucrez în celular, unde am fost mutat după două luni (bineînțeles, fără nici un semn de vindecare). Piesa a fost gata la 25 ianuarie 1961, după treisprezece luni de muncă neîntreruptă... Lucrasem și înmagazinaseam în memorie peste zece mii de versuri - teatru și poezie - repetarea îmi solicita mult mai mult timp, soliditatea memoriei îmi era deseori amenințată de subnutriție și boală. În fapt, când mă gândesc la Aiud mă gândesc la aceste două piese. Munca aceasta - și mai ales conștiința creației - mi-au menținut, de-a lungul acelor ani, un echilibru moral de care nu mulți se bucurau. Acest univers interior al meu m-a făcut să îndur cu numai jumătate de suferință toate privațiunile și promiscuitatea vieții de pușcărie: foamea, frigul, oboseala, murdăria, praful, spaima, perchezițiile, umilintele de tot felul, turnătoriile, nervii camarazilor de celulă... Nu încape nici o îndoială că această încăpățănată muncă a mea, literară, m-a ținut oarecum în afara nu numai a mizeriilor vieții de pușcărie, ci și de tragismul reeducării*<sup>38</sup>". Valeriu Anania, poate și datorită harului monahal, spre deosebire de omologul său în ale scrisului frumos, Radu Gyr, cu care a împărțit reclusiunea Aiudului, și-a asumat cu seninătate tensiunea carcerală, poezia lui fiind din prisma aceasta, desprinsă cu totul de contingent, *levitând cu sandale de vis pe deasupra ororilor*<sup>39</sup>. Cu debutul său memorialistic, vedem narate cu multă suculență dramele dar și izbânzile unor generații roase de trecerea timpului, dar și frumusețile de viață și destin pe care Părintele Anania a știut să le mărturisească, uneori frust alteori dojenitor, cu un verb acid pe alocuri, dar însoțit adesea cu un umor involuntar<sup>40</sup>. De aceea, nu considerăm a fi ceva în neregulă să-l considerăm pe mitropolitul Bartolomeu Anania, un inspirat bard al scrisului ortodox românesc.



## TÂRZIU DE TOAMNĂ

Aleargă anii după ani,  
te pierd în umbra de castani,  
te-ascund în cutele de vreme,  
lăsându-te să scrii poeme...

Te las cu rime-mperecheate,  
să uiți de toți, să uiți de toate,  
și cu figurile de stil  
te-ntoarnă-n luna lui april...

Din toamna ce ne înlumină  
plec cu pași ușori, ca de felină,  
pierduți în foșnetul de frunze,  
cu degetul lipit de buze,

ca niciun sunet sau suspin  
din pieptu-mi de durere plin  
să nu rămână semn pe prag  
în clipa-n care mă retrag...

Mi-e sufletul pustiu și greu,  
iar ce mai vreau, nu știu nici eu,  
tăceri și lacrimi, noi alături,  
năier ce-am tras la triste  
țărături...

Pornite-s doruri în aval  
înspre năluca de pe mal  
și s-or tot duce-n depărtări  
la glasul falselor chemări...

Străini ni-s pașii ce ne poartă  
prin nefericită soartă,  
nimenea nu ne condamnă  
decât acest târziu de toamnă...

Cad frunzele îngălbenite,  
se-așterne stratul de omăt,  
tu tot mai zăbovești, iubite,  
iar anii noștri nu vin îndărăt...

**DOINA CHERECHEȘ**

<sup>33</sup> Petru Poantă, "Prefață", la volumul *Poeme*, pp. 6-9.

<sup>34</sup> Psalmii treptelor din literatura sapientială a Bibliei, este fără îndoială un motiv recurent al structurii ideatice ce stă la baza acestui imn dedicat *Eminescului înveșnicit*. Așa numiții psalmi ai treptelor (15 imne psalmice), debutează în Psaltire odată cu Psalmul 119, fiind denumiți și "mica Psaltire" din interiorul Psaltirii lui David. Psalmii aceștia sunt mici poeme ce utilizează ritmul elegiac, cu o tonalitate mai degrabă melancolică; considerați a fi regrupați de către regele David însuși, spre a fi cântați de către pelerini în ascensiunea lor mistică pe drumul spre Templul de la Ierusalim. A se vedea Louis Jacquet, *Les Psaumes et le cœur de l'homme: Étude textuelle, littéraire et doctrinale*, vol. 3, Duculot, Gembloux, 1979, p. 401; C.L. Allen, *Psalms 101-150*, in coll. *Word Biblical Commentary*, Word Books Publisher, Dallas, 2002, p. 193.

<sup>35</sup> Constantin Cubleșan, *Eminescu în conștiința critică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, pp. 71-72.

<sup>36</sup> Fragmente din cuvântările rostite la lansarea volumului *Poeme alese*, 14 noiembrie 1998, la Bistrița, preluate din revista *Renășterea*, nr. 1, 1999.

<sup>37</sup> Maria-Daniela Pănăzan, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, p. 227.

<sup>38</sup> Valeriu Anania, *Memorii*, pp. 322-326.

<sup>39</sup> Doina Pologea Berceanu, "Valeriu Anania: Două icoane imnologice", în *Tabor*, nr. 9, septembrie 2017, p. 63.

<sup>40</sup> Răzvan Ionescu, "Bărbatul, ochii și mâinile", în *Tabor*, nr. 1, aprilie 2011, p. 33.

# Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XVIII)

Scrisoare trimisă de medicul și pictorul Ion Mirea, în 15 noiembrie 1961, din București (str. Ion Vidu, nr. 6) lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele.

**București, 15 noiembrie 1961**

“Pentru Lord Dimitrie Stelaru  
str. 1 Mai N<sup>o</sup> 35, Turnul Măgurele

**Dragă Stelaru,**

Tu mi-ai oferit ceva. Mi-ai oferit singurul tău păcat. Eu nu am nici atât. Aș vrea să-ți ofer vin și vin nu am. Aș vrea să-ți dau sănătate și nici sănătate nu am. Și aș vrea să-ți trimit bani și chiar astăzi mi s-a furat butelia de la aragazul pe care vream să-l vând.

Singurul lucru pe care ți-l pot trimite este unicul dicton din Talmud pe care îl știu eu: „noaptea, noapte învață”. Scrie mereu, nici moartea nu-i veșnică.

Te îmbrățișez,

**Mirea”**

**Notă**

Cea de-a treia soție a poetului Dimitrie Stelaru, Anghelina, i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

\*

\* \*

Scrisoare trimisă de Ben.[edict] Corlaci\*, de la București (Piața Amzei nr. 7-9, sc. A, ap. 28), la 18 noiembrie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

**București, 18 noiembrie 1961**

**“Dragul meu Stelaru,**

Mai întâi, îți mulțumesc pentru paranteza (scriitor) înscrisă pe plicul ultimei tale scrisori, sub numele destinatarului. Am descoperit, așa, că ai și mai mult umor decât știam. Îți mulțumesc. Pe urmă, cred, a devenit inutil să-ți mai urez sănătate, deoarece trebuie să te fi însănătoșit de când mi-ai scris și până azi, când îți răspund. Căci, după cum vezi, am întârziat cu răspunsul.

Să știi, însă, că neglijența nu a contribuit cu nimic la această întârziere. Ai fost tot timpul prezent în sufletul și în preocupările mele. Dar am așteptat eu însumi răspunsul la

cele câteva chestiuni pe care mă rugai să ți le rezolv:

1. Cererea către Fondul Literar am depus-o la vreme. Însă, din motive pe care nu le cunosc, a fost respinsă;

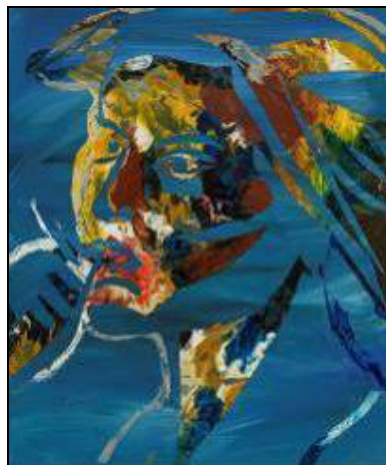
2. Pe Ion Vlad\*\* îl caut mereu la telefonul al cărui număr mi l-ai comunicat. Chiar adineaori am sunat din nou. Nu-l găsesc, nu-l găsesc, nu-l găsesc ...

3. Cu Geo Dumitrescu am vorbit. Mi-a promis că foarte curând îți va trimite ceva. Îi voi reaminti.

Ți-aș fi trimis eu niște bani, însă te rog să mă crezi că, literalmente, nu am ce mânca. În ciuda faptului că mi-a apărut o carte! Editura nu are fonduri, le-a epuizat nu știu când și nu e sigur că-mi voi primi drepturile nici până la sfârșitul anului. Nu am nici pinge la pantofi și, de câte ori mă întorc din oraș, trebuie mai întâi de toate să-mi spăl picioarele, căci e ca și când m-aș întoarce desculț, de la arat. Am, în schimb, duș. Așa că tot e bine – nu?

Regret că nu am apucat să ne revedem, când ai fost ultima oară la București. Regret foarte mult că, atunci când ai fost la mine, nu ai venit singur. Și mai regret eu ceva, dar asta am să ți-o comunic oral, la proxima noastră întâlnire.

În orice caz, deși te zbați în nevoi, nu trebuie totuși să-ți pierzi cumpătul. Scrie. Orice simți și vrei tu să scrii – numai scrie, **nu uita că Stelaru, dragul meu Stelaru, e un mare poet. Va veni, repet, și ziua când vei avea, într-adevăr, o pîine și un kilogram de izmă pe masă. Uneori, nici nu ne dăm seama, în cea mai cruntă mizerie, cât de aproape de noi e salvarea.**



**Sasho Blazes, Portret**



Mă interesez mereu de soarta volumului tău de versuri și sînt sigur că va apărea într-o zi. **Cînd este vorba de un poet de talia ta, orice gînd pus pe hîrtie devine o comoară. Cu cît suferi mai mult, cu atîta ești mai dator să-i lași lumii asemenea comori.**

Lumea trebuie să învețe, și din versurile tale, că trebuie să distrugă mizeria din rădăcini. Plătim foarte greu această învățătură și n-ar fi totdeauna nevoie să suferim pentru ea, dar nici nu avem dreptul să ne distrugem singuri idealurile. Mie, de exemplu, îmi place măreția cu care copacul se prăbușește sub secure, dar nu pot suferi oamenii care, probabil ca să nu uite că au genunchi, îngenunchează mereu, indiferent în fața cui, fie chiar și față de sine.

Aștept de la tine vești proaspete, te rog să-mi scrii cît mai curînd. Te îmbrățișez din toată inima, dragul și vechiul meu prieten, **Ben. Corlaci”**.

**Note**

1.\*Poetul, prozatorul și memorialistul Ben.[edict] Corlaci (ns. în 6 martie 1924, la Galați - m. în 15 iunie 1981, la Paris, unde se stabilize din 1975). Volumul său de versuri de debut a fost *Tavernele* (la 17 ani, în 1941).

2.\*\*Sculptorul Ion Vlad (ns. în 24 mai 1920, la Fetești - m. în 28 ianuarie 1992, la Paris) a fost cel mai bun prieten al lui Dimitrie Stelaru, încă din perioada boemiei interbelice (1935-1947). Ion Vlad este, de exemplu, autorul grupului statuar de pe aripa din dreapta a Operei Române din București și al mai multor busturi dedicate unor artiști și creatori români (Mihai Eminescu – la Paris, George Enescu, Dimitrie Stelaru, Steriade etc.).

3. Scrisoarea i-a fost dată lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, de cea de-a treia soție a poetului Stelaru, Anghelina.

**GHEORGHE SARĂU**



Inedit

## BLESTEMUL CHINEZESC

- MEMORIILE UNUI  
AMBASADOR „ROȘU” –1997  
(V)

Suntem sortiți, deci, prin însuși misterul profund al zămislirii noastre din foarte complicate combinații genetice despre jocul cărora știința abia a început să ridice un colț de văl, fără să fie deloc sigură că ceea ce a început să descifreze nu este doar un aspect superficial al unor mișcări inframicrobiologice mult mai complicate, să navigăm sub stele diferite ale destinului individual, să căutăm alte răspunsuri la întrebările ce ne chinuiesc.

Diferențierile sunt împinse și mai departe de acțiunea atât de importantă – mult exagerată în secolul trecut, dar în veacul nostru poate nu îndejuns de ținută în vedere de unii cercetători foarte importanți – a mediului. Căci oricât ar fi de promițătoare zestrea genetică a unui individ, drumul realizării posibilităților cuprinse în ea depinde în măsură hotărâtoare de mediul în care el s-a născut. Ce s-ar fi întâmplat cu Albert Einstein dacă s-ar fi născut într-o colibă dintr-o zonă izolată de lume a pădurilor ecuatoriale din Africa, din Amazonia sau din Asia de Sud-Est, ori dacă ar fi văzut lumina zilei într-un *igloo* dintr-un sat de eschimoși ori într-o așezare de *sherpași* din Himalaya?

Formularea teoriei relativității și, prin ea, fundamentarea viziunii noi a fizicii actuale (în așteptarea căreia, așa cum spune undeva Heisenberg, fizica de la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru manifesta toate simptomele unei profunde crize) ar fi rămas în sarcina altcuiva (care s-ar fi născut fără îndoială, căci nu încap dubiu că, așa cum spunea Marx, necesitatea istorică își găsește personalitatea capabilă s-o rezolve). Iar Einstein cel cu nume baluba sau eschimos or shirpa s-ar fi remarcat ca vânător iscusit, dacă n-ar fi fost socotit de bătrânii satului, datorită atracției sale spre abstracțiuni, deci spre ireal, sărac cu duhul.

Evident, simplific în mod inadmisibil din punct de vedere științific niște probleme foarte complexe, dar să mi se îngăduie să-mi urmez raționamentul așa cum doresc eu, fără grija de a fi înțeles și aprobat de prezidiul adunării de analiză a



muncii, urmând doar meandrele propriei mele gândiri în strădania aceasta, destul de confuză, de încurcată și de puțin concludentă de a-mi desluși profilul propriu, linia destinului meu pe cale de a se împlini în ultima sa performanță (care, oamenii fiind muritori, nu poate fi decât unică și obștească) sau măcar pașii ezitanți ai unei vieți în nisipul mișcător al timpului.

Este greu de imaginat un om capabil să-și aprecieze propria zestre genetică, potențialul de afirmare prin posibilități înnașcute, de acumulare de cunoștințe, de creativitate în vreun domeniu al activității umane, capacitatea de realizare a propriului potențial creator și de salvare din seminția tristă și duioasă, dar absolut inutilă a „învinșilor”, de care este plină literatura română. Fiecare dintre noi se închipuie extrem de talentat, de înzestrat, și dacă nu se crede de-a dreptul genial, nu se îndoiește nicio clipă că e mult superior celor cu care lucrează și mai ales șefilor săi direcți. Am văzut atâția oameni lipsiți de orice capacitate, menținuți în slujbele bine remunerate în care au ajuns doar prin pile ori prin „dosarele bune” (căci eu am trăit în epoca dosarelor, epocă în care arareori se întâmpla ca un om să fie apreciat pentru ceea ce este el, „omul de carne și oase”, cum spunea Unamuno, și nu „dosarul” său, alcătuit ca un fel de radiografie a ființei sale reale de către niște oameni adunați în servicii ori direcții blagoslovite cu puteri discreționare, numite „De Cadre” și constituite din cei mai răi sau cei mai nepricepuți oameni care au fost găsiți după istovitoare căutări și nenumbrate selecții. Iar nefericiții care reușeau să dispună de vreuna dintre cele două puteri magice ale epocii, pile ori dosar „bun”, dar altfel erau proști de nu erau buni de nimic, și se lăfăiau în niște slujbe la care nici n-ar fi putut visa în condiții

normale, se considerau fără excepție nedreptățiți pentru că nu au fost încă promovați în „funcții de conducere” mai importante, încât îmi dau seama că oamenii de rând (cum mă socot a fi) nu prea sunt blagosloviți cu harul de a se judeca pe ei înșiși păstrând dreapta cumpănă.

În anii tineri, am trecut printr-o răscruce a istoriei, despre care nu puteam ști dacă este fastă ori nefastă, dacă trebuie să fiu plin de teamă ori de speranță așteptând ce avea să urmeze. Reînviau, probabil, în adâncurile de beznă din mine amintiri despre alte sfârșituri de împărăție și despre începuturi de noi stăpâniri din lungul veacurilor, retrăiam, după toate semnele, răsturnări de lume din alte timpuri, bejani străvechi, așteptări înfrigurate ale unor vremi mai bune, ale unor răsărituri noi, aducătoare de mai temeinică dreptate și de o fărâmă de bine pentru pământul frământat cu atâta sânge și atâta nedreptate pe care ne este dat să ne naștem și să murim. Plutea în mintea noastră vechea zicală că schimbarea domnilor e bucuria nebunilor, iar noi, cei care treceam prin această nouă răscruce a istoriei fiind încă tineri, eram gata nu numai să sperăm în niște zile deschizătoare de zări mai luminoase pentru neamul nostru sărman de la Carpați și Dunăre, dar să ne și batem pentru ca ele să fie cu adevărat luminoase. Cât de bine ne-am folosit de această predispoziție și ce-am reușit să facem, asta-i altă căciulă, vorba lui Caragiale, dacă nu mă înșel.

În zilele de mult apuse ale tinereții, nu-mi dădeam, însă, decât foarte vag seama că mergem spre o epocă extrem de complicată a istoriei, spre o lume în care pentru a mă putea simți acasă trebuie să mă străduiesc să dobândesc instrumente de cunoaștere și de orientare pe care nici nu le bănuiam. Privind acum, cu zâmbetul împăcat și senin al senectuții, în oglinzile fumurii etern rotitoare ale timpului, în care nimic nu pare încremenit și definitiv conturat, ci numai încheșat pe-o clipă din linii fluente spre echilibruri noi, deslușite doar ca într-o fulgerare și din nou destrămate, mă întreb: cât eram de pregătit ca să pătrund în uriașul codru vrăjit al lumii contemporane cu oarecari vagi șanse de a găsi drumul ascuns ce-ți îngăduie să-l străbați?

FRANCISC PĂCURARIU

Să ne mai (re)amintim de...

## OTILIA CAZIMIR

12 februarie 1894 – 8 iunie 1967

(I)

De mulți ani, statutul **Otiliei Cazimir** e fixat pe ideea de „prietenă a poetului George Topârceanu” sau, convertind ideea la terminologia zilelor noastre, poeta a fost „amanta” acestuia. Și cam atât. Sunt rari, tot mai rari cititorii care își mai aduc aminte de creațiile de-un lirism aparte ale poetei. Fără teama de a fi contrazis, voi afirma că Otilia Cazimir, făcând parte, este adevărat dintr-o generație de aur a romantismului românesc, a rezistat cu succes și... eroic, de ce nu?, intemperiilor clamate, deseori virulent, de unii reprezentanți de frunte ai realismului socialist. În această ordine de idei, făcând abstracție de multe cele, G. Călinescu a clarificat lucrurile definitiv și irevocabil în ceea ce privește creația poetică a Otiliei Cazimir: *lirică elegiacă, sentimentalistă și discret umoristică*”, trei elemente definitorii pentru creația lirică a poetei. Subliniez: personal consider trio-ul *elegiac-sentimentalist-umoristic* menționat de marele critic, drept un real simbol al întregii opere *cazimiriene*, dacă pot spune așa. Iar trecerea sa cu succes pe sub furcile caudine, cu cele două vârfuri de sulite ale lor – *obsedantul deceniu* și *proletcultismul* – se datorează și fermității cu care poeta și-a apărut, prin întreaga operă, personalitatea. În acest sens, ea a fost și va rămâne personificarea unei atitudini exemplare, iar creațiile cuprinse în volumul-antologie *Poezii (1928-1963)*, prefațat de Constantin Ciopraga (Editura Tineretului, 1964), corespund explicit acestui deziderat. Deliberat sau nu, explicația se integrează contextului general în care mulți, tot mai mulți scriitori clasici, valoroși până în '89, sunt... depășiți la ora actuală, reconsiderați și expediați în cutare curent literar „părăsit” undeva prin secolul al XX-lea fără ca actualii critici sau istorici literari să-și mai bată capul pentru a găsi vreo posibilitate a reabilitării lor. Însă, ceea ce mi se pare un lucru curios, adesea chiar revoltător, este că vreo câțiva teoreticieni, critici sau istorici literari, aserviți cu iubire regimului trecut, colaboratori asidui, inclusiv ai organului *pecerist* „Scân-



tea”, în care publicau cu loialitate desăvârșită materiale cunoscute și etichetate sub genericul „de serviciu”, după '89 s-au metamorfozat în critici vehemenți ai literaturii antedecembriste, trecând cu tot arsenalul de cunoștințe și aprecieri în tabăra huliților și denigratorilor profesioniști. În această ordine de idei, aspectul ar fi hilar, dacă n-ar fi bizar și revoltător, tocmai pentru că... Adică, da: au fost *cățiva* în a căror verticalitate morală și spirituală am avut încredere și care m-au dezamăgit profund, dacă nu decepționat spre deznădăjduit și mă refer exact la acele cazuri în care, cutare critic literar cu pretenții de moralitate bine pusă la punct, din comunist înfocat s-a transformat brusc în... monarhist – să zicem – la fel de... convins, ba chiar mai rău și mai agresiv, plonjând într-un penibil cu irizări ridicole. În astfel de situație, apare o întrebare logică și normală: când e vorba de sinceritate? Or, această atitudine, consider eu, e exact cea care anulează pe un oarecare, ca om și ca personalitate credibil-literară.

Preambulul de mai înainte este cadrul în care, respectând anumite reguli și proporții, apropo și de statutul câtorva scriitori clasici valoroși, care au trăit și creat inclusiv în perioada postbelică și, evident, comunisto-antedecembristă. În acest context o putem integra, respectând anumite coordonate, și pe scriitoarea **Otilia Cazimir**, căci despre ea voi încerca un comentariu în cele ce urmează.

Așadar: **Otilia Cazimir**, supranumită „*poeta sufletelor simple*”, s-a născut în satul Cotu Vameșului, co-

muna Horia din județul Neamț, în 12 februarie 1894, fiind cel de-al cincilea copil al învățătorilor Ecaterina (n. Petrovici) și Gheorghe Gavrilescu, născută fiind după Maria, Ecaterina, Eugen, Margareta și Alexandrina, scriitoarea Otilia de mai târziu. Ceea ce ar fi de reținut din această etapă de viață a viitoarei poete, e un amănunt cu „bătăie lungă” pentru un fel de a fi al poetei: Alexandrina, dezmiardată *Luchi* în familie, era o fetiță timidă, suficient de retrasă și rușinoasă, pentru a fi cât mai puțin remarcată de către cei din jur. Acest adevăr este consolidat și de faptul că firea ei de copil retras o îndemna spre solitudine, introspecție și evitarea prieteniei. Prefera singurătatea și, oarecum ciudat pentru vârsta ei, iubea contemplarea naturii timp în care, se spune, îngâna vreun cântec, iar întreaga operă – partea lirică, în special – va reflecta cu sfințenie acest *modus vivendi* scriitoricesc...

Sper să fiu bine înțeles că, sentimental, simt nevoia din când în când să pășesc emoționat în lumea creației lirice construită cu talent și pricepere de Otilia Cazimir, în realitate o pseudoîntoarcere spre lumea copilăriei. Oarecum pe aceeași lungime de undă întâlnesc și considerațiile lui G. Călinescu în a sa *Istorie...*, chiar dacă el păstrează distanța... rece specifică unui critic de meserie: „*Cîntînd copilăria, vîrsta senzațiilor violente*, comentează criticul, *Otilia Cazimir face, cu aceeași intuire directă a lumii, o poezie de miraculos infantil.*” Ia să mai citim, înțelegând chemarea subtilă a poetei către primăvară-copilărie: „*Cu zîmbet de zambile, prin vitrine/ De florării, surîde Primăvara./Azi am văzut o muscă-n geam la mine/Și-un bărbier și-a scos în prag chitara./Deasupra, cerul proaspăt și înalt/În aburi transparenți albastru-și pierde/ Și, dintr-o crăpătură de asfalt,/Se uită-n sus întăiul fir de iarbă.*” (Primăvară urbană)

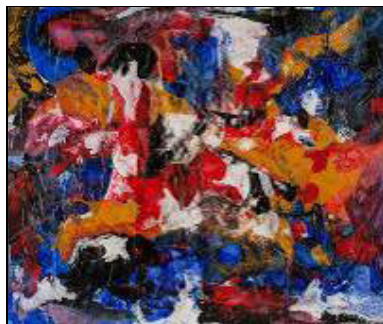
Căci, da: există la Otilia Cazimir o preocupare instinctuală, de regulă extrem-extrem de reușită, de a ne transfera emoțional imaginația la imagini, situații și trăiri din copilărie. Poeta a fost și a rămas o specialistă a receptivității lumii copilăriei pe niște coordonate imposibil de contracarat, pentru că intrăm în contact →

DUMITRU HURUBĂ

acut-sentimental cu elemente specific-simbolice. Să notăm: întoarcerea păsărilor călătoare, susurul pârâiașelor după topirea zăpezii, primii ghiocei, brândușele, păpădiile, gândacii..., toate alcătuind fragmente de copilărie pe care altfel nu le sesizăm, de fapt ele alcătuind o lume la care ne întoarcem cu gândul și nostalgia mereu și mereu, însă mai rar reușind să le sintetizăm la nivelul receptării și sintetizării de către poetă.

Însă, deocamdată să (ne) revenim: de fapt, și după cum se cunoaște, numele de familie al poetei a fost *Gavrilescu*, în timp ce numele ei real a fost *Alexandrina*. Saltul de la numele de familie la pseudonimul care a consacrat-o ca scriitoare, și ca poetă de prim-plan al romantismului românesc, a fost pus la cale în redacția revistei „Viața Românească” de către G. Ibrăileanu și M. Sadoveanu, considerați nașii ei literari, aceasta și pentru că poeta a și debutat cu versuri tocmai în respectiva revistă în anul 1912. Paranteză-fapt divers: în același an, are loc și căsătoria lui G. Topîrceanu cu învățătoarea Victoria Iuga...(!). Dar, probabil, ceea ce se știe mai puțin, este că Alexandrina Gavrilescu, viitoarea mare poetă Otilia Cazimir, trimisese versuri la revista *Viața Românească* având drept semnătură *trei stelute*. Ea însăși povestește acest episod într-un interviu, după mulți ani: „Aveam șaptesprezece ani și, dintr-o obrăznicie copilărească, am trimis nu la altă revistă, ci la „Viața Românească”, prima mea poezie pe care am crezut-o publicabilă... (este vorba despre poezia intitulată „Noapte”, n. DH). N-am iscălit-o cu numele meu de școlăriță – era cam primejdios: directoarea mai dădea și-afară din școală pe fetele care se țineau de prostii, cum spunea ea când era vorba de literatură. Și-am iscălit-o atunci cu trei stelute (...), poezie cu vreo trei strofe foarte naive, scrise destul de curățel, a avut darul să placă și domnului Ibrăileanu, directorul revistei și lui Mihail Sadoveanu, care se întâmplase să fie atunci acolo, când a ajuns la judecată; bucățița mea le-a plăcut și s-au hotărât s-o publice. Însă cu trei stelute nu mergea la *Viața Românească* – acolo erau nume cu greutate, erau oameni cu experiență în literatură... Ce să caute trei stelute acolo? Spusesem de altfel că sunt

elevă de liceu, că mă tem de directoare, și-atunci s-au gândit cei doi mari prieteni ai mei de mai târziu, să-mi dea un nume. Fiind vorba de o fată foarte tânără, s-au gândit s-o ia pe cale sentimentală: Ibrăileanu mi-a dat numele de... familie – o domnișoară cu numele Cazimir fusese prima lui dragoste când era elev de liceu la Botoșani, mi-a zis Cazimir; domnul Sadoveanu a stat puțintel pe gânduri și și-o fi adus aminte de o oarecare domnișoară Otilia Vlaicu, pe care mai târziu am cunoscut-o și eu, ca profesoară la Târgu Frumos, și mi-a zis Otilia. Prin urmare, m-am pomenit dintr-odată Otilia Cazimir. Eu nici n-am știut nimic. Am așteptat numărul viitor al *Vieții Românești*, să văd cele trei stelute. Mi-aduc aminte că aveam teză la matematică, în ziua în care a apărut *Viața Românească* și venind de la școală spre casă, am cumpărat numărul, l-am pus sub pelerină – purtam acele oribile pelerine de stofă de Azuga de care până o-i muri o să-mi aduc aminte – erau aspre, inelegante, ceva groaznic... Am vârat-o sub pelerină, am venit acasă, am intrat repede în odaia mea și am căutat trei stelute – nicio stelută!... Atunci am aruncat revista, nu înainte de a mă uita la numele tuturor colaboratorilor. Am văzut un nume nou: Otilia Cazimir și-atunci, cu necuviință copilărească, am zis: cine dracu o mai fi și asta? Uite cum au altele noroc și eu n-am! Am dat teza la matematică, a venit duminică, duminică am vrut să citesc și eu *Viața Românească*, cum o citeam todeauna. Când am ajuns la această urâtă de mine, Otilia Cazimir, care avea noroc și eu n-aveam, am văzut că eu eram Otilia Cazimir.” (Interviu preluat din Arhiva TVR, de pe YouTube, n. DH)... Aceasta a fost întreaga tărășenie a schimbării numelui... Nu



Sasho Blazes, „Călăreț nocturn”

i-a plăcut noul său nume și, poate că și din această reticență, poeta a folosit și alte pseudonime literare, precum: *Alexandra Casian*, *Ofelia*, *Magda*, *Dona Sol*, ultimul folosindu-l, după cum se știe, mai ales la articole cu caracter... feminist. Dar, apropos de această întâmplare, scriitoarea n-a agreat niciodată noul său nume, dimpotrivă, o mărturisire de-a ei atestând cu hotărâre acest adevăr: „Dați-mi voie să vă mărturisesc, după atâta amar de ani, că numele acesta, pe care totuși l-am purtat cu cinste, nu mi-a plăcut niciodată. N-am nimic în comun cu eroinele legendelor germane, iar cea dintâi Otilie pe care am întâlnit-o în viață, fetița cu care am stat în bancă în clasa primară, era proastă, grasă și buboasă... Așadar, lucrurile sunt cât se poate de clare și nimic nu poate anula această afirmație cu final atât de... dur!

Însă, deocamdată, să ne mai oprim puțin la câteva date biografice ale scriitoarei: cum era și firească, Alexandrina-Luchi și-a petrecut prima parte a copilăriei, respectiv, până la împlinirea vârstei de 4 ani, în Cotu Vameșului, respectiv până în anul 1898, când familia sa și-a schimbat domiciliul în Iași, pe strada Bucșinescu, nu departe de biserica Zlataust, oraș pe care l-a îndrăgit atât de mult, încât nu l-a mai părăsit niciodată, fiind și orașul în care Otilia Cazimir și-a făcut studiile începând cu școala primară, la „Școala Domnească” din Iași, studiile liceale la fostul Liceu „Oltea Doamna”, actualul Colegiu „Mihai Eminescu”, și terminând cursurile Facultății de Litere și Filosofie, însă fără a-și obține licența.

#### BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- George Călinescu**, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, pp. 832-835;
- G. Perian** în *Dicționarul scriitorilor români*, A-C, de **Mircea Zaciu**, **Marian Papahagi**, **Aurel Sasu**, vol. I. București, 1995, pp. 502-503;
- George Sanda**, *Otilia Cazimir*, Editura „Cartea Românească”, 1984;
- Marian Popa**, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. I, p. 936-937, Semne, București, 2009;
- Constantin Ciopraga**, *Cuvînt înainte la vol. Cele mai frumoase poezii*, Editura Tineretului, București, 1965.



Ocean întors

## Au și imperiile soarta lor

Istoria a numărat până acum șaizeci și nouă de imperii. S-a întâmplat să petrecem o parte din viața noastră în câte unul din aceste spații care au aglutinat nații, limbi și culturi diferite. Acest multiculturalism specific imperiilor este sursa unor tensiuni constante, ținute în frâu de un control atent al administrației, de strategia lui *divide et impera* și de angajarea continuă a supușilor dacă nu în regim de insecuritate economică (export de joburi, reducere de schemă etc.), atunci în război, căci războiul se află la ordinea zilei pe agenda tuturor imperiilor. Un personaj din romanul *Dumnezeu s-a născut în exil* de Horia Vintilă consideră că un popor „care crede în zeii lui și le respectă legile nu pleacă să cucerească alte popoare”, „nu-și face din război un obicei”. (op. cit., Anastasia 1999, p. 113). La auzul acestui adevăr, poetul Ovidiu cel exilat la Tomis (în anul 9 e.n.; a murit în 17 e.n.) e silit să recunoască criza spirituală din Imperiul Roman cu toate consecințele ei, printre care și războiul: „Poporul meu și-a pierdut credința. El caută în clipa de față un nou zeu și războiul e, poate, un fel de a-l căuta. Nu cel mai bun, trebuie să recunosc.” (idem, ibidem). Tot o criză spirituală de amploare descoperim în tabloul complex al societății americane desenat de Chris Hedges în cartea sa *America: The Farewell Tour*, (Simon & Schuster, New York, 2018 - *America - Turul de adio*).

Ca să-i țină sub ascultare pe supuși, poliția romană cultiva fără scrupule delațiunea, răsplătind-o material. „Păra se practica mai mult decât orice joc sau gimnastică” (op. cit., p. 46), iar un sclav care-și turna stăpânul primea o optime din averea acestuia. Ovidiu mărturisește că: „am pierdut orice libertate și că ajunge un cuvânt rostit de un sclav la urechea poliției, ca să-ți pierzi averea și viața” (op. cit., p. 47). Deci pacea lui Octavian Augustus era o pace a fricii. Nu altceva se întâmplă azi în imperiul american. Prin *Patriotic Act*, votat de Congres după 9/11, agenția de securitate națională (NSA) s-a implicat într-o acțiune de ascultare și supraveghere extinsă a cetățenilor, nu doar a celor suspectați de terorism, ci, dacă e să dăm crezare lui Edward Snowden, a tuturor cetățenilor, fără discriminare. Snowden este și el un fel de Ovidiu, cu deosebirea că amenințarea cu zeci de ani de pușcărie l-a determinat să se autoexileze. „When a government watches you twenty four hours a day you cannot use



the word 'liberty'. This is the relationship between a master and a slave”, notează Chris Hedges în cartea sa.

În general, imperiile încep să decadă din cauza unor boli ascunse, care rod la temelie și dintre acestea trebuie menționat în primul rând parazitismul. În romanul lui H. Vintilă, Ovidiu sesizează dinamica sumbră care face ca pe măsură ce bogățiile se acumula la Roma, jefuite de la tot mai multe popoare subjugate, imperiul sa dea semne de dezintegrare. Roma era sufocată de „trântori care sunt hrăniți de fapt de popoarele cucerite” (op. cit., p. 17) Nu altceva ne spune Chris Hedges despre economia americană, care de vreo patru decenii încoace „has seemed to be more of a casino than a factory: a place where you put down your money and cross your fingers (...) In such turbulent times, we all seem to be gamblers ...” (pare a fi mai mult un cazino decât o fabrică: un loc unde pui jos banii și încrucișezi degetele. În asemenea vremuri tulburi toți părem jucători - op. cit., p. 212). Nenorocirea este că jocul de noroc creează doar iluzii, care se dovedesc fragile și periculoase în atingere cu realitatea. C. Hedges merge mai departe și atacă dur Wall Street-ul, considerându-l un parazit al economiei, dar care se deghizează în factor economic producător de valoare. Nimic mai străin de natura lui decât această imagine. Se prezintă ca generând „most of the growth - cea mai mare parte a creșterii economice), dar de fapt „it's the parasite that is taking over the growth” (este parazitul care își însușește creșterea - op. cit., p. 228).

De când Donald Trump a luat frâiele conducerii auzim numai de creșterea și descreșterea compartimentelor bursei, care nu afectează cu nimic soarta clasei muncitoare. „Our casino capitalism has merged with the gambling industry. The entire system is parasitic”, observă sarcastic C. Hedges (*Capitalismul nostru de cazino a fuzionat cu industria cazinourilor. Întregul sistem este parazit* - op. cit.

p. 20). Cazinourile nu generează bani, ci îi redistribuie spre segmentul cel mai de sus al populației, spre acel 1% dintre cei mai avuți. Aceștia boicotează taxele și nu le plătesc, fură trezoreria, exportă joburile peste hotare, militarizează poliția, reduc drepturile civile și sunt gata să se confrunte cu populația rebelă.

Nu se putea un mai „potrivit” președinte decât Donald Trump pentru această economie infestată de parazitism. Proprietar a patru cazinouri, dintre care trei au dat faliment, Trump îmbogățindu-se pe spesele zecilor de angajați cărora nu le-a achitat salariile și beneficiile, nu este decât „the grotesque visage of a collapsed democracy” (fața grotescă a unei democrații eșuate), constată extrem de critic autorul. Din nefericire, în perioada lor de declin, imperiile suferă de absența unui leadership adecvat. Autorul desenează o paralelă între sfârșitul Imperiului Roman, când s-au succedat mai mulți împărați incapabili, și cel al Americii. Pe Trump îl aseamănă cu Commodus, lipsit de expertiză și dominat de vanitate. Caligula și Nero completează lista. În anul 193 e.n., când a murit Commodus, s-au urcat pe tronul imperiului nu mai puțin de cinci împărați, cu toții prea mici pentru un imperiu așa de mare.

Fiind filozof, reporter, jurnalist, teolog, toate la un loc, autorul dă întreaga măsură a valorii sale în analiza acestui „farewell tour” al unui imperiu care se apropie de final. Ca să ne arate dimensiunea dezastrului autorul alege un oraș odinioară foarte înfloritor, Scranton din Pennsylvania, supranumit „electric city”, deoarece a introdus cel dintâi mijloace publice de transport electrice în 1886. Scranton a excelat în jurul lui 1900, având cel mai ridicat venit pe cap de locuitor, impunându-se prin diversificarea industriilor sale. Scranton a produs cărbune, oțel, bumbac, mătase, lână, nasturi, piele, pantofi, mobilă, dantele și multe altele. Fabrica de dantele fondată în 1891 a importat mașinile ei din Nottingham, Marea Britanie, dar s-a pus pe treabă, angajând 1200 de muncitori. Bunicul și tatăl lui Hillary Clinton au fost printre angajații acestei faimoase unități industriale, care exporta produsele ei în toată lumea. A fost închisă în 2002. Aceeași soartă au avut-o toate celelalte întreprinderi, exceptând cele care produc muniție pentru complexul militar industrial.

Excelenta activitate manufacturieră care a dus peste mări și țări sintagma *made in America*, a devenit o →

SILVIA URDEA

realitate a trecutului și o acuzație a prezentului la adresa corporațiilor trădătoare. În Scranton, este ca și cum s-a scurs tot sângele care susținea viața unui organism odinioară viguros. Predominantă este dezolarea: „shuttered movie theaters, potholed streets, boarded-up warehouses, decayed clapboard and stucco row houses, along with doughnut shops, tattoo parlors, and vacant lots” (cinematografe închise, străzi pline de gropi, depozite bătute în cuie, șiruri de case de șindrilă în ruină, împreună cu prăvălii de donuts, saloane de tatuaj și terenuri virane - op. cit., p. 28). Locuitorii părăsesc orașul, cauzând reducerea populației în ultimele opt decenii de la 140.000 la 77.000 de mii. Singura companie care mai funcționează în Scranton este Verizon. Orașul a declarat faliment, dar în vara lui 2012 băncile au refuzat să-l crediteze și atunci primarul a decis reducerea salariului pe oră la 7.25 dolari pentru fiecare angajat al administrației. Adăugați că în situația Scranton-ului se află alte sute de orașe și veți avea o panoramă cât de cât completă a ravagiilor cauzate de procesul de-industrializării americane. Elitele conducătoare s-au lepădat de virtuțile civismului și ale respectului față de bunul comun. O societate ca să fie viabilă trebuie să se sprijine nu doar pe profituri uriașe, ci și pe o conștiință morală, care astăzi la clasa suprapusă este ca și inexistentă. Analiza lui C. Hedges nu vizează aspectele economice în primul rând, deși acestea nu sunt de neglijat, ci subliniază în mod deosebit ruptura dintre oligarhi și clasele de jos, totala absență a empatiei la cei care de patru decenii au prădat la adăpostul unei demagogii mincinoase.

Scrutând trecutul, C. Hedges descoperă un moment similar de descumpănire în istoria Greciei antice. Republica lui Platon (scrisă în jurul lui 380 î.e.n.) începe cu descrierea vizitei lui Socrate în portul Pireu, plin de barbari, taverne și bordele, cu navele de război ancorate, străjuind priveliștea. Aceste nave vorbesc despre decăderea Atenei, prin alunecarea pe panta ambițiilor imperiale, care anihilează democrația. Dascălul lui Platon, Aristotel a arătat că democrația nu poate supraviețui disparităților uriașe de avere, nici politicilor imperiale. Promisiunile elitelor politice neoliberale că globalismul va ridica pe toți lucrătorii planetei la nivelul clasei de mijloc, că piața liberă globală va crea o comunitate prosperă și pașnică prin instaurarea peste tot a valorilor

democratice și a raționalismului științific s-au dovedit cu totul false. Neadevărul lor a fost deja expus, nimeni nu mai crede în ele, deoarece s-a petrecut tocmai contrariul: adică extrema depozare a clasei de mijloc, adâncirea pauperității, prăvălirea maselor de imigranți peste bogații din Europa Occidentală, declanșarea unor războaie devastatoare din Afganistan până în Yemen, distrugerea atâtor state, guverne, familii, comunități. Unde este pacea promisă și înflorirea economică? Demagogie goală. Dimpotrivă, s-a declanșat un proces de subminare a mult aplaudatei free market, free enterprise. Lor li s-a substituit un *coup d'état* al marilor corporații. În locul competiției, avem monopolurile care „feast on taxpayer money”. (se înfruptă din banii plătitorilor de taxe - op. cit., p. 8). În loc de o nouă, superioară structurare a lumii, ne îndreptăm spre instabilitate politică și amenințarea unei confruntări nucleare. Pankaj Mishra, în cartea sa *Age of Anger: A History of the Present* (New York, 2017), reflectează asupra autodistrugerii omenirii care, observă autorul, poate veni prin război civil la scară planetară sau prin distrugerea ecosistemului sau prin combinarea ambelor rele, ceea ce nu ne poate liniști.

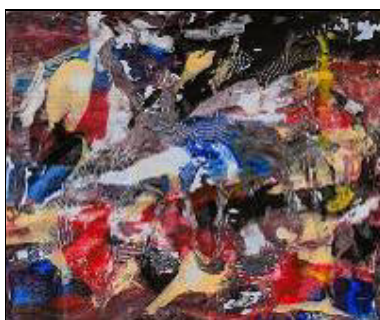
Chris Hedges își concentrează atenția asupra analizei declinului interior, dar din multe pasaje deducem că America este responsabilă de potențialul distructiv pe care îl exportă în întreaga lume. *Pax americana* ca și odinioară *pax romana* ar trebui să fie garantată de democrația bine pusă la punct în țara care se propune ca model tuturor. Dar acum are loc tocmai procesul opus: dezintegrarea comunităților, sporirea violenței pe tot cuprinsul țării, creșterea numărului celor încarcerați, manifestarea tot mai intensă a unor elemente de entropie socială.

În toată această degringoladă, cel mai mare pericol îl reprezintă distrugerea instituțiilor democratice, cum

cum ar fi: sistemul de justiție, corpurile legislative, institutele academice, presa, syndicatele, partidele lucrătorilor care odinioară au asigurat un discurs civil înșurubat în faptele realității, contribuind la segregarea adevărului de minciună. Astăzi se profesează la toate palierele instituțiilor fals democratice o perpetuă minciună, susținută în ciuda coplesitoare evidențe care o discreditează. Critica lui C. Hedges desființează clasa politică în totalitatea ei: „These reigning idiots (...) use clichés and slogans, most of which are absurd and contradictory, to justify their greed and lust for power” (acești idioți care conduc folosesc clișee și sloganuri, cele mai multe absurde și contradictorii ca să justifice lăcomia lor și pofta de putere - op. cit., p. 15). Asistăm la ultimul stadiu al marșului spre totalitarismul corporatist.

Mult mai gravă decât ascensiunea lui Trump la Casa Albă este desființarea organizațiilor clasei lucrătorilor, prigoana împotriva sindicatelor, slăbirea învățământului public prin subfinanțarea lui, atacarea bazei industriale, valori pe care Clinton și Obama le-au susținut verbal, dar le-au anihilat în politica reală. De aceea în multe zone ale Americii cetățenii se revoltă nu doar împotriva dictaturii corporatiste, ci și împotriva democrației liberale. Însăși, considerând-o trădătoare. O asemenea atitudine poate fi o cărare spre cimentarea unei forme de fascism american, crede C. Hedges. Filozoful Sheldon Wolin (1922 - 2015) subliniază apăsător: „no institutions left in America that can authentically be called democratic” (nicio instituție rămasă în America nu se mai poate numi autentic democratică - Chris Hedges, op. cit. p. 249).

Sheldon Wolin, filozof politic, a ajuns la această concluzie după o analiză remarcabilă a sistemului politic american de la război încoace. Analiza l-a condus la fundamentarea conceptului de *inverted totalitarianism*, spre a-l deosebi de nazism, fascism, stalinism, dar tot regim totalitar se cheamă că este. Spre deosebire de totalitarismele anterioare, care s-au instalat abolind democrații slabe, *totalitarismul inversat* american s-a dezvoltat în interiorul unei democrații puternice pe care a pervertit-o, aplicându-i tactici manageriale. Dezvoltarea complexă a conceptului a întreprins-o filozoful în cartea *Democracy Incorporated: Managed Democracy and the Specter of Inverted Totalitarianism* (Princeton University Press, 2008), o lucrare cu adevărat de referință. →

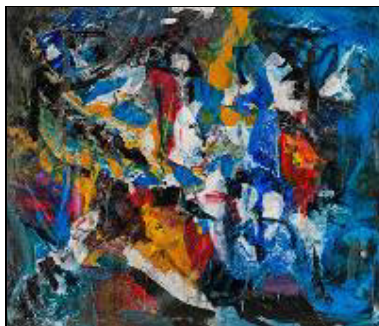


Sasho Blazes, Peisaj”

După toate cele petrecute, după toate războaiele dezlănțuite oamenii au înțeles că nu vietnamezii, nu talibanul, nu afganii, irakienii sau iranienii sunt dușmanii americanilor, ci „*the financiers, bankers, politicians, public intellectuals and pundits, lawyers, journalists, and business people*” (finanțistii, bancherii, politicienii, intelectualii și experții, avocații, jurnaliștii și afaceriștii), care au mințit cu toții, vânzând mitul capitalismului corporatist și al globalizării. **Fără excepție, toate instituțiile democratice sunt corupte**, „*the entire system is parasitic*”, conceput să-i prădeze pe cei disperați, „*young men and women burdened by student loans, underpaid workers burdened by credit card debt and mortgages, towns and cities forced to borrow to maintain municipal services*.” (tinerii studenți împovărați de împrumuturi, lucrători prost plătiți împovărați de datoria pe cardul de credit și de rate, orașele și orașe forțate să împrumute ca să mențină serviciile municipale - op. cit., p. 20).

Degradarea economică merge mână în mână cu cea morală, culturală, spirituală. Criza opioizilor, împușcăturile de masă, creșterea numărului de sinucideri (121 zilnic, după *Societatea Americană a Sinuciderilor*, p. 88), obezitatea morbidă, obsesia jocurilor de noroc, apelul la pornografie, magie și ocultism sunt doar câteva simptome care indică stări patologice în cultura americană.

Ele reflectă o criză individuală cumulată cu una socială totodată. Ele indică o anemiare a structurilor care odată au conferit vieții un sens: familia, congregația, biserica, locul de muncă (stresul capitalist al reducerilor de joburi, continua relocare în căutarea unui job, despărțirea familiilor în acest proces) etc. Economistul Richard Woolf propune de câțiva ani ca democrația să înceapă la locul de muncă, acolo unde astăzi este inexistentă de vreme ce conduce un consiliu de directori cu totul străini de interesele muncitorilor. El trebuie înlocuit, spune dl. Woolf, cu un board al celor care produc și cu implicarea fiecărui lucrător în conducerea întreprinderii. Locul de muncă trebuie să confere demnitate omului și să asigure fundația pentru crearea familiilor, care, la rândul lor, să educe copiii în spiritul hărniciei și al muncii. Scopul deplin, nobil al familiei și societății trebuie să fie educarea ființei umane. Or, perturbările cauzate și întreținute de corporații (insecuritatea jobului este instrument de dominație)



Sasho Blazes, „Călărețul albastru”

care mereu își schimbă locul de producție după cum bate vântul profitului, au condus, între altele, la dezastrul familial, moral, la stările de anxietate și pesimism din localitățile de-industrializate la care ne-am referit.

Stupiditatea elitelor conducătoare constă în neînțelegerea faptului că în procesul de declin nu doar masele defavorizate sunt zdrobite de mecanismele dezlănțuite, ci și stăpânii lor, că exploatați și exploatare sunt condamnați la pieire deopotrivă: „*the dark ethic of ceaseless capitalist and imperialist expansion is dooming the exploiters as well as the exploited*.” (etica sumbră a neîncetatei expansiuni capitaliste și imperialiste îi condamnă în același timp pe exploatare și pe exploatați - op. cit., p. 43).

O societate sustenabilă se poate construi numai prin promovarea adevărului, a încrederii și a sacrificiului de sine pentru binele comun, nu pe individualismul exacerb, slăvit în actuala lume capitalistă. Pe urmele lui Eugene Victor Debs, unul dintre fondatorii *Partidului Socialist în America* în 1905, C. Hedges exemplifică aceste calități prin persoana Mântuitorului, care a venit ca să desființeze barierele dintre clase și să instaureze domnia palmașilor, singurii moștenitori legitimi ai pământului. Ne aflăm la distanță astrală de poruncile lui Iisus azi, când de curând în Little Rock, Arkansas, în fața Capitoliului, s-a dezvelit în aplauzele unora statuia diavolului Baphomet, un țap flancat de doi copii.

Suporterii sunt membri ai *Templului Satanic* cu sediul în Salem, Massachusetts. În același timp, o placă având cele *Zece Porunci* a fost dăruită din fața clădirii guvernamentale din Little Rock.

Cred că se merge mult prea departe cu așa zisa pledoarie pentru free speech. Unde au fost acești cavaleri ai lui free speech când Ed. Snowden a fost hulit sau acum când Assange este amenințat cu extrădarea în US pentru încarcerarea

pe viață pentru curajul de a-i fi informat pe americani despre abuzurile guvernelor lor? Plantarea Satanei la Little Rock ne amintește de alt gest extrem, cel al lui Caligula.

„*The American Empire is coming to an end. The nation has lost the power and respect to induce allies in Europe, Latin America, Asia and Africa to do its bidding*”, cade drastic concluzia lui Chris Hedges în finalul cărții. (*Imperiul American se apropie de sfârșit. Națiunea și-a pierdut puterea și respectul de a influența aliații în Europa, America Latină, Asia și Africa pentru a domina* - op. cit., p. 294). Singurele forțe capabile să schimbe societatea trebuie să acționeze în afara sistemului prin rezistență la rău, care să devină o vocație. Numai combătând egoismul și narcisismul, se va putea depăși starea de apatie și alienare care au paralizat societatea americană. Rezistență la rău înseamnă: „*It is about our neighbor. It is about honoring the sacred. It is about freedom. It is about the capacity of love. Resistance must become our vocation*.” (Este vorba despre aproapele nostru. Este vorba despre reverența față de cele sfinte. Este vorba despre libertate. Este vorba despre capacitatea de a iubi. Rezistența trebuie să devină o vocație - op. cit., p. 310).

Autorul insistă asupra imperativului unei reformări morale, fără a ignora necesitatea unei radicale reformări economice.

În orice caz, vrem să marcăm asemănarea dintre reflecția lui Ovidiu din romanul lui Horia Vintilă și starea de spirit a societății americane contemporane: „*trăim secolul așteptării și nici o soluție la scara umană nu mai e acceptabilă sau posibilă ...*” (op.cit., p. 150).

Da, o stare de așteptare încordată planează și acum, numai că spre deosebire de momentul căderii Imperiului Roman când simultan se naște creștinismul, acum nu întrezărim altceva mai bun decât îndemnul lui Andre Malraux: secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc. Dar nu la elucubrația sataniștilor americani mă gândesc.

Cartea lui Chris Hedges, *America. The Farewell Tour*, plină de semnificații, constatări, analize riguroase este o provocare la reflecții personale, confruntate constant cu revelațiile șocante de multe ori ale acestui reputat intelectual.

Waterford, 4 iulie 2019



## FASCINANTA MEMORIALISTICĂ

Memorialistică: „Notele zilnice” ale lui Camil Petrescu (1895 - 1957)

Înainte de orice, jurnalul lui Camil Petrescu prezintă o considerabilă valoare documentară, constituind un real depozitar al memoriei culturale a epocii interbelice. Însemnările romancierului, dramaturgului, filozofului și poetului, apreciat drept inițiatorul romanului românesc modern, relevă itinerarul unei vieți frământate, un traseu existențial destul de sinuos. Suferind de hipoacuzie, scriitorul câștigă în compensare un fel de auz interior care îi conferă ascultarea atentă a gândurilor cotidiene. Pe multe pagini ale jurnalului, autorul face apologia morții în varianta suicidului, idee la care renunță atunci când începe să cunoască succesul. „Sinuciderea trebuie să-mi vină din ascendență [...] Dacă tatăl meu s-a sinucis la treizeci și patru de ani, nu e niciun motiv să nu-l imit”. Adoptarea unui stil prea puțin cizelat, cu scopul de a nu dăuna conținutului, se remarcă mai ales privind relațiile cu semenii, cu scriitorii, ca și în observarea distanțată a acestora.

De altfel, definiția inedită a jurnalului pe care o formulează consolidată cu prisosință această susținere: „Dar sunt nespuse de multe pe care numai eu și Dumnezeu le știm. Din ele o fărâmitură aruncată pe hârtie aici”.

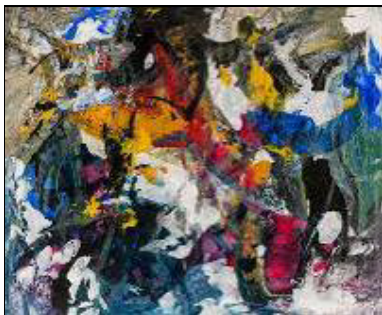
„Notele zilnice” au fost publicate pentru prima dată, postum, în 1975 și înglobează însemnări nu chiar zilnice, după sensul ad litteram, ci note ce se întind pe o perioadă de treisprezece ani, 1927-1940. Prima parte a cărții dezvăluie lupta pe care scriitorul o duce lipsurile materiale. La data de 1 octombrie 1931, notează: „Azi, literalmente, nu am ce mânca...”. Lipsa banilor îi marchează un adevărat complex, ceea ce îi afectează în mare măsură interpretarea lumii și a faptelor din jurul său. Constată cu amărăciune că el nu are, iar alții au, poate și datorită relațiilor pe care și le-au construit. Astfel, i se pare că Lucian Blaga s-a bucurat de unele favoruri materiale, câteva după tradiția nepotismului. Sunt menționate afaceri ilegale în care sunt implicate cunoscute personalități,

precum Pamfil Șeicaru, ziaristul despre care se zvonea că deținea în perioada interbelică o avere de zeci de milioane de lei. Însemnările din 1935 denotă o stare materială mai bună. Conflictul cu ceilalți rămâne însă ca o modalitate prin care autorul își exprimă personalitatea literară. Descoperim o analiză profundă a societății românești, a politicii și a condiției de geniu, notând o concluzie interesantă: pentru a fi considerat un geniu trebuie să te comporți ca unul care declară el însuși că este un geniu. Își exemplifică aserțiunea cu Mircea Eliade care considera că după Goethe nu a mai existat o minte organizată ca a sa.

Două sunt coordonatele pe care a fost edificat volumul: luciditatea exacerbată prin suferință, mai evidentă decât în proze, și fidelitatea față de propria imagine. Jurnalul lui Camil Petrescu pare cumva nedeșăvârșit, lucru ilustrat de un vizibil fragmentarism, dar oricum, reliefează o personalitate frământată de nenumărate neliniști care își ascunde cu grijă trăirile și nu le etalează așa cum ar fi de așteptat, ca alte jurnale. Neconformându-se normelor nescrise în materie și nuici vieții sociale pe deplin, însemnările memorialistului se constituie într-unul dintre cele mai puțin ostentative jurnale.

Fragmente: - *Această înregistrare este o pură stupiditate agramată, fără conținut, fără coerență, fără cea mai puțin pretențioasă ținută literară. Nu rămâne decât marea durere, impresia de întindere în deznădejde până la prag.*

- *Teama mea de a nu face impresie proastă, de a nu pierde afecțiunea cuiva, e ridiculă și illogică. Insuccesele mele dovedesc că oamenii aceștia și-așa mă disprețuiesc, sau cel puțin mă urăsc*



Sasha Blazes, „Jocul”



[...] *Deci n-am nevoie de stima bunilor mei vecini de viață.*

- *Literatura a ajuns să mă dezguste până la îmbolnăvire, ca hrana cu cartofi fierți când eram prizonier.*

- *Mă întrerup iar. Acest jurnal e o absurditate. Când Iorga, notând numai întâmplările și gândurile dintr-o zi, a scris un volum, ce mă așteaptă pe mine să scriu în fugă, prost, inexpressiv, neglijând ce e detaliu care dă perspectiva fondului. Acest jurnal prezintă o imagine falsă și incompletă în orice caz.*

- *Eficiența gândirii e tot așa de întâmplătoare ca realizarea unui individ nou [...] Oamenii vorbesc, iar vorbele lor, întâmplătoare, în rare cazuri se potrivesc realității, așa cum din milioane de încercări natura realizează un organ. Iluzia eficienței în gândire și vorbire vine din iluzia care vede totul perfect în natură.*

- *Propriu-zis, caietul acesta rămâne un registru al clipelor când gândul sinuciderii mi-a apărut absolut de neînălțurat. Surzenia m-a epuizat, m-a intoxicat, m-a neurastenizat. Două ceasuri am fost paralizat de timiditate, la gândul că din cauza surzeniei convorbirea [cu Maria Ventura] se va încurca. La Cameră am evitat pe Al. Mavrodî și altă lume din aceeași cauză...Aici unde totul se aranjează în șoaptă, eu rămân vecinic absent.*

*Nu pot cere nicio slujbă publică. Nu pot trăi din scrisul meu: piesele nu mi se joacă, romanul nu mi-a adus mai mult decât aduce atâta scris unui copist.*

*Din ziaristică nu pot trăi.*

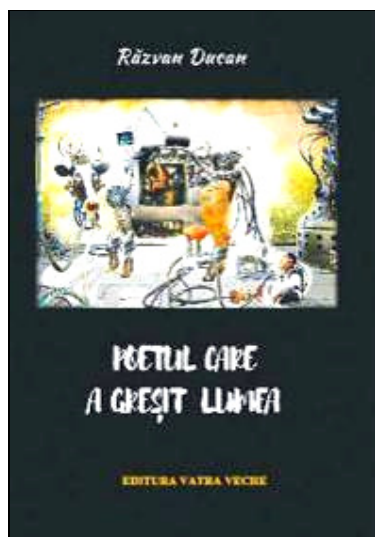
**DORIN NĂDRĂU**  
(S. U. A.)

# Poetul și lumea

Răzvan Duncan cel din antologia „Poetul care a greșit lumea” (Ed. Vatra veche, 2018) e un poet atipic, paradoxal și răzvrătit. Supărat pe lumea „ciudată” în care pare a fi nimerit din greșeală, o lume în derivă, în surpare, fugind de ea însăși, adică de valorile umanității sale, de identitatea sa, o lume bolnavă. În care „Nici scripta nu-i mai manet./ Și nici manet nu-i la fel, ... Și nici ergo sum nu este/ Cel cogito care-a fost./ Vedi Napoli degeaba / Și poi mori fără rost”, în care „Dragostea pentru pământ/ Ne-a luat-o Dumnezeu / Pe o creangă de acum/ Cântă pupăza din teu”, o lume unde „Baletează omenirea/ Doar pe poante cu arici”. Și nu găsești decât „Peste toate, doar răspunsuri, / Nimenea nu mai întreabă”. (Brownian, 2010).

Supărat pe semenii săi greșiți, seduși de sirenele consumerismului: „Ciobanul român stă proptit în băta lui încrustată cu cristale Swarovski, / gândind la fluctuațiile bursei de lână de la Sydney/ Fluctuațiile poartă respect ciobanului român./ pentru frumoasele sale mioare:/ Mioara Ionescu./ Mioara Popescu, Mioara Stănescu.../ crescute pentru carnea și lâna plăcerii./ Bursa în schimb, nu.” (Ciobanul român, anul poetic 17122011) și tot mai amnezici la semnele și valorile identitare, imuni la radiația remanentă pe care o purtăm în ADN-ul spiritualității noastre „Crăciun 2011”, „Statul la Blog”, „Sfântul Ignat al brazilor”.

Supărat pe sine însuși că și-a permis să rătăcească odiseic drumul și să greșească lumea în care i se consumă existența. Un *poeta vates* care ceartă deopotrivă lumea, semenii și pe el însuși, cu ferve, cu dreptate, dar care nu uită să se dedulcească la aleanuri metafizice, fiindcă lume, semeni și poet stau, cu relele și bunele lor, sub semnul și vama timpului și a morții. Însă fără a se lăsa sedus de emoție, pe care o cenzurează cu umor, ironie și uneori cu sarcasm, navigând mereu cu luntrea în două stiluri, cum ar fi zis clasicul vremurilor trăite „la cea mai înaltă tensiune.” Răzvan Duncan fuge de ispita emoției ca dracu de



tămâie, numai că tămâia sufletului nu se lasă de el oricât s-ar trudi, ba, mai mult, se ostenește deseori să facă de răs ironia, umilind-o cu suspinul abia auzit al lacrimii și cu umbra serafică a tristeții, ca în emoționanta, în ciuda tuturor giumbușlucurilor ironice care încearcă să o ascundă, „Declarație de dragoste”, care deschide antologia: „Te iubesc cu tăcerea cu care urâtul pizmuiește frumosul/ te iubesc cu încrâncenarea cu care carnea de pe os/ îmbrățișează osul.(...) Te iubesc cu intensitatea fricii iepurelui, de umbra sa, / Te iubesc cu nepăsarea lunii pline, față de câinii ce urlă la ea. / Te iubesc cu absurditatea sechestrului pus pe o casă de melc/ Te iubesc cu pierpătratul unui cerc.(...) Te iubesc en gros și te iubesc en detail, / Te iubesc cum se iubește-n luna mai. (...) Te iubesc cu toate cele ce încă nu le-am zis, dar au rămas / Te iubesc cu un metru în plus, cu un kilogram, cu un ceas.” Ori în această serafică „Înjurătură”, dăruită cu sfială unei lumi a tuturor mârâniilor: „Du-te-n floarea soarelui”, / este-njurătura nouă/ înregistrată la OSIM/ și-apoi dăruită vouă. (...), „Du-te-n floarea soarelui”/ mulțumesc de-njurătură, / după soare să se-ntoarcă / ce ieșita de pe gură. (...), „Du-te-n floarea soarelui”/ nu îți cer, numai te rog, / așa cum și eu m-am dus/ într-o pânză de van Gogh.”

Oricât ne-ar face poetul cu ochiul spaima de timp, de marea trecere, își așează umbra care se cerne deasupra stihurilor: „E vremea

culesului./ S-a copt timpul./ E pârguit de la materie la metaforă” (*S-a copt timpul*) „Cred că în mine e și timp putrezit”, constată el, și-atunci nu e firesc să cumperi timp, să crezi că poți să-l obții? Pentru tine și pentru alții. Timpul care „este, deopotrivă, și brumă și floare”, „puținul timp de pace rămas” de care ar trebui să știm să ne bucurăm, ca și de acela despre care nu știm cât ne mai este îngăduit atunci când ne încearcă slăbiciunile trupului, atunci când vine vremea să strigăm: „Pre-gătește-te, Dumnezeu./ să fii invocat la tot pasul/ și să fii ultimul refugiu/ tu, cel care până atunci/ nu erai pe lista de priorități” (*Bucurați-vă de puținul timp de pace rămas!*). Dumnezeu pe care poetul însuși îl invocă nu de puține ori, atunci când inima se înfioară de răsuflarea abisului și sufletul se atinge de umbrele serii: „Totul depinde de tine, Doamne./ Abia acum îmi simt firava făptură./ Gata să nu mai fiu, te invoc./ Miluește-mă c-o respirație gură la gură.” (*Depinde de tine, Doamne!*), atunci când salvatoarea și sprintara ironie se-nchide între copertile unor tristeți memorabile: „Mai jos de moarte nu pot să cobor./ Căci sufletul îmi este opritor./ Nu pot să urc mai sus de Înviere, / Trupul mi-e greu de zborurile mele. (...) Sperând de-a fi din valurile sorții, / În dreapta Tatălui, din stânga morții.” (*Eu, cel din septembrie*) Versuri profunde, pentru emoția profundă care cotopește totul în toamna care, iată!, e aici și-n care poetul contemplă „trupuri daliene, ceasuri curgând” și caută „martori/ că și-n mine o limbă./ într-un cadran de carne/ se tot plimbă.”, oferindu-ne și o concisă mărturisire, în două registre, a copleșitoarei pasiuni autumnale: „Toamna./ eu îmi filtrez/ uimirea printr-o/ frunză, / precum un bețiv/ filtrează prin pâine/ spiritul medicinal” (*Toamna, eu...*)

Poate că Răzvan Duncan a greșit lumea, dar în nicidecum lumea poeziei, pe care o locuiește și o stăpânește în felul și după șartul său. Citiți-l pe acest poet despre care, cum zice prefațatorul său, Nicolae Băciut, nu vorbesc clasamentele și ierarhiile, dar care are atâtea lucruri importante a ne spune, despre sine și despre noi!

**HORIA BĂDESCU**



Ocean întors

## Despre un poem dorcescian inedit

Vara 2019. O după-amiază caniculară. „Prăfoasă”, cum ar spune Eugen Dorcescu. O toropeală fără sfârșit previzibil. Nu pot lucra. Nici măcar nu mă pot odihni. E prea cald pentru orice. Cel puțin, e liniște. Nimic nu ne tulbură tihna în apartamentul de pe Liviu Rebreanu. Eugen intră în camera de zi cu un dosar vechi, legat cu sfoară, pe care era scris cu un creion „Manuscrise”. Mă surprinde că n-am știut de existența acestuia. „Unde l-ai ținut ascuns?” „Ce contează? Acum e al tău. Îl citești sau îl aruncăm”. „Cum o să-l aruncăm?” Îmi pun ochelarii, iau lupa. Îl deschid. Filele sunt amestecate. Fragmente de poeme. Variante. Căpșii. Decupaje din ziare și din reviste. Impresii de lectură, semnate de cunoscuți scriitori timișoreni. Unii au plecat dintre noi, alții nu. Pe măsură ce le citesc, îi arăt materialele lui Eugen. De cele mai multe dintre ele uitase. Nu-și amintea nici perioada în care fuseseră scrise. De altfel, nici nu le dădea prea mare importanță. „Ceea ce contează – manuscrisele volumelor publicate, datate și semnate de mine pe fiecare filă – găsești la Biblioteca Mitropoliei”. „Știu. Mi-ai arătat actul de donație. Cu semnătura Mitropolitului Corneanu”. „Am trimis duplicate și la alte biblioteci. Și la Muzeul Literaturii Române”. „Te-ai gândit serios la ce se va întâmpla cu poezia ta...” „Iar ce s-a scris despre mine, până ai apărut tu, a fost sintetizat de Oli și de Sorina în «Poezia lui Eugen Dorcescu». Are trei ediții. Prin urmare, e irelevant acest dosar rătăcit prin casă”. Eu nu mă puteam dezlipi de manuscrise. Îmi arătau o altă fațetă a lui Eugen Dorcescu. Un „portret de tinerete al artistului”. „Ce tinerete?! La 40 de ani?” „Tu ești tânăr și acum!...”

După-amiaza devine tot mai plăcută. Simt că am pătruns într-un atelier de creație. De care nimeni altcineva nu știe. Un atelier de demult. Scriitorii din era computerului nu păstrează asemenea urme. Ei au cel mult variantele finale, pdf-urile cărților tipărite sau publicate online. Se înserează. Frunzele copacilor par ușor mișcate de un foen fierbinte... Iar eu am sentimentul arheologului



care jubilează când găsește un ciob ce-i vorbește despre o lume întreagă. Și-n entropia manuscriselor, caligrafiate, bine conservate, descopăr o pagină de titlu: „Agonia caniculei”, Ed. Cartea Românească, București. Apoi, o notă lămuritoare: „Volumul cuprinde poeme scrise între 1981 și 1982. Câteva au fost publicate în reviste literare”. „De ce n-a apărut acest volum?” îl întreb, cu amărăciune, pe Eugen. Și adaug contrariată: „E atât de trist!” „Nu e deloc trist. N-am fost convins că merită...” Mă retrag neîncrezătoare în colțul meu, iau una dintre foile răsfricate pe masă și continui lectura. Citesc atent fiecare poezie. Lipsesc câteva pagini din volum. Sunt hotărâtă să le caut în amalgamul din dosar. Îmi deschid laptopul. Culeg, în viteză, zeci de file. Numerotez poeziile... Restructurez volumul lăsat, cândva, deoparte. Îl editez. Visez. „Îl vom publica. Vom spune adevărul. E un volum... scris în perioada 1981-1982 și recuperat”. „Nu te grăbi. Eu am scris altfel apoi, am impus o altă imagine a poeziei mele. Imagine la care ai contribuit și tu cu afirmații importante, tranșante. Mai ales de natură axiologică. E foarte delicată propunerea ta de a publica acest volum”. „Îl publicăm ca document. Face parte din parcursul tău artistic. Nu se poate lăsa așa... ca și cum te-ai delimita de el”. „Te-ai gândit CUI PRODEST?” „Nu. Dar sunt aici germenii ai poeziei de mai târziu. Îmi imaginez deja fotografia ta de la patruzeci de ani pe copertă”. „Care fotografie?” „Acea pe care am proiectat-o pe ecran când te-am sărbătorit la Universitate. Cea la care studentele mele au reacționat cu «Uaaaaau...»” „... Ce te-am învățat eu? Să nu iei niciodată decizii motivate sentimental!” „Promit să mă mai gân-

desc. Adică, să reflectez la un volum sau la o plachetă de versuri. Din manuscrise. Profesioniștii. Lucrată în toate detaliile...”, completez „exaltată”. Afară erau 35 de grade. Care se simțeau ca... patruzeci. Perspectiva? „Agonia caniculei”...

### I.

Primul poem... nu are titlu. E nebulos. O replică la „cutremurul” generat de „Pax Magna”, debutul editorial al lui Eugen Dorcescu? Încă o clipire a „ochiului lumii cei antice”? O punte între trecutul și viitorul poeziei dorcesciene? Sau doar un poem răzleț? Necaracteristic?

Chintesența moștenirii culturale a Antichității pare a fi, în lirica dorcesciană, mitul orfic. Referirile constante la acesta alcătuiesc, în timp, o declarație de aderență față de atitudinea celui ce, cântând pentru Euridice, dă naștere lirismului: din dragoste, dor și speranță – toate de neînvin.

Niciunul dintre nobilele sentimente orfice nu se regăsește în acest poem, care nu seamănă cu vreun alt text dorcescian. Nici subiectul, nici atmosfera, nici structura nu îmi sunt familiare. Poate nici enunțarea. Are o răceală suspectă. Poetul ambiguizează. Distorsionează. În stil suprarrealist. Surprinde. Bunăoară, evocă, în același tablou, două personaje care nu aveau cum să se întâlnească: Trimalchio, descins din „Satyriconul” lui Petronius, și Leda, simbolul erotismului aberant din mitologia greacă. Irită selecția personajelor. Ce motivează introducerea a două personaje compromise, grotești, în poem? Care e finalitatea acestei strategii? „Trimalchio, rămas în coada mesei/Și întreb, n-a mai știut să spună/De ce, râzând, cu Leda împreună./Mușcaseră din pulpele miresei./Sorbind din cupă (pentru-a câta oară?)/Rotea-n răgazuri steaua mâinii, flască/Toți cei de față iarăși să se nască/Și Leda să mai fie iar fecioară. //Secunde, mustind de puritate,/Stropeau încet femeile pe spate/Asemeni unor iedere sătule.../Și-n timp ce primul șiș îi udă glasul,/Ascultă toți, din marmură, cum ceasul/Răstoarnă-n cești semințele masculine”.

Primum movens e faimoasa →

**MIRELA-IOANA BORCHIN-DORCESCU**



„cină a lui Trimalchio” – loc al delirantelor libertăți. Reprezentarea unei cine tipic trimalchiene este punctul de pornire al unei demonstrații concepute pentru o ipoteză care se lămurește progresiv, însă rămâne în subtext.

Libertinajul, promovat cu aroganță și cu satisfacția de a contraria societatea educată, principală, de către libertul ajuns „de trei ori rege”, lua, în general, forme șocante și sfidătoare. Însă aici, fantezia auctorială pare a întrece orice istorisire despre Trimalchio. „Regele” acesta, avid, poate, și el, de „pâine și circ” și care, ca atâția alții de o seamă, a decăzut din poziția sa privilegiată, rămânând în memoria culturală drept cel din „coada mesei”, face un cuplu – imaginar, dar perfect logic, fundat semantic pe ideea de desfrânare – cu depravata Leda, cu care acționează, „râzând”, „împreună”. Ei râd, dat fiind că au săvârșit o faptă deochetă, pentru care Trimalchio nici nu poate să dea seamă: „Mușcaseră din pulpele miresei”. Pângăriseră, înfingându-și colții în carnea acesteia, însăși mireasa, un simbol al purității. O batjocoriseră, atingând-o erotic înaintea marelui, în mod violent și vulgar. Ingenioasă dovadă a compatibilizării personajelor! A monstruozității desfrâului. Imoralitatea îi este specifică lui Trimalchio. Este definitorie pentru Leda. Coborârea în instinctual și malițiozitatea sunt indicii ale apogeei josniciei umane.

Și totuși, nimeni nu-i oprește pe cei doi actanți, nu li se corijează conduita. Degradarea naturalistă nu are margini. În poem, abjecția este contrapunctul unei filosofii a binelui, CONTINUITA-TEA VIETII, filosofie care face abstracție de amănuntele contextuale, vremelnice și, până la urmă, insignifiante. În situația imaginată, ambele personaje sunt iremediabil compromise. Cu toate acestea, fiecare dintre ele are descendenți. Se continuă în altcineva. Atunci când senzuala Leda este reprezentată de Leonardo da Vinci făcând amor nerușinat cu lebăda, la picioarele ei goale, în coji de ouă, sunt pictați copiii săi. Rezultatul încrucișării speciilor.

Ceasul biologic acționează deopotrivă pentru cei morali și pentru

cei imorali. Este imperturbabil. Unitățile timpului (răz)bat în detalii memorabile. Expresiile poetice se decodează ușor: „secunde, mustind de puritate” se referă la seva masculină, care fecundează femeile, impregnate de aceasta „asemeni unor iedere sătule”. Nici asasinarea, nici eventuala moarte a lui Trimalchio nu tulbură acest ritm al firii, redat artistic de metafora ceasului, total indiferent la fenomenologie, la destinul individului. Timpul măsoară durata existenței supraindividuale. Bătăile ceasului sunt, în fapt, pulsuni (pro)creative. Admirabile

întrepătrunderi de imagini vizuale, tactile și auditive apar în peisajul ce-i reunește sub semnul continuității pe cei ce-au fost, sunt și promit să fie în acest plan divin de dănuire a ființei: „Și-n timp ce primul șiș îi udă glasul./Ascultă toți, din marmură, cum ceasul/Răstoarnă-n cești semințele masculine”.

Există material genetic abundent și, mai ales, voință pentru dinamica supraviețuirii pe *terra*. Triumful germinării este redat de verbele la indicativ, la prezentul etern, semne ale certitudinii și ale recurenței. Nimeni nu poate împiedica fluxul natural. Dar nici nu-l poate deturna. Zbaterile omului neputincios în fața timpului sunt asemeni nebuniei „regelui” beat, ce-ar vrea să se întoarcă toți, cu de la el putere, la începuturi. Rotirea „stelei mâinii (sale), flasce” descrie în aer o roată (imperfect, anemic) a timpului, rod al unei speranțe vane, imposibil de împlinit de către ființele pământești (irealizabilul fiind marcat de forma de conjunctiv prezent, de tip proiectiv, a verbelor „să se nască” și „să fie”): „Toți cei de față iarăși să se nască/Și Leda să mai fie iar fecioară”.

Totuși, visul purității („Leda să mai fie iar fecioară”) strecoară în poem o rază de lumină, prin care se face trecerea de la mocirla instinctuală la puritate. Lexemul „fecioară” induce ideea de candoare, ca punte ideală spre estetica biruitoarei mecanici vitale.

Inedite trimiteri referențiale figurează în planurile discursive împletite în text: narativ, descriptiv, monologic, liric. Cele două părți ale poemului – distincte din punct de vedere discursiv: predominant

narativ în prima parte, accentuat liric în cea de-a doua; și contrastante în plan semantic (focalizarea libertinajului lui Trimalchio în primele două strofe, respectiv a imuabilului ceas existențial, în ultimele două) – probează o coerență artistică fără nicio fisură, bazată pe unitatea tonală a poemului. Coeziunea dintre părți se realizează prin revenirea fulguranță la protagonist, cu sugestia că acestuia „i-a sunat ceasul”, în vreme ce pentru alții, el continuă a răsturna „în cești semințele masculine”. Mesajul este limpede: oricare ar fi ambianța și actanții, creația își vede, nestingherită, de propriul mers. Respectă propriile reguli, propriul program, propria teleologie. Supraomenești.

Eul liric joacă rolul observatorului obiectiv, atent, mai întâi, la detaliile relevante ale „comediei umane”. Niciun cuvânt în plus, nicio pauză în enunțare. De o parte, elipsa („Trimalchio, rămas în coada mesei/Și întrebat, n-a mai știut să spună”); de alta, incidența: „Sorbînd din cupă (pentru-a câta oară?)” și inversiunea retorică („De ce, râzând, cu Leda împreună/Mușcaseră din pulpele miresei) modifică ritmul rostirii și o înviorază. Expresivitatea discursivă este susținută și de dinamismul imagistic (imagini motrice-vizuale: „Rotea-n răgazuri steaua mâinii, flască!”; imagini dinamice-tactile: „Stropeau încet femeile pe spate”; imagini dinamice-auditive: „Sorbînd din cupă”; „Ascultă toți, din marmură, cum ceasul/Răstoarnă-n cești semințele masculine”). Concepția și construcția figurilor de stil aparțin, de asemenea, unui artizan al formelor poetice. De pildă, metafora coalescentă, cu structura SN-SG, „steaua mâinii” nu are nimic înălțător, din cauza epitetului peiorativ „flască”, un atribut circumstanțial care descrie moliciunea și lipsa de control, ce compromite eleganța gestului de rotire a mâinii în aer. Metafora *in absentia* „secunde” își clarifică semnificația prin intermediul determinantului atributiv – „mustind de puritate”, o construcție gerunzială echivalentă cu o propoziție atributivă. Gerunziul „mustind”, sugerând abundența, redă și ideea de acțiune în (permanentă) desfășurare, în armonie cu →

verbul la imperfectul indicativului „stroeau”. Dar obiectul substituit de „secunde”, referentul expresiei, deci, se conturează abia prin aportul semantic al lexemului „puritate” – aluzie la punerea în acțiune a lichidul vital, prin verbul metaforic „stroeau”, indus de aluzia la substanța germinativă masculină. Trecerea de la abstract la concret are ca rezultat saturația, baza unei comparații ce ambiguizează semantica acestei secvențe lirice. Dacă logica textuală ne îndeamnă să deducem faptul că femeile înseminate sunt „asemeni unor iedere sătule”, sintaxa propoziției ne permite să recunoaștem în elementul predicativ suplimentar, dublu subordonat (față de predicatul „stroeau” și față de subiectul „secunde”), un al doilea termen al comparației („secunde...) asemeni unor iedere sătule”. Astfel, un element cvasi-irrelevant în mecanica (pro)creativă („secunde”), în urma suprapunerii noțiunilor de «timp» și de «sevă masculină» în metafora-simbol a agentului (pro)creației, dobândește o remarcabilă pregnanță în construcția poetică. „Secunde” este un lexem-cheie, contribuind și la dezvoltarea directă și indirectă a metaforei ceasului. În mod direct, ceasul *continuității vieții* furnizează netulburat, la intervale egale de timp, materialul genetic masculin, revărsându-l „în cești”, secundă de secundă, în vreme ce, indirect, același ceas anunță moartea lui Trimachio. Metafora „șiș”, denumind arma unui asasinat, induce aluzia la sânge – alt lichid vital, care, vărsat în urma înjungherii, „udă glasul” desfrânatului, prefigurându-i sfârșitul. Indubitabila măiestrie artistică face din acest poem... izolat un obiect cultural de mare valoare estetică.

Analiza textuală dovedește ocurența unor particularități ale poeziei lui Eugen Dorcescu la care m-am referit în repetate rânduri: cultura clasică, tema gravă, deschiderea spre metafizic, știința textualizării, limbajul elevat, solemnitatea enunțării, ingeniozitatea figurilor de stil, originalitatea etc.

O critică a atribuirii ar certifica, fără probleme, semnătura dorcesciană din dreptul acestui poem... încă fără nume, aparent atipic, dar... specific.

## OAMENI ȘI GÂNDURI LA INTERSECȚIA VREMURILOR

În articolul omagial din 1995 - „La aniversarea unui învingător”, Corneliu Rădulescu afirma că „Radu Ciobanu este un romancier care, alegându-și drept obiect principal de inspirație și de investigație istoria poporului român, momente și personaje simbol ale devenirii lui, ne oferă, cu fiecare roman, fascinantul univers al vremurilor trecute, în care viuiesc și se macină propriile noastre întrebări și obsesii, așa cum a reușit și performanța rară a expresiei pline de savoarea epocilor evocate...”

Și e adevărat că realista desfășurare epică din romanele de inspirație istorică ale lui Radu Ciobanu - *Roata lumii* (Miron Costin), *Nemuritorul albastru* (Petru Rareș), *Călărețul de fum* (Răscala lui Horia, Cloșca și Crișan), *Heralzii* (perioada Primului Război Mondial și Unirea), *Crepuscul* (al Doilea Război Mondial și cutremurul schimbărilor), *Casa fericitilor* (drama demolărilor din perioada comunistă) etc. - surprind frământările social-istorice și reacția oamenilor în diverse etape din trecutul nostru atât de frământat.

Cronica epică a evenimentelor de cotitură din viața poporului, recompusă în scrierile amintite, se completează admirabil cu istoria recentă, consemnându-se aspecte din a doua jumătate a secolului al XX-lea. În volumul *Casa fericitilor*, ediția a II-a revăzută (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2019), **Radu Ciobanu** înfățișează drama declanșată de „sistemizarea orașelor”, din jurul anilor 1970, care trecea cu tăvălugul peste demolarea caselor „bătrâne” și peste bulversarea vieții oamenilor, amenințați în habitatul lor, unde adunaseră nu numai obiecte ale mai multor generații, ci investiseră sentimente și amintiri, care sudaseră solidaritatea generațiilor grupate pe clanuri familiale și pe vecinătăți.

Dedicată soției, cartea cuprinde multe cugetări vizând familia, iubirea („dragostea e unul dintre miracolele lumii, ...singurul care poate înfrânge...singurătatea”), copiii, casa, eternele diferențe dintre generații, viața și moartea, noul și vechiul, perisabilul și permanentul, în circuitul existențial.



Construcția epică a romanului se circumscrie răvășitorului sentiment al așteptării „sentinței de evacuare” a impunătoarei construcții etichetate ca fiind „Casa fericitilor”, ceea ce declanșează atitudini și reacții psihologice de intensități diferite în viața locatarilor, amenințați cu destrămarea „tribului”. Cu reală intuiție psihologică, prozatorul abordează implicațiile evenimentului social-istoric, în complexitatea lui, cu subtilități filozofice, civice și umane, pedalând pe diferita viziune a generațiilor, aflate la răscrucea schimbărilor. Atmosfera de armonie și de bună înțelegere din imobilul amenințat cu demolarea se extinsese și asupra lui Sofron, broasca țestoasă din boscheții grădinii, pe care toți o considerau membru al familiei, un adevărat „simbol al statorniceii”.

Din punct de vedere compozițional, romanul se recompune din cele cinci capitole, cu reală forță epică, derulate uneori de scriitorul Octav Prodan, imprimând continuitate fragmentelor narațiunii, intersectate cu complementare secvențe retrospective (experiențele dureroase din Africa ale lui Mircea, cugetările sale referitoare la traseul existențial - „viața, studiile și profesiunea pasionantă, o iubire fulminantă și căsătoria, un copil minunat, un divorț” etc.) și cu reflecții profunde privind existența oamenilor confrunțați cu schimbările („... să înțelegem și să acceptăm fără dramatizări inutile ceea ce va urma”), desprinse din dialog, dar și din cugetări („Încercăm să ignorăm ceea ce va urma...un fel de politică a stăpânului”), pe fundalul socio-psihologic, →

**LIVIA FUMURESCU**

care dezvăluie aspecte de mare vibrație emoțională în rândul membrilor familiei supuse unei iminente dezmembrări, trăind și perspectiva complicațiilor administrative pe care le au de rezolvat în vederea demolării casei și a mutării la bloc.

În galeria personajelor, un loc aparte îl are nonagenara doamnă Prodan, imobilizată în scaunul cu roțile, și care, în ciuda agitației din jur și a iluzorii apropieri noaptea de prezența celor plecați în Lumea Umbrelor, își păstrează luciditatea: „decât să te știi povara celorlalți, mai bine să mori mai iute, să nu cunoști bătrânețile, că-s urâte și ticăloase tare” și spiritul practic. Cu nostalgia trecutului, triază hârtii și documente inutile, tot felul de vechituri adunate de-a lungul anilor, fotografii și nimicuri „adunate în neștire...am umplut cu ele debaralele, tot podul”, sugerându-le celor din jur că trecutul trebuie să lase loc prezentului, cu schimbările și înnoirile pe care cu înțelepciunea vârstei le acceptă, deși nu le dorește: „De-acuma ne risipim... iaca om trece și prin asta”. Focul din grădină, întreținut și supravegheat de tinerii realiști, care nu înțeleg păstrarea lucrurilor inutile, înseamnă despărțirea de trecut, căci în flăcări „se dau neantului, de fapt, gândurile unor oameni care au fost vii...speranțele și resentimentele lor, sinceritățile și ipocriziile, poate iubirile...” și toate amintirile împovăratore ale celor vârstnici. Scriitorul decupează admirabil preocupările și rigoarea pensionarilor, precum profesorul Timotei, sau problemele celor încă activi, precum Octav, Sanda, Mircea, Milena.

Prin personajele bine conturate, autorul confirmă și în acest roman disponibilitatea pentru analiză psihologică, lansând spre meditație și dezbateri o diversitate de aspecte de viață cu substrat moral (divorțul geologului Mircea, de Sonia, camaraderia, afecțiunea și prezența tonică a fiicei Mădălina, scenele de reciprocă înțelegere și de sprijin dintre soții Octav și Sanda), etic (dorința de independență a tinerilor, de libertate la viața personală – Corina ar vrea garsoniera ei) sau în viziunea modernă, acceptată mai mult în contemporaneitate (dăruirea fizică fără angajamente, ca o împlinire din dragoste „crescută din străfundurile trupului sănătos și tânăr” care-și cere

drepturile, precum la Corina și Dănuț), justificarea conjuncturală a cuplurilor fără copii prinși în menghina solicitărilor profesiei și a unui viitor incert (Rudi și Hedi) și chiar estetic (neglijența ținutei și delăsarea unor vârstnici precum soția fostului notar, contrastând cu demnitatea ținutei și cu distincția aristocratică a Bunaianei, când a fost consultată de procuror în vederea clarificării unor mistere din Casa lui Vodă, îngropate odată cu generațiile dispărute). Cu multă sensibilitate, autorul se oprește asupra revenirii acasă, din misiunea în Africa, a lui Mircea, pătruns de emoția de a-și revedea „scorbura”, cărțile, patul, mașina de scris, picupul, portretul Mamei, etc. Sunt aspecte de mare vibrație sufletească, general-valabile, surprinse cu detaliile scriitorului de mare talent.

Fragmente memorabile, cu certă valoare documentară pentru ambianța de altădată a orașelor transilvănene aduc în prim plan modeștii meșteri pricepuți și generoși, sau comercianții corecți și amabili care-și respectă clientela (ceasornicarul Smith, florarul Pentek baci, negustorii din piață), dar și Strada muzicanților și Liceul, a căror revedere îi trezesc geologului convingerea că plecase departe ca să uite, dar între cunoscuți înțelege că: „Nimic nu poate fi abandonat fără a-ți mutila ființa lăuntrică”, fiindcă „am supraviețuit grație forței noastre de coeziune”. Și totuși, noul năvălise brutal peste casele vechi și peste oameni, precum „Blocurile noi, imense, care-i par ciclopice și fără noimă pe lângă casele bătrânești”. Autorul își extinde informațiile și asupra actorilor dedicați profesiei precum Sanda, pe care „o sfărteau luminile și ea juca dumezeiește” sau talentata și împătimită pianistă Milena, a cărei „sincronizare cu orchestra rămâne desăvârșită”, a tinerilor veseli, exprimându-se în limbajul argotic, necontrolat, sărbătorind inaugurarea noului apartament. În condițiile măsurilor restrictive privind spațiul de locuit și cu bucătăriile comune apare și conflictul de clasă, cu carențele educative ale unor chiriași sau ale multor locatari ai noilor blocuri, nepregătiți pentru conviețuirea respectuoasă cu cei din jur.

Scene cu valoare simbolică (reunirea familiei în „prânzitor” la

marile evenimente, tăierea nucului, dispariția lui Sofron, moartea Bunaianei) accentuează ideea nostalgică a dezmembrării clanului, dar și sfârșitul unei etape și începutul alteia, fiindcă „nimic nu va mai rămâne cum a fost”

De aici poate și aparentul conflict dintre generații (Timotei - Corina, Octav - Paul), admirabil surprins de autor, căci e relația repetabilă de-a lungul anilor, de schimbare a mentalităților: „de adoptare a unui alt mod de a gândi, a altei viziuni”, în încheștarea, adeseori dramatică, dintre vechi și nou: „fenomen ireversibil, chiar dacă nu-i intuia rațiunea și esența”.

Accente critice remarcăm și în hotărârea lui Mircea, promovat la conducerea Direcției, de a elimina servirea preferențială a directorilor.

În discuțiile cu Timotei și cu Dănuț, apare și personajul pitoresc Visalun „ceva între vraci și sfânt”, vindecător cu tratamente naturiste doar de el știute și vizionar, care „cu privire la vreme, întotdeauna anticipa”, știind să descifreze semnele din natură.

Precum în toate romanele lui Radu Ciobanu, și în acesta, gândurile personajelor se limpezesc în panseuri cu valoare aforistică, de o mare înțelepciune, topind realismul existențial în care cititorul se regăsește, limpezându-i multe nebuloase: „Cât timp știi de unde vii și-ți păstrezi independența de gândire, nu e nimic pierdut ; ...nu-i o povară mai mare decât dorul de casă ; ... tot ceea ce devine excesiv duce la un efect contrariu celui pe care ai mizat; cei ce nu se știu bolnavi mor de stop cardiac”.

Romanul pendulează între trecut, prezent și viitor, mai ales prin puritatea relației și afecțiunii dintre Mircea și Milena Dragomir, care deschide perspectiva continuității chiar pentru cei încercați de regrete și de singurătate, găsindu-și echilibrul în prietenie, în muzică și în dragoste. Autorul e conștient de faptul că singurătatea și pustiul din jur caută împliniri, căci viața își continuă lucrarea prin nevoia de socializare.

Claritatea frazei, conciziunea replicilor și valorificarea bogăției vocabularului se adaugă inconfundabilei disponibilități de șefuire stilistică a textului, specifică marilor scriitori. Romanele lui Radu Ciobanu au scânteierile diamantului care atrage, bucură și luminează.



Vitrina

# Francisc Păcurariu

sau

*„cum să fugi de realitate, a cărei  
prăbușire te apasă,  
evocând trecutul”.*

Din experiența de viață de până acum am ajuns la concluzia că omul superficial este un îndrăgostit al etichetelor, pe care fie le pune singur cu o dezarmantă ușurință, fără a le calcula consecințele, fie le adoptă cu seninătate, fără să se întrebe dacă sunt drepte sau corecte. Apoi nu mai rămâne nimic de făcut decât de a vehicula aceste etichete și de a aștepta consecințele, care de multe ori au cauzat mari prejudicii persoanelor în cauză. Așa au fost minimalizate sau chiar distruse destine. Așa au trăit unii, uneori zeci de ani, în umbra acestora, care de cele mai multe ori au avut conotații peiorative.

În fiecare regim, atât cei care ieșeau din rând, dar și cei extrem de loiali, erau catalogați, cu mai mult sau mai puțină dreptate. După „marele deranj” din 89, anatemiați „în corpore” au fost comuniștii. Din cei mai „iubiți fii ai poporului”, au devenit cei mai huliți fii ai poporului și asta, fără o judecată individuală ale faptelor fiecăruia. Unul dintre cei intrați în conul de umbră a judecăților superficiale a fost publicistul-scriitor-diplomat, Francisc Păcurariu, care a avut și el parte de supliciu catalogărilor de genul: „jidă ascuns” și poate și de cel de „comunist” sau „securist”.

**Francisc Păcurariu** s-a născut la 1 ianuarie 1920, în comuna Teaca, jud. Bistrița-Năsăud și a decedat la 13 martie 1997, la București. A fost fiul lui Efrim Păcurariu și al Mariei (n. Szabo). A făcut studiile elementare în comuna natală și studiile liceale (între 1932-1940) la prestigiosul Liceu „George Barițiu” din Cluj. Obține „absolutoriu” dar nu-și dă examenul de liberă practică, neavând intenția de a practica medicina. Încă din perioada studiilor universitare face gazetărie, pe care o și continuă: redactor la „Tribuna Ardealului” (1940-1944); redactor responsabil al gazetei „Înfrățirea” din Târgu Mureș (1944-1945); redactor la pagina pentru Ardeal a ziarului „România Liberă” (1945-1946); redactor la „Lupta Ardealului” din



Cluj (1946-1947).

Intrarea în diplomatie a fost rodul unei întâmplări povestite de acesta într-un serial intitulat **Memoriile unui ambasador „roșu” - 1997**, publicat de curând (iunie, 2019) în prestigioasa revistă culturală „Vatra veche”. Fiind de Crăciunul anului 1947 în casa unui „vechi cunoscut de-al meu din anii ocupației ungurești”, doctoral Victor Groza, îl întâlnește și cunoaște pe dr. Petru Groza, fratele acestuia, pe atunci vicepreședinte al guvernului Rădescu. Ulterior, la insistențele acestuia din urmă, Francisc Păcurariu este trimis la Legația română de la Budapesta (între 1948-1952), ca și consilier cultural, mai ales că vorbea foarte bine limba maghiară și avea serioase cunoștințe despre cultura maghiară, fapt care l-a și impresionat pe dr. Petru Groza.

A fost apoi director adjunct, apoi director al Direcției Presei din Ministerul Afacerilor Externe (1952-1956). În același timp a fost conf. la catedra de Literatură română și universală la Institutul de Relații Internaționale. Au urmat și alte însărcinări diplomatice: Consilier la Ambasada României din Belgrad (1956-1958) și la cea din Roma (1958-1959); Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României în Argentina și Uruguay (1959-1963). În această calitate a fost membru supleant al delegației române la sesiunea jubilară ONU din 1960. Apoi a fost Director al Direcției Presei din Ministerul Afacerilor Externe (1963-1968); ambasador al României la Atena și Nicosia (1969-1973), apoi director al Direcției

pentru Cultură și Presă din Ministerul Afacerilor Externe. Secretar al Comisiei Naționale Române pentru UNESCO. În anul 1975 a ieșit la pensie.

Opera literară se compune din cărți de poezie, proză, eseuri și traduceri: 6 volume de versuri și o antologie, scrise între 1941-1980; 7 volume de proză, povestiri și romane, „în tradițiile realismului ardelenesc” (între 1957-1989); 2 eseuri monografice – „Petrul Abrudan (1942, reeditat în 1969) și „Raoul Șerban (1942); 7 studii și eseuri despre cultura latino - americană (între 1965-1973), apărându-i postum și 2 volume de versuri.

Cartea luată în discuție, **Sindbad corăbierul**, Ed. Vatra veche, 2019, conține trei povestiri, spuse de autor fiului său, în diverse contexte, în anii de dinainte de 1989. Totul cu mare grijă pentru posibilele microfoane din scrumiere, vase, solnițe. Spune autorul: „pentru generația Facebook, teama de microfoane e ceva la fel de exotic ca și zeei din Walhalla”.

E o carte de învățătură transmisă, cel puțin în prima etapă, pe linie sangvinică, un fel de „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”. În prefața cărții, se și precizează personajele, subiectul și decorul:

„Scena: diferite localuri bucureștene ale anilor 1979 – 1986.

Personaje: Francisc Păcurariu, poet, romancier și fost diplomat; Tudor Păcuraru, filolog, pe atunci student.

Subiectul: cum să fugi de realitate, a cărei prăbușire te apasă, evocând trecutul.

- Comentează din off: col. (r) Tudor Păcuraru”.

Prima povestire se numește simplu, **Anul `56** și are ca subiect principal evenimentele din Ungaria aceluia an, pe care acesta le-a trăit în calitate de delegat la Ambasada României de la Budapesta, dar nu înainte de a fi trimis (în vara anului 1956) la Belgrad, unde se încercase o „dezghețare” a relațiilor dintre Gheorghe Gheorghiu Dej și Tito. Realitatea era alta în teren decât i se spusese, „la Belgrad...era ca-n Occident”.

Odată cu precipitarea evenimentelor de la Budapesta, din toamna anului 1956, este trimis în cadrul unei→

**RĂZVAN DUCAN**

delegați, în capitala Ungariei. Spune Francisc Păcurariu despre membrii delegației trimise la Budapesta: „...Valter Roman pe linie de partid; ambasadorul Aurel Mălnășan, adjunct al ministrului Afacerilor Externe, pe linie de stat; și eu, pe linie de Crucea Roșie Română. - Crucea Roșie? Era un fel de acoperire față de unguri? - Oficialii unguri știau bine pe ce linii venim. Era o acoperire față de insurgenții unguri: spânzurau comuniști de-ai lor, de ce n-ar spânzura și comuniști români? De aceea, toată misiunea era de „Crucea Roșie”: pe hârtie, însoțeam un convoi de ajutoare umanitare. Oamenii fuseseră bine aleși: Roman îl cunoștea pe Nagy Imre – ambii ilegaliști, lucraseră alături la Radio Moscova, în anii războiului. Mălnășan îl cunoștea bine pe János Kádár – conlucraseră, pe vremea când ungurul era ministru de Interne, iar românul consul la Budapesta. Iar în ce mă privește, cunoșteam orașul, vorbeam perfect ungurește și eram român. Acestea au fost criteriile: să vorbească perfect ungurește, dar să nu fie maghiari; să cunoască locul și oamenii.”.

Autorul precizează: „La 23 octombrie, Budapesta a fost scena unei demonstrații masive, urmată de incidente armate și ocuparea clădirii Radioului. În aceeași noapte, conducerea comunistă ungară a cerut intervenția trupelor sovietice, iar în dimineața de 24 octombrie, numai 50 de tancuri au ocupat poziții în diferite puncte din orașul de sute de kilometri pătrați. Nu numai că forțele au fost insuficiente dar, ca și în 1953, cooperarea cu forțele locale a mers prost. Atât de prost încât, în Piața Kossuth, tancurile sovietice au deschis focul împotriva trupelor ÁVH. La sfatul ambasadorului sovietic, trupele URSS au fost retrase din oraș”.

Francisc Păcurariu descrie cu mare rigurozitate ceea ce a văzut pe străzile Budapestei în acea atmosferă de ocupație și război civil, totodată. Răsculații „tocmai cuceriseră sediul Comitetului de Partid Budapesta, aruncaseră mobilierul pe fereastră” și „îi spânzurau de picioare pe activiștii – vii și morții laolaltă - de balconul clădirii”. Statuia masivă a lui Stalin, de lângă Piața Milenară, „fusesse făcută bucăți de populația răsculată, dar cizmele – umplute cu

beton – rămăseseră pe soclu”. La Sediul Radiodifuziunii „mirosea pestilențial, a abator”, „de la un trotuar la altul strada era plină de un noroi sângieru”; „Pe cheiul Dunării, străjuit de frumoase lampadare de fier forjat, cu mai multe brațe, practic de fiecare braț atârna sub felinar câte un spânzurat – unii mai proaspeți, alții umflați deja. Aveau la gât pancarte: „securist”, „comunist”... ”De fapt, la acea dată spânzurările continuau în oraș”; „Am asistat la două sau trei asemenea spectacole”. Autorul pune sub semnul întrebării paternitatea acestor spânzurări „specializate” de la Budapesta, „fiindcă ungurii spânzură altfel”, descriind cu amănunte ceea ce românii din Ardeal știau de mult timp și anume „trasul în furci”. Așa cum pune sub semnul întrebării și lipsa armamentului greu, fiindcă – spune acesta – „am văzut cu ochii mei că armata trecuse de partea răsculaților”. Era „ca și cum armata ungară ar fi pactizat controlat, parțial cu răsculații”. Sunt multe semne de întrebare în contextul declarațiilor oficialităților și ale realităților din teren.

Dinspre partea ungară apar cu predilecție două personaje, fiecare cu jocul său mai mult sau mai puțin duplicitar: János Kádár, care înfiera regimul de teroare a fostului secretar general Rákosi, „debarcat” în iunie 1956, el însuși considerându-se victimă a acestui regim, din punctul de vedere al zvonurilor, spunându-se că fusese băgat în „cada cu mercur”, etc., și Nagy Imre „fost membru al Gărzilor roșii bolșevice”, de care se spunea că „făcuse parte din plutonul care îl executase pe țarul Nicolae”. Din partea sovietică apar nume precum Andropov, ambasador al U.R.S.S. la Budapesta, dar și Hrusciiov, Jukov, Malenkov etc. „Când Nagy Imre a anunțat, la 1 noiembrie, într-un discurs radiodifuzat, că Ungaria iese din Tratatul de la Varșovia, Kremlinul era pregătit pentru măsuri drastice: l-au mandatat pe Jukov să rezolve situația „prin orice mijloace”. Și rușii au rezolvat-o în stilul lor.

În acel context autorul vorbește într-un capitol și de „Invadarea României”: „...Trenurile se descărcau la Brăila, unde se încărcau în vagoane românești: cam tot parcul de vagoane de marfă al României a

fost rechiziționat peste noapte. Și, de la Brăila, trenurile traversau de la Est la Vest România, până la granița de vest - de unde proviziile erau preluate de mii și mii de autocamioane și duse peste Tisa, în Ungaria, pe urma tancurilor. ... Și în noaptea aceea de sfârșit de octombrie, sovieticii au invadat România.... Totul s-a desfășurat fără ca să fie anunțată oficial conducerea românească. Discreția, rapiditatea și precizia cu care s-a desfășurat această invazie nedeclarată i-au înspăimântat pe ai noștri. În numai câteva ore, trupele Districtului militar Odessa au preluat controlul tuturor viaductelor, tunelurilor, triajelor și garilor, de la Brăila la Oradea. Gheorghiu [Dej] era ceferist, cunoștea complexitatea problemelor implicate, și – așa cum mărturisise ulterior – nu i-a venit să creadă că așa ceva e cu putință. Știau ce fac, planurile păreau din vreme puse la punct.... De fapt, de câteva zile infrastructura României era sub ocupație!”.

În dialog cu fiul său, acesta din urmă îl întreabă: „- Atunci s-a născut ideea scoaterii trupelor sovietice din țară?”

- Ideea era ceva mai veche: în 1955 fusese încheiat Tratatul de Stat cu Austria, sovieticii începuseră să evacueze trupele de acolo, ori pretextul prezenței lor militare în România era tocmai menținerea legăturii cu diviziile din Austria. Dar da, în octombrie 1956, scoaterea trupelor sovietice din țară a început să fie privită ca o necesitate de conducerea românească”.

Interesante sunt și rândurile despre o operațiune ultrasecretă, de scoaterea de către ruși a două bombe nucleare care erau inițial în Ungaria și care, datorită evenimentelor, au fost demontate și aduse precipitat la Timișoara, iar apoi trimise în Rusia. La Timișoara, au stat suficient de mult ca, ulterior, respectivul spațiu, „un bastion”, devenit Comisariat militar, să fie contaminat și să determine îmbolnăvirea de cancer a multor militari români.

Foarte interesantă este analogia de final dintre ceea ce a fost la Budapesta în 1956 și ceea ce a fost la București, în decembrie 1989, menționând că „piesa e plagiată, doar decorul și distribuția diferă”: „Ca și guvernul Nagy Imre, →

regimul Ceaușescu a fost supus unui blocaj informativ, ajungând să creadă că, prin aducerea de la Craiova de muncitori înarmați cu bâte, va potoli revolta timișorenilor. În aceste condiții, sovieticii au preluat inițiativa, lansând prin oame-nii lor de influență diversiunea unei „ample manifestații populare” la București - care a degenerat, aducând regimul în criză acută. Confrunțați cu situația, conducătorii de la acea vreme ai României au răspuns prin represiune – care a fost sângeros instrumentată, pentru a compromite definitiv imaginea regimului. Astfel a fost realizată conjunctura necesară trădării: „revoltat” de cele ce se întâmplau, Stănculescu a ordonat, în contrasens cu indicațiile „comandantului suprem”, retragerea armatei în cazărmi. Prin operațiuni de influență, Ceaușescu și grupul său au fost amăgiți să fugă din sediu, astfel încât Secretarul General a ajuns curând sub „protecția” armatei. Cu dublul scop de a justifica viitoarea execuție și de a garanta acceptarea noii echipe conducătoare, a urmat o a doua, amplă diversiune: „teroarea securistă”. Pasă-mi-te instigați de Ceaușescu (care era de fapt prizonier), „securiștii-teroriști” împușcau oameni pe stradă, atacau instituțiile, aruncau în aer baraje, puneau otravă în apa de la robinet! Deși cusut cu ață albă, pretextul oferit de provocatorii de la Televiziunea Română „Liberă” a fost fructificat pentru a porni o vastă agresiune militară: folosind armamentul principal pe străzile și în piețele Capitalei, tancurile au făcut să piară orice veleitate „revoluționară” în rândul mării mase a populației. Exact după rețeta Budapesta – 1956, cu diferența că de această dată Capitala nu era demolată de tancurile ocupantului, ci de Armata națională – sub controlul unor comandanți precum Stănculescu sau Militaru, agenți ai Moscovei. Și, în fine, a apărut și „Salvatorul” care, ca și Kádár, avea aviz de la Răsărit... Fiindcă toate trei personajele – „teroriștii”, Armata și noua conducere „gorbaciovistă” – erau de fapt marionete manevrate de aceeași mână”.

Toate aceste trăiri ale lui Francisc Păcurariu, mărturisite fiului său, sunt puse în contextul momentelor istorice respective, documentarismul de fond explicând „particularul” în contextul

„generalului”.

A doua povestire se numește **Aventuri în Țara de Argint**. Uvertura acestei povestiri începe cu dialogul cu fiul său purtat la București, în restaurantul „Bordei”, despre conflictul argentiniano-britanic pentru Insulele Malvine (Falkland), ce a dus la scufundarea crucișătorului argentinian *General Belgrano*, dar și despre „tradiția” și succesiunea loviturilor de stat militate din Argentina, țara din America de Sud, unde fusese trimis de către diplomația română: „Când dis - de - diminează ne trezeau avioanele cu reacție zburând jos, știam că avem o nouă juntă”. Țara este văzută și prin prisma ambiției și vizionarismului Germaniei, care de prin anii '30 începuse o expansiune comercială „la început discretă și laborioasă”, iar apoi din ce în ce mai puternică și fățișă, exploatând și sentimentele anti-britanice ale argentinienilor. Cu baza astfel creată, după cel de al doilea război mondial „argentinienii au procedat exact ca nord-americanii: în contextul efortului de industrializare, au primit refugiați germani. Cu miile, chiar zecile de mii! Nu conta trecutul nazist, ci diplomele de studii. Acesta a fost momentul în care vechile filiere economice și de influență germane, migălos construite... s-au redeșteptat și și-au dovedit valoarea...”

- Presupun că au venit și destui criminali de război...(spuse fiul acestuia-n.m.)

- Bineînțeles! Erau foarte motivați să plece cât mai departe de Europa. Cât s-a putut, s-au păstrat aparențele: formal, DHA era condusă de trei germani onorabili: domnii Gerhard, Wegener și Lücke. În realitate, cei trei erau ofițeri SS cu identități false, numele lor reale fiind Von Alvensleben, care se ilustrase prin asasinat în masă comise în Polonia, secondat de Josef Mengele – supranumit „Măcelarul de la Auschwitz”, și Eduard Roschmann – „Măcelarul de la Riga”. O adevărată Treime Infamă...”

Autorul amintește și de „zgomotul de fond” al mișcării legionare din Argentina, cu demonstrații, amenințări și chiar o tentativă a sa de asasinat: „Sute de membri ai 'Mișcării', grupuri compacte în cămăși verzi scandau de pe trotuare (în fața Ambasadei române - n.m.): -



Sasho Blazes, „Primul peisaj abstract”

*Păcurarule, jidanule, du-te acasă! La manifestație se raliaseră și cam o mie de membri ai Deutsche Hilfsverein, care ofereau un fundal sonor adecvat huiduielilor, scandând sloganuri antisemite*”. În ceea ce privește tentativa de asasinat, în chipul celui trimis să o înfăptuiască îl recunoaște pe „fostul coleg, șeful Frăților de Cruce de la Liceul Bariț din Cluj...”, care deși îi arătase pistolul, nu a putut duce până la capăt însărcinarea primită.

„Extragerea” de către serviciile israeliene a criminalului de război, autorul al Holocaustului, comandantul SS Adolf Eichmann și ducerea sa la Tel Aviv a mai potolit spiritele anticomuniste și antievreiești, la fel cum s-a întâmplat și cu Traian Beldeanu „creierul atacului de la Berna”, care a fost prins de Securitate, dus și executat la București.

De această etichetă de „jidan ascuns” nu a scăpat nici fiul acestuia, povestind o întâmplare din 2018, de la Casa Centrală a Armatei de la București, deși tatăl său, Francisc Păcurariu, în 1943, a trebuit să dovedească cu acte în regulă că nu era evreu. Spune fiul său: „i s-a cerut de către oficialitățile ungare, de ocupație, să prezinte un act din care să rezulte că, de la 1800 încoace, toți strămoșii săi au fost creștini. Actul e alcătuit de preotul paroh. E în fond un extras din cărțile parohiale: căsătorii, botezuri... Numele sunt maghiarizate – asta era regula sub ocupația horthystă. Nu aveai certificat rasial, te aresta, te deporta la Auschwitz: Eichmann tocmai își începuse treaba în Ardealul ocupat”.

A treia povestire intitulată **A doua bătălie de la Salamina** începe cu îndemnul făcut de poetul, actor și boem Teodor Păcă: „Numai de fluturi să vorbești pe-aici, că ocna vă mănâncă!”. Se referea la „Șapira”, →



locația Restaurantului Scriitorilor, de pe strada Monteoru, colț cu Bulevardul „Dacia” din București. „Altfel, toate erau la locul lor: cu aerul său de lord scăpătat, Eugen Jebeleanu ne supraveghea vigilent din colțul său rezervat, iar o ceată de marțafoi se agita în jurul lui Nichita Stănescu – probabil ridicase vreun onorariu, iar dărnicia sa era proverbială”; „Erau vremuri fericite: Mircea Dinescu abia fusese angajat la România literară și mai aveau să treacă niște ani până ce Dan Deșliu să deconspire, chiar la Șapira, farfuria-microfon”.

Era perioada intrării trupelor sovietice în Afganistan, interlocutorii, aceiași (tată-fiu), vorbind despre nuanțele cuvintelor „ocupare” și „eliberare”, din perspectivele părților. Spune Francisc Păcurariu: „Păi e o diferență fundamentală. Când recunoști că ai ocupat un teritoriu, înseamnă că beneficiezi de jus occupantis, adică poți, în anumite limite, să îți iei în mod legal dreptul din teritoriul ocupat. Când susții că ai „eliberat” un teritoriu, se cheamă că e altceva. Cum în istorie nu se cunosc cazuri de eliberare de dragul artei a unor teritorii care nu ți-au aparținut vreodată, legea internațională nu prevede cazul. Dacă iei ceva și nu plătești, se cheamă jaf, nu rechiziție. Dacă violezi, nu te mai poți prevala de jus primae noctis...”.

În povestire, sunt amintite planuri, intenții și scenarii de destabilizare a Greciei „burgheze”, inclusiv de dinainte de 1968, anul venirii sale la Atena, ca și ambasador. Printre ele, este întoarsă pe toate fețele, și lovitura de stat a „Coloneilor Negri”.

Sunt discutate cu fină înțelegere firele intereselor diverselor țări în Grecia, ale U.R.S.S și S.U.A., în primul rând. Mai spune acesta: „După venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu, care a continuat linia independentistă față de Moscova, planurile sovietice de „eliberare” a Greciei și Bosforului au continuat să prevadă anexarea Dobrogei românești din primele ore ale conflictului, pentru a-și desfășura fără opreliști politico-juridice armele nucleare tactice pe Litoralul românesc și a preveni astfel un atac naval al NATO asupra punctului de

gătire a spatelui frontului – segmentul de la Galați la Mangalia”.

Punctul culminant al povestirii este cel al prinderii de către poliția militară americană, în primăvara anului 1967, a lui Vasile Ilie, secretar al Ambasadei R.S.România (de fapt maior în S.R.I. externe), la Scaramango, pe șantierul naval din Golful Salamina din Grecia, „chiar în docul unde americanii își reparau submarinele nucleare”, fapt care a stârnit un scandal diplomatic. Aparențele însă înșeală, Vasile Ilie lăsându-se intenționat prins, după Francisc Păcurariu.

Motivația se găsește în carte. Spune autorul: „Victoria secretă de la Salamina a fost punctul de cotitură care a deschis Epoca de Aur a socialismului românesc.

Relațiile româno-americane s-au încălzit rapid, în principal în planul diplomației secrete.

Din păcate, istoricii abia ce au găsit vreme să evoce contribuția României la sfârșitul războiului din Vietnam, la reluarea relațiilor SUA cu China și la acordul de pace dintre Egipt și Israel..”

Sunt foarte multe legături și dedesubturi pe care numai un diplomat versat putea să le facă. Practic, sunt evenimente fără legătură între ele și totuși cu legături subtile nevăzute ochiului profan, legături asemenea apelor freactice.

Cartea „prinde”, mai ales dacă cititorul are o brumă de informații despre respectivele perioade, despre relațiile între state, despre fapte, întâmplări, aspirații și diplomație. Ea întregeste prin informație și viziune de ansamblu.

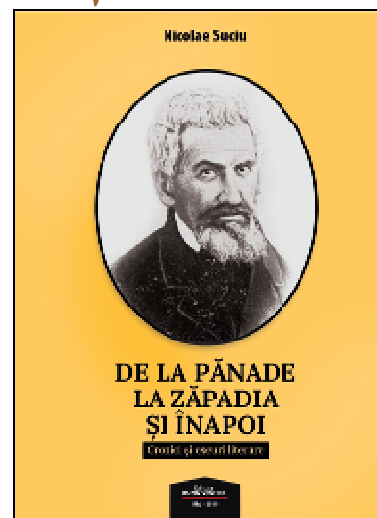
**Sindbad corăbierul**, chiar dacă are un titlu ciudat, gândit însă chiar de autor, din câte am înțeles, este o carte care trebuie ne-aparat citită. În ea un om, un scriitor, un publicist și un diplomat, și-a pus la dispoziție ochii, prin ceea ce a văzut, urechile, prin ceea ce a auzit, demersurile, prin ceea ce a făcut și sufletul, prin ceea ce a simțit.

E puțin lucru? Eu zic că nu!

Subscriu întrutotul titlului „Vinovat de patriotism”, dat de Nicolae Băciut lui Francisc Păcurariu în postfața cărții.

Uneori trebuie să te detașezi de ceva sau de cineva, pentru a-l vedea într-o lumină corectă.

## SPĂȚII INTERIOARE



Prozatorul și dramaturgul Nicolae Suciu publică acum o a doua carte de critică și istorie literară, inspirat intitulată *De la Pânăde la Zăpadia și înapoi. Cronici și eseuri literare*. Orientarea volumului, una specială, țintește valorile cultural-literare emanate din vatra rodnică a Pânădei, din arealul istoric al Blajului.

O secțiune consistentă a volumului (mai multe zeci de pagini fiecare) e rezervată personalității și operei a două figuri tutelare ale satului: TIMOTEI CIPARIU și ION BRAD, dar sunt conturate simpatetic și bine documentat totodată portrete de creatori ale poeziilor ION RAȚIU și ALEXANDRU BRAD.

De un efect izbitor este prezentarea panoramică a Pânădei, sat răspândit pe dealuri domoale, cu ulițele sale pline de viață, cu case așezate, prietenoase, de oameni harnici, răspândite la poalele marelui deal al Chicuiului, până spre lunca Târnavei. Eseiul împletește sugestiv datele reale cu sublimarea lor în spațiul imaginar. O impresie puternică lasă prezența, fizică și sufletească a evocatorului. Tonul empatetic al abordării mărește eficiența unui consistent eșafodaj analitic. Pânădea este elogiată ca matcă de creație, evocată ca realitate exemplară, ridicată la puterea imaginarului de spirite ale locului deosebite. Mănat de un sigur instinct al valorilor, Nicolae Suciu se ține→

IOAN MARCOȘ

aproape de miezul lucrărilor și zilelor faste ale „micului Blaj”, aduce contribuții, comunicări, prezentări de cărți, ține „strânse legături cu locuitorii satului Pănade” ajungând, cu această carte, să configureze un ținut real al abundenței, dar și un spațiu interior, ritualizat, cu valențe cvasi-mitice. Geniul fondator al „bardului” Cipariu e adus în prim-plan ca formator de școală poetică-literară în Ardeul secolului său, dar și acasă, pe colinele Pănadei. Un ceas al poeziei, de excepție, bătând în pieptul cărturarului ce strălucea de o „cultură de nivel european și de întindere renașcentistă” își trăiește, în viziunea cronicarului, ecourile puternice în creația viguroasă a fiilor literari ai satului de azi. Exegetul (aici) Suciul le face cuvenită dreptate, ținând valori din epoci diferite într-o „zodie a cumpenei” critice, corelând actualitatea cu anticiparea, localul cu genericul, realul cu arhetipul, într-o meditație asupra faptei culturale și a făptuitorilor ei.

Nicolae Suciul are vibrația unui pasional, darul empatiei cu faptele, *res gestae*, cum le numește undeva, dar are mereu în vedere întregul căruia îi sunt destinate. În spatele jocului caleidoscopic al realelor el răzbește energic spre înălțimi, „mântuitorul albastru” al ideilor. Dezbateră în marginea textelor păstrează o altitudine exigentă, la nivelul autorilor de referință în domeniu. Eșeurile/studii pendulează constant între o analiză documentată, sprijinită pe opiniile precedente și etalarea ideilor proprii, de o remarcabilă originalitate.

Strategia autorului o ilustrează exemplar studiul *De ce trebuie citit Timotei Cipariu?*, o examinare atentă a operei literare cipariene: poezia, literatura de călătorie, memorii – văzută ca valoare de anticipare dar și în calitatea ei de unicat, ca o primă creație de profunzime din pleiada pașoptiștilor. Nicolae Suciul recurge, în acest sens, la „noua tehnică de recitare” avansată de J.Luis Borges, cea a „anacronismului deliberat”, potrivit căreia autorul precursor este văzut ca ulterior urmașilor reali. Timotei Cipariu apare astfel, cu sonetele sale de top ca scriitor de *după* Mihai Eminescu sau chiar Tudor Arghezi

ori Lucian Blaga. Recitirea în sine e o bună rețetă pentru înțelegerea de adâncime a textelor. Inversarea succesiunii și, implicit, suprimarea cronologiei constituie și o probă de rezistență a operei vizate. Cipariu rezistă deplin testului valoric, atât în evaluarea criticii (ce recunoaște „nivelul ridicat la care aspira, comparativ cu contemporanii din Principate, aflați la vârsta galanteriei, a trubadurismului minor sau a preromantismului timid”), cât și în interpretarea eseistului. Acesta așază lirica lui Cipariu – în speță partea cea mai riguroasă a ei, sonetele – în vecinătatea renașcentistului Petrarca. Opțiune confirmată indirect, și de aprecierea istoricului literar Ion Buzași, care îi recunoaște lui Cipariu „o cultură de nivel european și de întindere renașcentistă”.

Nicolae Suciul aprofundează, în bună manieră comparativă, filiația, cu o evaluare pertinentă a sonetelor lui Petrarca, conchizând că acesta și Cipariu sunt uniți prin Orfeu pe tema Thanatos/Eros.

Paralela de fond pune față în față sonetul exemplar XXI ciparian și *Oda* (în metru antic) eminesciană, în plan tematic (arte poetice), dar și al matricei stilistice: clasică (la Cipariu), romantică (la Eminescu). Chestionând alte interpretări („rezolvarea eroică” - Mircea Popa; „lamentare erotică” - Ion Buzași), Suciul avansează ipoteza poemelor ca „mărturisiri ale crezului poetic”, ale creației ca ardere sufletească a artistului aflat într-o „torturantă aspirație de expresie”. Arderea interioară (focul „ținut sub șapte mari pecetei”) din sonetul ciparian prefigurează „combustia sufletească” din *Oda* eminesciană. Textura de adâncime a celor două poeme prilejuiește bune remarci de detaliu, precum ideea „celor trei pași”, etape ale conștiinței poetului în procesul revelării de sine, semnalate de Ioana Em. Petrescu la Eminescu și extinsă de exeget și la Cipariu; sau observația că la Eminescu ar fi un „circuit închis al arderii” („propriul rug”), în timp ce la Cipariu primează deschiderea, „comuniunea... omului cu divinitatea”.

Un câmp al surprizelor întâlnim și în analiza celorlalte scrieri literare cipariene. La secțiunea *Lumea*

*literaturii de călătorie*, exegetul împănază comentariul cu un incitant excurs teoretic despre „teoria jurnalului” ca „defulare terapeutică”, „iluzie a simultaneității” planurilor „trăit/scrise”, dihotomia de planuri a spune/a fi, altfel spus călătoria ca pre-text, ca literatură.

Tot despre *Jurnalul de călătorie* exegetul remarcă aspectul „caleidoscopic” al scriiturii, concizia și minuțiozitatea descrierii, lapidaritatea expresiei, asemănătoare stilului impus de Iulius Caesar în *De bello Gallico*. Anvergura profilului cultural al lui Cipariu o dau și remarci ale lui, de sinteză, precum aceea că, pe lângă măreția Domului din Milano, Catedrala Sf. Ștefan din Viena e o construcție parohială. Sunt observate (după Ion Buzași) stilul „grav, solemn”, nu jovial ca la Creangă, calitatea de „frescă a epocii”, fie ea succintă, brevită, „arborelui genealogic”, portretele în relief, efigii ale membrilor familiei, neamurilor, figurilor din sat ce i-au marcat copilăria și adolescența studioasă.

Comentariul se încheie cu o excepțională disecare a „limbii și stilului *Jurnalului*, *Scrierilor* și *Memoriilor* cipariene” ce inventariază cvasi-exhaustiv aspectele fonetice, morfosintactice, lexicale ale limbajului literar ciparian. Degajată de crusta artificioasă a grafiei etimologice, scriitura textelor lui Cipariu atestă o prospețime și vigoare ce depășește epoca, ea contribuind substanțial la stabilizarea expresivității limbii române literare. Eseul lui Nicolae Suciul (nume cu rezonanță specială în moștenirea spirituală blăjeană) lămurește convingător „de ce trebuie citit Timotei Cipariu” azi. Comentariile sale cipariene sunt între cele mai elevate, profunde texte scrise despre opera literară a acestui Petrarca autohton.

Emanație a altui timp istoric, creația românească a lui Ion Brad este evaluată pe axa contingent versus mitologic, saltul de la Pănade la Zăpadia fiind acela de la realitatea văzută, curentă, la un „spațiu de visare”, interior. Personajele de roman transformă evenimentul, reversibilul, în realitate imuabilă, platoniană. Pe urmele lui Mircea Eliade, eseistul recunoaște literaturii revolta „împotriva istoriei”. În termeni și mai apropiati, →

tema *Romanului de familie* ar fi „libertatea morală în luptă cu fatalitatea istoriei”. Viața surprinsă în „episoade rituale” (călătoria, parastasul, bocetul) induce personajelor o realitate mai vie decât realitatea văzută, sau chiar și aceea a creatorului lor. Adagiul „Și eu am fost în Zăpadia”, al comentariului invocă procesul prin care lectura e implicare nouă, prin ea romanul umplându-se de mereu „altă și altă imaginație”. Potențialul de imaginar al romanului explică legătura lui strânsă cu mitul. Asemeni mitului în societățile arhaice, romanul lumii moderne instaurează un „timp privilegiat care transcende propriul nostru timp”. Recursul la mit, specific abordării narative a lui Ion Brad, se realizează în opinia eseistului prin „raportarea personajelor la arhetipuri”. Observațiile criticii trimit, în varii formulări, în aceeași direcție. Se constată „înclinația spre gândirea mitică” (Dumitru Micu); familia lui Ion Brad e „o utopie, un mit” (Anton Cosma); personajele sunt nu atât caractere, ci arhetipuri (Petru Poantă); dezvoltarea narativă urmează o „dublă mișcare epică”: exterioară și interioară, ancorată în mit (Cornel Moraru). Evaluarea ciclului epic al lui Ion Brad față de opera altor autori din domeniu (Marin Preda, Liviu Rebreanu, Ion Lăncrănjan, Dinu Sărațu) se face pe linia unui interior/exterior, immanent/ transcendent, material/ nematerial, epic/mitic. Analistul adâncește perspectiva epică a autorului vizat, în parametrii a „două modalități de expresie”: a mitului și, la polul pus, a banalului cotidian. Sunt două registre expresive ce corespund domeniului sacru, respectiv profan, cu termenii corelați, întrunind o subtilă hermeneutică a familiei ca „liant suflesc”, „transcendență morală” ordonând zbaterea indivizilor.

O interpretare a poeziei lui Ion Brad în corelație de sensuri cu proza aceluiași ne oferă eseistul, care evaluează proza (cu o sugestie din Eugen Simion) drept „metaforă dezvoltată”, de unde coeziunea acesteia cu poezia ca fiind o condensare, nucleul dur al epicității. Autorul ia drept studiu de caz volumul tipic pentru arta poetului (*Fotografii de familie*), așezând interpretarea pe tabloul succint al

vederilor criticii (E. Simion, P. Poantă, Irina Petraș, Șt. Aug. Doinaș, Cornel Moraru). În final el alege punctul de vedere al lui Petru Poantă, care identifică două „căi de acces în aventura lirică” a lui Ion Brad: a evenimentului și a „obsesiilor revelatoare ale eului profund”. Pe această ultimă linie ies în evidență (în optica lui Augustin Doinaș), avatarurile eului, lirica reflexivă, „cu sarcină mitică”. Fotografiiile sunt „imaginile arhetipale ale părinților”, calea icoanei, a comunicării efemer/arhetip, unde „spațiul devine subordonat timpului”. Ion Brad e apreciat (cu o expresie exactă a Irinei Petraș) ca „un poet al Timpului, nu al Spațiului (...) un meditativ, nu un contemplativ”. În replică, Nicolae Suciuc remarcă la Ion Brad intenția de comunicare cu transcendentul, cu raiul „pur spiritual”, cu „azurul gândirii mitice”.

Ca tehnică poetică, Ion Brad e asimilat unui „romantism clasicizant”. Fotografia devine, în acest sens, metaforă, clip vizual. Se remarcă „aranjarea fotografiilor în rândul icoanelor”. Autorul detectează în poezia lui Ion Brad o simbolistică a arhetipurilor, a transcendenței, a „zbuciumului trecerii”. De aici dedublarea eu/ Sine, profan/ sacru, timp/ dincolo de timp. Tema creației sublimă în crez poetic, „tânjire a eului liric după revelație”. La polul opus mitului/ arhetipului survine „observația critică, „dezavuarea cotidianului, a stereotipului”. Eul liric apare „suprasaturat de clișee”. De unde nostalgia după „cerul permanențelor” (cu „soarele tânăr”), după „realul” absolut – „oleandrii străvechi” însemnând „izbânda vieții”, revigorarea lumii prin „gândirea mitică”.

Cronicile lui Nicolae Suciuc atestă un stil condensat, asociativ, bogat în sugestii interpretative. Așa dedicațiile cărților lui George Corbu-Junior reînvie „lumi necunoscute, ca și scutul lui Ahile”. Notațiile din *Comorile unui prieten tânăr* relevă „arta narativă” a prozatorului Ion Brad, darul lui portretistic, scriitorii evocați devenind personaje, onturate concis în schițe de portret sugestive. În comentariile la volumele-jurnal de cărți ale asiduului cărturar

(*Cărțile prietenilor mei; Alte cărți ale prietenilor mei*), glosatorul identifică o „critică a citatelor”, a „citatelor-voci”, în care autorii-personaje se aut prezintă. Concluzia: „o carte puzzle”, punând accentul pe „studiul fragmentarului și nu pe cel al întregului”.

Examinând cărțile târzii ale cărturarului Ion Brad, Nicolae Suciuc întregește, din tușe sigure un portret al artistului la senectute. Ne întâmpină fețele unui „truditor în ogorul scrisului”, diversitatea de preocupări a „scriitorului total”, întregitor, cuprins de pasiunea documentării arhivare (în cartea *Întoarceri la arhivele personale*); regăsim „omul de cultură, scriitorul erudit” cufundat în lumea „lecturilor particulare”, dar și tentat de restaurări textuale paradoxale, precum cea a „catastifului” revistei *Almanahul literar* din perioada clujeană a poetului, căreia i se recunoaște maniera „postmodernă” a textualității, arta punerii în pagină a detaliilor ce configurează abil atmosfera epocii. În exercițiul memoriei notează exegetul – domină „tonul confesiv”, ce glisează adesea în cel „justițiar”. Natură constructivă, autorul „alege partea frumoasă a lucrurilor și trece cu ușurință peste asperități”.

Trăsăturile de portret atribuite de discipol „maestrului” sunt și afinități electivă. În multe cazuri ce se potrivește unuia e împărțit de celălalt. Răzbate, în evocările locurilor, ale întâlnirilor esențiale, intensitatea emoțională ce acompaniază suita descoperirilor: „Simt mirosul cărților de altădată, aud glasul personajelor mele preferate și reconstruiesc clipul acțiunilor lor”.

Apropierea râvnită de patronul spiritual, perpetuarea empatetică a unei relații culturale fructuoase îl conduc pe evocator spre descoperirea că în fapt Ion Brad îi este „nașul de botez literar”. Întâlnirile sufletești, ca și revenirile la atâtea locuri (și oameni) exemplare din Pânade – Zăpadia originară, îi conferă „finului” literar un statut proxim, filial.

Cartea sa de evocări în ultimă instanță blăjene se adaugă unui spațiu geografic fecund, în anii din urmă revenind pe val, ca spațiu interior, al culturii, al literaturii.



## O POETICĂ ÎNALTĂ

Spre deosebire de optzeciști a căror poetică e, cum s-a remarcat, biografistă - o biografie neînsoțită însă și de confesiunea ideistică (își înfățișează deci cu încântare numai truismul cotidian, naveta, apostolatul, bucătăria etc.), o poetică apoi autenticistă (îmi amintesc, de exemplu, că impenitentul optzecist Gheorghe Crăciun - cu, vizavi de comilitoni, și anume înclinații teoretice - mă întreba, cu ani în urmă, de **Oceanografia** lui Mircea Eliade, unde credea a găsi o aliniere între autenticitate și auctorialitate) și, ca să zicem așa, hiperrealistă, lirica lui Nicolae Opreșan (vezi **Paradoxuri de ocazie**, editura Eikon, București, 2016), autorul aparținând probabil promoției, e oarecum (chiar în regăsită noastră postmodernitate) „datată”, - trimite va să zică la reguli ale rostirii frumoase, seducătoare, la limba ce nu închide ori *des-ființează* în incomprehensibil, dar e menită îndeobște *chemării*: voce a eului, însă deopotrivă, întru împlinirea aceluia, vocea *tuității*, cum ar spune gânditorul cunoscut.

Precum, iată, în poemul **nevoia de exercițiu**, o falsă *ars poetica*, discretă și melancolică: „o tandrețe mototoleşte/ teritoriile zborului/ne vom retrage/ într-o mitologie nescrisă încă //revino la mine/la extazul pierdut/ de o pasăre abandonată/ măreția zilei era defunctă//sunt aici iar tu nu ai fost/ niciodată mai singură/ decât acest amurg palid/(nevoia de exercițiu/ nimic mai mult)//noi doi vom trăi umbra/până la adânci bătrâneți/cu puțin noroc veșnicia/va inventa cuvinte/de nerostit//imanența ta va lega cu sârmă/tandrețea cometelor promise”.

Foarte nimerit vorbește, despre lirica lui Nicolae Opreșan, Vianu Mureșan, prefăcătorul volumului. Amintește, de pildă, că în aceasta găsim mai mult decât textul: ar fi adică aci o atmosferă poetică plină de tăceri line, cu pauze domoale între spuse, cu goluri gata a primi empatia cititorilor.

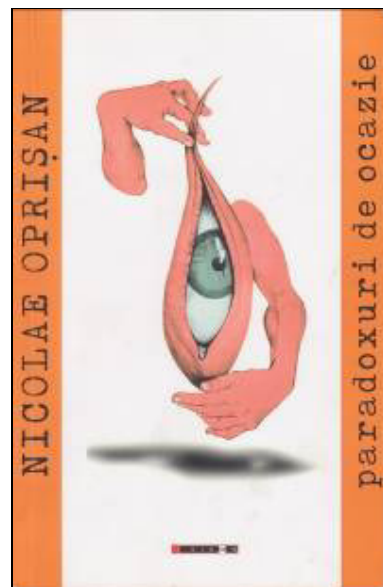
Aș ilustra aprecierea criticului cu poemul **mărgelă de sticlă**, un po-

em, fermecător deja prin respingerea oricărei improvizații, ascunzând însă sub rigoarea lexicală și o rescriere cu penumbra, ca să nu zic tălmăcire, a unor cogitații surprinse înainte să piară: „evul mediu se va limpezi într-o zi/ploaia se va strivi de mine/în altă zi//un exil tandru și obositor/făptura mea îndoliată//toate coliviile sunt pline/de mine însumi/lumina răgușită conține heruvimi//vino cu o toamnă pe umeri/pentru că îngerii sunt triști/și este abia dimineață//pentru tine uit că exist/uit de poemele scrise pe trupul tău/cu degete îngălbenite de tutun/uit realitatea care are mărgelă de sticlă//cerul ne dăruie o pasăre oarbă/dacă nu cumva/simți ironia peltică a sorții//evul mediu se va limpezi într-o zi”.

Inteligența singură (criticistă, cum altfel?) sfidează, atacă fără vreo remușcare eul, sinele ar îndura acum luminile crude ale spunerii netede, ale definiției ce îngheață, privirea poetică, însă, asupra acestor lumi interioare - dimpotrivă: ceea ce e trup greu și noros devine, ca la Nicolae Opreșan, ecou evanescent, un chip ce joacă între realitate și reverie, undă abia cuvântătoare; dar neconținut, iată, chemătoare: „să fii captiv/într-un regat al morții/locuit de petunii/și să nu știi/să tocmești ogari/pentru propria pradă/și plânsul/să îți muște umerii/viață după viață//(ce dacă peștii/sunt ochii respirați/dintr-o foame de aur/ pe care



Sasho Blazes, Femeie stranie



cerul/o împrumută/muritorilor/din când în când/odată cu norii/heraldici/vii),, (**erată/1**) și încă: „vorbim despre lucruri/cu teamă/propriile rădăcini vizibile/ne invadează/din proximitatea lor//un gol e memorie/ fiecare stea căzătoare/guvernează serile înalte//cât de înșelătoare e insecta/care așează în tine/propria locvacitate//suntem până la urmă o pradă/surdă la zgomotul/ făcut în taină/de o eternitate sălbatică” (**eternitate sălbatică**).

Mișcarea în graiul poetic, și la Nicolae Opreșan e așijderea, nu o urmărești cu ochiul rece, sleit al computației, ea e mai degrabă melodioasă, gândul pe care se sprijină, deși nu renunță la vestire, are și o vocație coregrafică, o componentă aș spune ondulatorie. Să citim acum acest poem înalt, **singurătatea cuvântului**: „ar trebui să învățăm din mes/despre o anume intimitate/ a orelor silabisite/despre o marmură adormită/pentru totdeauna// uneori trecutul tău latră dumnezeiește/când eu mă înstrăinez de toate/lucrările îngerilor//nu mă mai gândesc/la lucruri mărețe/să vezi dimineața/dezbrăcată de comete//o anume nuditate există/viața noastră/pavată cu salcâmi de vată//singurătatea cuvântului/e tot ce rămâne în urmă oxidată//ai ocazia să alegi o moarte înaltă”.

A.I.BRUMARU

## În cupa vieții toarnă moartea vinul...

Cu volumul de versuri *Prețul iubirii*, Nicolae Crepcia ne sugerează că poezia sa a ajuns în punctul maxim de expunere, că zicerea este rotundă, echilibrată, semnificativă. Cartea este o **antologie** care a apărut la Editura CronoLogia, în anul 2019, o reiterare a temelor care l-au bântuit de-a lungul existenței.

Retras la Brotuna, în Munții Apuseni, atras de natură, de temele esențiale ale vieții, el a scris continuu despre frumusețea lumii capturată într-o poezie.

Volumul cuprinde creații publicate între 1998-2014, se cabrează în mai multe fascicule: *ÎNTRE IARNĂ ȘI SOMN* (1998); *DUREREA CA FERICIRE* (2005); *CÂNTECE ÎN GRĂDINA IUBIRII* (2007); *IARBA VERDE DE ACASĂ* (2008); *IZVORUL DRAGOSTEI* (2014).

Titlurile dezvăluie preocupările lirice și durerile poetului în fața destinului. Retras din lumea actuală marcată de traume, el s-a focalizat pe temele eterne ale poetului: iubi-rea, frumusețea naturii, viața în mijlocul grădinii personale, frumusețea zilei, aventurile tăcute într-un tărâm mirific, teama de moarte și revolta în fața morții, chipurile omului și fragilitatea mesteacănului, cântecul mierlei și tablourile de aur ale anotimpului etern...

Rămas fidel poeziei clasice, marcate de evenimentele modernismului și ale romantismului, Crepcia a teaurizat o serie de idei și trăiri autentice, exprimate în versuri originale care nu șochează prin noutatea la modă, ele marchează cititorul prin frumusețe și armonia cu universul, cu sinele.

Poeemele se modelează după un **cântec** profund, după durerile înmugurite primăvara, după stelele care plâng în hohote. El sugerează cu fiecare vers că iubirea stă la baza cosmosului văzut, că lumina este eternă, că se poate vedea frumusețea de la ferestrele eternității, iar ploaia curge a revoltă. Poetul constată că *timpul umblă alandala prin lume*, că există stâlpii de rezistență ai vieții: credința, Dumnezeu, poezia ca tehnică a înblânzirii morții, țărâna care rezistă în anotimpuri aspre,



Iisus răbdător și iertător, moții ca prezentă, vatra din Apuseni și părinții iubitori, libertatea care se deschide cu fiecare cuvânt luminos.

Despre Iisus el scrie simplu, profund și adevărat: „Tu ai venit să ne aduci lumină/ Din duhul sfânt prin sfânta ta fiire./ Să iei din noi ce-a fost nelegiuire./ Dar te-am batjocorit fără rușine./ Tu ai venit să ne aduci iubire/ Din verbul tău, din inima ta plină./ Să porți pe umăr sfânt a noastră vină./ Iar noi te-am huiduit cu nesimțire” (*Al patruzecișinoilea cântec*, p.82).

Poetul se simte atașat de un popor aparte, unul care s-a zbatut în istorie, moții... Face parte din el și suferă traumele vremurilor alături de acești oameni aspri. Iată tabloul: „Ei vin din munți cu caii înșpumați/ Căruțele li-s pline de ciubere./ Să facă schimburi pe bucate vor/ Și-aduc și nuci și câte-un sac cu mere./ Ei chiar pe Dumnezeu cu ei îl poartă/ În cociile cu roase coviltire./ Ei au de când se știu aceeași soartă/ Și au în ochi revoltă și iubire./ Ei vin din munți și-aduc până la noi/ Istoria-ntr-un tulpnic de lumină./ Ei ard în doinele din Apuseni/ Cum arde-n cântec mierla pe colină” (*Moții*, p. 89).

Versurile lui Crepcia adună mister, timp curat, energie nevăzută și penetrantă, versurile se deschid spre cititor cu generozitate după un ritual vechi: „culoarea răstignită-n mac”; despre viață scrie: „mai multe răni decât privighetori”; există o scară care duce la lumină; aude țipătul zăpezii; sunt sunete de lumină: „se răzvrătește trilul-n ciocârlie”; el mărturisește: „cu un gând sunt mai bătrân ca veacul”...

Spovedania sa este sinceră, brutală, aflăm că s-a născut într-un sat în Zarand, într-o iarnă, sub blestemul de a fi poet. S-a născut cu vocația durerii, privind spre crucea de unică folosință. Exclamă: „De ce nu m-am născut în Atlantida/ Să pier cu ea și să rămân legendă?” (*Al optulea cântec*, p. 62).

Între poezie și viața poetului nu există diferențe, viața intră în poeme, poemele se revărsă în taina zilei, izvorul de lumină străbate totul, până la os. El scrie: „Este poemul pasărea albastră./ O stea înlăcrimată la fereastră/ Din care sorbim rația de lumină./ Poemul este pâinea noastră, vinul./ Și dulcele iubirii, și veninul./ Și patrie eternă, fără vină” (*Poemul este*, p. 56).

Despre părinți el reține sfios și atent, cu dragoste și milă, se recunoaște în ei ca-ntr-o oglindă târzie: „Nimeni nu vede, nu le-aude/ Ultimul strigăt, cel mai greu/ Și împăcându-se cu gândul/ Singuri se duc la Dumnezeu/.../Îi vor acoperi zăpezi/ Și aceeași dureroasă uitare./ Dar duhul lor, tot iertător./ Va fi un porumbel pe zare” (*Părinții*, p.113).

Există o suferință în univers, un gol care nu se poate acoperi, inexplicabilul mister. Dincolo de lumină el atrage durerea și apăsarea zilelor, infinitul care intră în contradicție cu limitarea umană: „E un gol care în urmă plânge./ O gaură adâncă-n cer./ Urmele cu amiros de sânge/ S-or acoperi de vânt și ger./ Le-or înfășura alte zăpezi/ Când începe-or, ostile, să cearnă/ Cu fuioare negre pe livezi/ Într-un început grăbit de iarnă” (*Golul*, p. 129).

Limbajul folosit de poet este unul uzual, se simte accentul venit din vorba moților și revolta blândă ca o amenințare în istorie. Nicolae Crepcia preferă forma clasică a poeziei, una consacrată, cizelată de-a lungul timpului de lacrimile celor care au suspinat după frumusețea pierdută a lumii. Motive moderne străbat versurile, ele actualizează un mesaj etern, general acceptat de lume, din vremea de aur a poeziei, când pildele celor maturi se spuneau în versuri. El nu se aventurează în viziuni abrupte specifice vremurilor de azi, după moda practică în literatură. El este fidel poeziei care pendulează →

**CONSTANTIN STANCU**

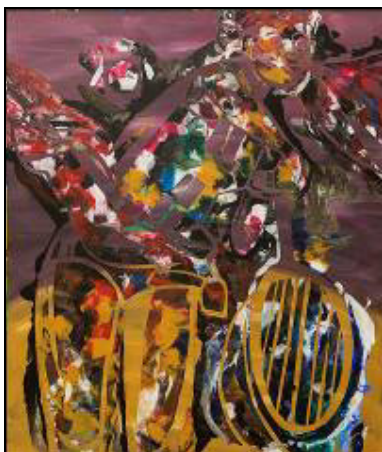


între rugăciune și ritual apreciat la curțile dorului, e atins de ninsoarea din abis. Poetul acceptă ca Dumnezeu să vegheze peste lumea poemului cu puteri subtile, generând siguranța într-o lume în mișcare spre grave căderi: „Eu cred că uneori și Dumnezeu/ Când stă-n pridvor, când plouă trist afară,/ Oftează ca sărmanul de la țară/ Posomorât că totu-i merge greu./ Îl simt că e de-o vreme-ngândurat/ Și cum pe noi privește-ne cu spaimă,/ Și pare-mi că o rugăciune-ngaimă/ În poarta cerului îngenunchat” (*Eu cred că uneori și Dumnezeu*, p. 46).

Antologia de față ne prezintă un poet dedicat frumuseții care ninge peste noi, armoniei dintre oameni, iubirii care leagă lucrurile în formule certe. El nu se sfiește să afirme lucruri simple, unele s-au mai spus, dar el le spune cu patimă din balconul Munților Apuseni, sperând să se salveze prin mărturia sa de singurătate, în versuri care vibrează împreună cu luna: „Între un nesigur azi și mâine/ Într-o rugăciune sângerează./ În nămeți, singur ca mine, un câine/ Mă amușină, mă cercetează./ Luna o-mpărțim ca pe o pâine” (*Al patruzecișioptulea cântec*, p. 81).

Nicolae Crepcia și-a atins scopul cu această antologie. A transmis cititorului un mesaj despre lumea pierdută a poemului anotimp, a poeziei care se adapă prin rădăcinile vechi ale misterului care ne bântuie ades.

\*Nicolae Crepcia, *Prețul iubirii: antologie*, poeme, 145 pagini, Sibiu: Editura CronoLogia, 2019.

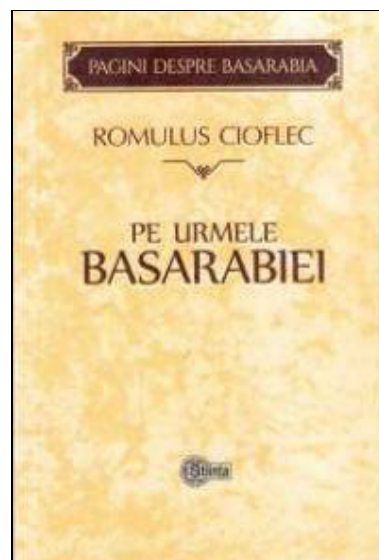


Sasho Blazes, Perspective

## Pe urmele Basarabiei

Profesoara și scriitoarea Luminița Cornea din Sf. Gheorghe, Covasna, doctor în Filologie, vine în cadrul cercetării literare, cu o nouă ediție Romulus Cioflec: *Pe urmele Basarabiei*, de data aceasta, tipărind-o la Chișinău. Ediția e una completă: cu studiu introductiv, cronologie note și comentarii, iconografie. Și nu mai puțin remarcabilă e ținuta tipografică. Basarabienii sunt excelenți în tipărire. Ediția se înscrie în cercetarea amplă și îndelungată pe care distinsa profesoară o desfășoară în zona Covasnei, cuprinzând oameni și locuri intrați în istoria neamului românesc, concentrându-se în principal pe familia Cioflec din Araci, sat care ne-a dat și un mitropolit, Nicolae Colan, și familia Teculescu din Voinești Covasnei. Remarcabilă preocupare și exemplară pentru tineri filologi și studenți în filologie, azi! Așa ajungem la prezentări, sub formă de *Opere complete*, ale unor personalități cu rol important în cultura noastră. Toată cercetarea profesoarei Cornea deja a ajuns la această formă: *Opere complete*. Mai multe lucrări date până acum de dna profesoară se constituie într-o astfel de imagine a fraților Cioflec. Cu deosebire Romulus Cioflec, care a fost nu numai un dascăl de elită, gazetar, propagator cultural ci și un scriitor polivalent. Și mai e ceva: *Casa memorială* de la Araci, pe care profesoara Cornea o ține vie an de an, lună de lună, când ne adunăm la umbra de sub nuc, la lansări de carte și alte evenimente culturale. Și e întru totul de reținut *cadralul*, cu chipul fiului ilustrat al locului care e cu noi și ne zâmbește din lumina timpului. Întrunirile de la Araci care adună participanți din toată țara și din afară, ele însele devin cadru și simbol de unitate națională, exact pe linia activității lui Romulus Cioflec.

Ceea ce cred că trebuie să desprindem din noua ediție a cunoscutei deja scrieri a lui Romulus Cioflec e că un om – bineînțeles că nu e singurul – a înțeles la timp spiritul unei națiuni și s-a pus, tot la timp, în slujba lui. Ne referim, desigur, la spiritul unionist ce-a culminat cu *1 Decembrie 1918*. Ardeleanul aleargă peste tot și pune umărul la *Marea Împlinire*. Drumul lui e simbolic,



fiindcă aduce cu el Ardealul lângă Basarabia, adică exact provinciile ce trebuiau să întregescă *Rotundul Românesc*. Ba se căsătorește chiar și cu o basarabeancă: Antonina Gavrilă, profesoară de desen, pictoriță. Privit altfel și tot din perspectiva timpului – respectiv cel de azi, la 100 de ani de la acel moment de culme al neamului românesc - chipul ardeleanului din satul Araci, comuna Vâlcele, ținutul Brașovului și Covasnei - ne apare, cu adevărat, într-o aureolă a nemuritorului.

„*Pe urmele Basarabiei*” ne aduce în atenție *revoluția rusească*, notată, cum s-ar spune chiar la fața locului, la Petrograd, unde, cazat la Elena Serghievna, mai întâi, apoi la Hotel Central, cu cinci ruble pe noapte, își așează *observatorul*: „Șto est, gaspadin, șto est?” întrebă el în dreapta și stânga, în rusa lui aproximativă, vis-a-vis de ce se petrecea, și-un cetățean din gloată îi răspundă: „Poliția streleala v publiku” „-Unde? Am și ieșit în Nevski...Oameni se avântă de pe un trotuar pe altul – cu arme și fără arme: dispar, se arată iarăși, pândesc, se dosesc prin ganguri. Muncitori și soldați...Un eveniment fericit îi îmbărbătează: regimentele Volânski și Litovski au trecut de partea revoluționarilor, iar mulțimea a pus stăpânire pe arsenal... E indescriptibil, înfiorare și beție în mișcările lor și răsună cald și firesc vorbele „tovarăș” și „frate” ale celor ce se îndeamnă alături. Cetele de muncitori înarmați, cu rari soldați printre dâșii, evoluând pe la răspântii, dosindu-se ba→

ION POPESCU-TOPOLOG



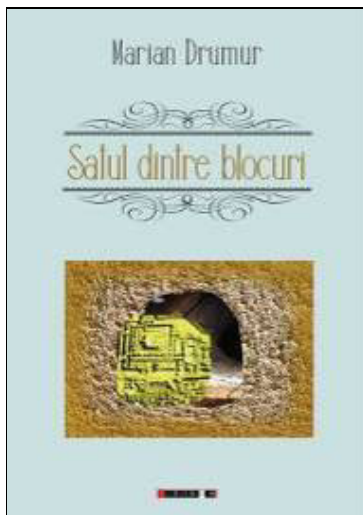
după colțuri, ba prin ganguri, își caută, își momesc dușmanul din adăposturi. Cu cartușiere încinse peste îmbrăcămintea groasă de iarnă ori cu încărcătoarele lungi de la mitraliere aruncate după gât dau neîntrerupt târcoale țarismului refugiat în localul poliției, de unde se trimite mereu focul. Ci revoluționarii caută cu țeva spre etajele de sus ori în lungul străzii, mai departe și răsună neîntrerupt, sinistru, lunga îngrămădire de ziduri. Se izbesc porți și uși, zuruie geamuri...”(pag.37- 38).

Notația e precisă, concretă, precipitată, ca însăși realitatea din fața ochilor. Observatorul e un ins exersat într-o astfel de relatare și, automat, te aduce lângă el să vezi și tu ce se petrece. În cele din urmă, înfruntarea devine clară: „Da zdravstvuiet svobodnaia Rossia!” Mulțimea revoluționară a învins. De acum, Basarabia românească, fostă sub ocupație țaristă, pe ce drum va apuca? El știe exact: cel al alipirii de patria-mumă, dar la fața locului, lucrurile sunt mult mai complicate. Se ciocnesc tot felul de tendințe. Va birui cea unionistă? Sare și pune și el umărul, la gazete, la întruniri, pe teren, printre oameni, dar, mai ales, acolo în *Sfatul Țării*. Aici în Chișinău, mai sunt și alți ardeleni, între care tronează chipul impunător al lui Onisifor Ghibu. Aici o cunoaște și pe domnișoara Antonina Gavrilă, care abia o rupe pe românește, dar cu dorință mare de a sluji ideea unirii. Vin și alții, din toate colțurile Basarabiei și ale Rusiei, imense, și sar cu toții la încheierea *Partidului Național Moldovenesc* și astfel înving duhul revoluției bolșevice care sufla puternic și pe aici. După această relatare vie, de la Petrograd, apoi de la Chișinău, urmează un *Carnet*, cu notele zilnice de tot ce s-a petrecut în acei ani tensionați, începând cu 26 martie 1917 și venind până în 6 august 1917. Au fost înfruntări mari, inclusiv lupte cu grupurile bolșevice, care au încercat și aici să instaurze puterea lor. Au fost și jertfe, dar s-a izbândit, prezentă fiind și armata română, lucru foarte important, pe care Romulus Cioflec îl consemnează corect, fiindcă, în fond, aceasta a fost garanția Unirii și a Basarabiei, deslușită din toată învolburarea acelor ani.

Ediția de față aduce însă și alte texte în carte scrise de Romulus Cioflec, precum cel intitulat *Căutând*

*îndărăt și căutând înainte*, o excelentă radiografie a destinului istoric al pământului românesc dintre Prut și Nistru. Judecata ce trebuie să aibă loc în timp nu poate să treacă peste presiunile ce le-a suferit acest pământ și lovirile trăite de locuitorii lui. Ideea națională cristalizată și în Basarabia în timp, cu culminație la 1918, trebuie legată de acei oameni luminați care au văzut adânc în timp. Între aceștia a fost și Romulus Cioflec, ardeleanul luminat, omul vizionar cu cartea lui, document de înaltă învățătură, căci faptele de atunci ne pun în alertă și azi, fiindcă, iată, Basarabia e iarăși despărțită de trupul țării-mama. Se vor afla bărbați luminați ca cei de-acum o sută de ani să găsească calea spre alipirea firească?! Greu de spus acum. Cartea *Pe urmele Basarabiei* a lui Romulus Cioflec, pusă la dispoziția generațiilor tinere de cercetătoarea Luminița Cornea, ne e, fără îndoială, un luminos îndreptar.

## Satul dintre blocuri



Remarcam mai demult (în *Oglinda literară* nr. 157, ianuarie 2015) pe marginea unui alt roman al lui Marian Drumur, *Dascălii, dascălii* ! că umorul dens și omniprezent de la prima până la ultima pagină este fundamental trist și că autorul este un excelent miniaturist.

Noul roman, *Satul dintre blocuri*, apărut în 2017 (București, Editura Eikon, 293 p.) se înscrie pe aceeași linie stilistică, chiar dacă mediile sociale și ambițiile autorului sunt diferite. Căci ne aflăm, de data aceasta, în fața unei construcții

literare perfect articulate în care miniaturile, perfecte în genul lor, se înlanțuie aparent fără nici o legătură între ele și dar subordonate unui scenariu cu deznodământ insidios și tragic, pe care puzderia de personaje episodice îl ignoră.

Cu voia sau fără voia autorului, romanul se mișcă în ape kunderiene. *Satul dintre blocuri*, la fel ca unele dintre cele mai cunoscute romane ale lui Milan Kundera are ca temă principală insignifianța omenească. Dar în timp ce la Kundera insignifianța aceasta trebuie acceptată (*Risibles amours*) și chiar celebrată (*La fête de l'insignifiance*) pentru că ea e sursa anesteziei care face suportabil *neajunsul de a te naște*, despre care vorbea Emil Cioran, la Marian Drumur insignifianța reprezintă o degradare, o componentă cotidiană derizorie a condiției omenești. Spectacolul pe care-l oferă comunitatea celor câteva zeci de familii din Casa Baum, fiecare cu logica sa minabilă de supraviețuire de azi pe mâine și pentru atingerea unor ținte mărunte, este cel al unui derizoriu și fragil mușuroi de furnici. Privind înapoi, spre Kundera remarcăm că personajele sunt reflexive, insignifianța lor este conștientă, fără iluzii, ele însele se amuză de omniprezența ei. Am putea spune că ele au o conștiință pascaliană à rebours, conștiința insignifianței nu mai este o sursă de spaimă în fața infinitudinii universale, ci o înțeleaptă și premeditată reducere la bucuria de a exista și de a simți glandular. Un carpe diem prin care relațiile mutuale se leagă și se mențin într-o cordialitate dezabuzată.

La Marian Drumur, totul se desfășoară în afara oricărui proces reflexiv, personajele lui nici nu bănuiesc existența unei dihotomii între ceea ce este și ceea ce nu este insignifiant.

Dar autorul știe. Romanul său reproduce structura calendaristică a unui an și este organizat pe 12 capitole cronologice, fiecare rezervat unei luni. Există și un prolog întins - capitolul 0, așadar exterior a ceea ce urmează - în care autorul face o sinteză a marii istorii pe care a traversat-o Casa Baum, evoluând de la o construcție comercială apărută în 1904 (ca o impunătoare casa de raport) la un banal bloc de apartamente refăcut și modernizat de mai multe ori pe parcursul unui—

MIRCEA GHEORGHE

secol și ajuns cu greu în perioada postcomunistă, de tranziție. Sinteza aceasta așază, poate puțin cam fastidios, cu multe amănunte din perioada comunistă, reperele mari asupra cărora autorul nu va mai reveni în cuprinsul romanului. S-ar spune că rostul ei este mai ales informativ, pentru generațiile de cititori de acum ori de mai târziu care nu mai au legături biografice cu paranteza de câteva decenii a regimului comunist

Casa Baum, înconjurată de alte blocuri, este locuită de o microsocietate care formează un fel de enclavă cvasi-autonomă, dar cu, s-ar zice, o ușă invizibilă deschisă spre marea societate ambiantă, despre care aflăm în mod indirect, exclusiv prin relatările personajelor episodice care pleacă și se întorc din ea, fără să le vedem niciodată evoluând în alt mediu social decât cel al "satului".

Totul începe la miezul nopții la trecerea dintre ani și se termină, peste un an, după revelionul următor. Personajele intră în scenă și o părăsesc repede după o mică reprezentare ce revelă caracterul și universul lor. Sunt oameni modești, rareori mai "cu cheag" cum se mândrește un personaj: un preot superstițios cu consoarta lui, un notar, un jandarm, un presedinte de bloc, un bătrân sărac un cuplu de pensionari cu soțul, fost ofițer, un cuplu - gropar și bocitoare - optimiști pentru anul ce începe, un alt cuplu de tineri, care vor să aibă copii, un cuplu care se desparte de musafiri bârfindu-i benign, un holtei bătrân și singur, o bunică tandră și un nepot consumator de filme porno, o familie de sectanți formată din patru persoane, un zidar și nevasta lui de meserie vindecătoare, o profesoară adulteră dezamăgită de banalitatea aventurii sale extraconjugale etc..

Personajele acestea nu au nici o legătură explicită cu marea istorie, nici prin felul cum gândesc, nici prin experiența proprie. Ele sunt produsul evenimentelor care au zguduit lumea, dar nu sunt conștiente de asta și marea istorie lipsește cu totul din discuțiile lor rutiniere. Se adaptează la tot ce li se întâmplă, la tot ce apare dincolo de marginea "satului", în mod spontan, fără tensiune, fără probleme de conștiință, conduse doar de instinctul sigur a ceea ce este oportun și

avantajos pentru ele. Iată, de exemplu, un personaj pentru care, putem presupune, acest gen de adaptare a funcționat și în trecutul nu prea îndepărtat al defunctului regim comunist: „Domnul Gavril pofta crenvurști cu muștar în seara aceea; instalat la masă, îi comunică radios soției motivul:

- De acum informarea Fiscului privind fapte de evaziune ale unor persoane sau companii se lasă cu stimulente fiscale sau facilități...un ban cinstit.”

Un altul își sfătuiește pedagogic fiul care este preocupat de felul cum va termina clasa a opta:

„- Adriene, fii atent, mă-ta e singură, pune mâna la ajutorat! Și vezi, roagă-te de ziua Vlăsiei, că te umpli de bani! Înțeles?!”

- Da, tati! Dar trebuie să mă pregătesc pentru simulare...

- Ce simulare?

- Știi, evaluarea națională, că termin a opta...

-Lasă, bre, că nu cu școala faci banii, ascultă la mine!”

Viața personajelor este elementară centrată pe câteva ceremoniale domestice cotidiane tipice: trezirea în zori, dejunul ori, mai târziu, masa de prânz cu etalarea meritelor culinare ale gospodinei, discuții conjugale și mici proiecte legate de bani, plecarea bărbatului - uneori și a femeii - după treburi, întoarcerea spre seară, cina, seara petrecută la televizor ori în fața calculatorului, mersul la culcare cu, în unele familii, acuplări lipsite de pasiune dar agreabile.

Nu există o acțiune propriu-zisă, totul e o succesiune de detalii și de scenete, de la caz la caz amuzante, triste, duioase, satirice, în care interesul lecturii este nutrit de justetea și pertinenta observațiilor, de talentul autorului de a construi mici structuri narrative atrăgătoare din doar câteva rânduri. E o proză minimalistă sugerând cu finețe mentalitatea rurală a acestui eșantion de societate urbană pentru care tot ce se află în exteriorul ei, a "satului" are doar o importanță instrumentală. Acolo se află munca, sursa de câștig pecuniar și de bunuri accesibile și tot acolo se află lumea cvasi-exotică a barurilor de noapte, a opulenței și a celebrității.

Deznodământul este anunțat de amănunte insidioase care trec neobservate atât de personaje cât și de cititorul-martor al agitației lor

browniene. De aceea când se produce, surpriza este totală.

Dar el este, așa zicând ultima notă, cu totul logică, din partitura insignifianței. Din nou raportarea la Milan Kundera pare oportună. La el, insignifianța se prelungește în sărbătoare, în chermeză, la Marian Drumur, ea este urmată de catastrofă. Pentru Marian Drumur istoria mare, evocată amănunțit în prolog, s-a degradat în jalnice mărunțșuri și a condus la un eșec radical. *Satul dintre blocuri* este de fapt un roman trist și dezabuzat.

## O călătorie la capătul lumii

Profesorii Doina și Ilie Rad semnează de câțiva timp articole în numeroase reviste și ziare de cultură despre o vizită pe care au făcut-o în îndepărtata și exotica Republică Chile, articole pe care le-au grupat mult mai detaliat în volumul *O călătorie la capătul lumii*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2019. Documentarea a durat șase luni, atât înainte, cât și după revenirea în România, astfel că informațiile oferite sunt bine structurate.

În era în care orice țară poate fi vizitată la un click distanță, în era în care mesajele trebuie să fie cât mai scurte (eventual un paragraf sau două), iar pozele din vacanță să fie de regulă selfie-uri sau cu o băutură răcoritoare pe o plajă, cei doi călători scriu un adevărat studiu (i-am putea spune și ghid), cu zonele pe care orice turist trebuie să le vadă, dacă ajunge în Chile, personaje cunoscute, pe care trebuie să le știe (scrietori, politicieni, jurnaliști) sau momente istorice cheie din relațiile româno-chiliene.

Lansarea volumului a avut loc la Biblioteca Central Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, în data de 29 iulie a.c., iar sala „Ioan Mușlea” a fost plină.

Destul de surprinzător chiar și pentru autori, care au fost nevoiți să mai aducă un rând de volume, deoarece nu au ajuns pentru toți cei prezenți. Despre carte au vorbit Horea Bădescu și Constantin Cubleşan. „Am dat autografe pe un număr de peste 50 de exemplare, ceea ce este un alt record, cartea fiind destul de scumpă (37 de lei, din cauza faptului că, din cele circa 100 de fotografii, 76 sunt color, răspândite pe tot parcursul cărții, iar condițiile grafice în care a apărut volumul sunt excepționale.)”, a precizat Ilie Rad pe→

**MIHAI CISTELICAN**

pe blogul său<sup>41</sup>. Pentru cineva care nu a vizitat niciodată Chile, îmi permit să spun că cele mai interesante fotografii apărute în volum sunt cele din curtea Muzeului Feroviar, unde se găsesc locomotive inscripționate cu chipul lui Pablo Neruda<sup>42</sup>, laureat Nobel pentru literatură; statuile Moai de la Insula Paștelui<sup>43</sup>; craterul vulcanului Rano Kau de la Ornogo (locul unde se întrec localnicii pentru desemnarea Omului-Pasăre)<sup>44</sup>, dar și vederea Oceanului Pacific din curtea casei lui Pablo Neruda din Isla Negra (Doina și Ilie Rad vizitează în Chile și casele în care a locuit scriitorul Pablo Neruda, publicând impresii, dar și poze de la fața locului; rolul de fotograf în această călătorie l-a avut Doina Rad)<sup>45</sup>. Printre poze se găsesc și portrete sau hărți.

Cartea e structurată în cinci capitole complexe, plus bibliografie (destul de rar pentru o carte de călătorie!), cuprinzând reportaje, interviuri în exclusivitate sau studii despre Chile. „Într-o perioadă în care superficialitatea și amatorismul au invadat și literatura de călătorie, volumul de față se remarcă prin acribia și rigoarea redactării, prin precizările bibliografice, indicarea surselor fotografiilor etc.”, se arată în rezumatul volumului. Cuvintele cheie care definesc subiectele abordate, în opinia mea, sunt: cultură, scriitori, politicieni, diplomație, Nobel, istorie, geografie, jurnalism.

În privința cuprinsului, regăsim cinci teme majore, cuprinzând mai multe capitole fiecare: *Lumea de la capătul lumii*; *Paradisul din Insula Paștelui*; *Pablo Neruda, laureat Nobel pentru literatură*; *Doi scriitori chilieni și Președintele Salvador Allende*.

De apreciat este efortul celor doi de a realiza un interviu în exclusivitate cu Isabel Allende (a fost publicat inițial în *România literară*, în nr. 20, 10 mai 2019), cea mai cunoscută scriitoare chiliană a momentului, ale cărei romane au fost vândute în peste 70 de milioane de exemplare. Să ne oprim aici, pentru a citi un extras din viziunea sa despre puterea unui regim, putere atât de dezbătută în societatea românească actuală: „Un militar, înarmat ca să ucidă, care se supune ordinelor, pe care nu le poate contesta, încurajat de



autorități și amețit de frica pe care o simte și o provoacă, e capabil de orice. Așa se întâmplă întotdeauna în războaie sau în situații precum lovitura militară din Chile. De aceea e atât de important ca puterea să fie controlată”<sup>46</sup>.

Pe lângă demersul de a scrie o carte despre Chile, cei doi autori reușesc să convingă ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al României în Argentina, Carmen Podgorean, să obțină antologia scrisă de Pablo Neruda, *44 poetas rumanos*, pentru a se dona un exemplar Bibliotecii Academiei Române din București.

Dar să rămânem la subiectul Pablo Neruda. Autorii îi descriu lui Pablo Neruda și profilul uman. Inedit pentru mine a fost să aflu că Neruda nu a participat la înmormântarea propriei sale fetițe<sup>47</sup> de nouă ani, deși a fost anunțat (cei doi autori oferă informații complete despre viața de familie a scriitorului), dar și faptul că un scriitor român, Dumitru Popescu-Dumnezeu, a petrecut o zi întreagă cu el, discutând despre literatură sau alte subiecte (moment evocat în exclusivitate de Dumitru Popescu; păcat că nu s-au fotografiat cei doi, Neruda și Popescu; interviul integral se află între paginile 140 și 145).

Un alt capitol interesant e *Reflecția, în presa românească, a călătoriei lui Nicolae Ceaușescu în America Latină și a loviturii de stat din Chile (11 septembrie 1973)*. E făcută în acest capitol o paralelă între ce a relatat *Scântea* despre acel turneu și ce nu a relatat, pe baza unor mărturii ale lui Ștefan Andrei, fostul ministru de Externe al României, și ale altora (la pagina 264 e prezentată și o fotografie spectaculoasă

cu Nicolae Ceaușescu în mijlocul studenților de la Universitatea Națională de Inginerie din Lima, Peru). Câteva fapte: în Costa Rica, delegația oficială a României s-a deplasat de la aeroport la reședința rezervată cu patru camioane; la o recepție din Columbia, dată de oaspeții români, a venit atât de puțină lume, încât a fost nevoie să fie adus personalul TAROM; pe aeroportul din Senegal s-a intonat, din eroare, *Imnul Regal al României* (ce o fi spus în gândul său Nicolae Ceaușescu?) etc. Despre momentul cu imnul aflăm într-un interviu cu Petru Popescu: „Am aterizat în Senegal și l-am văzut pe Ceaușescu întâmpinat de Leopold Sedar Senghor, președintele Senegalului, cu o blană de leopard pe umeri și repezindu-se să-l pupe pe obraji pe Ceaușescu, cu o pereche de buze proeminente, de mai mare dragul! După care, orchestra Gărzii de Onoare senegaleze a cântat (din greșală, dar semnificativ!)... imnul antebelic al României, *Trăiască Regele!*”<sup>48</sup> (în 1973, imnul oficial al Republicii Populare România era *Te slăvim, Românie, pământ părintesc!*, cu refrenul „Puternică, liberă,/ Pe soartă stăpână./ Trăiască Republica/ Populară Română!”).

Revenind la situațiile care mi-au atras atenția, vreau să menționez și câteva informații despre oamenii și locurile văzute de Doina și Ilie Rad prin Chile. Pe străzile Capitalei, Santiago de Chile, cei doi relatează despre o trecere de pietoni desenată în culorile... curcubeului (semn al diversității și al mișcării LGBT), un graffiti indecent de pe o biserică sau un protest zgomotos cu tobe și vuvuzele, împotriva abuzurilor psihice... În fine, un moment comic relatat de cei doi a fost din orașul Temuco. În încercarea de a realiza o fotografie cu o căruță trasă de vaci, în care erau transportate alge comestibile, „șoferul” le-a cerut bani pentru un astfel de „favor”<sup>49</sup>. Bineînțeles, acestea sunt doar câteva din subiectele abordate, dar interesante din punctul meu de vedere.

Mi-a plăcut foarte mult un citat auzit de mine acum câțiva ani, de care mi-am amintit citind *O călătorie la capătul lumii*: cine nu călătorește nu cunoaște valoarea oamenilor. Poate pentru că volumul exact despre oameni, dar și contexte complicate vorbește: revoluții, personaje istorice, locuri exotice. Și sunt sigur că tandemul Doina și Ilie Rad, după publicarea *Călătoriei la capătul lumii*, urmează să publice și cartea *O călătorie la celălalt capăt al lumii...*

<sup>41</sup> [ilierad.ro/lansarea-volumului-o-calatorie-la-capatul-lumii/](http://ilierad.ro/lansarea-volumului-o-calatorie-la-capatul-lumii/) (accesat în 05.08.2019, la 08:54).

<sup>42</sup> Doina Rad, Ilie Rad, *O călătorie la capătul lumii*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2019, p. 68-70.

<sup>43</sup> *Op. cit.*, p. 92.

<sup>44</sup> *Op. cit.*, p. 105.

<sup>45</sup> *Op. cit.*, p. 125.

<sup>46</sup> *Op. cit.*, p. 174-175.

<sup>47</sup> *Op. cit.*, p. 118.

<sup>48</sup> *Op. cit.*, p. 220.

<sup>49</sup> *Op. cit.*, p. 55.



## VALORILE SPIRITULUI TRANSCENDENT

Personal consider conceptul „întâmplare” ca fiind doar rezultatul spaimei care ne cuprinde pe noi oamenii la gândul că deasupra noastră există o logică superioară, aceea căreia îi dăm tot felul de nume, dar de care ne temem, doar pentru că nu o putem controla și atunci ne prefacem că o ignorăm. Acestui context îi datorez, în mod sigur, faptul că de mai mulți ani mă aflu în contact cu un personaj absolut fascinant, domnul Sorin Finchelstein, aflat tocmai hăăt, în Canada. Cum deocamdată Canada, mai precis Toronto, locul unde trăiește prietenul Sorin e pentru mine cam la fel de departe precum fața nevăzută a lunii, rămân recunoscător miracolului numit internet, cel care-mi favorizează seară de seară o mică șuetă cu admirabilul causeur ce-și are rădăcinile genealogice, unde altundeva decât în Botoșani, adică exact tărâmul legendar al spiritualității moldave.

Nu voi aplica termenul de întâmplare nici faptului că, la un moment dat, în viața autorului s-a produs o schimbare, una dintre acela care, inițial, nu dau nici un semn al importanței lor. S-a întâlnit cu Iolanda, fiica marelui epigramist și sonetist Mircea Trifu. Mircea Trifu, cel care nu numai că a reprezentat cu cinste epigrama în anii când aceasta putea fi folosită mai ales drept cap de acuzare, dar a și organizat mișcarea epigramatică națională fiind întemeietorul actualei Uniuni a Epigramiștilor din România. Întâlnirea s-a produs, ne imaginăm, sub semnul fast al epigramei, așa că, firesc, Mircea Trifu, aflat de o vreme la conducerea Cenaclurilor Eterne a aflat despre întâlnire și, inspirat ca totdeauna, a dat binecuvântarea, iar cei doi au devenit un minunat și fertil exemplu de prietenie și colaborare familială.

Revenind însă la conversațiile noastre, ele au ca teme dragostea față de această mică bijuterie literară, epigrama, în timpurile în care ea, dacă ar fi neglijată, ar putea dispărea din peisajul cultural al limbii române așa cum s-a întâmplat în alte limbi europene precum franceza sau germana. Și, sprijinindu-ne unul pe celălalt, nu numai că reușim să ne aducem zâmbetele pe față, dar uite, mai iese și câte un volum precum cel despre care voi vorbi în continuare:



*Epigrame Incendiare*, al doilea în numai șapte ani, aproape un record dacă stăm să ne gândim că volumul are prezentate circa șapte sute de epigrame. Adică acele minuscule scânteieri de spirit puse în numai patru versuri, dar în care avem și o poveste și un prilej de meditație, însă totul cu binecuvântarea finală a unei poante, cea fără de care epigrama nici nu s-ar putea numi astfel.

Precedentul volum, *Epigrame Ireverente* editat în 2013, a fost cel care l-a făcut cunoscut și l-a propulsat pe autor în primele rânduri ale epigramiștilor români, impunându-l atenției publicului, dar și făcându-l răsfățatul publicațiilor de gen. Lucru firesc pentru un talent evident, așa cum rareori se întâmplă în domeniu unde, de regulă, e nevoie de o destul de lungă perioadă de conviețuire în mediu pentru a învăța cum trebuie să arate o epigramă. Asta și pentru că genul este, în ciuda aparențelor, extrem de dificil și marcat de reguli stricte a căror încălcare te descalifică, de cele mai multe ori definitiv.

Acest al doilea volum ne destăinuie însă și o mică taină conținută în chiar moto-ul său: *Iolande, fără de care...* Sincer, elegant și discret ca orice om de lume, autorul ne indică deci numele îngerului său păzitor, al muzei, dar cu certitudine și al celei care i-a stat alături pe timpul muncii de creație, așa cum numai o femeie știe să o facă, atunci când vrea. De altfel am putut s-o admir pe Iolanda în chiar recitalul susținut cu prilejul lansării volumului. Da, Sorin, ai dreptate! *Fără de care...*

Prefațat de distinsul președinte al Uniunii Epigramiștilor din România, poetul George Corbu, cel care are și un volum de referință, *Duelul celor o sută de sonete*, editat împreună cu maestrul Mircea Trifu, augmentat de

grafica satirică a domnului Neculai Viziteu din Vaslui (e ceva cu moldovenii aceștia!) volumul este construit pe capitole, optsprezece la număr, astfel încât cititorul să se relaționeze lecturii fără discriminări, dar în totală cunoștință de cauză (subiect abordat!).

Nu voi exemplifica citând epigramele din volum deoarece în prefață ele au fost folosite suficient de convingător, însă parcursul capitolelor de la istoria veche cu daci și romani, la istoria modernă cu hoți, mincinoși, bețivi ori căzuți în cele multe păcate ale omului, români, evrei sau alte etnii ori religii, figuri notorii din punct de vedere istoric sau artistic, prieteni, amici și colegi de peniță, Sorin Finchelstein are pentru fiecare câte o mică înțepătură, absolut elegantă, plină de har și stil. Chiar nu poți să pui în pagină ce ți-a plăcut sau ce ți-a atras atenția, pentru că, în fond, tot ce citești tu devine personal, pare că autorul are cu tine un dialog prietenesc, o mică șuetă destinsă, inteligentă și spumoasă așa cum ar trebui să fie toate întâlnirile între oameni de spirit care poate își doresc să mai schimbe câte ceva din nedreptățile acestei lumi, iar pentru asta au ales forța cuvântului, a ironiei de bună calitate, pe scurt a epigramei.

Trebuie să recunosc însă că, așa cum se întâmplă de cele mai multe ori în acest domeniu, lectura volumului are nevoie de o tratare de tip homeopat. Nu poți citi pagini întregi în timp record fiindcă vei pierde savoarea indescritibilă a fiecărei compoziții. Este la fel ca atunci când mergi în tainele unde sunt expuse bijuterii ale nu știi cărei coroane și nu poți admira lucrătura sau minunea unei singure pietre sau piese fiindcă te pierzi în haosul mult prea plinului și vei ieși de acolo având convingerea că nu ai văzut mai nimic.

Prin urmare, cititorule, nu te grăbi! Toarnă-ți în suflet câte o picătură de umor versificat, inhalează-i aromele, simte-i savoarea, găsește-i miezul și apoi treci la următoarea... Doar așa vei simți că ești una cu cel care a scris pentru tine și vei avea un bun prilej de a-i mulțumi, dându-ți seama că el a mizat pe tine, așa cum și eu recunosc într-un catren: *Volumele lui S.F. "Sorin cu stilu-i consacrat:/ Incendiar, ireverent,/Atrage, este constatat,/Un cititor inteligent."*

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

# RĂZBUNAREA IERTĂRII

Scriitor francez contemporan, Eric-Emmanuel Schmitt s-a născut pe 28 martie 1960 la Lyon. Este absolvent al celebrei Ecole Normale Supérieure, cu o diplomă în filozofie, în 1983, iar după 3 ani a obținut doctoratul în această disciplină.

A debutat în 1991 cu o piesă de teatru, „Noaptea de la Valognes.” Conscăruirea I-o aduce piesă „Vizitatorul”, urmată de alte piese care umplu sălile teatrelor. Romanele apărute se bucură, de asemenea, de succes la publicul cititor: „Sectă egoiștilor”, „Evanghelia după Pilat”, „Pe când eram o opera de artă”, precum și eseu „Viața mea cu Mozart”. Schmitt este autorul a cinci volume de povestiri: „Cea mai frumoasă carte din lume și alte povestiri”, „Visătoarea din Ostende”, „Concert în memoria unui înger”, „Cei doi domni din Bruxelles” și „Răzbumarea iertării”(2017). Toate aceste scrieri, precum și ultimele române apărute i-au adus scriitorului peste 20 de premii și distincții literare. Cărțile sale au fost traduse în peste 40 de limbi.

Volumul alcătuit din patru nuvele, intitulat „Răzbumarea iertării”, aduce în față cititorului patru destine ieșite din comun, create de autor pentru a sondă subconștientul, pentru a explora sentimente intense, nemărturisite, care determina gesturi inexplicabile ale personajelor, dar și ale noastre. Nuvela care deschide volumul, numită „Surorile Barbarin”, pune în prim plan două surori gemene, Lily și Moissette, care, că oricare gemene, seamănă leit, una este oglindă celeilalte, fizic vorbind. Temperamental însă, sunt opuse: Lily este blanda, iubitoare, toleranță, supusă, foarte inteligentă, obține rezultate foarte bune la școală, face studii superioare, este mândria tuturor. Sora să, mai puțin înzestrată intelectual, se dovedește din fragedă copilărie răutăcioasă, invidioasă pe tot ce face sau posedă Lily, incapabilă de sentimente sincere sau de generozitate.

Deși cursul vieții lor nu este același, deoarece Lily se căsătorește din dragoste cu un coleg foarte capabil, cu o carieră întemeiată pe multă muncă și talent, iar Moissette

alege căsnicia din interes material, cu fiul unor bogătași, căsnicie care îi asigură o viață de lux și plăceri, de călătorii și relații în cercuri înalte (toate se vor dovedi efemere), autorul le intersectează destinele cu fire delicate, dar moralizatoare: Lily se bucură de căsătoria ei cu Paul până „când moartea ii va despărți”, ducând o viață modestă la început, însă îndestulată ulterior, totul prin muncă și succes, existența fiindu-le umbrită doar de absența unui copil, pe când geamănă Moissette va cunoaște decăderea socială, materială în urmă adulterului soțului și a aventurilor ei nenumărate care ies la iveală în timpul divorțului.

Cele două surori ajung să locuiască împreună în ultimii ani ai vieții, încă o dată blanda Lily dovedindu-și generozitatea și capacitatea de a trece peste orice răutate a lui Moissette, până când dispariția uneia o incriminează pe cealaltă, cel puțin în față iubitului din tinerețe, Fabien, rămas în satul natal.

A două nuvela, „Domnișoară Butterfly”, parafrazând titlul unei opere muzicale celebre („Madamme Butterfly”), este povestea de dragoste neobișnuită dintre un tânăr cu perspective, dintr-o familie respectabilă pariziană, și o față frumoasă, senzuală, ingenuă, inocența, de la țară, care suferă de retard mintal și pentru care viață înseamnă câinele și capra care o însoțesc zilnic pe potecile alpine, tatăl bătrân, care o supraveghează atent și natură cu frumusețea ei eternă. Dacă totul începe ca o aventură de o vară, în urmă unui pariu între băieți, camarazii veniți să-și petreacă vacanța de liceeni la o cabană montană, se va continua într-un mod nesperat pentru tânărul William Golden, bancherul de succes care a moștenit un imperiu de la unchiul sau și Mandine, față simplă, iubitoare, capabilă de sacrificiu, pentru care fiul ei înseamnă propria viață.

Nuvela care da titlul volumului, „Răzbumarea iertării” înglobează cel puțin două teme: puterea de a ierta a unei mame sfâșiată de pierderea unicei fiice, Laure, într-un mod violent (ucisă de un criminal în serie) și abandonul, factor declanșator al comportamentului violent, brutal, dezaxat al celui care devine violator și criminal în serie în cartierul parizian Montparnasse.



Personajul principal, Elise, mama lui Laure, desfășoară propria anchetă, îl vizitează în detenție pe ucigaș, având drept scop să îl determine pe acesta să revină la umanitate, la sensibilitate, să recunoască faptul că „fiară” din el are rădăcini adânci și vechi.

„Desenează-mi un avion” este cea de a patra nuvela, plină de sensibilitate, de duioșie, deoarece povestea bătrânului aviator Werner von Breslau și a vecinei lui, dulcea fetiță Daphne, se deapănă firesc, exact că în romanul preferat al copilei, „Micul prinț”.

Analogia nu este întâmplătoare, deoarece bătrânul pilot de vânătoare, bănuț de fiul sau că ar face parte dintre susținătorii nazismului, află cu stupefație, că el a cauzat prăbușirea avionului pilotat de Antoine de Saint-Exupéry, în 1944. Derulând firul întâmplărilor, se convinge de adevăr, însă afecțiunea sinceră pe care o nutrește pentru Daphne îl împiedică să-i spună adevărul.

Și finalul acestei scrieri este surprinzător, cu adânci conotații morale, exact că și ale celorlalte trei nuvele.

Eric Emmanuel Schmitt este un fin psiholog, un bun cunoscător al sufletului uman, reușind să creeze personaje veridice, prin intermediul cărora ne oferă lecții despre iubire, iertare, vinovăție și altruism. Cele patru nuvele sunt impresionante prin fluentă epică, prin tehnică detaliului, prin veridicitatea subiectelor și a personajelor.

**ROXANA MANEA**

## PARADIGMĂ

lumea, odată căzută-n păcat,  
insinuează  
că de toate s-ar face vinovat  
chiar pământul  
cu forța lui de gravitație.  
ideea a prins ca o briză calmă –  
lovitură de grație! mai ales,  
că un distins savant cum este  
isaac newton sugerează  
că-n treaba asta și mărul a dat ton.  
altfel, pentru care pricină căzu  
din pom pe jos? un simplu măr,  
darămite cel oprit judicios.

\* \* \*

când părea că imaginația  
tocmai este la locul ei,  
ai spus că l-ai văzut,  
traversându-ți lent calea  
și nu te-au crezut.

ai zis că, incidental, i-ai atins  
cu degetul arătător partea terminală –  
nici atât, ba chiar mureau de răs.

încurajat de un nevăzător  
ce știa ce va să fie,  
ți-ai dezgolit brațul.  
frica le-a trecut dindată  
și au vrut să muște și ei,  
însă, tot ce a fost posibil,  
au rupt certitudinea ca pe o pânză  
de luminiș.

\* \* \*

ce ar fi viața fără lumină?  
nici măcar umbră,  
stăpână și ea a tot ce se-ntunecă  
peste o amintire,  
o pomenire.

cine știe de ce  
atât de rar ne gândim  
să aprindem o lumânare.

dar trăim.  
ca și cum glisăm pe ecranul  
unui *smartphony*  
ca dincolo să urmărim cu pasiune  
viața altora.

dar zi de zi,  
cu o pasăre legată în piept,  
trecem dintr-o cameră-n alta  
și nici nu bănuim că urcăm  
scările într-o flacăra.

\* \* \*

drum de pământ.  
odinioară trăgea acasă,



acum duce înspre apus.  
umbra streășinii  
poala-și scurge pe pragul de lemn  
crăpat de pustiere – zadarnicită  
clepsidră.

ferestre închise – ochi  
în sine.

căteaua își cară singură puii,  
în dinți, la pârau să-i înece,  
ea însăși fiind culcuș de veci.

\* \* \*

după *dex*, „mai multe fire răsucite  
unul în jurul altuia” alcătuiesc o  
funie.  
adică, firul – unul singur (fie și al  
ariadnei,  
care nu-i mai mult decât un mit) –  
n-ar fi îndeajuns de tare.

funia este un produs util.  
odată fabricată, mai întâi de toate, se  
deapănă  
în scul pentru livrare.  
utilizatorul o desfășoară pe măsura  
trebuinței.  
o segmentează, o întinde, o înfășoară,  
la nevoie o poate înnoda (chiar și  
gordian) etc.

ca orice lucru, funia are început, dar  
și sfârșit.  
mai ales, acolo unde nu mai este  
lumină  
de veghe și pe aproape – nimeni,  
iar trâmbițarea realității cu toată  
gloria  
și spaimele ei nu mai produce efecte  
tangibile.

funia-i dreaptă doar geometric –  
suspendată precum limba clopotului  
sau, adesea, fiind un banal subiect de  
ironie.

\* \* \*

cu gândul doar la el.

cum copilul la o jucărie anume,  
așa ținea la chipiul său cu pană de  
egretă  
ce-i postat alături, la nivelul capului  
cu fața puțin înclinată către ei,  
parcă mijind un ochi a dojană.  
niciodată nu făcea caz, când cineva,  
împins de nesăbuiță,  
se pomenea în bătaia trăgaciului,  
însă haz – cât îl ținea gura.

la urmă, aliniați în front,  
fără alice,  
vor trage în aer și din salcâm  
s-a rupe cu zarvă un stol haotic de  
ciori.

deocamdată-s muți,  
ca și cum ar sta în fața judecătorului,  
cu ochii tâmpi pe chipiul care  
i se cuvine celui mai tânăr dintre  
ortaci.

\* \* \*

ochii ei larg deschiși, ca și cum  
uimiți,  
erau atât de albaștri,  
lucitori chiar și când nu zâmbea.  
o dată văzându-i, au stăruit  
într-un fel de hiatus stăpânit de  
solitudine.

peste decenii am recunoscut-o  
după aceeași ochi.  
n-au devenit mai puțin expresivi,  
n-au pălit, dimpotrivă,  
păreau mai senini, parcă rupți din cer,  
tot așa de lucitori și când o viscolea  
resemnarea.  
dar am aflat că ochii ei sunt din sticlă,  
sinele fiindu-i – ca și cum  
doar pentru o clipă –  
dincolo de orizontul luminii.

\* \* \*

cer fără păsări  
pădure fără copaci  
râu fără apă  
pământ fără fântâni  
piatră fără tărie  
drum fără drumeți –  
tu ducându-te.

drumeți cât drumul  
tărie cât piatră  
fântâni cât pământul  
apă cât râul  
copaci cât pădurea  
păsări cât cerul –  
tu din nou venind.

**DUMITRU BĂLUȚĂ**



### Beția toamnei din noi

Mă ridic peste gări prăbușite-n beții  
Mă ucid un gând cum că n-ai să mai  
vii  
Și gândesc la biserici cât dorul din noi  
Acatiste să scriu să te-aduc înapoi

Sub vitralii de fum, așteptări fără rost  
Toamne lungi, ochii grei nu-și găsesc  
adăpost

Sfârțecate alei ard sub tălpi ce strivesc  
Dansul unor amanți ce nu se mai  
găsesc

Pe o muchie de stea, pe un nor întristat  
Te provoc să mă uiți dacă nu m-ai uitat  
Să mă ierți dacă azi lupii sângelui meu  
Mai dansează nebuni în același clișeu

Toată spaima din noi, toată patima grea  
Ne coboară pe rând, ne măsoară și ea

Suntem cai rătăcind în galop fără drum  
Ochiul toamnei ne bea din ulcioare  
nebun

Umerii seri cad cum cad ploile reci  
Plânge toamna în prag, pe aceleași  
poteci

Vinul ei degustat, roșii buze de jar  
Ne îmbată pe toți ca un rău necesar

**CAMELIA FLORESCU**



### POEZII

În nefasta colcăială  
De scenarii ale vieții,  
Îndârjiți și cu migală  
Se strecoară și poeții.

Încercând să lumineze  
Partea-ntunecată-a lumii,  
Să ridice metereze  
În jurul înțelepciunii.

Mai sensibili ca Mimoza  
Să sfințească vor cetatea,  
Încercând metamorfoza  
Celor ce ucid dreptatea.

Stăruința lor stârnește  
Vălul urii și furiei  
Celor care pe muște  
Se cred stâlpii veșniciei.

### IUBIREA ȘI NOI

Iubirea e comoara sfântă  
A fiecărui muritor,  
Ea-l însoțește și-l încântă  
Cât este pur și visător.

El e creația divină  
Risipind năvala ceții,  
Și e speranță și lumină,  
Strălucind pe cerul vieții.

Dar avataruri ancestrale  
Și porniri nestăpânite  
Îl copleșesc și îl prăvale

În păcate și ispite.

De când mă știu, sunt tot acesta  
Și intrigat mă-ntreb mereu:  
Câte soții pot fi Alcesta?  
Dar și câți soți pot fi Orfeu?

### VALUL DE CEAȚĂ

Unii vor și-alți aștri să răsară  
Dar vieții lor, ei nu-i găsesc vreo pată,  
Tupești tot vor mereu să pară  
Cum n-au fost, nu sunt, nici n-or fi  
vreodată.

Răstignesc tot ce le iese-n cale  
Și fără dram de scrupul, fără minte,  
Jinduind la demnități astrale,  
Se cațără călcând peste morminte.

Norocul nostru-i că putem visa  
Și deseori prefacem visul – viață.  
Și uitarea – fiica timpului – când vrea.  
Îi spulberă ca pe un val ceață.

### APUSURI ȘI RĂSĂRITURI

Trecerile mele  
de la dileme și spaime  
la speranțe și certitudini  
sunt ca niște apusuri  
și fierbinți răsărituri  
- imaculate și repetabile -  
iar între ele viața-viață  
frenetic vălurită  
de limpedele ape  
vegheate de stele  
vegheate de soare  
și de-nflorite țărături  
cu îngerescul dans  
al roiului de fluturi  
seduși pentru vecie  
de patimi ancestrale.

### AMINTIRILE

Toate-amintirile sunt faruri,  
Ce ne luminează viața,  
Când ne-am pierdut multe din daruri

Și ni se-ncrețește fața,

Sunt apele ce scaldă málul  
Sufletelor chinuite,  
Când li s-a revărsat pocarul  
Anilor, pe nesimțite,

Și-s ultimele flori ale verii  
Ce va pieri curând, curând,  
La fel cu zvonurile serii,  
Ca zbaterile unui gând.

Ne însoțesc pe căi albastre,  
Ne poartă-n lumi prin care-am fost,  
Sunt martorii ființei noastre  
Că n-am trăit fără de rost.

### BALADA DORINȚEI

Aș vrea - de-aș avea puteri –  
Să fiu mâine ce-am fost ieri,  
Să mai fiu ce-am fost cândva,  
Om stăpân pe voia sa,  
Care-a străbătut cărări  
Peste țări și peste mări  
Și-a privit înfiorat  
Paradisul mult visat,  
Ce-a făcut din muritor  
Un fanatic iubitor  
Al odoarelor zeiești,  
Prinse doar în mari povești  
Și-a făcut din lume, cer  
Salvând-o din efemer!

### O SĂ FIU

Voi merge mai departe  
tot mai departe  
pe un gând alb  
ca o pădure de mesteceni

și sub cerul acela  
înseninat de visuri  
albul său va trece  
netrecutele granițe  
iar eu o să fiu acolo  
tot mereu acolo  
spre mirarea timpului...

**IULIU IONAȘ**

**Istorici transilvăneni la Accademia di Romania din Roma în perioada interbelică – câteva evocări**

**Marina Lupaș-Vlasiu**, născută la Săliște, județul Sibiu, în 1913, venea ca bursieră a Accademiei în 1935 și rămânea până în 1937. Specializată în istorie medievală și membră a Institutului de Istorie Națională al Universității din Cluj, a elaborat lucrarea *Aspecte din istoria Transilvaniei*, publicată la Sibiu, în 1945 (cu o prefață de Ioan Moga), sub egida Secțiunii istorice a „Astreii”, și premiată de Ministerul Culturii Naționale. Ca mulți alți intelectuali contemporani, Marina Lupaș-Vlasiu a fost arestată în aprilie 1952, ca „element dubios”, și a fost deținută aproape un an, până în ianuarie 1954.

**Ioan Moga** (1902-1950), născut la Săliște, județul Sibiu, a fost bursier la Roma în anii 1926-1928 și a devenit ulterior unul dintre cei mai mari specialiști în istoria Transilvaniei, în calitate de profesor universitar la Cluj. A scris, pe urmele lui Ioan Lupaș, despre voievodatul Transilvaniei, dar și lucrări precum *Rivalitatea polono-austriacă și orientarea politică a Țărilor Române la sfârșitul secolului XVII sau Les Roumains de Transylvanie au Moyen Âge*. A fost ultimul director al Institutului de Istorie Națională, înainte de instaurarea deplină a regimului comunist. La același Institut de Istorie Națională din cadrul Universității din Cluj, în refugiul său sibian, mai întâi ca asistent (1943) și apoi ca șef de lucrări (1943-1945), a lucrat și istoricul Ștefan Pascu (1914-1998). Acesta, ca membru al Școlii în anii războiului mondial (1939-1941), a pregătit o seamă de studii importante, între care și lucrarea despre Petru Cercel și Țara Românească în secolul al XVI-lea, elaborată după însemnările inedite ale secretarului particular al principelui român, anume Franco Sivori. Unele dintre aceste lucrări de tinerețe reprezintă adevărate contribuții, prea repede uitate în urma activității politice ulterioare a lui Ștefan Pascu, devenit



un „istoric oficial” în anii din urmă ai regimului comunist. Se știe însă de către foarte puțini că istoricul clujean, fiu de țăran de lângă Cluj, după conștiințioșii ani de pregătire la Roma, s-a întors în țară, la Sibiu (unde se afla, în refugiu, universitatea napocensă), și a devenit, în 1944, comandantul unui detașament de voluntari pentru eliberarea Transilvaniei de Nord, desprinsă de România la 30 august 1940. *Ziarul România Nouă* de la Sibiu, din 8 septembrie 1944, într-un scurt articol intitulat „Voluntari pentru Ardeal”, scria că Detașamentul „Beliș-Sibiu” strângea zilnic voluntari și că dl Ștefan Pascu era singura persoană numită oficial comandant al unității respective. Istoricul a colectat și fonduri bănești pentru voluntari, precum și pentru Partidul Național Țărănesc și pentru gărzile lui Maniu. Profesorul a și plătit ulterior pentru această activitate în serviciul PNT, fiind exclus temporar din universitate. După moartea lui Constantin Daicoviciu (1973), a devenit pentru vreo 15 ani unul dintre istoricii preferați ai regimului, fapt care l-a condus spre anumite compromisuri sau spre superficialitate, însă fără afectarea valorii operei sale majore.

Insolită a fost viața și activitatea unui alt emul al Accademiei, anume **Aurel Decei** (1905-1976), născut la Gura Râului, lângă Sibiu, în același prolific spațiu sud-transilvănean<sup>15)</sup>. A publicat în *Diplomatarium* (IV, 1939, p. 1-74), pe urmele colegului său Nicolae Buta, un studiu despre „știri” (avvisi) referitoare la Țările Române din anii 1596-1598, adică din aceeași epocă a lui Mihai Viteazul. Format în mediul academic din capitala Transilvaniei, Aurel Decei, după întoarcerea de la Roma (unde fusese bursier al Accademiei între 1928 și 1930), a fost secretar-bibliotecar al Institutului de Istorie

Națională al Universității din Cluj (între 1930 și 1932) și apoi profesor la Academia Comercială din Cluj, specializându-se treptat în istoria Orientului Apropiat, cu precădere în istoria civilizației otomane. A studiat la Universitatea din Cluj, cu profesorii Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Nicolae Bănescu și Alexandru Lapedatu, iar apoi s-a specializat la Roma, Istanbul, Paris și Berlin. Și-a luat doctoratul în 1937, cu o teză despre românii din secolele XI-XIII, în lumina izvoarelor armenesti. În 1940, a fost numit atașat de presă în cadrul Ambasadei României la Ankara, iar în 1947, rechemat în țară sub ministeriatul Anei Pauker și, bănuind ce soartă îl aștepta, a preferat să rămână în Turcia. Cunoscător al mai multor limbi – între care turcă, persană și arabă –, Aurel Decei a fost angajat într-o funcție importantă în cadrul Arhivelor Naționale ale Turciei, în cadrul cărora a făcut importante cercetări și descoperiri, nu numai privind istoria românilor, dar și a Imperiului Otoman în general. A fost membru fondator și apoi vicepreședinte al Societății Internaționale a Orientaliștilor, membru al Societății Britanice de Orientalistică și al altor instituții erudite internaționale. S-a implicat serios în activitățile politice și culturale ale exilului românesc, îndreptate împotriva abuzurilor regimului comunist din țară.

În 1954, într-o circulară secretă a Ministerului Afacerilor Interne de la București, era menționat între cei mai periculoși români din diasporă, demn de a fi identificat și reținut. Atras într-o capcană în Berlinul de Est (înainte de ridicarea faimosului zid), prin concursul Securității române, Aurel Decei a fost adus forțat în țară, acuzat de „trădare de patrie”, condamnat la moarte, cu pedeapsa comutată apoi (la 25 martie 1960) în „muncă silnică pe viață”. Eliberat ulterior, a lucrat un timp la Arhivele Statului și apoi la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București. În 1978 (postum), i-au apărut două masive volume, care pun în lumină statura sa deosebită de cercetător: *Istoria Imperiului Otoman până la 1656* și *Relații româno-orientale. Culegere de studii*.

**Acad. IOAN AUREL POP**

15) Vezi Ioan Opreș, Aurel Decei sau destinul disperării, București, 2004.

## România își cucerește Independența

O învoire pe care un stat o acceptă prin amenințarea cu forța, „cu de-a sila”<sup>1</sup>, acceptată din „rațiuni de stat”<sup>2</sup>, dacă nu este urmată de „o învoire formală”<sup>2</sup> nu are valabilitate juridică. Un teritoriu, un pământ al unui stat, acel stat îl pierde „în momentul în care renunțăm la el”<sup>3</sup>. Mai departe, Eminescu nota că punctul lui de vedere nu era doar al lui „ci chiar al diplomației rusești”<sup>4</sup> din ultimii 150 de ani: „De câte ori Rusia stipula ceva în favorul Principatelor în tratatele ei cu Turcia”<sup>5</sup> ea făcea trimitere obligatorie „la drepturile imprescriptibile... la capitulațiile Principatelor”<sup>6</sup>. În momentul când generalul „Rumianțof” purta război în Țările Române cu turcii „știa... că locurile erau ale Moldovei”<sup>7</sup>. Rușii când au ocupat principatele le-au ocupat militar, aveau o administrație „trecătoare”<sup>8</sup>, și că de fiecare dată când se punea problema „unor chestiuni de proprietate, unde puterea juridică a statului se manifestă, statul moldovenesc hotăra pe acest pământ ocupat de turci”<sup>9</sup>.

Până în secolul XVII și începutul secolului XVIII când se ajunsese „la slăbiciunea statelor noastre sub fanarioți”<sup>10</sup>, a cărei cauză de cădere e „tocmai Rusia”<sup>11</sup> și alianța „nefericitului Cantemir cu Petru cel Mare”<sup>12</sup> drepturile românilor asupra Basarabiei au fost indiscutabile, de neclintit.

„Le Nord” minte cu nerușinare scriind că „acest petec de pământ”<sup>13</sup> fusese „locuit de tătari sub corturi”<sup>14</sup>, și că Basarabia datorește „scoaterea din întineric unor generali „d’un renom populaire” (subl. M. Eminescu), cu Rumianțof și Sumarow”. Numele de Basarabia, revine poetul național, este „un nume care țipă sub condeiele rusești”<sup>15</sup>. E de ajuns să rostești numele de Basarabia, nota poetul național, și deja protestezi „contra dominației rusești”<sup>14</sup>.

Numele de Basarab, accentua Eminescu, data din vechime, „cu mult înaintea vremii în care acest pământ devenise românesc”<sup>15</sup>.

Însuși numele de Basarab, în sine, are, este o „istorie întreagă”<sup>16</sup>.

Citează, apoi, întru dovedirea dreptății pe care o are, Cronica lui Fazel-Ullah, medicul hanului mongol „Mahmud Gazan Khan”<sup>17</sup>, lucrare de la 1303, care, descriind marea invazie mongolă de la 1240 – 1241 „povestește următoarele: În primăvara anului 1240 principii mongoli trecură munții Galiției, pentru a intra în țara bulgarilor și a ungarilor. Orda care merge spre dreapta, după ce a trecut țara Aluta, îi ieși înaintea Bazaran-ban cu o armată, dar fu bătut. Cadan și Buri au mers asupra sașilor și i-au învins în trei bătălii. Bugek trecu din țara sașilor, intrând în Kara-Ulaghi și a bătut popoarele ulaghice”<sup>18</sup>.

Așadar, concluziona Eminescu, tătarii au bătut pe Kar-Ulaghi, „adică pe negri-valahi”<sup>19</sup>, care aveau o armată condusă „de Basarab-han”. Citează, apoi, un alt izvor istoric, Analles Polonorum Vetustiores, care scria că la anul 1259, tătarii au înfrânt „pe basarabeni, pe titani, pe ruteni”<sup>20</sup>. Citează mai departe, o diplomă a regelui ungar Carol-Robert, de la 1332, în care povestește „bătaia ce o pășise de la Basarab, fiul lui Tugomir, în țara noastră”<sup>21</sup>. Din „Tugomir”, Eminescu crede că „s-a născut Alexandru...”, care a trăit pe la 1360; din Alexandru s-a născut Vladislav și Radu Negru, din Radu Negru, Dan și Mircea cel Mare (1418)”<sup>22</sup>. De la „Tugomir” la „Mircea cel Mare”, nota Eminescu, Țara Românească cunoscuse cea mai mare întindere teritorială din istorie, „căci cuprindea Oltenia, Valahia Mare, ducatele Făgărașului și Amlașului din Ardeal, mare parte a Bulgariei, Dobrogea cu cetatea Silistra, Chilia cu gurile Dunării și țările tătarești nenumite mai de aproape”<sup>23</sup>. La acea vreme, accentua Eminescu, „Valahia”<sup>24</sup> se numea în „documentele cele scrise latine”<sup>25</sup>, în toate scrierile contemporane, „Basarabia”<sup>26</sup>. În aceeași vreme, a Basarabilor, Moldova „poseda teritoriul de la Hotin la Cetatea



Albă”<sup>27</sup>, căci la 1400, cavalerul francez Guillebert de Lannoy se întâlnește cu Alexandru cel Bun la Cetatea Albă „oraș stăpânit de un pîrcălab moldovenesc”<sup>28</sup>.

Așadar, pune la colț Eminescu cele două ziare rusești, însuși diplomația rusească recunoștea că „Basarabia era pământ românesc”<sup>29</sup>, fapt pe care-l dovedise și Miron Costin, cronicarul „și mare logofăt în Moldova”<sup>30</sup> în versurile „dedicate regelui Poloniei”<sup>31</sup>. Eminescu făcea trimitere, desigur, la opera marelui cărturar român numită *Poema polonă*.

În trecut, întreba deloc retoric Eminescu, ce se numea și „ce se numește astăzi Basarabia?”<sup>32</sup>. Nu întreaga țară dintre Prut și Nistru e Basarabia, ci această denumire e doar pentru „o fiție spre sud, așa cum ne-o arată Cantemir în *Descriptio Moldaviae*”<sup>33</sup>. Deci, stăbilea adevărul istoric Eminescu, „cele patru ținuturi: Bugeacul, Cetatea Albă, Chilia, Ismail” sunt Basarabia, „tot ce-i deasupra e Moldova curată, războtezată, de la 1812 încoea”<sup>34</sup>. Doar în ținutul Bugeacului „au locuit tătari cu învoirea Domnilor Moldovei”<sup>35</sup>, loc în care tătarii s-au bucurat „de oarecare privilegii, concese de proprietarul locului, care era statul Moldova”<sup>36</sup>.

Într-o asemenea realitate istorică, de la 1400 la 1812, românii moldoveni au fost stăpânii acestui pământ, și nu niște tătari „de sub corturi”<sup>36</sup> cum scriu, mințind, ziariștii de la „Le Nord”<sup>37</sup> și „Viedomosti”.

GICU MANOLE

### NOTE

- <sup>1</sup>Ibidem <sup>2</sup>Ibidem. <sup>3</sup>Ibidem. <sup>4</sup>Ibidem. <sup>5</sup>Ibidem. <sup>6</sup>Ibidem. <sup>7</sup>Ibidem. <sup>8</sup>Ibidem. <sup>9</sup>Ibidem. <sup>10</sup>Ibidem. <sup>11</sup>Ibidem. <sup>12</sup>Ibidem. <sup>13</sup>Ibidem. <sup>14</sup>Ibidem. <sup>15</sup>Ibidem. <sup>16</sup>Ibidem. <sup>17</sup>Ibidem. <sup>18</sup>Ibidem. <sup>19</sup>Ibidem. <sup>20</sup>Ibidem. <sup>21</sup>Ibidem. <sup>22</sup>Ibidem. <sup>23</sup>Ibidem. <sup>24</sup>Ibidem. <sup>25</sup>Ibidem. <sup>26</sup>Ibidem. <sup>27</sup>Ibidem. <sup>28</sup>Ibidem. <sup>29</sup>Ibidem. <sup>30</sup>Ibidem. <sup>31</sup>Ibidem. <sup>32</sup>Ibidem. <sup>33</sup>Ibidem. <sup>34</sup>Ibidem. <sup>35</sup>Ibidem. <sup>36</sup>Ibidem. <sup>37</sup>



Sasho Blazes, „Lumea animalelor”



# LUMINA ȘI CÎNTUL NUNTESC PESTE FIRE

Mai orice incursiune în lirica lui Octavian Goga are ca punct de plecare poezia cu care se deschide volumul său de debut, *Rugăciune*, cea mai frumoasă dintre rugăciunile poetilor noștri, cum aprecia Garabet Ibrăileanu. Chiar supranumele cu care este cunoscut în literatura noastră, *cîntărețul pătîmirii noastre*, actualizează versul final al poeziei, *cîntarea pătîmirii noastre*, dorită a fi fundamentul creației sale, prins în cele trei cuvinte: *cîntare*, *pătîmire*, *nostru (noi)*.

În noi<sup>50</sup> se identifică nostalgia întregirii de sine a autorului, prin comuniunea cu lumea satului, oamenii și natura din care satul face parte, iar *pătîmirea* înstrăinatului Ardeal este o coordonată majoră a liricii sale<sup>51</sup>.

Cel de al treilea termen al expresiei, *cîntare*, împreună cu *cînt*, *cînta*, *cîntat*, *cîntăreț*, *cîntec*, formate de la aceeași bază, în română sau în latină, alcătuiește un nucleu, de referință în lirica poetului de la Rășinari, 201 prezențe în cele cinci volume publicate de Goga<sup>52</sup> și încă 50 de prezențe<sup>53</sup> în poeziile rămase în publicațiile vremii, adunate în volum în ediția 1978, de I. D. Bălan<sup>54</sup>, ceea ce înseamnă peste 0,5% din cuvin-

tele-text<sup>55</sup>.

Cea mai largă folosire o are *cîntec*, cu 94 (+ 12)<sup>56</sup> prezențe, care îl situează la rangul 44 (în ordinea descrescătoare a frecvenței). Abstracție făcînd de unele instrumente gramaticale (prepoziții și conjuncții), pronume și proadverbe, a căror frecvență se datorează rolului lor și sensului abstract al acestora, *cîntec* este întrecut ca frecvență doar de substantivele *noapte*, 153 (+ 26), *suflet*, 139 (+21), *ochi*, 129 (+ 45), *lume*, 116 (+ 32), *vreme*, 108 (+ 16), *clipă*, 105 (+ 22), *vis*<sup>57</sup>, 99 (+ 28), verbele *fi*, 542 (+ 292)<sup>57</sup>, *veni*, 180 (+ 32), *vedea*, 154 (+ 45), *plînge*, 115 (+ 31), *simți*, 102 (+ 7) și adverbele *azi*, 144 (+ 37), *și*, 132 (+ 52).

E de remarcat, înainte de toate, numărul textelor înscrise sub titlul *Cîntec*: 6 în volumul I, 6 în volumul al II-lea, 7 în volumul al III-lea. Acestora li se adaugă *Cîntec*, în volumul al V-lea, *Cîntecele mele*, în volumele al II-lea și al III-lea, *Cîntecul cămășii*, în volumul al V-lea. Volumul al IV-lea, cuprinzînd poezii create în perioada cînd Goga se afla la București și desfășura o extrem de susținută campanie în favoarea intrării României în război de partea Antantei, pentru reintegrarea Ardealului în granițele patriei-mamă, se intitulează *Cîntece fără țară*, sugerînd, pe de o parte, situarea sa în afara spațiului „țării” sale, Transilvania, și, pe de alta, rezistența autorităților bucureștene la chemările sale și ale altor ardeleni pentru eliberarea Transilvaniei<sup>58</sup>.

Nu lipsa de imaginație a autorului a condus la alegerea acestui cuvînt drept titlu, care nu aduce monotonie, ci mărturisește dorința sa de a se apropia cît mai mult posibil de



creația populară, cu care se înrudește și prin prozodie. Ca și acolo, *cîntec* refuză să anunțe sau să sugereze ideea; *se cîntă un cîntec*. În opoziție cu cîntecele, răsunete ale vieții satului din Transilvania, sînt texte ca: *Poezie*, *Carmina*, *Sonet* etc., în care își face simțită prezența Goga citadinul, cel *dus la învățătură*.

Întreaga viață spirituală a satului românesc este cuprinsă în cîntec, căci aici de oriunde *Răsare-o glumă, un cîntec, un zîmbet (Depart)*; oriunde *Se înfirip-un cîntec fără seamăn/ Și firea-ntreagă cîntă și plopii cîntă, frunza clătîndu-și (Frumoasa cea din urmă)*; aici *Doina țî-a rămas de grije și-a cîntat rătăcitor /.../ Doina țî-a furat-o codrul și-a păstrat-ontotdeauna/.../ Doina, doina ne rămîne și ne-o cîntă codrii-ntruna (Lui Avram Iancu)*; aici trecutul, *bătrîn cerșetor,/ Ne cîntă umil din chitară (La mal)* și *Cîntă tunul din vecini (Hora morții)* și *Cîntă moartea*, titlul unei poezii al cărei prim vers e *Îmi cîntă moartea la fereastră*, fără să sperie, cum se întîmplă obișnuit, ci îndemnînd la reflecție, căci *Îmi cîntă-ncet povestea noastră:/ Un joc de umbre și lumină*.

Cîntecul și lumina sînt călăuze în lumea satului, de aceea Goga solicietă Creatorului: *Dă-mi cîntecul și dă-mi luminal Atîtor doruri fără leacuri (Rugăciune)*, așa cum strămoșilor le cere: *Dați-mi cîntecul și gluma (Strămoșii)*. Viața nu poate fi concepută fără dragoste și cîntec: *Chemat de dragoste și cîntec,/ Loveam cărările vieții* (o traducere după A. Endre). Din vremurile care-au fost, a rămas cîntecul, fie că e vorba despre propria persoană (*Ca un cîntec, cum s-a stins,/ Frumoasa mea copilărie «Casa noastră»; parcă-mi picură un cîntec/ La poarta minții mele reci,/ O dulce rază-nîrziată/ Din raiul*→

GHEORGHE MOLDOVEANU

<sup>50</sup> Vezi Gheorghe Moldoveanu, *Octavian Goga sau nostalgia întregirii prin Noi*, în Idem, *Crimpele de limbă română*, Editura Bucovina viitoare, Suceava, 1999.

<sup>51</sup> Idem, *În Goga e jalea înstrăinatului Ardeal*, în Idem, *op. cit.*

<sup>52</sup> În *Lămurire* la volumul *Din larg. Poeme postume*, din 1939, se face precizarea că „Apariția acestui volum de versuri a preocupat în mod insistent multipla gîndire a lui Octavian Goga. Intimilor săi le-a comunicat adeseori această intenție și unora, chiar, le-a împărtășit planul după care ar fi trebuit să-și grupeze materialul. Plasîndu-se deasupra eroicelor frămîntări pămîntești, voia să-și închidă cu un final de realizare senină opera sa. De aceea și titlul pe care l-a ales: DIN LARG [...] Noi n-am făcut decît să urmăim cu deosebită grijă manuscrisul poetului. Tot ceea ce este cuprins în acest volum a fost rînduit de mîntea și mîna lui Octavian Goga. Nouă nu ne-a revenit decît devotamentul unei realizări tehnice” (p. 115).

<sup>53</sup> Vezi *Frecvența cuvintelor din poezia lui Octavian Goga în ordine descrescătoare*, în Gheorghe Moldoveanu, *Dicționarul limbajului poetic al lui Octavian Goga*, Editura Academiei Române, București 1913.

<sup>54</sup> Octavian Goga, *Opere, I, II, Poezii*, ediția a II-a, text stabilit, prefată, note și indici de Ion Dodu Bălan, Editura Minerva, București, 1978.

<sup>55</sup> Ar trebui să avem în vedere și cuvintele *doină*, *doini*, *doinire*, care însumează încă 33 (17 + 16) prezențe, cu precizarea că, dintre acestea, 26 (10 + 16) aparțin primei perioade de creație.

<sup>56</sup> Între paranteze se precizează numărul de prezențe pe cele două categorii de texte; cînd în paranteză este un singur număr, precedat de +, acesta indică doar prezențele din poeziile rămase în periodice și publicate de I.D.Bălan în ediția citată.

<sup>57</sup> Frecvența foarte mare este datorată dublului statut al verbului, predicativ și copulativ.

<sup>58</sup> Ajunge chiar să-și deplîngă soarta, pentru că printre voi îmi duc povara./ Stropit de ris și de noroi,/ Căci vai de cine-și pierde țara,/ Ca să și-o ceară de la voi (Fără țară); la apariție în volumul din 1916, poezia se intitula *Factorilor răspunzători*.

meu pierdut pe veci **«Copiilor»**; Pustietate arsă mi-e cîntecul acumal.../ Nici nu-mi vine-a crede c-abia-i o săptămînă/ De cînd dormea cu mine și cîntecul și gluma **«Singur»**). Cînd firea-ntreagă cîntă (**Frumoasa cea din urmă**), făcînd să-și cînte viața imnul ei (**În muzeu**), cînd Cîntă apele (titlul unui ciclu), și iarba livezilor cîntă (**Carmen**) și trandafirii, înfrățiți cu cîntul și lumina,/ Își veștejesc petalele și cîntă (**Frumoasa cea din urmă**), bucuria cea mare ar fi să-i vîd cîntînd pe toți/ În strană sărbătoarea (**Dorința**); să roiască-n tîndă/ Tot domni cu-nvățatură,/ Să cînte toți din gură (**Ruga mamei**). Satul lui Goga nu poate fi inchipuit fără cîntec, de aceea Laie lăutarul ocupă un loc important în primul volum. El Știe două din lăută/ Una-i dor și una-i jele (**Cîntece, II**), dar nu se poate opri din cîntare; îndată ce se oprește, se aude îndemnul Mai cîntă, lăutare, mai cîntă! (**Lăutarul**), iar cîntarea lui reverberează și după ce el devine poveste, căci Un vișor năpraznic, cu brațe de flăcări,/ Topi-va în goana lui cruntă/ Din jalea pribeagă a strunelor tale/ Măreața cîntare de nuntă (**Idem**). De aceea chiar în fața lui Dumnezeu Laie cel dus devine un trimis al satului, cu însărcinarea de a-i spune povestea celor din mijlocul cărora a plecat: să cînți un cîntec, Laie,/ Cum se cîntă-n sat la noi,/ Cînd se tînguie ciobanul/ După turma lui de oi (**La groapa lui Laie**), în credința că Ni s-ar stinge-atunci necazul/ Ce de mult ne petrecea:/ Între stelele de pază/ Am avea și noi o stea (**Idem**).

Cîntecul înseamnă, în primul rînd, bucurie, apoi dragoste și nădejde și visare, izvorînd din preaplinul inimii: Din ale inimilor șoapte/ A prins un cînt înfiripare/ Și l-am cîntat atunci în noapte (**Revedere**); Născut din cîntec și putere,/ Păgîn Apollo de la țară,/ Cu dragoste-asteptam, cu cîntec/ A vieții cea din urmă seară... (**Martirul Cristoșilor**, după A. Ady); sfioasă tresare/Din vuietului greu de oțel/ Și iar se-nfiripă sfioasa cîntare (**În tren**); Nădejdea vieții împăcate/Credința sfîntă de moșneag/ Și rostul dragostei curate,/ Le-aș vrea pe toate-n rînd, șireag,/ Aievea-n cîntu-mi întrupate **«Aș vrea»**); Același vis vă dă ocol/.../ Din streșini ploile vi-l cîntă (**Așteptare**). Cîntecul se asociază cu trecutul

redeșteptat (Îmi răsar acumă cîntece uitate **«Bobotează»**), de vremea cînd dormea cu mine și cîntecul și gluma (**Singur**). Cîntecul cel de acum E necurmatul cîntec din vechime (**Din larg**), e visuri, patimi, cîntece pierdute (**Cetind pe Baudelaire**), dar care refuză să fie prizonier al trecutului. Ba chiar îi place cînd Cîntarea cea nouă mă-nvăluie-n pripă,/ Cu glasul ei proaspăt (**În tren**) și îi respinge pe cîntăreții vremii de demult care împletesc din razele de lună/ Cîntări din vremuri de demult/ Ce le-a-ngropat cu valul ei uitarea, considerîndu-i tîlharii vechilor morminte,/ Ce dezgropați a vremii moaște sfînte (**Privigheori și ciocîrlui**).

Simbol suprem al vieții în toate ipostazele ei, cîntecul devine ecou al vieții trecute (ți-ai stîns și zvonul de miriști roditoare,/ Și cîntecul livezii, și cea din urmă floare **«Sufletul»**; Ești singură astăzi... Păreți-s bătrîni,/ Nu-i cîntec în stranele mute,/ Icoanele-s șterse și nimenea nu-il Altarul uitat să-l sărute **«Ești singură»**) și izvor pentru ce va să fie (S-a-mpletit un cîntec, fără seamă,/ Oceanu-mi cîntă hora ta grozavă,/ Undele te strigă, apele te cheamă, jale călătore **«Hora valurilor»**). Natura rămîne, sub toate înfățișările ei, reper prin transformările pe care le cunoaște (La voi vine jalea-i cînd vișor păgîn/ Purcede strigarea să-i frîngă,/ În cîntec o schimbă pădurea de brazil/ Și-n lume-o trimite să plîngă **«În munți»**). Este modelul pe care și-l asumă și poezia lui Octavian Goga (Subt adumbriri de sălcii despletite/ Mă-ndrumă azi cea mai din urmă vrere,/ Sfiala lor îmi freamătă un cîntec **«Locaș străbun»**).

Efectul distructiv al vremii se simte nu numai în cazul bunurilor materiale, cum s-a întîmplat cu casa noastră (De pe pereții-mbătrîniți/ Se dezlipește-n pături varul,/ Și pragului îmbătrînit/ Începe-a-i putrezi stejarul **«Casa noastră»**), ci și asupra cîntecelor (Cu valul vremilor ce curg,/ Afîtea cîntece s-au dus/ Și valul vremilor ce curg/ Afîtea cîntece-a răpus **«Idem»**; vremea fără suflet/ Duce cîntecul și gluma/ Azi e rău de satul nostru/ Și-i de cantor rău acumă **«Cantorul Cîmpoi»**; Azi de cîntece și glumel/ Toată vatra ta-i orfană (**Așteptare**). În stare latentă, cîntecul continuă să trăiască însă; în cetățuia de apă a Oltului Dorm cîntecele

noastre toate, împreună cu tănuita jale/ A visurilor sfărîmate; valurile acestuia sînt aglomerări de cîntece și lacrimi (**Oltul**). Cîntecul rămîne ca raza care toamnei mutel/ I-a dat fiorul primăverii/ Și-n preajma morții abătut/ A picurat pe neștiutul/ Un strop din cîntecu-nvierii (**O ramură înfrîzită**). Aprecierea de care se bucură doinele se explică tocmai prin faptul că în doinele-acele/ E parcă vraja firii-ntregi.../ Nu te mira, copil blajin,/ Și-ascultă-le cum cîntă-n cale (**Cum zboară trenul**).

E multă jale în cîntecul acesta; Cîntecele noastre plîng/ În ochii tuturor, căci La noi de jale povestesc/ A codrilor desîșuri/ Și jale duce Murășul/ Și duc tustrele Crușuri (**Noi**). Cîntecul acesta e Cîntarea pătimirii noastre (**Rugăciune**), de aceea se zbate/ Durerea-n cîntecele mele (**Strămoșii**). Cîntarea măiastră din codrii cărunți e jalea pe care În cîntec o schimbă pădurea de brazil (**În munți**), așa cum poetul din **Frumoasa cea din urmă** Întruchi-pează jalea lui în cîntec. E ceea ce doar cuvintele o pot spune: buzele-ar fi mute, de n-ar fi cîntece de jale (**Regina Elisaveta. La 70 de ani**). Uneori însă de jalea străveche În suflet cîntecul se frînge/.../ Se sfarmă coardele strivite/ De-afîta jale și-ntunerec (**Graiul pînii**), și cîntecul devine cîntec necîntat (simt cum noaptea se coboară/ Pe dimineața mea de ieri,/ Cum cîntul meu se înfășoară/ În giulgiul veșnicei tăceri **«Fără țară»**); Sorbim imensul cîntec al tăcerii (**Din larg**), un fel de cîntec cu gura închisă, cu virtuțile lui, pe care sufletul îl soarbe cu nesaț, ocrotindu-l: Noi ocrotim afîta cîntec acum, cînd buza noastră tace (**Aeternitas**).

Extensie a lumii satului și rezonînd cu această lume, sub aura amintirilor care ne cîntă la fereastră (**Aducerile-aminte**), și restul lumii cîntă, fie din vecinătate, sub bolta care cîntă (**O rază**), fie de aiurea: Jur-împrejur e largul care cîntă (**Din larg**); ne cîntă-n ritmuri cadențate/ Haotica Parisului năvală (**Paris**); Parisul din povestea noastră/ O să ne cînte la fereastră/ Mărețu-i cîntec (**Paris**). Vîntul ce stîrmește valurile (Din trăznete-i cîntă chimvalele **«Furtuna»**); oceanu-mi cîntă hora ta grozavă (**Hora valurilor**) e același, dar, împreună cu vîntul dezlănțuit, și surle duioase domol au să cînte (**În** →

*suflet simt o teamă cum s-așterne*); și doina o cîntă alunii din crîng (**Dimineață**), asemenea privighetorii care cîntă (**Copiii**).

Nu e de mirare că îi reproșează contesei de Noailles, născută Brîncoveanu, care, într-o scrisoare redactată în limba franceză, declara că nu e româncă și în România a fost o singură dată, în drum spre Constantinopol: *tu din strigarea noastră/ Nimic nu știi, nimica nu te doare;/ Nici Dunărea nu-ți plînge la fereastră./ Nici munții mei nu pot să te-nfioare.../ Nu ne-nțelegi nici visul, nici cuvîntul./ Nici cîntecul tu nu ni-l poți cunoaște (Scrisoare)*. O avertizează însă că *Trecutul ne-nfășoară/ Oricît de mult l-am surghiuni din minte.../ Străbunii-n noi de veci nu vor să moară/ Și noi mințim, dar sîngele nu minte!*

Cel mai rău e cînd cîntecul dispare. Cîntăreții de la oraș sînt bieți cîntăreți cu aripile frînte, căci *Voi n-aveți flori, nici cîntece, nici fluturi*, de aceea le adresează chemarea *Veniți, veniți [...]/ Noi să privim luceafărul din zare/ Și-atunci să zicem strunelor să cînte (Cîntăreților de la oraș)*. Lipsa cîntecului e semn al morții, sentiment pe care îl trăiește la Marea Moartă, unde *Cîntec nu răsună, nu s-aud nici șoapte./ Țintirim de apă-i unda ei sălcie (Mare moartă)*. Este atmosfera ce începe să apese satul, peste care tot mai jalnic cade-amurgul, pentru că *Ursitoare rele scris-au/ Toți voinicii să te lasă/ Și-au orînduit să fie/ Un pribeag la orice casă./ Azi de cîntece și glume/ Toată vatra ta-i orfană.../ Mor azi cîntecele-n pragul nopților de șezătoare/ Și de feți-frumoși uitată/ Mîndra Cosînzeană moare./ Azi voinici cu zmeii-n luptă/ Zarea nu mai înspăimîntă/ Și pe pajiștea-nflorită/ Nici un cîntăreț nu cîntă (Așteptare)*. E cîntul mort, strigă poetul în finalul poemului *Frumoasa cea din urmă*, semn că soarele e mort și el, cu tot ce semnifică: *El unde-i?/ Soarele, căci raza lui n-o simț?.../ Și-n vreme ce încremenea în gheță/ Răspuns-a valul:/ „E mort.”*. Freamătul codrului, cu efect regenerativ asupra celor ce-i calcă potecile, devine gals cucernic de tropare, cîntecul de-ngropăciune/ Al doinei noastre care moare (**În codru**). Ecourile sufletești sînt devastatoare: *Pustietate arsă mi-e sufletul acum*, obligîndu-l să se refugieze în timpul

cînd dormea cu mine și cîntecul și gluma (**Singur**), parcă speriat că *Sînt sărac de-acuma./ Visele mă lasă./ Cîntecul și gluma/ Mi s-au dus de-acasă (Cîntece, II)*. Rezultatul e cel așteptat: *Cîntecul meu tainic și-a pierdut hotarul (Hora valurilor)* Azi sufletul nu-mi mai tresare/ *De cînt, de dorul dimineții (Martirul Cristoșilor* – după A. Ady); vede în propria creație *Glasyul unui cîntec searbăd ce-mi alunecă pe strune./ Cînt tocit și fără noimă, cu apucături nebune/ De cuvinte (Depărțire)*, căci *Mi-e glasul sec și fără spor/ Și mă îneacă tusa/ De mă sfîrșesc... (Zîmbet trist)*.

Sufletul său tînjește după adevăratul rost al poeziei, formulat de el însuși ceva mai tîrziu: „Am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trîmbiță de alarmă”<sup>59</sup>. Ideea era enunțată încă din **Rugăciune**: *Dă-mi cîntecul și dă-mi lumina/ Și zvonul firii-ndrăgostite/.../ În suflet seamănă-mi furtună./ Să-l simt în matca-i cum se zbate./ Cum tot amarul se revarsă/ Pe strunele înfiorate. Și ideea va fi mereu reluată. O afirmă, cu Petöfi, în **Privighetori și ciocîrlii**: *Noi așteptăm toți revărsat de zori./ Noi așteptăm suflarea dimineții/ Pe-a lumii temelii./ Vrem să vestească soare cîntăreții, așa cum o afirmase încă din 1901: Aș vrea un cîntec nou odat/ De pe-ale lirei moarte strune./ Năvalnic cînt învăpăiat./ Ce tuturora să vă sune/ Ca glas de tulnic (Aș vrea)*, amintind de tulnicele ce chemaseră la îndemnul lui Avram Iancu.*

Dintotdeauna trecutul a prefigurat viitorul. Așteptarea ca trecutul *Să-mi cînte și iarăși să-mi cînte (În tren)* este în limitele firescului. Din *Cîte cîntece de lume/ [...] a cîntat odinioară* cantorul Cimpoi, *Vreau un cîntec să desprind (Bal la palat)*, zice Goga. În toate vremurile, sub toate vremuirile, Moș Crăciun, întruchipare a viitorului dorit, sperat la schimbarea anilor era așteptat cu dragoste și cîntec; chiar dacă *La casa de om sărac/ S-a gătat făina-n sac/ Și n-avem să-ți dăm colac (Colindă)*, te-așteaptă toată casa cu lumină/ *Cu colinde și*

*cu cîntec (Moș Crăciun)*, să-ți cîntăm cîntările/ *Pe toate cărările/.../ Moș Crăciun (Colindă)*. Se simte plutind prin aer Sfințenia cîntării precurate, (**Dascălul**), din care, speră poetul, *S-a naște odată, plutind peste vremi,/ Cîntarea cîntărilor mele (În munți)*. Așa cum Cîntarea cîntărilor din **Biblie** este socotită cea mai frumoasă dintre cîntări, ca alegorie a relației dintre Dumnezeu și Israel sau între Isus și Biserica, cîntarea cîntărilor mele se vrea pentru Goga întruchiparea legăturii dintre trecut și viitor. Prin **Lăutarul** cîntarea trecutului vecinic va plînge, dar, ca în viață, tot de acolo *Răsare-o glumă, un cîntec, un zîmbet (Departare)* și nu poți *S-arunci în foc un cîntec iubilar (Curînd)*.

Convins că viitorul *O să ne cînte la fereastră (Paris)*, își dorește să ajungă în țara fermecată/ *A cîntecelor necîntate (Cîntecele mele)*, în care *Ca niște fulgere uitate, dormivor cîntecele noastre (Lui Petöfi)*. Acolo e țara poeziei, unde visarea devine realitate, unde *Lumina și cîntul nuntesc peste fire (Carmen)*.

Cît de puternică a fost influența poeziei lui Octavian Goga la apariția volumului de debut ne-o spune Titu Maiorescu, cel care considera că „patriotismul, ca element de acțiune politică, nu este materie de artă”<sup>11</sup>, dar accepta nu numai că „patriotismul este în inimile sincere, în afară de or[i]ce tendință politică, un simțămînt adevărat și adînc și, întrucît este astfel, poate fi, în certe împrejurări, născător de poezie”<sup>12</sup>, ci chiar că „în asemenea împrejurări excepționale ne pare a se afla autorul nostru [Octavian Goga], cînd într-o parte a poeziilor sale reprezintă și rezumă iubirea și ura, durerile și speranțele unui neam amenințat în existența sa”<sup>13</sup>. În același an, 1906, C. Stere făcea o vizită în Ardeal anume pentru a-l întîlni pe „vigurosul luptător al «Clăcașilor»” și descoperirea „în cîntărețul «înstrăinatului Ardeal» un cugetător, chinuit de problemele vieții și ale morții, de rostul acestui glob de tină și al viermelui →

<sup>11</sup> Titu Maiorescu, *Poeziile D-lui Octavian Goga (Raport cetit în Academia Română, pentru acordarea unui premiu. 1906)*, în Idem, *Critice. 1866 – 1907*, ediție completă, vol. III, Ediția a II-a a Institutului Minerva, cu n adaos, București, 1915, p. 255

<sup>12</sup> *Ibidem*, p. 256.

<sup>13</sup> *Ibidem*.

<sup>59</sup> O Goga, *Fragmente autobiografice*, în „Octavian Goga, interpretat de ...”, Editura Eminescu, București, 1974, p. 46.



## Scrisoare deschisă



Bună ziua, stimate domn,

După cum am promis, voi trimite mai întâi la d-voastră acrostihurile cu care am obținut premiul „In onoare „Centenarul Marii Uniri”, drept mulțumire pentru îndemnul și încrederea avută în mine, prin invitația de a participa la Festivalul „Brâncoveniana”/ Potlogi/ Dâmbovița.

Recunosc că a fost o mare provocare să particip la un concurs tematic având în centrul atenției personalitatea marcantă a marelui Constantin Brâncoveanu.

Mii de mulțumiri și recunoștință.  
Cu prețuire,

**Mihaela Aionesei**

### Brâncoveniana

**Bobol de grâu despică întunericul în două, piinea dospește.**

**Rîndunele de foc urcă spre cer un fluviu de lumină.**

**Îmbrăcați în cămașa umilinței, Brâncovenii cad sub**

**Nemiloasa trădare. Cad desculți, decapitați, dar demni.**

**Ca o mărturie a groazei rămîne ziua de 15 august 1714.**

**O crimă nefirească împotriva legii lui Iisus Mîntuitorul.**

**„Vreau să mor creștin. Lovește!” strigă Mateiaș, copilaș.**

**Edenul coboară să adune trupurile lor aruncate în Bosforul rece.**

**Neamul românesc e binecuvîntat de sîngele sfinților martiri.**

**Iubirea se sfîșiește cînd duhul lui înflorește lanurile cu maci.**

**Aproapelui celui mai aproape blîndește să-i fii și sprijin**

**Neconștientat spre Înălțarea din lutul în care s-a născut.**

**A celor fără teamă va fi Împărăția în cer și pe pămînt. Iubește!**

### Constantin Brîncoveanu

**Care de foc au năvălit în pîntecul mamei Stanca la**

**Ora cînd țipătul pruncului spărga liniștea vestind**

**Nașterea celui ce avea să fie Sfînt Voievod între sfinți.**

**Satul Brîncoveni s-a umplut de lumina credinței.**

**Timpul s-a oprit în loc să se mire împreună cu**

**Apele, cu turma de mioare peste care soarele ca o**

**Neînduplecată namilă smulgea întunericul și-l**

**Trînte de sînci. Înfricoșat se ascundea în grote,**

**Iazuri, lighioane pe care le obliga să se țină**

**Noapte de noapte pînă își aflau în sînge picătura**

**Brîncovenească menită să desăvîrșească Țara**

**Romînească. Așa a fost și viața lui Brîncoveanu,**

**Înălțătoare ca un Soare peste uneltirile otomane.**

**Nemiloase tășuri i-au înroșit orizonturile fiind**

**Condamnat pentru înmulțirea neamului și credință.**

**O piatră de temelie bisericilor a fost, lăsînd lumină**

**Veacurilor pierdute în hățișurile istoriei. Îndemnul**

**E la fel de viu și după 305 ani. Parcă-l aud cum strigă din**

**Augustul însîngerat „Să știți că am murit creștin!”**

**Nașterea lui – viață și moarte închinată Sfintei Cruci.**

**Umbra lui de Domn și Sfînt Martir crește neconștient.**

### Palatul din Potlogi

**Pași neobosiți trec prin curtea domnească.**

**Arsă de timp, istoria renaște din cenușă,**

**La cîțiva kilometri de București parcă o**

**Auzi fremătînd în primul pumn de piatră**

**Trecut prin toate nădușelile pînă la înălțare.**

**Unde ești tu, Constantin Voievod al Țării Romînești?**

**La umbra ctitoriei tale să ne întîmpini**

**Din înțelepciunea morții să ne dai un strop,**

**Iubirii și credinței, martiri ca tine să fim,**

**Nimănui să nu permitem împotriva țării să se ridice.**

**Palatul Brîncoveneșc din Potlogi –**

**O biruintă a Sfîntului Domn peste Timpul care înghite capete de drum,**

**Locuri și fapte, emoții și oameni într-un**

**Ochi viclean și străin. Prea străini de țară trăim,**

**Găuri negre incapabile să ținem pe umeri**

**Iubirea și lumina lăsate gaj în leagănul străbun.**

**MIHAELA AIONESEI**

→lui – omul, de acordul tuturor ființelor naționale într-o armonie supremă a vieții omenești, emancipată de jugul prejudecăților înjositoare, al patimilor și al urilor născute din nedreptate și asuprire națională și socială, de cărările întrezărite ale viitorului spre o viață adevărat omenească, în armonie cu legile adînci ale firii și idealurilor înalte de dreptate și iubire“<sup>14</sup>.

<sup>14</sup> C. Stere, *Patru zile în Ardeal. Impresiuni fugitive*, Editura Librăriei M. Steimberg, București 1916, p 24 – 25.

Trecut, ca poet, în ultima vreme într-un plan cu totul secundar, pentru că lirica lui era monocordă, iar ca politician făcut aproape uitat, din cauza orientărilor considerate naționaliste<sup>15</sup>, Octavian Goga rămîne un etalon de slujire a ideilor în care crezut, mărturisite în *Fragmente autobiografice* și probate prin întreaga sa creație poetică. Afirmatia *Cu cît cînt, cu-atîta sînt*, din creația

<sup>15</sup> A fost unul dintre cei mai activi luptători pentru reunirea Transilvaniei cu Țara. Totuși la manifestările dedicate centenarului României Mari numele lui nu și-a găsi loc la nici un eveniment, în nici o evocare.

populară pare a-l fi avut model, iar astăzi ar putea spune, cu Nicolae Labiș (*Primele iubiri*): *Eu nu mai sînt, e-un cîntec tot ce sînt*<sup>16</sup>.

*Suceava, decembrie 2018*

<sup>16</sup> Contestatarilor lui Goga le-aș aminti cuvintele lui V. Alecsandri adresate celor care considerau că steaua îi apăsese o dată cu apariția lui M. Eminescu: *E unul care cîntă mai bine decît mine?/ Cu-atît mai bine țării și lui cu-atît mai bine./ Apuce înainte ș-ajungă cît mai sus./ La răsăritu-i falnic se-nchin-al meu apus./ Iar voi, care asupră-mi săgeți tocite trageți./ Cîntați, dacă se poate, fiți buni și nu mai rageți (Unor critici).*

# ZIUA ACEEA

Am ajuns să trăiesc și Ziua Aceea!

Orășelul gimnaziului meu, cu numai zece mii de locuitori, a reușit să găzduiască de zece ori mai mulți oaspeți, asigurându-le masă-casă, la doar zece zile după convocarea Adunării Naționale. O zi de nota zece!

În sala mare a cazinoului militar, delegații au deliberat în siguranță și au adoptat în unanimitate *Rezoluțiunea Unirii Transilvaniei cu România*. Printre ei se aflase fratele Matei, delegat al circumscriptiei Abrud. În afara zidurilor cetății, printre cei 100.000 de manifestanți, se număra și celălalt frate, Aurel.

Copilăria, școala, părinții, bunicul, călătoria în Regat, studiile, conferințele Astrei, parohia din Șeica Mare, purgatoriul războiului, toate mi se amalgamau într-un singur gând: am reușit! Noi, românii, am reușit să ne reunim după voința lui Dumnezeu. Fețele transfigurate ale prietenilor radiau încredere. Din subconștient, replica Marioarei de la Turnu Roșu din 1906 îmi rezona ca un simbol: „*trecem munții de acasă – acasă*”.

La negocierile din Arad, în mijlocul lui noiembrie, doisprezece apostoli ai românismului din Consiliul Național respinseseră propunerea Budapestei de federalizare după model elvețian, așa că, au început imediat pregătirile pentru o mare adunare reprezentativă a românilor.

Țevile tunurilor încă fumegau. Trupelor germane în retragere, conduse de generalul von Mackensen, li se refuzase cererea de cantonament în cetatea Alba Iulia. Aerul postbelic purta încă izul prafului de pușcă.

Se căuta locul potrivit pentru adunare: Blaj, Alba Iulia, sau Sibiu. Intrau în discuție și alte orașe transilvane, fiecare cu atu-urile sale, printre care și Aradul. Deși terminasem gimnaziul la Blaj, cu a sa Câmpie a Libertății, am trecut de partea celor ce optau pentru Alba Iulia, simbolul unirii sub Mihai Viteazul.

Deși dragi mie în diverse momente, orașele în discuție păleau în fața cetății Alba Iulia, apropiată de Craiva copilăriei, de Cristeștiul natal și de inima mea. Mai mult, o recomandau conexiunile feroviare, cu

Mocănița ce mă purta la rudele de pe Valea Ampoiului, prin Meteș și Presaca, până la Zlatna. Aradul ar fi



fost prea departe de Regatul României și prea aproape de populația maghiară a Ungariei. Sibiu, unde studiasem teologia, părea o bună alegere, oraș mare, cu catedrala ortodoxă sfințită în 1906, dar o anume rațiune îl scotea din competiție: armata română, aproape de Sibiu, ar fi dat impresia că decizia s-a luat sub presiune militară.

În cele din urmă s-a ales Alba Iulia, care, pe lângă simbolistica lui Mihai Viteazul, dispunea de locuri de cazare și de infrastructura feroviară esențială în aducerea delegaților. Mai presus de orice, deținea cea mai solidă gardă națională, care pusese mâna pe depozitul de arme din oraș, cu contribuția românilor din Regimentul 50 Infanterie.

Se cuvine să amintesc de cel de al treilea frate, Silvestru, soldatul ce slujise în regimentul unui ofițer fără egal, Iuliu Maniu. La începutul războiului, regimentul a trecut de pe frontul rusesc pe cel italian, ajungând apoi la Viena, în 1918. După bravurile din capitala austriacă, a venit să apere Alba Iulia în timpul Marii Adunări. Așa a devenit Silvestru, din soldat în armata cezaro-craiască, locotenent al primului regiment românesc. Căpitanul de artilerie Iuliu Maniu, care depusese jurământul de credință față de Comitetul Național de la Arad, a ghidat, prin regimentul său, soldații români de pe fronturile occidentale ale imperiului către zonele transilvane, pentru organizarea gărzii naționale românești.

Între timp, în noiembrie, Consiliul Național Român l-a trimis la Iași pe profesorul Nicolae Bălan, fratele soției mele, cu misiunea de a interveni pe lângă membrii Guvernului României pentru realizarea unității naționale.

Unionist până în profunzimile cugetului, inteligent și ferm în opinii, Bălan se potrivea misiunii: necăsătorit, nu risca afectarea familiei. A acceptat provocarea, cerând un ofițer însoțitor și o mașină cu șofer. Plecat

din Sibiu pe 1 noiembrie, îmbrăcat în uniformă militară austriacă, s-a dat drept ordonanța ofițerului Precup. Au traversat Târgu Mureșul astfel deghizați, arborând steagul unguresc, iar la Bistrița s-au întâlnit cu doi membri ai Consiliului Național local, să afle starea de spirit din zonă. La traversarea munților spre Vatra Dornei, ajutați de țărani, au tras mașina cu boii prin nămeți. La Vatra Dornei au urcat autoturismul pe platforma trenului până la Ițcani, ca să poată trece zăpezile muntelui Mestecăniș.

Duminică, 5 noiembrie, s-a întâlnit la Iași cu generalul C. Coandă, președintele Consiliului de Miniștri, prezentându-i situația din Transilvania și solicitând trimiterea armatei. În aceeași zi, primit de generalul Prezan, a transmis aceleași mesaje și solicitări. După prânz i-a prezentat situația și lui I.C. Brătianu, cel care în 1916, ca prim ministru, condiționase intrarea României în război, de Unirea cu Transilvania. Pe 6 noiembrie l-a primit Nicolae Iorga, iar pe 7 noiembrie, Regele Ferdinand. Următoarea zi, de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, a vorbit în sala Teatrului Național din Iași, la festivalul dedicat lui Mihai Viteazul, cinstind memoria întregitorului de neam, al cărui duh inspirase atâția eroi români.

O zi mai târziu, a fost în audiență la Regina Maria, cunoscută pentru extraordinarele ei relații de familie, cea care, la începutul anului, se opusese încheierii unei păci pregătite de prim ministrul Alexandru Marghiloman, sub presiunea Berlinului și Vienei.

În 10 noiembrie, Bălan a trimis un mesaj secret Consiliului Național Central de la Arad, susținând că Marea Adunare de la Alba Iulia trebuie să probeze o autentică democrație, dovedind că întreaga populație doarește Unirea, nu numai elitele. Preciza că se impune stoparea dialogului cu guvernul ungar și convocarea unei adunări a reprezentanților tuturor românilor, care să decidă unirea cu patria mamă. Insistând, cerea să se grăbească organizarea marii adunări, așa încât să aibă loc până la intrarea armatei române în oraș. Plebiscitul urma să permită, astfel, înaintarea armatei române în Transilvania, lucru important pentru Conferința de →

**RADU ȘERBAN**

Pace, dar trebuia să fie limpede că Unirea nu însemna ocupație militară. Mesajul a fost purtat cu un aeroplan de la Bacău la Blaj, unde, pe Câmpia Libertății, a fost întâmpinat de elevii din oraș, care au asigurat și paza.

În aceeași zi, la întâlnirea de rămas bun cu Prezan, aflând cu indignare că aliații opriseră înaintarea trupelor române în Transilvania, profesorul i-a scris generalului Berthelot, explicând stringenta nevoie de trupe române și aliate în Transilvania. Mesajul însă nu l-a mai trimis, căci, în loc să se întoarcă la Sibiu, a plecat cu generalul Prezan la Giurgiu, să-l întâlnească personal pe generalul Berthelot. Cu un tren special au călătorit până la București, iar după o noapte la Hotel Bulevard, au ajuns la Giurgiu cu mașina. Ca semn de bun augur, la Călugăreni au văzut primele detașamente franceze înaintând spre București. La Giurgiu, cei doi generali au convenit ca armata română să înainteze până la Mureș, iar de acolo, mai departe, să intre două divizii franceze până la frontiera convenită pe 4 august 1916.

Împreună cu generalul Prezan s-au întors la Iași, de unde, cu un tren special, Bălan a plecat la Predeal. Mai departe, prin zăpezi, cu poticniri, mașina a ajuns la Alba Iulia cu întârziere, abia în seara lui 1 Decembrie. Ecourile Acelei Zile rezonau în inima lui, chiar dacă pierduse șansa de a trăi pe viu evenimentele. El își făcuse datoria.

Iată că, în doar zece zile, un oraș de zece mii de locuitori găzduise de zece ori mai mulți oaspeți veniți la înfăptuirea Reîntregirii!

Profesorul Bălan mi-a relatat în repetate rânduri detaliile călătoriei sale la Iași, care s-a dovedit o misiune îndeplinită cu demnitate și curaj. Aveam și eu să-i povestesc din ororile și eroismele frontului și despre credința și încrederea ostașilor români, percepute de un preot militar.

Toți românii au participat la acel plebiscit, direct sau indirect, cu fața sau cu inima. În perioada premergătoare, fratele mai mic, Matei, lucruse zi și noapte la emiterea credenționalelor, acele pașapoarte care dădeau împuternicire aleșilor să decidă soarta Transilvaniei și a României, să voteze unirea lor necondiționată. Cu câteva zile înainte se ținuseră adunările care au votat delegații, asigurându-se, pentru orice eventuali-

tate, câte un supleant, în caz că titularul nu va putea ajunge la Alba.

În vârstă de 28 de ani, el însuși ales ca delegat al cercului Abrudului, Matei își lăsase acasă tânăra soție, Aurelia, născută Nicola, încrezătoare în rațiunea soțului. Descendentă din neamul eroului Vasile Nicola Ursu, cunoscutul Horea, Aurelia purta în sânge spiritul celui martirizat în cetatea Bălgradului în 1785, după ce prezentase împăratului austriac doleanțele românilor.

În Ziua Aceea, când nucleul acțiunii s-a concentrat sub arcadele aurite ale cazinoului, riscurile au impus ca în întreaga cetate să se intre numai în baza credenționalului, unic pentru fiecare delegat. De teama unor tulburări, însuși fotografii autorizate, Arthur Bach, nu s-a mai prezentat, deși zona era strașnic păzită.

Din vreme-n vreme, un emisar din sală ducea vești celor 100.000 de români de pe platoul din afara cetății.

Iată cum, printr-o magică reparație a istoriei, în timp ce administrația ungară sedimentată sute de ani se dezintegra, plebiscitul românesc se derulase într-o impecabilă ordine, în pofida condițiilor de aparentă improvizație.

Românii care conduceau Comitetul Reunit al Gărzilor Române și Maghiare au reușit să mențină ordinea, în acea masă umană constituită la rezezeală. Se știe că un rol de seamă în păstrarea ordinii l-a jucat Florian Medrea, românul format la școala austriacă și premiat în 1905, pentru inventarea unui sistem militar de traversare rapidă a râurilor. Tocmai el îl sunase pe generalul von Mackensen, cerându-i să nu treacă prin Alba Iulia, în drumul său de retragere, în schimb promițându-i să nu-i fie atacate trupele.

\*

Așa s-a petrecut cea mai luminoasă zi din viața românilor transilvăneni.

Cum nimic nu e perfect, ceva îmi lipsea, totuși. În gând, mă adresam Marioarei: *ascultă liniștea! Desigur, n-ai cum s-o auzi, e ca și cum ai vrea să vezi văzduhul sau duhul, dar ascultă „Liniștea” lui Beethoven, la fel ca nemărginita liniște care mă stăpânește acum, când țara s-a reunit, iar noi ne-am despărțit! Triumf și resemnare. Totul are un preț în inima fiecăruia. Alții au plătit cu viața. Voia Domnului!* (P.M.)

Amvon

## Crucile zburătoare



Am citit în cartea lui Danion Vasile, „Cartea nunții”, o poveste și aceasta este ca o „definiție” a unei căsnicii creștine, în armonie.

Se spune că într-o țară frumoasă și îndepărtată, viețuiau vulturii aurii. Acești vulturi aveau pene de aur, dar numai pe câte o aripă: masculii pe aripa dreaptă, iar femelele pe aripa stângă.

An de an, după ce le creșteau puii, plecau într-o ultimă călătorie, spre Muntele Liniștii, unde se întâlneau cu strămoșii lor, plecați în alte lumi.

Într-un an, oprindu-se să se odihnească, oamenii i-au prins și le-au tăiat aripile cu penele de aur. Unii se târau pe pământ, alții încercau să zboare, dar finalul era același, mureau după o vreme, fără să ajungă la Muntele Liniștii.

Sprîjinindu-se unul pe altul, stând aproape unul de altul, doi vulturi au simțit că prind puteri și, la început, au încercat să fâlfâie din aripi și apoi au reușit să se înalțe la cer și să zboare. După ei, alți vulturi s-au înălțat la cer, perechi, perechi, zburând spre Muntele Liniștii. De jos, corpurile lor, foarte apropiate, dădeau impresia că sunt niște cruci zburătoare, ce se îndreptau spre Muntele Liniștii.

Îmi place să spun că știu mulți oameni care au, sau au avut, o căsnicie armonioasă, asemănătoare cu legenda aceasta. M-aș bucura să vă știu și pe dumneavoastră printre aceștia!

**Pr. GHEORGHE NICOLAE  
ȘINCAN**



## Convorbiri duhovnicești

# Ioan al Banatului

„Să ne comportăm în viața  
aceasta așa cum ne-a învățat  
Hristos!”

**Luminița Cornea:**  
Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit,  
multe pericope evanghelii sunt pilde  
spuse de Mântuitorul nostru Iisus  
Hristos. Vă rog să ne puneți la suflet un  
cuvânt de învățătură în legătură cu  
parabola despre bogatul nemilostiv și  
săracul Lazăr (Luca 16, 19-31).

**Înaltpreasfințitul Ioan:** Iată cum  
îi învăța în pilde Hristos Fiul lui  
Dumnezeu pe contemporanii Săi, pe  
oamenii din vremea Sa. O parte din  
parabola aceasta se petrece aici pe  
pământ și o altă parte în cer. Să  
începem cu cele pământești. Iată că și  
pe vremea Mântuitorului, ca și astăzi,  
erau oameni bogați și erau și oameni  
săraci, cum era acel Lazăr din parabolă,  
plin de bube. Spune Mântuitorul că  
bogatul trăia în desfătări, îmbrăcat în  
porfiră și în vison, adică în haine foarte  
scumpe. Iar la poarta lui era un sărman,  
plin de bube, părăsit de lume, părăsit de  
cei din familia lui, părăsit de toți, dar  
iubit de câini. Vedeți omul acela  
sărman și bolnav nu era iubit de  
semenii lui, ci-l iubeau câinii.

Consemnează Sfântul Apostol  
Luca că de durerile lui le era milă și  
câinilor, spunând că „lingeau bubele  
lui”. Eu aș folosi un termen mai  
omenesc. Eu cred că acei câini *sărutau*  
bubele lui, îl *sărutau* pe Lazăr.

Întreb pe creștinii cititori de câte  
ori au sărutat în viața lor o rană a unui  
sărac, sau a unui vecin, sau a unui om  
pe care-l cunosc. Fugim de rănilor  
semenilor noștri. Oare nu-i vedeți pe  
medici și pe cei care lucrează în spitale?  
Cum vin oameni accidentați foarte grav,  
medicul se apleacă asupra rănilor lor și  
face tot ce-i este în putință să-l dea din  
nou viu familiei sale.

Poate veți zice: „Părinte, în satul  
acesta, în localitatea aceasta, nu avem  
pe nimeni ca să fie plin de răni, plin de  
bube, așa cum era Lazăr din Sfânta  
Evanghelie”. Slăvit să fie Dumnezeu  
dacă nu aveți oameni plini de răni și  
plini de bube! Iată venind spre biserică,  
m-am întâlnit cu mulți oameni plini de  
răni, de răni sufletești.

Oare aceia care nu se află la sfânta  
biserică, la sfintele slujbe, oare nu sunt  
răniți? Aceia au răni mult mai profunde  
și mai adânci în inima lor decât Lazăr  
din Evanghelie, care avea doar răni la  
suprafața corpului și i le sărutau câinii.



Dacă cumva în casa ta, în familia  
ta, ai pe cineva rănit profund sufletește,  
sărută-i rana, mângâie-l și adu-l la  
sfânta biserică, căci *Hristos va pune  
harul iubirii Sale și va vindeca rana  
cea sufletească*, care este mult mai  
însângerată decât o rană făcută de  
cineva pe trupul nostru.

**L.C.:** Vă rog, Înaltpreasfințite  
Părinte, să insistați asupra locului unde  
se afla săracul Lazăr care „zăcea  
înaintea porții lui”, adică înaintea porții  
bogatului.

**Îps. Ioan:** Așa ne spune Sfântul  
Evanghelist Luca că Lazăr stătea la  
poarta bogatului. Așa ne spune Sfântul  
Evanghelist Luca cum a zis Hristos,  
însă Lazăr nu stătea la ușa bogatului, el  
stătea la *poarta Raiului*. Stătea acolo zi  
și noapte. De ce stătea acolo? Ca poate,  
poate, va îndrăzni omul acela bogat să  
vină până la el, ca el, Lazăr, să-i  
deschidă Poarta Raiului.

I-a îngăduit Dumnezeu pe săraci și  
pe orfani printre noi, căci ei sunt aceia  
care ne deschid nouă Poarta Raiului.  
Atunci când mângâi un orfan, un  
bolnav, un necăjit al vieții, acela, într-o  
zi, se va ruga lui Dumnezeu pentru tine  
să-ți deschidă Poarta Raiului.

O! câți sărmani stau și astăzi la  
Porțile Cerului, așteptându-ne să-i  
mângâiem iar ei să ne deschidă Poarta  
Bucuriei lui Dumnezeu.

Vedem din parabolă cum se spune  
că a murit bogatul și l-au înmormântat  
și se spune că a murit și Lazăr și l-au  
dus îngerii în Ceruri, în Rai. Vedeți și  
astăzi când moare un om foarte înstărit,  
foarte bogat, câtă lume se duce la el, să-  
l conducă la mormânt.

Pe cel bogat îl duc oamenii cu fală  
mare la mormânt, iar când te duci la  
însmormântarea unui sărac, nu vine  
nimeni, însă curtea casei lui este plină  
de îngeri care-i duc sufletul în Împărăția  
lui Dumnezeu.

**L.C.:** Prin urmare, pe cei bogați îi  
îngroapă oamenii, iar pe cei săraci îi  
duc îngerii lui Dumnezeu în Cer. Să

înțelegem că Lazăr a ajuns în Împărăția  
lui Dumnezeu deoarece era sărac?

**Îps. Ioan:** Lazăr n-a ajuns în  
Împărăția lui Dumnezeu pentru că era  
sărac, ci pentru că și-a asumat crucea  
suferinței lui. Lazăr și-a asumat durerea  
pe care o avea și nu se spune în  
Evanghelie că el a încercat vreodată să  
fure din casa bogatului sau din alte  
părți, să facă tâlhărie. Nu. El stătea  
acolo liniștit împreună cu acei câini și  
nu făcea rău nimănui.

Se spune apoi în parabolă cum  
bogatul, aflat în iad, văzându-l pe Lazăr  
în sânul lui Avraam i-a spus lui Avraam  
să-l trimită pe Lazăr să-și înmoaie  
degetul în apă și cu o picătură de apă  
să-i răcorească limba sa. Și nu i-a fost  
îngăduit. Apoi mai are bogatul o  
rugămintă și spune: Părinte Avraam,  
trimite-l pe Lazăr în casa tatălui meu,  
pentru că mai am cinci frați, să le spună  
să se pocăiască, să nu vină și ei unde  
sunt eu.

Prin aceste cuvinte, Mântuitorul ne  
spune foarte clar că cei care au plecat  
dintre noi nu s-au stins și că ei sunt în  
Împărăția Bucuriei lui Dumnezeu sau în  
adâncul durerii.

Mamele noastre, părinții noștri,  
care au plecat dintre noi, se roagă  
neîncetat lui Dumnezeu pentru noi să  
nu ajungem în adâncurile iadului.

Am ajuns odată la mormântul  
maicii mele, i-am sărutat crucea și am  
auzit-o plângând. Și-am zis: „De ce  
plângi tu, maica mea?” Mi-a spus:  
„Plâng pentru că tu încă nu trăiești  
întru totul cuvântul Evangheliei lui  
Hristos”.

Vă îndemn și pe dumneavoastră și  
pe cititori, când mergeți la mormântul  
părinților să le sărutați crucea și să  
ascultați în liniște, nu cumva vă spune  
mama sau tatăl, zicând, plângând, că  
încă nu te-ai întors cu totul la  
Dumnezeu.

Mamele noastre au plăns pentru  
noi cât au fost pe pământ, s-au rugat  
pentru noi, au suferit alături de noi, ne-  
au stropit cu lacrimile lor sfinte cât au  
fost aici, pe pământ.

Au plecat dintre noi înlăcrimate în  
lumea de dincolo, știind în ce lume  
învolverată și a păcatului rămânem și în  
ce lume a bucuriei lui Dumnezeu se  
îndreaptă ele.

*Să ne comportăm în viața aceasta  
așa cum ne-a învățat Hristos* și să nu le  
mai facem pe maicile noastre să plângă  
chiar și în Rai.

Măcar acolo să le lăsăm să se  
bucure, că plăns-au de atâtea ori când  
au fost aici, pe pământ.

**A consemnat  
LUMINIȚA CORNEA**

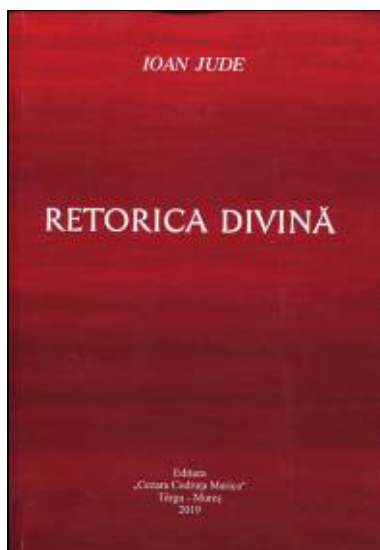
# RETORICA DIVINĂ

*Refugiu în căutarea și argumentarea existenței lui Dumnezeu*

Recenta apariție a monumentalei cărți de religie și filozofie - RETORICA DIVINĂ a prestigiosului om de știință și cultură, Ioan Jude, profesor universitar și sociolog de marcă, pe care cu onoare o recenzăm, încheie un ciclu de lucrări destinate acestui fenomen religios, înscriindu-l pe autorul amintit printre numele de referință din acest domeniu de referință din lumea cercetătorilor laici. Așa cum ne putem da seama din chiar titlul și subtitlul cărții, subiectul este copleșitor și provocator, în același timp, necesitând o pregătire polivalentă din domeniul teologiei, filosofiei, și nu în ultimul rând științific, ceea ce face și impune totodată o asemenea pregătire interdisciplinară.

Structurată în patru capitole distincte prin problematica abordată, cartea cercetătorului științific Ioan Jude, voluminoasă în conținut și idei, acoperă aproape întreg registrul tematic al problematicii analizate, îmbinând deopotrivă rigoarea științifică cu spiritul cald și mărturisitor, cu care autorul deschide primul capitol, intitulat în mod sugestiv „Prolegomene privind conceptul de Divinitate”, unde un spațiu important este acordat secvenței în care autorul își exprimă în mod mărturisitor crezul său religios și cu privire la necesitatea aprofundării acestui subiect, chiar dacă nu se va ajunge la o cunoaștere totală a lui Dumnezeu. Crez exprimat în acel „Cuvânt mărturisitor și de inițiere în problematica Divinității - lui Dumnezeu”, unde se resimte cel mai mult vibrația afectivă a celui care se confesează în fața cititorului, demonstrând, dacă mai era necesar să fie demonstrat, cât de implicat este în acest subiect autorul, și ce risc major și-a asumat în abordarea temerară a unui subiect atât de sensibil și grandios, precum este divinitatea și Dumnezeu.

Desigur, pentru a nu rămâne doar la nivel discursiv asupra acestui subiect, autorul întreprinde în capitolul II al cărți o incursiune



epistemologică asupra acestor concepte, capitol intitulat „Orientări religioase privind Divinitatea”, și în care inventariază aproape toate orientările și concepțiile ce fac referință la acest subiect, cea mai mare parte fiindu-i acordat creștinismului, pe care dintr-o dublă perspectivă – immanentă și transcendentă -, a fost analizat în cartea citată. Demn de semnalat este faptul că un laic, precum este sociologul de profesie, Ioan Jude, încearcă o abordare teologică de înalt rafinament teologic, precum ar fi un subiect ca cel ce vizează perihoreza și „Modelul perihoretic în religia și eclezologia Bisericii creștine”, preluat după modelul evidențiat de cel mai mare teolog ortodox contemporan, D. Stăniloae, la care autorul face nenumărate trimiteri bibliografice, cunoscându-i în mare parte opera distinsului teolog ortodox român.

Pentru cititorii mai puțini familiarizați cu această problematică ce ține mai mult de metafizică și transcendență decât de realitatea imediată, în cel de-al treilea capitol, intitulat „Atributele divinității - ale lui Dumnezeu”, autorul încearcă să apropie cititorul de esența problematicii abordate, realizând un inventar descriptiv și explicativ al acestor atribute ce configurează acest statut divin al lui Dumnezeu, perceput și evaluat de aproape toate religiile cunoscute. Se pot desprinde din acest punct de vedere: atribute ontologice sau ale firii lui Dumnezeu

(spiritualitatea, infinitatea, omniprezența, eternitatea, veșnicia, neschimbabilitatea, omnipotența, unicitatea, aseitatea și autosuficiența); atributele gnoseologice sau intelectuale (omnisciența, ipseitatea și perfecțiunea); atribute afective și morale (iubirea, bunătatea, libertatea, sfințenia, dreptatea, veridicitatea și fidelitatea).

Dar pentru a nu rămâne sub acest imperiu relativizant asupra adevărului absolut, identic cu Dumnezeu, autorul prezintă întregul registru argumentativ ce vine în sprijinul demonstrării onto - teologice a existenței lui Dumnezeu. În acest registru argumentative sunt vizate argumentele de tip: ontologic, cosmologic, teleologic, eutaxiologic - al ordinii, contingenței, entropologic - legat de entropie, al cauzalității, al mișcării și schimbării, istoric și moral, încheind cu argumentele științifice - ale științelor particulare (geologie, biologie, genetică, neurofiziologie, psihologie, neuroteologie și nu în ultimul rând cu cele din domeniul fizicii cuantice și subcuantice), percepându-le nu în mod separat ci într-o simbioză în care toate într-un mod complementar, coabitează în susținerea argumentată a existenței lui Dumnezeu.

Un efort aproape supraomnesc, în a putea cuprinde cu mintea și sufletul unui singur om un asemenea registru problematic vast și complex, peste care așa cum susține și autorul, mintea umană nu poate urca mai sus, ci doar sufletul se poate adânci prin cunoaștere și credință.

Acestui comandament spiritual suprem i s-a subordonat autorul când a ales acest subiect suprem și sublim, împlinind un asemenea gând și aspirație spre cunoașterea divinității care a germinat în conștiința și sufletul său nu doar la această vrstă a maturității sale spirituale, ci încă din anii copilăriei, pe care l-a cultivat continuu prin nenumărate lecturi - a unei bibliografii complexe și diversificate, iar ca răspuns și mulțumire față de Providența divină, prin harul divin atribuit, a scris această carte, considerat de autor drept un imn de slavă dedicat lui Dumnezeu.

**Prof. dr. FLORIN BENGHEAN**



## Dialog epistolar tată-fiică

M-am despărțit în 1982 - când am plecat în Canada - de tatăl meu, juristul Doru Pavel - coautorul Codului Penal al anilor '80 și autor al câtorva cărți de specialitate apărute în anii '90. Timp de 15 ani, până în august 1997, când s-a stins la 89 de ani, ne-am scris cam două scrisori pe lună. Le-am păstrat pe toate cele primite de la el, în număr de peste 350. Sunt emoționante și, văzute în perspectivă, dau o imagine nu numai a relațiilor tată-fiică, dar și a situației României după evenimentele din 1989, de la care se împlinesc anul acesta 30 de ani.

Reproduc aici câteva fragmente din scrisorile tatei de după '89.

**București, 15 ianuarie 1995**

[...] Scrisoarea ta, despre care arăți că a constituit cadoul pe care ți l-ai făcut de ziua ta (o oră petrecută cu mine), a constituit în același timp și un cadou pe care tu mi l-ai făcut mie. Nu numai o oră, ci un timp mult mai îndelungat petrecut alături de tine acolo unde povestești că ai fost de Crăciun și de Anul Nou. [...] Despre răvașe (îmi trimisese de revelion răvașe pe care le-am citit prietenilor, n.m.), faptul că majoritatea s-a pronunțat când pentru unul, când pentru altul ca fiind cel mai bun, dovedește cât de demodat e procedeul democratic al deciziei prin vot majoritar. La fel e în politică: oamenii votează în majoritate când cu un partid, când cu altul, dar până la urmă constată că toate sunt la fel de proaste.[...]

Descrierea „petrecerii” tale de revelion la H. are calități literare deosebite. I-am văzut pe toți și am simțit atmosfera ca și cum aș fi fost acolo. Aș zice că este o imagine a actualității mondiale. Explozia informațională, ultra-înmulțirea căilor de comunicație, viteza mijloacelor de călătorie, turismul, deplasările pentru afaceri, migrațiunile, toate acestea îi amestecă pe oameni, dar nu-i apropie. Poate, din contră, îi îndepărtează. Cum s-ar zice, în versuri de amor:

*Acuma că nimic pe lume nu ne mai desparte*

*Cu cât ești mai aproape, cu-atât ești mai departe.*

Despre preferința ta pentru **tăcere** în loc de dezvoltare, află că și eu apreciez elocvența unor tăceri și

oportunitatea unor tăceri chiar neelocvente. Însă Jules Renard, în „Jurnalul” său, menționează despre cineva: „nu vorbește, dar știu că gândește tâmpenii”. Deci, ca să nu se bănuiască că gândim tâmpenii, ar trebui să nu tăcem.

**București, 31 august 1995**

[...] D-na P., căreia i-am transmis mulțumirile și satisfacția voastră, îmi spunea că în momentul de față se găsesc aici materiale pentru așternuturi [...] Apropo:

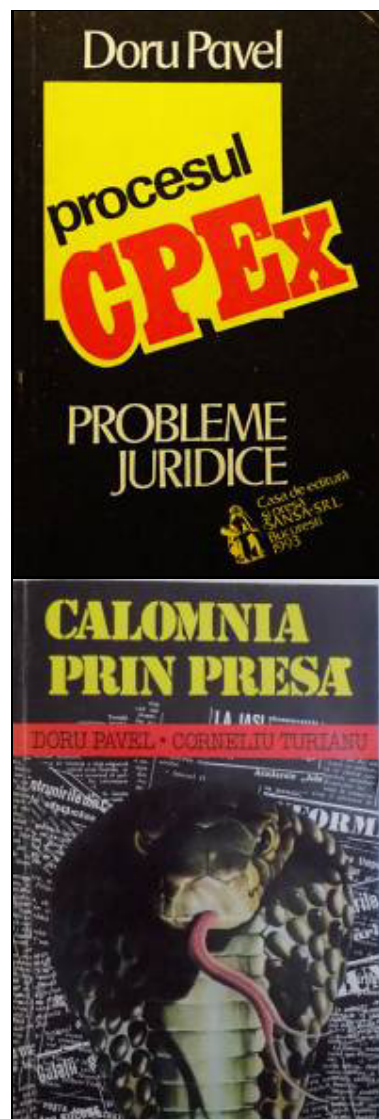
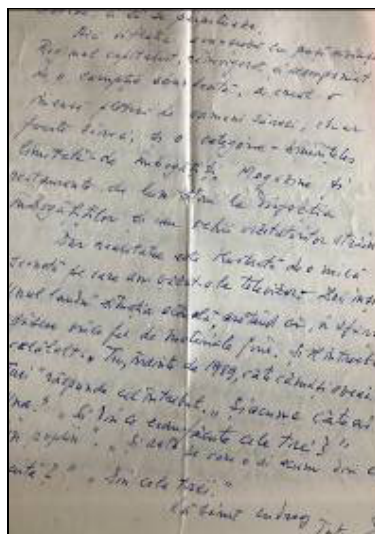
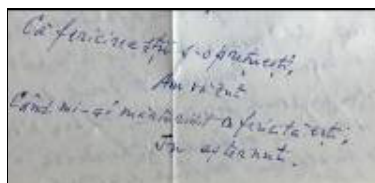
*Că fericirea știi s-o prețuiești*

*Am văzut*

*Când mi-ai mărturisit ce fericită ești în așternut.*

[...] Aici, perioada așa zisă „de tranziție” își face de cap. Corupția, considerată ca fiind într-un moment de apogeu -moment ce durează de câțiva ani - înspăimântă pe toată lu-mea. Combaterea ei rămâne o problemă dezbătută îndelung, dar nerezolvată.

Citesc acum o carte cu schițe de Cehov. Una dintre ele, cu titlul „Rara avis” (Pasăre rară), scrisă în 1886, ocupă numai jumătate de pagină și



înfățișează un mic dialog între un romancier și un detectiv. Romancierul dorește să se documenteze pentru un roman polițist. ”Fii bun și du-mă într-o speluncă de bandiți și haimanale”...„Cu plăcere”, răspunde detectivul. „Prezintă-mi vreo două-trei tipuri de criminali!” „Și asta se poate.” „Vreau să mă duci și pe la niște localuri de desfrâu.” „Nu-i o problemă, mergem.” Romancierul îl mai roagă pe detectiv să-i prezinte niște falsificatori de bani, șantajisti, escroci, dame de consumație, pești... și la toate astea detectivul răspunde: „Și asta se poate! Cunosc o grămadă dintr-ăștia”. „Și mai am o rugămintă, îi spune la urmă romancierul. Trebuie să arăt în romanul meu și vreo două-trei suflute curate, pentru contrast. Vrei să fi bun să-mi prezinți și vreo doi-trei oameni de o cinste exemplară?” Detectivul ridică ochii în →

**VERONICA PAVEL LERNER**



tavan, rămâne puțin pe gânduri, apoi spune stânjenit: „Hm!...Să vedem! Să căutam!”

Credeți că ceea ce era greu de găsit în 1886 este mai ușor de găsit astăzi? [...]

**București, 3 noiembrie 1995**

[...]Văd că te pasionează cazul O.J. Simpson<sup>\*)</sup>. Instituția juraților nu este o instituție a **dreptății**, bazată pe probe și pe adevăr. Ea tinde a pune în valoare forța justițiară a **conștiinței** umane. În principiu, jurații ar trebui să judece după cum le dictează conștiința; în realitate ei o fac după cum li se conturează **impresiile**. Iar impresiile pot fi determinate de multiple izvoare de influențare, între care uneori conștiința ocupă un loc minor și periferic. Când din 12 jurați, opt sunt de aceeași culoare cu cel judecat, iar milioane de inși de aceeași culoare așteaptă verdictul cu sentimente explozive, este naiv să încerci a înțelege dacă acuzatul este sau nu vinovat.

[...] Aici inflația avansează cu pași uriași. Regimul capitalist reînviat și acompaniat de o corupție abundentă a creat o imensă pleavă de oameni săraci, chiar foarte săraci și o categorie –bineînțele limitată– de îmbogățiți. Realitatea este ilustrată de o mică scenetă pe care am văzut-o la televizor. Doi inși: unul laudă situația actuală, arătând că înșfârșit se găsesc orice fel de materiale fine. Și îl întreabă pe celălalt: „Tu, înainte de 1989, câte cămăși aveai?” „Treii”, răspunde celălalt. „Și acum câte ai?” „Una.” „Și din ce erau făcute cele trei?” „Din poplin”. „Și asta pe care o ai acum din ce e făcută?” „Din cele trei”. [...]

*\*)In acel an a fost un lung și dezbătut proces al celebrului fotbalist american negru O.J. Simpson, acuzat că și-a omorât soția și pe un prieten al ei,ambii de culoare albă. Procesul a fost transmis în direct de televiziunea americană și urmărit cu mare interes de public. Verdictul juriului a fost "O.J. Simpson - nevinovat",în ciuda părerii generale a celor care au urmărit procesul. Nu s-a găsit niciun alt suspect și, în anii care au urmat, O.J. Simpson a fost prins de mai multe ori cu diverse alte infracțiuni, pentru care a fost încarcerat. Se mai vorbește și astăzi despre acel proces, după aproape 25 de ani de la verdict.*

**Starea prozei**

# CORMORANII

(Schiță)

Cert este că, dacă ministrul Petre Daea n-ar fi vorbit într-o doară, la Bruxelles, despre cormorani, Rita și Raul poate că ar fi rămas și astăzi, niște simpli anonimi. Aceasta, cu toate că dispuneau și ei, cum de fapt dispun și acum de o piscină făcută-n serie. Modestă, e adevărat, dar piscină din plastic, demnă de niște proletari ai zilelor noastre. Și chiar dacă și până atunci, Rita și Raul erau cunoscuți cu numele de Cormorani, prea puțină lume îi numea așa. Practic îi numeau așa cei care știau că cei doi, deși necăsătoriți, purtau aproape același nume. Adică ea, de fată fiind Cormoran, iar el de când se știe, Cormoranu (rostit după moda de azi, introdusă de lingviștii lui *Pește prăjit*, în urmă cu ani buni, cea cu accentul pe „i” din diftong, aranjând evident, două vocale în hiat, ca să sune mai cu moț, dar nicidecum mai românește).

Imediat după plecarea musafirilor, în timp ce concubina sa debarasa masa din living, de cești, de pahare, de farfurioare cu resturi de covrigei și stixuri, de șervețele și de cele două sfeșnice pe care mai rămăseseră două mucuri de lumânări albe, etc., Raul auzi întrebarea-sfredel a Ritei, răsunând aproape ca un miorlăit de pisică intrată în perioada de rut:

- Vasăzică tu ce alegi, Raul? Varianta cu incinerarea, cu cenușa și cu urna pe care o vor păstra-o nepoții și strănepoții tăi, urmași ai urmașilor tăi în veci amin, alături de cele mai alese condimente, pe o etajeră din bucătărie sau alegi varianta cealaltă, cea cu compostul util multor culturi agricole?

Ce bine ar fi fost să se fi terminat odată cu poveștile astea ingrate și desucheate, legate de viitoarele presupuse „cimitire” existente, zic-se, în Occidentul Europei (de unde mai nou, și soarele „răsare” altfel decât din Orient). Povești fără „trei neveste”, culese din tot felul de articole văzute de musafirii lor pe Facebook, și dezbătute iată, la o cafea, împreună cu aceștia, alături de știrea de la TV, cum că un individ dintr-o localitate anume, îi retezase capul, cu drujba, altui individ căruia îi era dator niște bani pentru o mașină



cumpărată de la el – veste pe cât de proaspătă, e atât de dură. Chiar mai proaspătă decât cea de zilele trecute, care aducea în prim-plan **înjuhierea** profesoarei de matematică, de către un fost elev pe care ea îl „lăsase” în urmă cu ani, corigent. Raul intui că întrebarea Ritei se voia mirosind mai mult a glumă, se înțelege. A glumă care, orice ar fi, intenționează să spună adevărul. Oricum ar fi luat-o pe moment, întrebarea ei veni ca o picătură fatală, care avea să umple paharul fatal, într-o clipă fatală și ea. Raul avea senzația că niciodată nu fusese în stare să se gândească pe îndelete, la un astfel de subiect. La ceea ce se va întâmpla și cu el, cândva, când va închide definitiv ochii. Îi părea că, odată își pusese și această problemă, dar așa, pasager, pe vremea când n-avea timp să se gândească și la faptul că spiritualitatea ființei noastre ar putea fi despărțită, într-un viitor mai mult sau mai puțin depărtat, de problema spațiului. Câte și mai câte nu auzise el și câte și mai câte nu citise despre nevoia omului modern de a desființa (bine spus), la început neintenționat și indirect, cultul morților, mai întâi în marile orașe, în care deja oasele din morminte sunt demult arhivate în vaste biblioteci de oase- adevărate osuare moderne - , și mai apoi, în toată lumea. Sau că îi vor rămâne oasele în mormânt, numai aceluia, ai cărui urmași bănoși, desigur, vor achita permanent, taxa spațiului pe care îl ocupă locul lui de veci, care, vezi Doamne, ar împovăra altfel, mișcarea de rotație a Terrei. De câte ori nu-i venise lui Raul ideea să batjocorească „plăcerea” aceasta, a modernității (plăcerea, ca antidot al angoasei și nu plăcerea propriu-zisă, gratuită!) care se pare că ar desființa până chiar și „veciul”, împingându-l înspre hotarele neantului. Rita știa foarte bine și că el nu accepta astfel de discuții mai mult decât macabre (dacă se poate spune așa) și că de→

**NICOLAE SUCIU**

multe ori, mai în glumă sau mai în serios, Raul nu suporta nici în ruptul capului, să piardă vremea cu ele. Trebuia totuși, să facă un efort și să răspundă la întrebările Ritei, de multe ori mai mult decât provocări, chiar și atunci când i-ar fi dat de înțeles concubinei, că nu i-ar păsa de nimic legat de viitorul trupului său.

- Gunoi... – se auzi el răspunzând scurt, lapidar, sec, ca și cum ar fi scuipat acest termen cu mare scârbă.

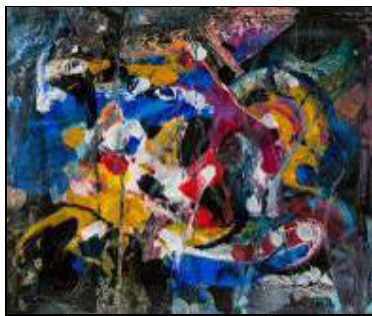
Evident, nu era greu ca Rita să priceapă cum că el ar prefera să ajungă mai degrabă gunoi, decât compost, fapt ce o făcu să continue dialogul în așa fel, de parcă el n-ar fi rostit termenul acela atât de greu, „gunoi”:

- Vasăzică, Raul, poate fi cam același lucru, numai că gunoiul ăsta la care te referi tu, nu reprezintă altceva, decât un stadiu mult mai avansat de putrefacție, decât compostul...

Apoi ea continuă să ducă la capăt, gluma destul de sinistru, ce dădea contur unei putreziri încetinite, mai „umane” sau poate, chiar mai „mioritice”:

- Avantajul incinerării e că nu te mai ciopârțește, băiete. Incinerarea e puțin mai costisitoare și cam atât. Dar și cu ciopârțitul ăsta, apropo, ce mai știe omul când odată e dus de pe lumea asta? Mai știe el că va ajunge să fie făcut așchii mici de tot și acelea, la rândul lor, așchii minuscule și mai apoi, să ajungă dintr-un rume-guș banal, un praf la fel de banal? E-he! Părerea mea e că marele avantaj al variantei cu compostul ar fi că, îndată ce treci la starea de „putrezire”, pe parcurs, măcar îți va crește valoarea. Depinde ce cultură agricolă vei ajunge să aservești, băiete, în ce sol, la ce grad de umiditate și dacă în acel sol mai fuseseră sau nu, înhumate în vremuri imemorabile, alte și alte ființe sau foste ființe, cum îți place ție să spui uneori. De la dinozauri și mamuți în jos, evident. Și-apoi când știi că, devenind compost, vei face un bine posterității din punct de vedere agricol, parcă altfel pleci pe calea veșniciei, nu? Mult mai liniștit și mai cu seamă împăcat cu mama natură. Ce zici? Nu-i așa?...

Cu toate că în acea clipită, îi fugi gândul la ce replică anume ar fi dat Hamlet al lui Shakespeare, referitor la ideea cu compostul, lui Raul i se părea că zace undeva, abandonat de lume, pe o margine de trotuar accidentat, în ploaie. Apoi, ca



Sasho Blazes, „De la bază”

și cum, după zile întregi de sufocare, i s-ar fi părut că ar vrea să ajungă la aer. Vorbi cu glas răgușit:

- Parcă era vorba că orice democrație se laudă că respectă, printre altele, și cultul morților, nu?

- Îl respectă, Raul, cum nu, din moment ce îți dă ocazia să te întrebe ce variantă alegi pentru ultima plecare – surăse Rita mai mult cu incisivii susținuți de „corsetul” de metal lucios, pe care în urmă cu ceva timp, i-l fixase stomatoloaga ei (ceea ce i se părea lui că produsese între ei doi, încă de la început, o mare, mare schimbare. Ca și cum comunicarea lor cotidiană ar fi depins numai de un astfel de obiect străin aterizat, la recomandarea specialistului, în gura ei).

- Creștinul are totuși, o speranță, Rita – zise Raul pe un ton parcă și mai grav - Adică așteaptă învierea morților... Or dacă trupul care, știm foarte bine, formează un tot unitar cu sufletul, îți este ciopârțit, în vederea formării compostului de care vorbești tu, atunci cum să mai aștepti învierea?

- Și tu chiar îți imaginezi că, în momentul miraculos al învierii, morții se vor ridica din morminte, așa cum crede prostimea cea de toate zilele, cu oasele alea originale și vai de capul lor? Ce tot vorbim, Raul?...

- Impropiu spus „se vor ridica din morminte”, Rita. Ce să se mai ridice mortul, vei zice în cele din urmă și tu, dacă nici oase în mormânt nu vor mai exista din el?

- Exact, Raul. Păi, dacă tot ajungi la doi metri sub pământ, gunoi de gunoi, ce mi-e că devii mai repede sau mai târziu, compost?

- Pardon, Rita. La *Cartea Sfântă* spune clar: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce”. Nu spune nici într-un caz, compost ești și în compost te vei întoarce, fată dragă. Și nici, beton ești și în beton te vei întoarce. Nici într-un caz, așa să știi...

- Păi da, Raul. Că și betonul care

e beton e tot un fel de pământ, nu? Nu toate de pe acest pământ sunt, la urma urmei, tot pământ? De compost nici nu mai vorbim. Un fel de pământ îngrășat la maxim...

- Stop, Rita! Dumnezeu nu cred c-a spus: pământ îngrășat ești și în pământ îngrășat te vei întoarce sau, mă rog, pământ mai puțin îngrășat ești și în pământ mai puțin îngrășat te vei întoarce ...

- Ești de-a dreptul imposibil, omule – ridică Rita, în sfârșit, tonul mai sus - Știu că toată viața ta ai fost un nonconformist sadea, dar încearcă, pentru Dumnezeu, măcar în al *doispelea* ceas, să îți accepți cumva, cumva, destinul...

- Cine spune că nu-mi accept destinul?

- Raul dragă, când o fi să fie ce o să fie cu toți oamenii de pe pământul ăsta, tu crezi că te mai întreabă cineva dacă ești de acord cu varianta de putrefacție A sau cu varianta de putrezire B? Hai să fim serioși...

- Nu-i vorba de astea... - se codi Raul.

- Dar de ce e vorba, scumpule? – se uită Rita, peste umăr, la „colegul ei de cameră”, cum îi plăcea să-l eticheteze adesea.

- Aștept învierea morților și viața veacului ce va să vină, ca orice creștin, da? – punctă Raul scurt.

- Da, Raul. Cea la care faci tu referire, a fost o mentalitate inventată acum mii de ani, pentru omenirea de acum mii de ani. Adică, nici mai mult, nici mai puțin, un veritabil ABC pentru supraviețuire într-un moment dat din istorie...

- Ha-ha! Un moment care a durat mii de ani, Rita. De fapt, e o singură realitate. E realitatea pe care ne-o comunică Biblia. Sunt cuvintele Domnului puse în gura proorocului...

- Știu, știu, iubire, numai că proorocul ăla, care scrisese ce i s-or fi spus de sus să scrie, a trăit acum câteva mii de ani, când omenirea nu se lovea de toate angoasele actuale. Când omul încă se accepta pe sine însuși, ca om! Adică omul încăpea în el, de el, înțelegi?

- N-are importanță, Rita. Noi trebuie să credem în ceea ce ne-au promis cărțile sacre și mai ales cele două testamente, cu privire la învierea morților și la viața veacului ce va să vină.

- Păi da. Cu observația că omul secolului XXI nu mai poate să se înmormânteze cum se →

înmormântau cei din Comuna Primitivă, în poziția chircit, așa cum stă fătul în lumea intrauterină, și însemnați cu ocră roșu, ca să fie recunoscuți la învierea sufletelor, pe care cu toții o așteptau încă de pe atunci...

- Vezi? Vezi, Rita? Încă de pe atunci, omul credea într-o viață după moarte...

- Credea, că așa era mentalitatea, cum am mai spus-o, dar noi, astăzi, față-n față cu alte mentalități și preocupări de o puzderie de adevăruri, nu de un singur adevăr, reține!, n-avem ce face. Va trebui să ne conformăm standardelor de moarte, tot așa cum ne-am conformat, volens-nolens, standardelor de viață.

Nu poți tu, un singur individ, să te opui la ceea ce decide o întreagă societate actuală, că ești mai cu moț. Trebuie să revii cu picioarele pe pământ, domnule, deoa-rece tu nu mai trăiești în epoca arhai-că, când nici măcar nu existau standarde. Viteza la care a ajuns omenirea azi, nu-i permite omului să mai piardă timpul cu ritualuri de înmormântare, fără de care, vezi Doamne, cel „plecat în veșnicie” nu-și va mai găsi liniștea. Hai să fim serioși!

Raul simți că dialogul începea deja să nu mai țină de o simplă glumă. Devenise foarte serios și de-a dreptul agasant.

Rita nu observase la început că Raul răspundea ironic, caustic, chiar batjocoritor, la toate întrebările și replicile, învăluit totul parcă, într-o atmosferă de teatru.

Nu mai agreea, nu atât enunțurile ei propriu-zise și „biciuiala”, cât mai ales nevoia concubinei lui de a face haz chiar și de cele mai serioase probleme de viață.

Hotărâse așadar, ca tot într-o glumă mascată, să ridice și el tonul a disperare puțin mascată:

- Dar eu nu vreau să aud așa ceva, Rita!

- Și pe cine anume îl va dura că tu nu vrei să auzi de așa ceva, Raul? Nici de un struț care stă cu capul în nisip, nu doare pe nimeni. Pe cine îl va dura că tu ești stat în stat? Cine-ți va asculta doleanța? Și mai ales, cine va avea timp să ți-o asculte?!

- Măi, tu ești surdă sau ce se întâmplă cu tine? – păru a exploda Raul - Care-i problema?

Întrebarea veni pentru Rita, peste obrazul-i, ca un bici usturător. Simți brusc biciul pe față. Duse mâna la arcadă și apoi o coborî spre gură, ca și cum ar fi vrut să-și convingă propriul pipăit că biciul imaginar nu-i lăsase vreo dără. Indignată și cu privire tăioasă:

- Da, Raul. Eu sunt surdă. Mă mir cum n-ai știut acest lucru?...

- Nu – veni repede răspunsul, mirosind mai departe a glumă.

- Rușine... - făcu ea trântindu-și privirile în dușumele, ca pe niște cârpe de unică folosință, ude leoarcă.

- Mersi „beco”... - adăugă el, conștient că tot un fel de glumă ar mai putea salva dialogul lor.

- Bravo, Raul! – râse Rita.

- Bravo și ție, Rita...- râse și el.

- Să știi, Raul, că eu m-am decis – murmură ea, ca și cum i s-ar fi scurs din corp întreaga vlagă, în timp ce privirile i se îndreptară înspre unghiul format între sprâncenele concubinelui - Aici te las și plec – adăugă femeia - Plec și chiar nu mă mai întorc niciodată...

- Pleacă și lasă-mă... - se pripi bărbatul din nou, să răspundă tot în glumă.

- Îți bați joc de mine, Raul?

- Nici povești, Rita. Aș vrea să-mi bat joc de noua rețetă de compost pe care cercetătorii occidentali ai lui *Pește Prăjit*, o recomandă actualei omeniri...

Rita, cu un surâs forțat:

- Sper ca tu să nu mă fi confundat totuși, cu o oarecare cantitate de compost...

- Taci... - murmură Raul parcă cu un ultim effort.

- Taci și tu - veni repede replica feminină.

În același moment, Rita se îndreptă cu bagajul în mână, spre ușă. Raul îi baricadă repede, calea. Ea începu să-i care apoi, o groază de pumni plângând.

- Lasă-mă să plec! – zise ea forțându-se să iasă parcă definitiv din orice urmă de „sceneta” pe care i-o pregătise viața fără să știe, alături de Raul.

- Nu te las... - o rugă el, dornic să nu se termine astfel, „sceneta” lor dragă.

- N-am știut că numai atâtea pricepi, Raul, zău așa...- adăugă ea afișând grimasa omului plictisit de atâtea promisiuni neconcretizate.

- Nici eu...- păstră el mai departe, tonul, bară-n bară cu cel al glumei.

Atunci Raul o luă în brațe și, ripostând la zbaterile ei successive și de o feminitate dusă la extrem, o duse, urcând scările spre mansardă, în dormitorul fetei lor, care tocmai era plecată la bunici. Când ajunse în dormitor, o aruncă în pat și începu să o gâdile forțat.

- Ce vrei să faci? – întrebă femeia speriată.

- Ha-ha-ha! – râse el copilărin-du-se - Să te dezbrac... N-am voie?

- Bine, bine și așa mă dezbraci, măi *Compostule* cu nume de cormoran, sfâșiindu-mi bunătate de chiloți?

- Ce să fac, femeie bună, dacă mi-e cam foame?...

- Ce să faci? Ce să faci? – veni replica tot în doi peri - Să stai mai întâi, la macerat, domnule Compost...

- Îmi pare rău, Rita, nu eu am susținut năstrușnica idee cu compostul...- murmură bărbatul dând încă o dată de înțeles că tonul de glumă nu mai avea ce căuta acum, între ei.

- Ok... - pronunță femeia termenul englezesc foarte la modă, mai mult ca pe un prelung oftat - Atunci te rog alege, tinere, varianta cu cenușa, cu urna, cu etajera, etc., etc. și etc...

- Nici într-un caz...

- Dar ce vei alege?

- Pe tine te voi alege, Rita. Acum ori niciodată...

Atunci se înfiripă o pauză, după care nu se mai auzi decât: „Stai să mă dau mai jos...” la care „Stai să aprind veioza” și repede, altă replică, mult mai decisivă: „Nici vorbă, nici vorbă...”

- Știi ce?

- Ce e, Raul?

- Mă bucur că tu ai puterea să mă primești la fel de fierbinte ca în tinerețile noastre...

- Ce să-i faci, bărbate? Așa fac surdele, n-ai știut?

- A fost o glumă, evident...

- De prost gust, Raul, ca să semene cu ale tale...

Și urmă dialogul nămeților de tăcere și mai apoi al nămeților de interjecții de tot felul...

*Dumbrăveni, la 10 februarie 2019*



## DESPRE FRANCMASONERIE (XII)

«m. **Biserica Sfinților 40 de Mucenici** se află situată între Biserica Sfântului Mormânt și Biserica Sfântului Ioan Evanghelistul, zidită în amintirea **Sfinților 40 de Mucenici din Sevastia**, care se prăznuiesc la **9 martie**. Deasupra acestei biserici se află clopotnița Sfântului Mormânt».<sup>60</sup>

**2. Canonizarea lui Jacques de Molay, Marele Maestru al Ordinului Templier, de fapt al ORDINULUI TEMPLULUI zis și Ordinul religios și militar al Templului din Ierusalim.**

«Ordinul templierilor a avut o durată destul de scurtă. Fondat în **1118**, constituit legal după zece ani de Sfântul Bernard, a fost desființat în **1312**. Mai puțin de două secole i-au fost suficiente pentru dobândirea unor forțe pe care nici un alt ordin nu a egalat-o vreodată».<sup>61</sup>

«În fine, în 1307, și anume în luna martie, Jacques de Molay, cel de al douăzeci și doilea Mare Maestru, a hotărât să părăsească sediul acesta insular (*n.n.*: insula Cipru), provizoriu, și să se instaleze la Paris, în marelui lăcaș pe care Templierii și-l ridicaseră în cartierul *Marais* (Mlaștina), nu departe de o uliță care mai poartă și astăzi numele *rue des Blancs Manteaux* (*strada Mantalelor Albe*) după **pelerinile Templierilor** pe care localnicii îi zăreau adesea trecând, adânciți în discuții.

Domnea atunci în Franța Filip cel Frumos (Philippe le Bel), un suveran veșnic în căutare de bani, dator cu sume mari către visteria Ordinului Templier».<sup>62</sup>

«Elementul surpriză a constat în măsura arbitrară în urma căreia Filip cel Frumos a pus mâna pe ei și pe bunurile lor. (...) La **12 octombrie [1307]**, marele maestru a ținut giulgiul care acoperea coșciugul la înmormântarea cumnatei regelui; a doua zi, el se afla în închisoare împreună cu o sută patruzeci de tem-

plieri».<sup>63</sup> Ziua de **13 octombrie 1307** a fost numită **“Vinerea neagră”**.

«Procesul a durat șapte ani. (...) La **18 martie 1314** a vut loc în capitala Franței o macabră ceremonie: **arderea pe rug a Marelui Maestru Jacques de Molay**, împreună cu un companion al său. Execuția se desfășura pe “Insula iudeilor”, ceea ce, conform limbajului simbolic obișnuit al epocii, înțeles atunci de mulți, vorbea de la sine».<sup>64</sup> Arderea pe rug a lui Jacques de Molay s-a făcut în preajma **echinoctiului de primăvară. Rugul a fost clădit din crengi de SALCIE udă**. «Fumul începu să se înalțe în rotocoale groase pe care o rafală de vânt le abătu înspre prdvorul regelui.

Contele de Valois se apucă să tușească dinadins și se trase îndărăt între Nogaret și Marigny.

- Dacă o ține tot așa, zise el, ne vom înăbuși mai înainte ca templierii dumneavoastră să ardă. **Ați fi putut barem porunci să se aducă lemne uscate»**.<sup>65</sup>

Au fost folosite 3 elemente pentru renașterea (**REÎNCARNAREA**) lui Jacques de Molay:

- **arderea** pe rug;

- **echinoctiul de primăvară**;

- **salcia udă**: «La indienii din prerii, **SALCIA** este tot un arbore sacru, **simbolul RENĂȘTERII ciclice»**.<sup>66</sup>

Una dintre acuzațiile aduse templierilor era că se închinau unui idol denumit Baphomet (**SATANA**). «Declarații oficiale stabilesc că divinitatea reprezentată de idol era un



**zeu rău, un demon**. Era un *maufe*, după expresia lui Raul de Gysi iar acest cuvânt, la vremea aceea, însemna tocmai **zeul rău, DIAVOLUL**. Un **diavol din infern**, după Pierre de Moncade. “Cum se numea acel idol?” îl întreabă inchișitorul pe Jean de Cassanhas. “Demon, după câte știu”, răspunde acesta. Iar același Jean de Cassanhas ne spune că inițiatorul său i-a spus, arătându-i idolul cu figură de bărbat: “Iată **un prieten al lui Dumnezeu**, care vorbește cu el când vrea. Mulțumește-i pentru binele pe care ți-l face și-ți va îndeplini dorințele”».<sup>67</sup>

«Pe plan ocult, influența esoterismului templier a deviat spre misticism și a luat adesea alte forme. Astfel, în secolul XVII, pe zidurile Parisului, au apărut manifeste ale **“Frăției Rozei-Cruci” (Rozicruciene)**».<sup>68</sup>

Pentru a vorbi de **Biserica Gnostică** vom repeta cele publicate de Vlad Sauciu: «Biserica Gnostică reprezintă continuarea Bisericii lui Hristos, pe filiația sa Eseniană (sau Ebionită), reprezentată de Biserica lui Iacob, fratele lui Iisus».

Iacob cel Mic (“fratele” Domnului) este amintit și în *Evangheliile apocrife*.

Ebionioții cred că Iisus a avut și alți frați născuți de Sfânta Fecioară Maria: «La fel, Evangheliile canonice vorbesc în mai multe rânduri despre “frații Domnului” (*Matei 12, 46; 13, 55; Marcu 3, 31; Ioan 2, 12*). Înseamnă, deduc iarăși evreii/iudaizantii (ebionii, de pildă) că Maria a avut și alți fii în afară de Iisus. (...) Origen sprijinindu-se pe datele *Protoevangeliei*, arată că acești frați ai Domnului erau fiii bătrânului Iosif dintr-o primă căsătorie.

**EUGEN MERA**



<sup>60</sup> Arhimandrit IOANICHIE BĂLAN, *Pelerinaj la Mormântul Domnului*, Carte tipărită cu binecuvântarea I.P.S. Daniel Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Ediția a V-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2005, p.80.

<sup>61</sup> JULES LOISELEUR, *Doctrina secretă a templierilor*, Traducere din limba franceză de Cristina Popescu, Colecția Biblioteca Ocultă, Editura Coresi, București, 1998, p.13.

<sup>62</sup> MIOARA CREMENE, *op.cit.*, p.318-319.

<sup>63</sup> JULES LOISELEUR, *op.cit.*, p.18-19.

<sup>64</sup> MIOARA CREMENE, *op.cit.*, p.319-320.

<sup>65</sup> MAURICE DRUON, *Regii blestemați*, vol. I, *Regele de Fier. Regina sugrumată*, În românește de Sergiu Dan, Prefață de Const. Ciopraga, Editura Cartea Românească, București, 1971, p.111.

<sup>66</sup> JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri*, Vol.3, P-Z, Editura Artemis, București, 1995, p.187.

<sup>67</sup> JULES LOISELEUR, *op.cit.*, p.44.

<sup>68</sup> MIOARA CREMENE, *op.cit.*, p.321.

# Japonia – note de călătorie

(XVI)

Admirăm apoi, statuia ecvestră în bronz a prințului Komatsu Akihito al șaptelea fiu al prințului Fushimi Kuniie, adoptat în anul 1858 de împăratul Ninkō ca potențial urmaș la tron, primul președinte al Societății Crucii Roșii Japoneze, pe numele său japonez integral *Komatsu-no-miya Akihito shinnō* (11 februarie 1846-18 februarie 1903) era membru al *Fushimi-no-miya*, una din cele patru ramuri (*Seshū Shinnōke*) ale familiei imperiale japoneze ce putea asigura succesiunea la Tronul Crizantemei, în cazul inexistenței unui urmaș sau al decesului urmașului direct. Vizităm *Sanctuarul shintō Ueno Tōshō-gū*, construit la 1627 de Tōdō Takatora (1556-1630) pe domeniul său, pe dealul Ueno din *zona Taitō* din **Tokyo** de astăzi, în memoria lui Tokugawa Ieyasu, întemeietorul șogunatului Tokugawa. Model de arhitectură *shinto* în stilul Gongen din perioada Edo, va fi restaurat în 1651 de Tokugawa Yemitsu, aici fiind înhumați alți doi șoguni ai aceluiași clan: Tokugawa Yoshimune și Tokugawa Yoshinobu. O cărare de *torii*, nenumărate porți roșii puțin mai înalte decât un stat de om, înșiruite una după alta prin care se trece, a fost realizată prin ridicarea câte uneia de fiecare pereche de tineri căsătoriți. La fel ca la *Sanctuarul Nezu*, ridicat la 1705 în *zona Bunkyo* din **Tokyo**.



**Monumentul prințului Komatsu Akihito**



**Rainbow Bridge și replica japoneză la Statuia Libertății, în cheiul Odaiba-Tokyo**

Ne întorcem în cartierul Odaiba. Vedem replica japoneză a Statuii Libertății din America, proiectată peste imaginea splendidului *Pod Curcubeu – Rainbow Bridge*. Facem o croazieră pe râul Sumida, într-una din ambarcațiunile cu formă ultramodernă, de aparat extraterestru.

Plimbare pe malul râului Sumida, loc de destindere și agrement, cu mulți tineri care se întrec în conducerea scuterelor acvative, câte unul sau perechi-perechi. Un complex arhitectural, pe celălalt mal, reține atenția prin asemănarea voită a clădirilor cu un pahar înspumat de bere și o ceașcă aburindă cu cafea.

În districtul Asakusa din *zona Taitō* vizităm *Kinryū-zan Sensō-ji Sensoji Kannon* cel mai vechi templu din **Tokyo**, datând din anul 645. În anii de început ai șogunatului ce-i poartă numele, Tokugawa Ieyasu l-a desemnat ca templul tutelar al clanului Tokugawa. Numit și *Sensoji Kannon*, templul din Asakusa este dedicat de școala independentă a sectei budiste *Shō-Kannon*, zeității *Shō Kannon Bosatsu*, sau *Avalokiteśvara* – un *bodhisattva* ce întruhidează compasiunea tuturor *Buddha*. Un alt record: *Sensoji Kannon* este cea mai vizitată așezare spirituală a lumii, cu peste 30.000.000 de vizitatori anual. Aparținând la început sectei budiste *Tendai*, templul devine independent după Al Doilea Război Mondial. Lângă templu se înalță o pagodă cu cinci etaje, un sanctuar *shintō*, sanctuarul Asakusa, la ele ajungându-se prin *Kaminarimon* sau *Poarta Tunetului* – o construcție budistă cu un uriaș felinar din hârtie și urmând *Nakamise-dōri* – străduța dreaptă, ce trece printre magazinele cu mâncare și suveniruri tradiționale sau moderne, în lungime de circa 250 de metri și vechi de peste două secole. Admirăm statuile *Nisonbutsu*



**Pe cheiul Odaiba din Tokyo**

- pereche de *Buddha*, cel din stânga aducând milă pentru credincioși, iar cel din dreapta, înțelepciune și o alta, minunată, din bronz, un călugăr tânăr în rugăciune și piciorul stâng sprijinit pe o floare de lothus. În fiecare primăvară, aici are loc cel mai mare și mai popular festival din Tokyo (cu până la două milioane de participanți) și unul din cele trei mari festivaluri *shintō*, *Sanja Matsuri*, desfășurat timp de trei zile din luna mai în onoarea celor trei bărbați care au întemeiat și fondat Altarul Asakusa: Hinokuma Hamanari, Hinokuma Takenari și Hajino Nakatomo. În incinta templului se află *sanctuarul Nishinomiya Inari*, intrarea pe locul sfânt fiind marcată de o *torii* înălțată la 1727 prin donații. Bombardat și distrus în timpul celei de a doua conflagrații mondiale, templul *Sensoji Kannon* a fost reconstruit ca simbol al renașterii și păcii poporului japonez. A doua zi luăm ultimul mic dejun în Japonia, la Narumi Grand Hotel, apoi ne îndreptăm către *Aeroportul Narita* din **Tokyo**, de unde vom zbura, cu escală pe Aeroportul Hamad din Doha, capitala statului Qatar, înapoi în Patria-Mamă.

Despre spiritul nipon au scris și românii, încă din 1939, când apare în franceză, engleză și tradusă în românește, iar în limba japoneză abia în 1943, trilogia *Yamato Damashii – Suflet japonez* (inspirată de legenda despre loialitate și onoare a celor patruzeci și șapte de *ronini* de la începutul secolului al XVIII-lea), carte distinsă în Occident cu *Marele premiu pentru literatură – Grand Prix de Littérature* și de însuși Împăratul Japoniei, cu *Ordinul Tezaurul Sacru clasa a III-a*, acordat autorului. Acesta, pe nume Gheorghe Băgulescu, era (potrivit wikipedia) un colonel de 49 de ani, decorat cu distincția militară supremă a vremii – *Ordinul Mihai Viteazul*, după Primul Război→

**MIHAI POSADA**

# RADU PETRU ȘERBAN

## UN DIPLOMAT TALENTAT

sau NASC ȘI ÎN APUSENI, LA  
CERGHID, OAMENI.(I)

Așa ar spune azi, cu îndreptățită convingere și mândrie, cronicarul-diplomat Miron Costin. Cu ocazia Centenarului, personal îmi propusesem să scriu, pentru Punctul critic, un eseu general despre diplomații ardeleni și aportul acestora la diplomația culturală românească, din 1918 începând până în zilele noastre. În ansamblu, despre „darul” adus de Ardeal României Mari, despre ceea ce au însemnat pentru istoria relațiilor internaționale Vaida Voivod, Caius Brediceanu, Valeriu Pop, Lucian Blaga, Aron Cotruș, Mircea Malița, diplomatul-academician plecat dintre noi la cele veșnice în acest an, lăsând posterității urmași de calitate, cât și alții încă în viață.

### Ardealul - școala care ne-a făurit neamul

Am mai scris, o repet, că diplomații de azi, și mai ales cei ardeleni, nu trebuie să uite nici o clipă cuvintele rostite de Nicoale Titulescu, la Ploiești, la 3 mai 1915, înainte ca România să intre în focul primului război mondial, pentru eliberarea acelor meleaguri: **Ardealul este inima României, el este leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața.** N-am ratat ocazia, ca sub auspicii aniversare să prezint înfăptuirile celor de mai sus la Universitatea „1 Decembrie” din Alba Iulia, în iunie a.c., făcând referiri și la autorul lucrării: „Stația Tokyo”, recent apărută. (Radu Șerban, *Stația Tokyo – Jurnal de ambasador*, Editura Cartea Românească, București 2018) M-am gândit, și mai mă gândesc încă,



dacă titlul lucrării n-ar trebui să însemne oare și neputința la români, o anumită degradare a caracterelor în ultimele decenii în societatea românească la vârf? Autorul lasă să se înțeleagă acest lucru, spunând-o fără echivoc că, greșala japonezilor constă în aceea că n-au imaginat pentru decidenții noștri și porțițele necesare pentru a „sifona” o parte din prada/suma pusă la bătaie pentru realizarea unei investiții ce-ar fi putut deveni istorică. Dar bine că nu s-au repetat nenorocirile pe care le-a produs Bechtel în România.

Ulterior, recitind volumul, filă cu filă, cu creionul în mână, am realizat că siluetei sexagenarului diplomat transilvan, dr. Radu Șerban, i se cuvenea să îi închin acest eseu drept omagiu pentru activitatea prodigioasă pe care el a desfășurat-o în Țara Soarelui Răsare; a fost necesar să mă aplec cu mai multă acribie asupra filelor cărții în ansamblu, care sunt un I m n pe care autorul îl înalță Japoniei și poporul japonez.

O asemenea carte este greu de rezumat, ea fiind plină de noutăți din toate domeniile: istoric, politic, social, economic, cultural, sîpiritual, lingvistic, comportamental etc.

De la început, ca paremiolog, am reținut dictonul aparținând unui japonez, aforism care ar trebui să

călăuzească în activitatea sa pe orice diplomat și care ar trebui pus, alături de cel latin: *Semper fidelis Patrie*, pe frontispiciul oricărei instituții diplomatice, cât și în manualele de istorie. „Diplomații sunt simbolurile națiunii și icoanele poporului cărui aparțin. Intelegența, profesionalismul și calitățile personale proiectează imaginea națiunii și reprezintă unica bază a seriozității de care dă dovadă poporul lor în relațiile cu țara respectivă”.

O asemenea zicere ar fi putut-o lua autorul lucrării drept motto al cărții sale, pentru că o asemenea atitudine l-a călăuzit în fapt în manifestarea lui de Om, de diplomat patriot, de intelectual cu o cultură aleasă, de cetățean fără de cusur, acolo unde s-a înălțat și a conlucrat cu liderii japonezi pe care i-a cunoscut în manifestările lor în țară și în lume acționând din aceeași postură.

Viața ne aduce în fața și unele unor excepții de genul celor petrecute recent peste Prut, tot în relația cu japonezii. (Nicolae Grigorișin, primarul orașului Bălți din Republica Moldova, a avut nevoie de ajutorul unui translator pentru a se putea înțelege cu ambasadorul Japoniei acreditat în această țară și care vorbea o română curată, Masanobu Yoshii și-a început activitatea în calitate de ambasador în R. Moldova în 2016, timp în care a reușit să își perfecționeze cunoștințele de limbă română.

Alta a fost situația gazdei, care deși e născut la Bălți, abia de poate susține un dialog în limba natală, scrie sursa citată, adăugând că la întâlnire respectivă Grigorișin a avut nevoie de traducător, ambasadorul japonez vorbind fluent și corect în română).

Cititorii volumului merită să cunoască →

NICOLAE MAREȘ

→Mondial, numit atașat militar al Regatului României în Imperiul Japonez între anii 1935-1939 și ulterior ambasador al României în Japonia, Manchuko și China (1941-1945). Apoi, între alții, Florea Țuiu scoate la Editura Sport-Turism, pe la începutul anilor '80, un splendid album cu ilustrații comentate, intitulat *Japonia*, Mihnea Voicu Șimăndan, *Spiritul Japoniei medievale-The Spirit of Medieval Japan*, ediție

bilingvă română-engleză, la Editura Nipponica în București, 1999, iar mai recent, Milena Munteanu din Canada, o interesantă descriere a călătoriei sale în spațiul civilizației japoneze a veacului al XXI-lea: *Din Țara Soarelui Răsare*, apărută la Editura Singur din Târgoviște, în 2016.

Marți 28 august 2017 la ora 6 dimineața, războinicul de la Phenian, Kim Jong-un, lansa cea de a treia rachetă balistică peste Japonia (după

cele din 1998 și 2009), iar noi ne aflăm în Tokyo. Japonezii nu au scos sabia din teacă: cotidianul central nipon *The Japan Times* de joi, 31 august, anunța primirea la Casa Ceaiului într-o școală din Kyoto, a premierului britanic Theresa May, de către ministrul Shinzo Abe, însoțit de maestrul ceremoniei ceaiului, Sen Sosa. Japonia rămâne patria celui mai înalt grad de civilizație atins pe Planeta Albastră.



### Când sunt trist...

*„Ori izbim cu pumnul în pieptul  
furtunii, ori pierim!”*

**Avram Iancu**

Când sunt trist, tristețe nu mai fie!  
Oricât se vrea pământul de rotund,  
Fug de-a valma în Copilărie,  
De răutatea lumii să m-ascund

Cu Poezia pururea de mână!  
Vai, ce durere-n sufletul meu scurmă!  
Apocalipsa vremii o amână  
Dacă e clipa, Doamne, de pe urmă...

Când sunt trist, înseamnă că sunt viu!  
De nimeni, de nimic nu mi-e mai  
frică,  
Cu pumnii strânși lovesc în stâncă,  
știu,  
Doar trăsnetul cuvântului despică!

Parcă și-acum, acolo pe Câmpie,  
Sub cerul vremii, plin de-amărăciuni,  
Se-aude Iacu-ce lumină vie!  
Cum mântuie tristețea din goruni...

### Ce liniște-i, Doamne...

*„Rămâi calm în orice situație  
deoarece liniștea înseamnă putere.”*

**Joice Meyer**

Ce liniște-i, Doamne, tare ca piatra  
Și cerul deasupra e-atât de senin  
De parcă văd îngerii păzindu-mi vatra  
Când mâna mea scrie cuvântul divin!

Mă simt câteodată de toate sătul,  
De ceea ce este, de ceea ce nu-i,  
Ce liniște-i, Doamne, tare ca bronzul  
Ce se visează turnat în statui!

Cuvintele tale ca iarba sunt crude  
Și picură rouă acum între noi,  
Ce liniște-i, Doamne, și totuși se-aude  
Cum curge în mine Poezia șuvoi...

### Amintiri din toamnă...

Toamna mi-au plecat părinții  
Înspre bunul Dumnezeu,  
Dintr-un Duh al suferinții  
Toamna am venit și eu

Călător de bună voie  
Și de-atunci aicea mi-s,  
Iar de tot ce am nevoie  
Știe Cel ce m-a trimis!

Pomul meu e plin de roade  
Și se-upleacă la pământ,  
Nu adun ce nu se cade,  
Îmi ajunge câte sunt...

Când voi fi la vremea dată  
Mai bătrân decât bătrân,  
Să mă iei la Tine, Tată  
Și acolo să rămân...

### dumnezeu se scrie cu majusculă...

Cei ce nu cred în Tine, Doamne  
sfinte,



Rostindu-Ți Numele c-un fel de frică  
Atunci când la necaz și-aduc aminte,  
Îl scriu cu literă atât de mică!

Numele Tău, statornic și citeț,  
Numele Tău ce vine din Scriptură,  
Cei care-i scriu lumina cu dispreț  
De ea să n-aibă parte-n bățură!

Atei învederați printre cuvinte  
Să alungați din suflet orice hulă  
Și osândit să fie cel ce minte,  
dumnezeu se scrie cu majusculă!

Am scris și eu anume să se vadă  
Bârna zăvorâtă-n versul meu,  
Cel ce nu crede, pururea să creadă-  
Pe lume e Un Singur Dumnezeu!

**NICOLAE NICOARĂ-HORIA**

→ faptul că ambasadorul Radu Șerban având o pregătire economică solidă, autor a numeroase contribuții despre economia europeană, cu o experiență diplomatică bine conturată în activitatea desfășurată în „stațiile”: Varșovia, Stockholm, Bruxelles și Londra, bine documentat în legătură cu țara în care și-a desfășurat misiunea, din 2012 până în 2016, a depus un efort intelectual și diplomatic rar întâlnit, pentru a înțelege cât mai mult, mai bine și mai profund realitățile și mai ales „sufletul” nipon, chiar *magnetismul acestei civilizații rare de pe glob*.

Un laitmotiv de care diplomatul și economistul conștiincios îl pomenește cu obstinație se referă la cheștiunea realizării, respectiv a punerii în aplicare a angajamentelor asumate prin prevederile Legii 228/2010 adoptate de Parlamentul României privind folosirea unui credit preferențial de 340 de milioane de euro acordat de al statul japonez

pentru construcția linii de metro 6 București-Otopeni. Ambasadorul român acreditat la Tokyo a considerat această oportunitate – așa cum o mărturisește – „magistrala vieții” sale. Sarcina a fost preluată - ca nerezolvată - la începerea misiunii, și pentru soluționarea căreia n-a pregetat nici un efort, militând constant, pe toate fronturile pentru soluționarea ei, conștient fiind că numai **întreținerea** creditului respectiv (sublinierea mea M.N.) costa anual România 300.000 euro. Nu mai spunem sumele aruncate în vânt pe tot felul de expertize, studii de fezabilitate etc. Respectând sarcinile din fișa postului de a acționa pe lângă factorii guvernamentali pentru a da viață angajamentelor statale, ambasadorul a constatat că miniștrilor noștri nu le păsa de pierderile care se produceau, respectiv că nimeni nu dădea socoteală de ceea ce se petrecea. Mai rău ca în țara lui Papură-Vodă. Și nici acum nu știm dacă cineva s-a sesizat cu privire la

pierderile acoperite de contribuabilul român, știut fiind că proiectul a fost demarat sub alte imperative și coordonate abia în ultima vreme.

De reținut că în perioada misiunii sale 2012-2016, Radu Șerban a trebuit ”să se bată” cu numeroase mori de vânt de vreme ce 11 miniștri s-au perindat pe la conducerea ministerului transporturilor, instituție devalizată de însuși șeful statului, de marinarul care a „scufundat” zeci de nave și a făcut dispărute – potrivit gurilor rele – mii de vagoare, a căror lungime s-ar fi putut întinde de la Constanța la Satu-Mare și căruia, bine înțeleș, procurorii, unii avansați de el în cele mai înalte funcții, n-au fost interesați să îi dovedească vina.

*Stația Tokyo* devine un fel de memento al „derulării creditului preferențial” menit să demareze un proiect istoric româno-japonez cât și derulării curente a relațiilor bilaterale pe toate planurile, cu implicarea șefului misiunii în derularea lor.

# Înconjurul lumii în doi



Membru al Uniunii Scriitorilor din România din septembrie 2011. Locuiește la Cluj-Napoca și la Paris. Cărți publicate: „Reflecții heteroclitice”, Editura Motiv, 2001; „Fiii lui Ramses”, Editura Limes, 2006; „Ca spițele unei roți”, Editura Limes, 2010; „Cu oameni prin lume”, Editura Ecou Transilvan, 2012; „Atlas – prin lume și prin noi înșine”, Editura Eikon, 2014; „Dincolo și dincoace de religii: paranteze, glose, comentarii” (antologie), Amazon, 2014; „Parisul meu”, Editura Corint, 2016; „La întâlnirea celor două oceane”, Editura Limes, 2018; „Clujul meu în oglinda timpului”, Editura Școala Ardeleană, 2018 – Premiul N. Drăganu, Premiul Primarului, decernat de Filiala din Cluj a Uniunii Scriitorilor, 2018; „Înconjurul lumii în doi”, Editura Eikon, 2019.

## La japonezi

Cei doi gemeni, eram plecați să înconjurăm lumea, cu rucsacul în spate, de mai multe săptămâni...

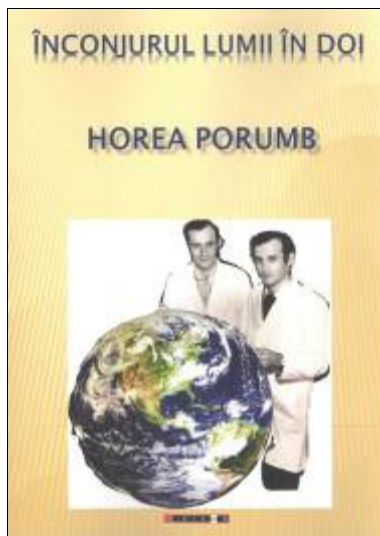
Cu gazda noastră de moment am fost colegi la facultate. Era de origine modestă. Noi îi spuneam Suzuki, deși acesta îi era numele de familie. Prenumele lui fusese Shinji. După anul doi de studii s-a căsătorit cu o japoneză bogată, catolică, și a fost adoptat de familia ei, drept care a trebuit să fie rebotezat: a devenit Ignatius Ishimaru. Socrul său, domnul Ishimaru, deținea o uzină de textile la Osaka. Cu un venit care nouă ni s-a părut cam derizoriu, era considerat „bogat” și își putea permite să-și răsfățe fiica și ginerele – iar bunăstarea lor s-a răsfărât și asupra noastră prin felul generos în care ne-au tratat. Tatăl fetei îi ceruse lui Ignatius să-și întrerupă studiile și l-a angajat mai întâi pe postul cel mai neînsemnat, după care a urcat întreaga ierarhie, până ce – ulterior vizitei noastre – a ajuns să moștenească firma.

Locuința familiei lui Ignatius era minuscule. (Încă nu aveau copii). Construită din lemn și carton, părea șubredă. De altfel, acesta era și scopul utilizării materialelor ușoare: în caz de taifun, casa nu te strivește dacă se prăvălește peste tine, surprins fiind în timpul somnului.

La parter, îți scoți pantofii și porți cipici. La etaj ești tot timpul desculț, pentru că parchetul e acoperit cu rogojini din pai de orez (*tatami*), țivate cu pânză. Parterul conținea bucătăria, baia, camera-birou pentru afaceri, garajul. La etaj se aflau două dormitoare și un salon ce dădea către un WC european. Acesta din urmă era adăpostit într-o cămăruță căreia trebuia să-i ții ușa deschisă dacă voiai să-ți încapă picioarele când ședeai. Întreg ansamblul era climatizat. Instalația de aer condiționat era plasată afară, pe trotuarul din fața casei. Bucătăria era modernă, „ca la noi”. Baia, în schimb, era foarte mică și conținea – culmea rafinamentului – și acea cadă de lemn, destinată „meditației”, în care nu încapi să te întinzi, ci trebuie să stai doar așezat.

Ferestrele casei erau din hârtie, ușile erau glisante. În toate camerele se afla câte un televizor color, un intercom pentru a comunica între încăperi și telefonul, prevăzut cu robot. Pereții erau tapetați cu un material mătăsoș. Peste rogojinile din salonul de la etaj erau întinse covoare persane... europene.

Soția lui Ignatius, distinsă, înaltă, bine făcută și totuși delicată, ne așteptase cu un castron de paste făinoase gratinate, debordând de parfum de mirodenii.



- Este o mâncare tradițională japoneză? întreb eu.

- Aoleo, erau *spaghetti bolognese*, am încercat să prepar o mâncare europeană, ca să nu vă simțiți dintr-o dată dezrădăcinați!

Au fost plăcut impresionați de faptul că am întrebat dacă vom practica ceremonia băii. La sfârșitul zilei, după ce gazdele au trecut prin apă, am fost poftiți și noi.

Am dormit pe niște saltele de puf amplasate direct pe *tatami*, acoperiți cu un prosop mare, de bumbac buclat. Primisem pijamale tradiționale japoneze, care se asemănau cu costumul de judo. Ca și multe aspecte ale civilizației japoneze, obiceiul de a dormi pe jos a venit din China – de regulă, poposind mai întâi în Coreea –, și a rămas așa, neschimbat, în timp ce chinezii au renunțat demult la acest sistem.

În zori, o gănganie neagră imensă mă contempla de la marginea cuverturii – bine că nu am strivit-o! L-am chemat pe Ignatius în ajutor, îngrețoșat.

- Draga de ea!...

A privit-o cu îngăduință, de parcă ar fi fost – cine știe? – vreun strămoș de-al lui, reîncarnat!

Ne trezisem târziu. Am mic-dejunat însoțiți de muzică de clopoței, căci așa își anunțau prezența gunoierii. Gazdele ne-au abandonat să le-nervim până la prânz, când am servit un meniu tradițional, folosindu-ne de bețișoare. Mai întâi am atacat nelipsita supă de soia, în care transferam tăieței și alge de pe o sită de paie, pe care fuseseră fierți în aburi. Apoi am avut languste „*tempura*”, învelite într-o crustă de aluat crocant.

Sub denumirea de *tempura*, fructe de mare și carne, în general, precum și legume, sunt fripte în ulei într-un înveliș de cocă. Aluatul se prepară din făină, ouă și apă foarte rece (acesta e secretul!), amestecate rapid cu bețișoarele, nu cu telul (acesta e al doilea secret) și prăjirea se face prin imersie în uleiul încins la 190 de grade.

Vom asocia orașul Osaka cu shintoismul! După-masa am fost conduși să vizităm principalul obiectiv religios al orașului Osaka, *Sumiyoshi Shrine*, edificiu care datează din secolul al III-lea al erei noastre, deci cu mult înainte de introducerea budismului în Japonia. →

**HOREA PORUMB**

(Budismul a pătruns lent, venind din China, prin secolele VII și VIII). Cuvântul *shrine* înseamnă „altar” ori „sanctuar”, și nu trebuie confundat cu „templu” budist. Primul aparține religiei *shinto*, în care „zeii” (*kami*) sunt entități animiste.

Shintoismul e o religie politeistă. „Shin” se traduce prin zeu, sau spirit. Mulți zei (*kami*) sunt divinități locale, genii ale unor anumite zone geografice, precum Muntele Fuji, sau monumente ori elemente din natură, precum Amaterasu, zeita soarelui.

Osaka fusese o primă capitală a imperiului nipon, sub numele Naniwa. Deși religia de stat a fost (și s-a menținut până recent) exclusiv shintoistă, la Osaka s-a construit și primul templu budist japonez: *Shi Tennō-ji*. Orașul s-a menținut ca o placă turnantă în comerțul cu orez - terestru, maritim și fluvial - precum și un important centru cultural - pentru teatrul *kabuki* (cu măști) sau *bunraku* (de marionete), pentru medicină și învățământ - chiar și după mutarea capitalei la Kyoto și apoi la Edo (Tokyo de astăzi).

Prima noastră impresie, atunci când am pătruns în grădina „sanctuarului” *Sumiyoshi*, a fost aceea de „*déjà vu*”. Într-adevăr, podul arcuit, cu balustradele vopsite în roșu, poarta cu bara transversală încovoiată în sus, pavilioanele cu acoperiș de plută,... le cunoșteam - copiate fiind destul de fidel - din Grădina Botanică de la Cluj! Pe marginea aleilor erau înșiruite felinare de piatră și statui-pereche de lei-gardieni (în chineză ei se numesc câini Foo, sau lei-gardieni), fără îndoială datorite de vreun binefăcător. Am văzut chiar atunci o colecție de butoaie de vin, învelite în pânză albă, oferite preoților și am aflat că un cetățean tocmai donase un lan de orez. Nu am înțeles dacă cedase, de fapt, producția lanului, sau dedicase terenul însuși, contând pe aceea că preoții (sau alți benevoli ?) se vor angaja să-l cultive...

Când, după niște ani, am vizitat Vietnamul, un tânăr din Saigon ne-a explicat în ce constă munca la câmp și ne-a lămurit de ce (indo)chinezii preferă orice muncă plictisitoare în uzinele de montaj, doar ca să scape de corvoada orezului:

- „Trebuia să întreținem loturile de orez: să cârpiam fiecare bazin cu lut, ca să mențină apa, să asigurăm orizontalitatea perfectă a fundului, iar



Sasho Blazes, „Răsărit”

apoi, după umplerea cu apă, să frământăm humusul roditor și să plantăm răsadurile. Peste câteva zile, o luam de la capăt în parcela vecină, operație care se relua pe aproape toată durata anului. Recoltarea se făcea în aceeași ordine, fiecare lot fiind decalat de următorul prin cele câteva zile. Și asta lună de lună, an de an...”

Sanctuarul *Sumiyoshi* conținea trei clădiri, dotate cu săli de ceremonie. Într-una dintre ele răsună vocea unui predicator:

- „Voi, care sunteți adunați aici, ascultați!”, proclamă preotul shinto, îmbrăcat într-o tunică amplă de mătase albă, purtând un coif ca un capac negru, și încălțat cu șosete albe, ciudate, unde degetul mare e separat de celelalte - și continuă:

- „Vă declar că greșelile multiple și diverse, care ar fi fost sau continuă să fie comise... vor fi eliminate, purificate, în ultima zi din a șasea lună a acestui an!”

Nu-i așa? Shinto nu cunoaște noțiunea de „păcat”, credincioșii ce vin la altar nu caută „iertarea”, ci mai degrabă un fel de recuperare a igienei domestice. Preotul se înclină. În genunchi, japonezii răspund gestului preotului, plecându-se atât de jos încât frunțile lor ajung să atingă solul. Vizitatorii și-au scris apoi dorințele pe bilețele de hârtie, pe care le-au înnodat de gratiile ferestrelor sau de ramurile pinilor din parc - acești arbori, cu frunze precum acele, simbolizând fericirea.

Seara, am cinat în jurul aragazului mâncarea numită *sukiyaki*. De remarcat că, în mod tradițional, în Japonia nu se consumă carne de mamifere, considerată impură și *tabu*. Rețeta de *sukiyaki* a fost introdusă de către primii rezidenți occidentali, odată cu „deschiderea” portului Yokohama, în 1859. În vasul central cu fundul plat, în suc preparat cu sos de soia și *sake* (rachieu de orez), clocoteau felii de carne, ciuperci, ceapă, cartofi tăiați în „fire” parcă transparente, salată,

muguri de plante și alte verdețuri, precum și bucăți de *tofu* („caș” de fasole). Fiecare mesean avea un castron în care spărgea un ou crud, iar apoi își lua cu bețișoarele câte ceva din vasul central, îl trecea prin oul crud și apoi îl degusta - totul fiind acompaniat de bere, care semăna cu „a noastră”. (O fi fost introdusă și ea de occidentali?!).

A doua zi am fost conduși la Nara, o localitate încinsă, situată într-o vale înconjurată de dealuri înverzite. Orașul Nara îl vom asocia cu budismul. Aici se află, din anul 607, primul templu budist al Japoniei, fondat de prințul *Shotoku*, a cărui efigie a figurat multă vreme pe una din bancnotele japoneze; situat într-o pădure de pini, Templul *Todai-ji* este cea mai mare realizare din lemn a lumii. Ca oricare templu budist, acesta conține: 1. Pagoda cu acoperișuri suprapuse, în acest caz în număr de cinci, care se zice că adăpostește „un os de-al lui Buddha”; 2. *Daibutsu-den*, clădirea principală, în interiorul căreia se păstrează statuia de 18 metri a lui Buddha-istoric (*Shakyamuni*, sau *Siddhartha Gautama*), flancat de doi *bodhisattva* (ființe care au atins nirvana, dar au revenit printre oameni, din compasiune) - cele trei bronzuri fiind realizate încă din anul 623. În fine, 3. Auditoriul (*To-in*) sau „Pavilionul Viselor” - numele său provine de la o legendă conform căreia prințul *Shotoku* a văzut într-un vis o nimfă care i-a explicat misterul unei surate atribuită lui Buddha. Buddha *Shakyamuni* este un personaj real, care a existat prin secolul al V-lea înainte erei noastre - secol care (printr-o coincidență ?!) a fost și „al lui Pericle” - perioadă a marilor filosofi ai antichității „noastre”, a lui Lao Tse, întemeietorul taoismului, a lui Confucius și a lui Zoroastru... într-un cuvânt, a „marilor inițiați/binefăcători” ai umanității.

Am mai zăbovit câteva zile în inima Japoniei, apoi am trecut în Thailanda, China, India și așa mai departe.

(Fragment din volumul „Înconjurul lumii în doi”, în curs de apariție la Editura Eikon. Lansarea de carte va avea loc miercuri 25 septembrie 2019 la sediul Filialei din Cluj-Napoca a Uniunii Scriitorilor.)



# Omagiu Limbii Române „De la Eminescu la Grigore Vieru”

Sărbătoarea „Limba noastră cea română” și Grigore Vieru, din mormânt, ne-au chemat în Basarabia

Sunt aproape trei decenii de când românii basarabeni au luat parte la cea dintâi aniversare a sărbătorii „Limba noastră cea română”, devenită sărbătoare națională prin hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, din 31 august 1989. Era 31 august 1990. Doamne ce sărbătoare! Un popor întreg și-a sărbătorit limba! Iar aceasta era Limba noastră cea română! Nu este nevoie să trăiești două astfel de evenimente, e destul unul singur. Iar acesta nu poate fi uitat niciodată!

„Străzile Chișinăului s-au transformat în fluvii vii. Curg toate spre Piața Marii Adunări Naționale. În scurtă vreme marea piață devine neîncăpătoare, pentru sute de mii de oameni sosiți din toată Basarabia, deasupra cărora flutură sute de drapele tricolore(...). Bat clopotele bisericilor din întreaga țară, vestind poporului marea sărbătoare „Limba noastră cea română”! Bat clopotele Catedralei, iar dangătul lor zboară peste mulțimea adunată aici, în inima Chișinăului. Un numeros sobor de preoți, în frunte cu ÎPSS Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, înalță spre cer rugăminți fierbinți. Sunt rugăciunile unui popor care s-a născut creștin și trăiește cu sfințenie în ortodoxie. Peste glasurile de metal ale clopotelor și peste mulțimea din piață se înalță cuvintele biblice: „La început era Cuvântul și Cuvântul era Dumnezeu și Dumnezeu era cuvântul...” (...). Seara, în lumina reflectoarelor, într-o liniște solemnă, apare un personaj de basm. Într-o caleașcă aurită, flancată de călăreți mândri, își face apariția Limba Română, în chip de domniță, purtând straie strălucitoare, iar pe cap coroniță de împărăteasă, urmată de un numeros alai domnesc. Se așează cu grijă pe tronul aurit, înălțat pe scena din fața Arcului de Triumf. Peste marea piață răsună acum cutremurătoare versuri ale lui Dumitru Matcovschi: „Sărmană limbă cum ai fost strămbată / De farisei, de lepre, de năluci / Și totuși ai rămas curată, / Izvoarele cum sunt pe la răscruci. / Sărmană limbă cum ai fost trădată / Și din cenușă cum ai renăscut - / Basarabeană, dulce, minunată, / Exact ca cea de dincolo de Prut”!

\*

Au trecut de atunci aproape trei decenii. Evenimentele politice petrecute dincolo de Prut au mai umbrat, uneori, sensul înalt și nobil al acestei sărbători minunate. Regimul comunist al lui Voronin a vrut, cu orice preț, să-i mintă pe românii basarabeni și să-i determine să creadă că limba lor nu este așa cum spun versurile poetului patriot, Dumitru Matcovschi: „basarabeană, dulce, minunată, exact ca cea de dincolo de Prut”. Degeaba! Nu au reușit. Limba Română a rămas stăpână, fiindcă generațiile tinere, născute după 1989, au crescut și trăiesc în spiritul ei.

Convinși și noi de acest adevăr și chemați de glasul, din mormânt, al lui Grigore Vieru, ne-am pornit la drum, hotărâți să sărbătorim „Limba noastră cea română” împreună cu frații noștri de peste Prut. Ideea a pornit de la „neastâmpăratul” Nicolae Băciuț, cel care a sărbătorit în



La bustul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, de la Dorohoi



Bustul lui Grigore Vieru, de la Casa Memorială din Pererîta

2018 Limba Română la Roma, lângă Columna lui Traian, și dorește să facă la fel în anul viitor, la Cernăuți, împreună cu românii care trăiesc dincolo de „gardul de fier”, cum se exprima Vasile Tărățeanu, poetul-sisif, care poartă stânca speranței reîntregirii neamului.

Ideea lui Nicolae Băciuț a „prins” repede. Doritorii au umplut un autocar! Și ne-am pornit, în dimineața zilei de 30 august, spre soare-răsare, trecând peste Carpați, îndreptându-ne către meleagurile de legendă, încărcate de istorie, ale Țării de Sus a Moldovei. Nu întâmplător, desigur. Fiindcă prima oprire era Ipoteștiul, satul ce ar trebui gravat cu litere de aur în Geografia României, fiindcă în el s-a născut poetul Mihai Eminescu, cel ce avea să devină Luceafărul poeziei românești. Iar noi nu puteam să nu aducem un omagiu „sfântului preacurat al ghersului românesc” (Arghezi); celui care a fost, este și va rămâne „mărturia mândră a sensibilității românești în fața literaturii universale” (Pompiliu Constantinescu). Fiindcă nimeni nu a evocat mai românește trecutul nostru istoric; pentru că nimeni nu l-a chemat din mormânt pe Ștefan Vodă, așa cum a făcut Eminescu în minunata sa *Doină*; nimeni nu a înălțat un imn mai frumos și mai emoționant patriei așa cum este *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*; nimeni nu a realizat mai frumos decât Eminescu acel veșmânt minunat al limbii noastre literare.

Nu am uitat desigur că Elie (Miron) Cristea, fiul cel mai ilustru al Topliței Române, de pe Mureș, care avea să devină întâiul Patriarh al României și al Bisericii→

ILIE ȘANDRU

Ortodoxe Române, a dedicat lui Mihai Eminescu prima exegeză completă, în teza sa de doctorat, susținută la Universitatea Regală din Budapesta, în 1895: „*Mihai Eminescu, viața și opera*”. În finalul acesteia, Elie Cristea scria: „*Prin el, poezia a urcat pe cele mai înalte culmi ale acestui veac. Genialitatea și talentul artistic deosebit l-au așezat pe un loc demn, în rândul celor mai mari poeți. Poetul francez Hertrai B.J. a spus: „Dacă Eminescu ar fi scris în limba franceză ar fi fost cel mai mare poet al epocii, al acestui secol”*”.

Popasul nostru eminescian de la Ipotești a cuprins frumoase alocuțiuni rostite de poeții: Răzvan Ducan, Darie Ducan, Aurelian Antal și scriitorul Nicolae Suciu, pentru a se încheia, cum era și normal, cu un recital eminescian, susținut de Nicu Băciuț, cu care nimeni nu se poate întrece când e vorba de memorie poetică.

În dimineața zilei următoare, am pornit spre Pererîta. Însă niciodată nu poți ști câte evenimente neprevăzute ți se pot întâmpla pe drum. Una dintre acestea ni s-a întâmplat la intrare în orașul Dorohoi. Mașina Poliției se afla acolo, iar un polițist i-a făcut semn șoferului să tragă pe dreapta. S-a urcat, a salutat și i-a cerut șoferului actele. S-a întors și s-a urcat în mașina poliției. A revenit, în câteva clipe, lăsându-ne pe toți cu ochii holbați și cu gurile ca la dentist. Fiindcă ținea pe brațe, o tavă, acoperită cu un minunat ștergar, pe care se aflau un mare și frumos colac. Era urmat de o persoană cu o tavă încărcată cu pahare mici, „de țuică”, într-o mână, și o sticlă plină, în cealaltă. Nu era apă, era țuică! Și chiar pălincă!.. Să te oprească „radaru” și, în loc de amendă, să te cinstească cu un colac și cu...pălincă! Așa ceva mai rar!..

A fost o surpriză totală! Însă una cât se poate de plăcută. Pusă la cale de un mai vechi cunoscut și prieten al nostru, profesorul dr. Vasile Adăscăliței. Dumnealui, împreună cu artistul plastic Aurelian Antal, botoșănean, născut însă în Toplița, și cu un alt prieten și coleg, profesorul Constantin Cojocariu, din Botoșani, ne-au însoțit apoi dincolo de Prut, la Pererîta, ținta călătoriei noastre din acea zi.

Era sâmbătă, 31 august, sărbătoarea națională „*Limba noastră cea română*”! Ne grăbeam să trecem mai repede Prutul, pe la punctul de frontieră Rădăuți-Prut. Știam că eram așteptați la Pererîta. Cei de la vamă nu se grăbeau însă deloc. Și nici că le păsa de graba noastră. Muncă grea și plină de răspundere acolo la hotarul artificial al țării. Mai ales când vezi cogeamite autocar cu atâta mulțime, formată doar din câțiva bărbați, restul femei, în majoritatea lor trecute de prima tinerețe. Însă ce să-i faci, aici se termină nu numai România ci și Europa! Artificiale hotare!..

Am avut deci timp berechet de cugetat iarăși la destinul tragic al acestui râu, așa cum am fost nevoit să fac în multele mele drumuri peste Prut. E drept, a dispărut gardul de sârmă ghimpată de pe malul său stâng și nici

Prutul nu mai este „*brâu împletit din lacrimi și din sânge*”, așa cum l-a văzut Octavian Goga, așa cum l-am văzut și noi, cei din generațiile mai vechi, care am cunoscut stalinismul și ideile sale nemernicite, dăinuind, ca un blestem, multă vreme peste neamul nostru: „*În vremea putredă și goală / pe mine, frate, cum să-ți spun, / pe mine m-au mințit la școală / că-mi ești dușman, nu frate bun*”. Cutremurătoare sunt versurile lui Grigore Vieru. Însă chiar dacă nu mai este cum a fost, destinul



**Ziua Limbii Române, Omagiu lui Grigore Vieru, la Pererîta**



**Omagiu lui Grigore Vieru, la mormântul din Chișinău**

tragic al Prutului a rămas același. Fiindcă și acum „*Curge Prutul printre țări române, / I s-aude plânsul în Carpați*”! Ore grele, de așteptare, pe cele două maluri ale Prutului. Nici nu e de mirare când acolo se mai află încă „*pârcălabii*” de care vorbea poetul Dumitru Matcovschi.

În sfârșit, am ajuns și la Pererîta, ținta călătoriei noastre din această zi. Ne-a așteptat domnul primar, Anatolie Ceban, în fruntea mulțimii sătenilor și a intelectualilor din sat. Am intrat, cu emoție, pe poarta Complexului memorial „Grigore Vieru”, un adevărat „templu” în care „*se întoarce-acasă Dumnezeu*” și peste care parcă „*se scutură de-atâta dor / toți teii lui Mihai cel drag / și-niregul doinelor șirag*”. Ne-a salutat domnul primar: „Bine ați venit, dragi frați din România! Bine v-am găsit, iubiți frați basarabeni!” a răspuns Nicolae Băciuț. Am venit la voi pentru a sărbători împreună, aici, la Pererîta, sărbătoarea Limbii Române, fiindcă „*În aceeași limbă / toată lumea plânge. / În aceeași limbă rade un pământ. / Cî doar în limba ta / durerea poți s-o mângâi, / iar bucuria / s-o preschimbi în cânt*”. Iar aceasta este Limba noastră cea română! „*Pentru ea la Putna clopot bate, / pentru ea mi-i teamă de păcate, / pentru ea e bolta mai albastră - / pentru limba noastră*”! Domnilor, e sărbătoarea Limbii Române! „*E ziua ta în fiecare zi, / te naști cu noi, cu fiecare, / noi nu vom fi, dar tu vei fi / mereu o binecuvântare. // Nu am crezut să ai o zi, / dar, fie, / căci ziua ta e cât un an / și anul tău e cât o veșnicie*”!

Au rostit alocuțiuni de suflet, închinare Limbii Române poeții: Răzvan Ducan, Darie Ducan, Antonia Socol,→



Virginia Moldovan; scriitorii Gheorghe Nicolae Șincan, Nicolae Suciu și Codruța Băciuț. Din vorbirea lor s-a întărit ideea regăsită în versurile lui Alexei Mateevici: „*Limba noastră-i limbă sfântă, / limba vechilor cazanii...*”, sau la poetul Nicolae Dabija: „*Și doina nu va conține/ de noi în lume să vorbească, / vom fi atât cât vom vorbi / această limbă strămoșească*”. Poeta Tatiana Scurtu Munteanu, născută în Basarabia, la Călărași, a citit emoționantul poem *Imn Centenarului*, din volumul recent apărut, *Aripi de albastru*: „*Printr-un veac scâldat de trudă / și de granițe albastre, / Portul românesc se-nchină / Limbii și culturii noastre /...*”. Un cuvânt emoționant a rostit doamna Rodica Gârleanu, trăitoare în Canada, venită în țară pentru a participa la acest pelerinaj închinat Limbii Române. Ilie Șandru a evocat momentul în care Consiliul Local al orașului Toplița, în ședința sa din 28 martie 1995, a conferit poetului Grigore Vieru înaltul titlu de „*Cetățean de Onoare*”, Toplița fiind primul oraș din România care i-a acordat lui Grigore Vieru acest titlu. A înmănat apoi domnului primar un tablou cu bustul lui Grigore Vieru, aflat în parcul central al municipiului Toplița, pe soclul căruia sunt înscrise cuvintele Poetului, rostite cu ocazia ceremoniei de conferire a titlului de Cetățean de Onoare al Topliței: „*Unii au visat toată viața să ajungă în Cosmos. Eu, toată viața, am visat să trec Prutul, ca să-mi văd Țara. Iar dacă acum mi s-a acordat acest înalt titlu, de Cetățean de Onoare al orașului Toplița, și faptul că sunt membru al Academiei Române, pentru mine contează mai mult decât Premiul Nobel. Este pentru prima dată când un oraș din România îmi acordă acest înalt titlu, care mă onorează. Cred, sunt convins chiar, că prin Toplița am devenit acum Cetățean de Onoare al țării mele, România*”!

Un episod scurt l-am petrecut în curtea Gimnaziului „Grigore Vieru”, la care poetul a urmat primele șapte clase. Un episod neîmplinit, care ne îndreptățește să revenim la Pererîta, cu cărțile noastre pentru copiii minunați ai acestei școli, privilegiați să învețe în școala în care a învățat cel mai important poet basarabean.

Cu toate că ne aflăm într-o acută criză de timp, având de străbătut peste 240 de km, până la Vadul lui Vodă, unde aveam asigurată cazarea, iar șoferul era obligat, de diagramă, ca la ora 21 fix „să tragă pe dreapta”!, n-am putut refuza invitația domnului primar de a gusta din delicioasele bucate ale bucătăriei basarabene, udate cu câte un pahar de vin negru și parfumat. Am făcut-o cu riscul de a ne petrece noaptea în autocar. Am onorat deci invitația în mare grabă, ne-am luat rămas bun de Pererita și de la oamenii săi și ne-am îndreptat, cu toată viteza, spre Nistru. Abia am trecut de jumătatea drumului când noaptea ne-a ieșit în cale, aprinzându-și candelă cerului, între care regina nopții ne zâmbea, dorind parcă să ne trimită razele sale aurite spre a ne lumina calea. Grație șoferului și a autocarului de cinci stele am ajuns pe malul Nistrului la ora 20,55! Nu mai aveam nevoie de nimic decât de un pat, fie cum o fi.

De acolo au început, timp de trei zile, „incursiunile” noastre spre Chișinău. Duminică, 1 septembrie, am petrecut-o însă la Ialoveni, aflat doar la o aruncătură de băț de Capitala Republicii Moldova. Ne aștepta primarul orașului, domnul Sergiu Armașu. Împreună am plecat la biserică, unde preotul a grăbit



**La Biblioteca „Târgu-Mureș”, din Chișinău**



**La Ialoveni**

terminarea slujbei, pentru a ne saluta. I-a răspuns frumos, părintele Gheorghe Nicolae Șincan, așa cum știe domnia sa s-o facă, în dulcele grai al preoților ardeleni. Nicolae Băciuț a rostit, la fel de frumos, câteva poezii cu temă religioasă din volumul său *La taclale cu Dumnezeu*. De la biserică, am ajuns la Biblioteca raională, unde a avut loc o frumoasă întâlnire literar-muzicală, un dialog artistic dintre reprezentanții Ardealului și cei ai Basarabiei, la care și-au dat concursul elevii Școlii de Arte din Ialoveni, cărora le-au răspuns doamnele: Antonia Socol, Verginia Moldovan, Tatiana Scurtu Munteanu și domnul profesor Nicolae Suciu. Domnul primar, Sergiu Armașu, a subliniat cât de importantă este pentru orașul Ialoveni înfrățirea cu municipiul Toplița, cu care vor derula, împreună, mai multe programe economice și culturale. La sfârșit, nu știu de unde și cum deodată mesele s-au umplut de tot felul de bunătăți culinare, nelipsind, desigur, renumitul vin negru basarabean. Eram doar „în ospetie”. Iar basarabenii știu să-și cinstească oaspeții.

Le-a mulțumit pentru primire și Nicolae Băciuț, care a lăudat și pe slujitorii cărții pentru arta cu care știu să dea lumină din lumina cărților celor mai tineri cititori.

A doua zi, întâlnirea cultural-literară a avut loc la Biblioteca „Târgu Mureș”, de pe B-dul Moscova nr.8, biblioteca sectorului Râșcani, filială a Bibliotecii municipale „B. P. Hașdeu”. Întâlnirea a fost onorată de poetul Aracadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. De menționat importanta donație de carte făcută de Nicolae Băciuț, care



a donat Bibliotecii „Târgu Mureș” volumele, apărute la Editura „Vatra veche”, pe care o conduce, în cadrul programului „100 de cărți pentru Marea Unire: 1918-2018”.

Ultima „întâmplare” cultural-literară și artistică a avut loc marți, 3 septembrie, la Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”. Directorul, domnul Alexandru Bantoș, având-o alături pe soția sa, doamna conf. univ. dr. Ana Bantoș, au ținut ca activitatea de la Casa Limbii Române să fie una mai deosebită. Și a fost! S-au rostit alocuțiuni frumoase, s-au citit și recitat poezii din creațiile proprii ale celor prezenți, s-au ascultat minunatele cântece populare basarabene. Domnul Bantoș a prezentat revista „Limba română”, ajunsă la nr.3(253) în 2019, revistă pe care micul dar inimosul colectiv al instituției o tipărește de mai bine de două decenii, făcând sacrificii deosebite, fiindcă două țări românești nu sunt capabile – de fapt „uită” – să sprijine tipărirea acestei reviste de ținută, unică în spațiul românesc. La sfârșitul activității, domnul Bantoș ne-a poftit într-o ală sală, unde ne aștepta o masă încărcată cu tot felul de bunătăți, mai ales cu renumitele plăcinte basarabene. Mi-am amintit de întâmplarea petrecută pe vremea când Dumnezeu, însoțit de sfântul Petru, umblau la colindat, ajungând la casa bogatului și la cea a săracului. Știți ce s-a întâmplat. Așa și acum: cei mai strâmtorați financiar au fost cei care ne-au cinstit cu de toate. Doamna Ana Bantoș mi-a scris pe internet: „*Stimate domnule Șandru, să știi că întotdeauna Sărbătoarea Limbii Române petrecută împreună cu Dumneavoastră are o strălucire aparte*”. Se referă desigur la prezența noastră, a românilor din Țară.

Ne-am despărțit greu de frații noștri din Basarabia. A venit însă vremea să ne îndreptăm din nou spre Prut, hotarul nedrept dintre „două țări”, în realitate una singură, România, și un singur popor român, așa cum spunea poetul Nicolae Dabija: „*noi, cei de aici, suntem voi, cei de dincolo, iar voi, cei de dincolo, sunteți noi, cei de aici*”!

Așa s-a încheiat periplul nostru basarabean, cu un punct terminus la Iași, frumoasa capitală culturală a Moldovei, poate chiar a țării, dorind astfel să sugerăm ideea că acel act tâlhăresc din 1812, „*când muscalu' a pus piatră la Prut și a rupt biata noastră Moldovă în două*” trebuie să rămână un episod trist în istoria neamului nostru. Iar credința în revenirea Basarabiei la sânul mamei sale – România, trebuie să se întâmple odată și-odată. Cu această credință a trăit și Grigore Vieru: „*Nu am nimic împotriva Republicii Moldova pe care am susținut-o de la bun început și o susțin, dar nu altfel decât o treaptă spre Reîntregire (...). Cred în restabilirea hotarelor strămoșești și doresc această legitimă restabilire(...). Cred, cu toată inima, că reunirea cu Țara mamă este inevitabilă*”. A plecat, din păcate prea devreme, în lumea nemuririi cu marea durere în suflet, că nu a avut bucuria de a-și vedea împlinită această credință.

Ne-am oprit la Iași. A doua zi, la Muzeul Municipal, de Istorie „Regina Maria” a avut loc un „dialog” cultural-literar și artistic, regizat de scriitorul Dan Teodorescu, președintele Ligii Scriitorilor Români, Filiala Iași-Nord-Est. Au luat cuvântul: Aurica Ichim, Mihai Batog-Bujeniță, Corina Matei-Gherman, Virica Șerban și Calistrat Robu(Iași); Nicolae Băciuț, Răzvan Ducan, Darie



Chișinău, la Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”



Iași, la Muzeul Municipal, de Istorie „Regina Maria”

Ducan, Ilie Șandru, Gheorghe Nicolae Șincan, Tatiana Scurtu-Munteanu (Mureș). Secvența artistică a „dialogului” a fost susținut de: Emil Gnatenco (actor), Nina Munteanu (vioară), Adi Gegiuc(folk), Rodica Ioniță-Grosu și Karla Ursu(muzică populară).

Nu pot însă încheia aceste rânduri fără a sublinia, încă o dată, rolul important al „căpitanului” Nicolae Băciuț în inițierea și buna desfășurare a acestei activități, pe întregul ei parcurs.

Nu pot să închei fără să amintesc și numele doamnei Maria Borzan „directorul administrativ și financiar”, care a pregătit din timp această călătorie și a avut grijă ca toate să se desfășoare conform programului stabilit.

Trebuie să amintesc numele domnilor Doru Decebal Feldiorean, directorul publicației „Condeii ardelean”, și Ilarie Gheorghe Opriș, care s-au achitat cu brio de sarcina pe care și-au asumat-o, acea de a fi fotoreporterii grupului, imortalizând toate momentele importante din timpul activităților care s-au desfășurat.

Nu aș putea s-o uit nici pe doamna Maria Mera, artist plastic, din Reghin, care a organizat o expoziție de icoane realizate de dumneai, la Biblioteca „Târgu Mureș” și a dăruit, la fiecare întâlnire avută peste Prut, câte o icoană cu chipul Maicii Domnului.

După cum nu-l pot uita nici pe tânărul și simpaticul nostru conducător auto, Marius Crișan, care ne-a dus și ne-a adus în cea mai deplină siguranță. Într-un autocar de cinci stele, cu un șofer de nota 10!



Născut la 27.10.1962 la Câmpina, județul Prahova.

În perioada 1977-1981 urmează cursurile Liceului de filologie-istorie „Mihai Eminescu” din Buzău, perioadă în care concură la relizarea revistei „Năzuințe”.

Între 1981-1985 urmează Facultatea de Drept a Universității din București, perioadă în care participă la lucrările Cenaclului literar „Liviu Rebreanu”, mai întâi ca membru (1982-1983), apoi ca președinte (1984-1985).

În perioada 2016 și în prezent participă la lucrările Cenaclului literar transfrontalier, Suceava-Cernăuți, „Mașina cu poezi”.

Publică versuri în antologia de poezie „Abisale trăiri”- Iași, 2018, coordonator de volum Valentina Becart. La 27 ianuarie 2018 și 26 ianuarie 2019 obține mențiuni la Festivalul Internațional de Poezie și Epigramă, „Romeo și Julieta la Mizil”- Secțiunea Poezie.

## MALURI DE PRUT

**În memoria martirilor căzuți la Lunca și Fântâna Albă**

Maluri de Prut,  
Cântă durerea noastră,  
Glonț înghețat ne trece prin coastă,  
Prunc nenăscut din durere și iască.

Murim secerați de alegerea noastră,  
Ni-s frații plângând de a sorții  
năpastă  
Înălțați de durere ne-ntoarcem  
acasă,  
Pe ruguri de cer, prin cețuri și  
gheață.

Pe frunze de fagi, prea târziu se  
revarsă,  
Pe maluri de Prut, în lumina  
albastră,  
Șoptind peste timp,  
Istoria noastră.

## CU TINE

Cu tine coboară zorile dimineața  
Și din lumina făpturii tale  
Aprind îngerii candel pe-nserat,  
Când te-nfășori în valuri de mătase  
și-ai uitat,  
Că lumea-i tristă, fadă, căzută în  
păcat.

Stai singură în patul croit din lemn  
de fag,  
Privirea ți-e străină și părul  
dezlegat,  
Eu doar o rugămintă, atât am să-ți  
mai fac,  
Privind atent spre stele, uitând c-ai  
și plecat.

## DORINȚA

Te cuprind în vise  
Cu ninsori cernite  
Brațe tari din pietre  
De izvor de munte.

Din rugul de patimi,  
Asemenea nouă  
Cresc lacrimi de înger,  
Și sânge, și rouă.

Aripi de zăpadă, șoaptele tăzii  
Îmi opresc suflarea, când aștept să  
vii.  
Marea cu talazuri reci,  
Te prinde-n vraja ei,  
Eu suflu greu, tu mă privești,  
Și pleci...

## GENEZA CUVÂNTULUI

Întâiul a-mpletit lumânări din  
petale de crin  
Și-a aprins noaptea de taină din noi.

Nevăzută i-a fost fața.

Dorul de timp ne-a înzăpezit munții  
Și a plouat pe durerea ochilor cu  
lacrimi.

O, Zeu născocitor de cuvânt,  
Cu îndoială săgetat-ai secunda  
trufiei,  
Ce a străpuns ca un fulger tăcerea.

Și la un semn,  
Adevărul și minciuna,  
S-au ascuns învelite-n cuvinte.

## MANIFEST

Iubiți-vă pe catafalcul

Celor trimiși de voi în război, să  
piară!

Spălați de durere ochii mamelor  
Ai căror fii n-au cunoscut iubirea,  
Ci doar pistolul tăcut al inamicului.

Voi, ce mai credeți în măreția  
omului,  
De vreți să-nțelegeți zâmbetul ploii  
care ucide,  
Așa cum sunteți,  
Iubiți-vă!

## DEFINIȚIA IERNII

Iarna e haina celor ce pun zălog cu  
urșii,  
Creste înghețate atârinate de cer  
Ca un centaur gonit din paradis,  
Luciri de durere cernite  
de vis.

Iarna e strigătul cerbului răpus de  
săgeată  
Chemarea sângelui de animal ucis.  
Urletul lupilor treziți de durere  
în vis.

Iarna e-un vultur  
Sorbind cu nesaț vinul iubirii  
din tărâmul promis.  
Patima orbului ce-ascultă chemarea  
Luminii de aur cernite

de vis.

## VIS

Se făcea că Albă ca Zăpada și cei  
șapte pitici  
Se-nvârteau într-un ritual ciudat.

La un semn, ea m-a privit și-a spus:  
„Hai, prinde-te în cercul nostru,  
rostește cuvântul!”

Am vrut să fug, însă picioarele nu  
s-au clintit,  
Iar brațele-au atârnat peste timp,  
Înghețate...

Și din nou a strigat:  
„Hai, vino cu noi, rostește  
cuvântul!”  
Am vrut să strig,  
Dar buzele nu s-au mișcat,  
Iar șoaptele s-au născut peste timp,  
Împietrite...

**EDMOND NEAGOE**

# DESPRE VARĂ

Vara e destul de greu să dau atenție unor probleme serioase, o boare de superficialitate, de lene în gândire și de detașare „plutire cum e și, normal fără efort.

Asta așa ca o survolare intimă în care caut desigur un semn al normalității pe care îl cam simt clătănându-se și nu zic numai ca vreme!

Mi-amintesc ce zicea bunica: „știi dumneata cum se schimbă mirosurile vara? Năruie toată ordinea aia adusă de frig, toate *elea* au numai grija păstrării, e așa că atunci când dormi după o zi lumină la prășit, n-ai habar de nimic numai să știi când să pui capul jos și când să te scoli înainte de răsăritul soarelui. Socoteli care trebuie făcute așa fără greșală.” De ce mirosuri - regret grozav că n-am întrebat atunci - mai ales de ce greutatea lor schimbă major și, în contextul actual, de unde această intuitivă perspectiva? Poate pentru că bunica nu punea barieră permanenței... cred.

M-a uimit întotdeauna înțelepciunea asta a omului venit parcă dintr-o lume altfel concepută, deșteptăciune câștigată direct, transmitere simbiotică, aș zice dacă s-ar potrivi expresia asta cu ceea ce vreau să spun și știu că nu se potrivește, pur și simplu o comunicare personală între om și tot ceea ce-l înconjoară parcă ar trebui să zic.

Și e grozav de interesant că ori ce gest explicativ ne direcționează și ne și implică în a încerca o apropiere firească fără farafastăcuri intelectuale de ceea ce bunica știa și din când în când ne comunica.

Ce să crezi?

Mă duc să stau pe o bancă la *Edward Garden* amenajat inteligent ceea ce ar însemna de fapt respect pentru ce natura oferă; sălbăticia pădurii ușor alterată de prezența unor alei - poteci, să zicem - asfaltate, trepte confortabile, râu dirijat discret de pietriș dezorganizat cu intenție, mă rog, un parc de oraș mare care pe mine mă trimite totuși cam prin toate direcțiile pe unde am fost ori am visat să ajung. Și că Cismigiu este chemarea cea mai directă pare normal. Și nu tocmai.

Mă plimbam mai mereu, mai ales pe vremea „Lazarului”, sigur

neliniștea adolescenței avea rolul principal, dar și încercând acel aer *tranquil* care ne depărta de golurile realului din anii maturității. Mirosuri? Mirosurile alea de care vorbea bunica trebuie să fi fost, dar cum vara învalue nu mi le amintesc...ori poate doar pentru că tinerețea are atenția distributivă limitată de tentații cu *bătaie scurtă*... imediate.

Pe deal, unde Bătrâna - cum o chemam noi pe bunica - avea casă aia cu prispă și vatră veche cine știe de când mirosind a miere și a flori de câmp ori poate doar a fân cosit și a mere gata să cadă, fiecare pas părea o descoperire; prunii își lăsau crengile până la pământ obosite de încărcătură, ziceam, trandafirii se cățărău pe garduri și nimeni n-avea grija lor, coastele erau blânde ori așa credeam pentru că le urcam ușor pe potecile șerpuite de oi și capre mai jucăușe chiar decât știau copii să fie, o lume pe care memoria o readuce compartimentată cumva pentru că atunci numai vara avea sens.

Sigur, ce scriu eu acum nu-i decât o incursiune sentimentală cu bătaie lungă, chemări uitate ori priviri în jur au doar valoarea aproximativă a interpretării unui moment: vară nu atât ca anotimp cât stare, etapă a trecerii timpului.

Eh, ziceam de aproximație. Probabil asta ar fi cel mai aproape de interpretarea bunicii; vara este o volatilă trecere care se detașează din concretul imagistic excitând olfactiv și nu tocmai liniștitor.

Ce-mi lipsește mie aici - în Toronto vreau să zic - este un râu -



Sasho Blazes, „Aici răsare soarele”



*Don river* traversează el orașul, desigur, dar e un fel de Dâmboviță fără semnificație, vizibil ici colo și cam atât - mi-ar plăcea un râu așa ca Mississippi ori Red ori Colorado, mișcarea aceea inecomparabilă pe care râul, fluviu de fapt, o impune ca simbol al perspectivei în care includem cam tot ce am vrea sau am visa și mai ales distanțează realul acela imediat de cele mai multe ori prea aproape și prea crud.

Cum zice cântecul:

*I will sail my vessel*

*'Til the river runs dry*

*Like a bird upon the wind*

*These waters are my sky*

*I'll never reach my destination*

*If I never try*

*So I will sail my vessel*

*'Til the river runs dry*

Că vara asigură spectaculozitatea demersului meu pare indiscutabil și atunci evadarea mentală devine șansa bucuriei din arșița soarelui și viabilul verdeului.

Cred totuși că mă aventurez prea mult într-o privire de ansamblu - via memorie *versus* rutina zilnică - și consum vara ca pe un prânz de *fastfood* pentru care rafinamentul testării e inutil -totdeauna e tot aia.

Și nu e!

Afară e cald, soarele lovește în geamuri și lumina inundă...*what a glorious day* - am citit undeva exclamația asta a unei doamne bătrâne, nu-mi mai aducaminte unde - și cafeaua capătă, parcă, mirosul ierbii tăiate proaspăt. E devreme și e liniște, nu așa oricum ci profundă așa ca într-o insulă din Pacific ori cel puțin așa-mi închipui eu despre insulele Pacificului, cerul are adâncimea Marianelor și cum nu-i nici măcar un nor se anunță o zi încinsă cam așa ca mai toată vara asta aici și oriunde.

Și ce dacă? E vară!.

MARIA CECILIA NICU



## CÂND COBOARĂ SOARELE-N APUS

În ultimele decenii ale zilelor noastre, a ieșit la iveală un fenomen cu care omenirea se confruntă pentru prima oară, fără să se găsească o rezolvare rezonabilă. E vorba de creșterea speranței de viață și îmbătrânirea populației, ca urmare a progresului tehnologic care permite explorarea și tratarea, chiar protejarea ori transplantul diferitelor organe, iar în viitorul apropiat biorobotica. Acest fenomen constituie o problemă socială deosebit de importantă și complexă, fiindcă necesită găsirea unor soluții pentru păstrarea condiției de demnitate, în timpul petrecut de viețuitori în anii senectuții.

În acești ani, longevitatea a crescut de la 70-75 de ani, la 90-100 de ani, în contrast cu nașterile care au scăzut și, astfel, numărul mare al seniorilor devine mai evident și s-au ridicat noi și dificile probleme, care cer studii bazate pe observații îndelungate. Astfel, multe studii bazate pe cercetare, care să descopere legi și condiții de funcționare a corpului și psihicului vârstnicilor, sunt aflate doar în fază de elaborare.

Aceste studii sunt necesare și salutare pentru prevenirea și combaterea efectelor negative ale înaintării în vârstă, ar putea sugera modalități și diverse activități, precum și un mod de viață care trebuie adoptat cerințelor, asumarea unor noi roluri și încercarea unor lucruri noi.

Seniorii au de unde alege, fiindcă această etapă de viață poate fi o povară greu de suportat, dar poate fi și o perioadă extraordinară, dacă luăm în calcul avantajele pe care le aduce cu sine, precum: mai mult timp liber pentru a desfășura activități plăcute, pentru a petrece timp cu nepoții, retrăind cu aceștia timpul de odinioară. E timp de a călători, de a tăifăsuși cu prietenii, de a rememora momente fericite și realizări, de a citi sau scrie, de a se dedica unor cauze dragi, inclusiv prin voluntariat. Este importantă acceptarea bătrâneții într-un mod natural, apoi efortul de a găsi soluții de pus în practică, așa cum ți se potrivesc cel mai bine.

Insuficiența studiilor despre senectute face ca tot ce se scrie pe această temă să fie o contribuție benefică. Consider că e important ca aceia interesați să cunoască direct de la cei în vârstă câte ceva despre experiența lor desfășurată în această etapă aflată între autonomie și vulnerabilitate.

Acesta a fost și pentru mine un îndemn pentru a reveni de mai multe ori cu însemnări despre viețuirea la această vârstă. O contribuție, oricât de mică, ar putea fi de folos celor care trăiesc această etapă de viață atât de dinamică și atât de schimbătoare.

Trebuie să ținem cont că bătrânețea are trei etape: prima etapă, între 65-70 ani, apoi etapa medie, între 70-85 ani și etapa terminală, între 85 și...cât vrea Domnul.

Prima etapă este cea de acceptării în noua situație, a acomodării și a orientării pentru a alege ce se potrivește în funcție de personalitatea fiecăruia. Personal, am străbătut-o căutând șansa noii mele viețuiri pe pământ Canadian. Când șansa a sosit plimbându-se prin fața casei mele, am deschis fereastra, am tras-o înăuntru și nu i-am mai dat drumul. Această șansă a fost publicația "Observatorul" din Toronto, și se întâmpla la aniversarea celor 70 de ani, deci la începutul celei de a doua etape care este cea mai productivă. Acum se pot pune în evidență performanțe maxime care se pot menține în bună măsură, și după această perioadă.

Aici se încadrează grosul activității mele pe tărâmul scrisului, proză scurtă, izvorâtă dintr-o activitate febrilă. În această perioadă, am publicat 17 cărți și am în pregătire o nouă carte, în limba engleză (traduceri); am apărut în nenumărate antologii și dicționare și am publicat în aproximativ 30 de reviste și continuu să o fac și acum. În această etapă de viață, am trăit cu intensitate bucuria împlinirii, nu atât prin ceea ce am primit, cât prin ceea ce am dăruit din plinul inimii.

Cea de a treia etapă, la care mă voi referi mai pe larg, este cea în care mă aflu acum: „Când coboară soarele-n apus” cum este și titlul acestor însemnări inspirat din catrenul Otiliei Cazimir: „M-am resemnat:/ atât a fost să fie./ Mă uit cum cade soarele-n apus/ Și-aștept răspunsuri – care n-or să vie./ La întrebări pe care nu le-am pus.”

Mă regăsesc în acest catren chiar dacă nu în totalitate. „M-am resemnat”, pentru că „atât a fost să fie”, dar știu că nu a fost chiar puțin. Cei aproape 87 de ani i-am trăit cu intensitate, cu toate cele ale vieții - și bune și rele. Mă consider biruitoare peste câteva planuri importante de viață, dar știu că am lăsat și multe alte vise într-o lacră specială, a cărei cheiță o va primi nepoata mea, Mara-Elena, ca pe viitor să le scoată la lumină și să împlinească ea câte ceva din ceea ce mie nu mi-a fost cu putință. Și dacă acum „mă uit cum cade soarele-

n apus” o fac cu seninătate pentru că ultimele două decenii mi-au stat sub lumina cuvântului scris, o lumină ruptă din soarele care-mi inundase întreaga ființă. Și, dacă „aștept răspunsuri- care n-or să vie./ La întrebări pe care nu le-am pus”, asta înseamnă că m-am înscris în rândul oamenilor care țin dreapta cumpănă a gândirii și privesc cu liniște și împăcare mersul firesc, așa cum l-a lăsat Creatorul nostru. Deși mă așteaptă la ușă geamantanul pregătit pentru drumul cel lung, până atunci, trăiesc, simt și gust amarul și mierea acestei etape de viață, așa cum le-am trăit și pe toate celelalte.

Deoarece pentru mine timpul are acum alte dimensiuni, pe lângă ponoasele aduse de povara anilor, acum gust mai altfel frumusețea zilei, a orei, a clipei, e mai altfel frumusețea apusului de soare, dar și explozia vitalității în răsăritul său. Îmbrățișarea nopții e și ea mai altfel atunci când chem misterele, acele taine care au rămas mereu ascunse privirilor din timpul când eram îndreptată spre împlinirea existenței zilnice și șlefuirea propriei identități, care continuă și acum. Acum, mai altfel mă apropiu de acele taine pe care numai inima le poate dezvălui când e împăcată cu sine și departe de timpul când gândul glisa pe gheața subțire a lucidității. Acum lumea înaltului îmi este mai aproape vederii mele. Nu pierd, însă, din ochi nici linia coborâtoare a orizontului.

Pentru că bătrânețea se instalează pe îndelete, fără seisme deosebite, dă prilej organismului să-și dezvolte capacități compensatorii care să contribuie la echilibru și adaptare. Astfel, după câte o undă de tristețe, îmbrățișez cu bucurie lumina crepusculară care mi-a adus împăcarea inimii cu mintea și împreună au făcut să înflorească frumuseți, armonii și noi înțelesuri ale viețuirii pe acest pământ. Cele mai multe frumuseți sunt născute din lucrurile mici, aproape neînsemnate, aflate în preajma noastră și pe care nu le-am băgat în seamă în anii tinereții.

Acum, fiindcă simt că îmi e mai aproape boarea neantului, iar uneori mi se pare că aud vuetul veșniciei în efortul lui de a tăia timpul în două, ori mi se pare că aud câte un corb croncănind, găsesc refugiul, ca și până acum, tot în ceea ce Domnul a lăsat pentru mângâierea și bucuria noastră, lumea cuvântului scris.

Așadar, scrisul început la 70 de ani a fost și rămâne partea cea mai luminoasă din toate îndeletnicirile vârstelor târzii.

ELENA BUICĂ

### Light Blue

Am văzut o mașină cu bandaj  
pe harta materialului meu sidef  
fiind doar un șanț de culori,  
un angrenaj.

Ocrul zidurilor s-a încarcerat singur,  
neimaginându-și ce-nseamnă să fii  
închis.  
Toate lucrurile se deformează la un  
moment dat,  
toate intră alterat, într-un... abis.

Lasă-mă să-ți fiu cer,  
brățară de argint,  
cercel cu piatră albastră!

Lasă-mă să-ndur,  
să zbier, să strig  
și să-mi gălesc „acasă”.

Mi-am strâns pe piept, crunt,  
corset balast de meschinărie,  
atins c-un vârf de glaspapir,  
pe-obraz mi-am pus o stea să fie.

Azi ți-am scris cum am simțit  
anchetată-n alb  
și roșu,  
plâns-am inimi de ciocolată neagră,  
ambalate-n infraroșu.

Cadourile n-au valoare.  
Casa mea poate să ardă  
căci ultimul somn al dimineții  
mi-l petrec, când ești de gardă.

### Pacientul

Am un pui de plumb.  
Un pui de plumb înfipt în pâine  
alături de ceaiuri, cafea...  
și firmituri de mâine –  
Miroase a uleiuri esențiale, tari,  
de lămâie, ace de pin și lavandă,  
dar din unele locuri nu ar trebui să-ți  
curgă sânge,  
Niciodată. De ce sunt internată?  
Dacă hrănești pe cineva cu apă  
în amintirea aureolată, a ceea ce a fost  
odată,  
nu te aștepta să nu slăbească, să nu  
îmbătrânească,  
când i-ai servit 16 conferințe despre  
Traumă,  
toate la micul dejun, pe lângă  
scrumiera în care-și așterne,  
speranțe risipite-n fum.  
Încă trebuie să mă ții aici?  
De parcă n-aș fi pedepsită suficient  
îmi pui s-ascult muzică de Chopin  
și să respir regulat, dar lent,

să-mi poți asista în somn „decenta din  
comportament”

- mai optim.

Degeaba ți-am spus să-nchizi ochii,  
să pui mâna pe fața cuiva ca să ...  
simți cum zâmbește  
tu m-ai pus să-nchid ochii,  
smucind de mâna mea, și apoi...  
seringa!

Pulsul scade, moare, crește.  
Trei luni mai târziu, arunc cu roșii de  
plastic după tine,  
când îmi aud stomacul că plânge,  
când iar pierd sânge iar continui să-  
mi pui iarbă-n ceai  
„O să îmi facă bine”; „Ce ai?!”  
Cică e liniștitor, ca ATUNCI când  
îmi pieptăn părul  
Lung până la podea,  
ca ATUNCI când mă uit în oglindă  
și...  
nu știu că mă uit la fața mea.  
Nu e normal, nu e uman  
ca tu – să nu ști cine ești,  
dar ar fi și mai ANORMAL  
să fii aici la boli mintale, știind că tu  
de fapt trăiești: Înăuntru.  
Nu ești nebun, și nu ai fost.

### Nu știm să ne purtăm

Vorbim mult,  
dar nu ne mai înțelegem deloc.  
Ce ne omoară nu ne mai  
dezamăgește,  
ne punem iarba în ceai precum Barz  
iar ceea ce era normal numai uman  
nu mai este.  
Halucinam felul în care a murit  
bietul, ultimul rinocer alb...  
„Feriți-vă cei blânzi, cei ce vor  
moșteni”...  
Celui dintâi sânge de epistolă  
21 de cuvinte ni s-au dat pe lume...  
Cărturești a ars pe rugul nefericiților  
barbari,  
nu trăim într-o poveste de cartier  
cu cămătari, gloanțe și glume,  
așa că nu te mai purta pe vine,  
ca un sălbatic, mic-hoinar.

### Îmi serviți plicuri de zahăr

Am fost mereu mândră de fața mea  
angelică, dulce – Seduc...  
Cu sărutu-mi plin de mac,  
râs ne-nsetat prin vene-mi curge.  
Îmi descos fire de ață, de culoare, din  
aspect,  
neîmbrăcată fiind, în zahăr,  
zice lumea că sunt un – Defect.  
Așa că stau într-o cadă goală;  
ei gheață-mi toarnă peste trup



ar pielea mea, o frișcă moale,  
se-ntinde ca și ceara pe lut.  
Parcă miros a sânziene...  
Chiar și de zahăr îmi e greață...  
Parcă zorzoane-n zor de zi înfip-te-n  
piele  
mă mutilează, pe trup și față.  
Îmi pierd ideile din minte  
iar capul gol îmi mai cerșește  
să plec de aici fără veșminte  
că e otrăvă-n toate zestrele terestre.  
Reprivesc, printr-o fereastră a  
mașinilor în timp:  
scump, dar scump e traiul astăzi  
când n-am nici voie să mă schimb...  
De ce trăim în prezent și viitor, azi nu  
e „astăzi”?  
Ajung să beau fericire la pahar,  
dar chiar și ea, este, pasteurizată.  
Scot un geamăt, dar în zadar mă  
chinui căci  
mi-au picurat în sânge o soluție, mult  
prea concentrată.  
Am devenit o ... Împrăștiată de  
sentimente,  
cu anemie de viață și tulburări  
frecvente...  
Toată vibrația negativă a fiecărui  
gând și om  
a devenit pentru mine plicul de zahăr,  
pentru când vreau să dorm...  
pe veci.

**SEREN ALTINTOP**

17 ani

**Seren Altintop** este elevă în  
clasa a XI-a la Colegiul Național  
Andrei Mureșanu, Bistrița și membră,  
de 3 ani, a cercului Miciei Blandieni  
Bistrițeni de la Palatul Copiilor  
Bistrița. A primit Premiul III la  
Concursul național de poezie on line  
(Biblioteca Județeană Octavian Goga  
Cluj, 2017), Premiul II la Concursul  
Regional Sfântul Pahomie de la  
Gledin (2018), Premiul II la  
Concursul Național Tinere Condeie,  
faza județeană etc. A citit poezie în  
cadrul Cenaclului George Coșbuc,  
Bistrița, în aprilie 2018. A publicat  
poezie în revista școlară *Pretexte*. În  
ianuarie 2019, a primit Premiul al II-  
lea la Concursul Național Ocrotiți de  
Eminescu, Blaj.

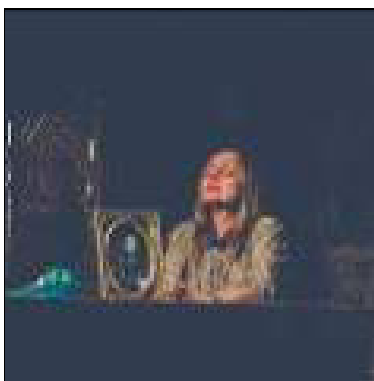
## Scena

# Festivalul Buzău iubește teatrul

Ajuns la cea de-a XVI-a ediție, Festivalul Teatrului „George Ciprian” s-a desfășurat în acest an în luna în care vara (după unii considerată drept anotimpul iubirii) începe să își intre în drepturi. Gândit și regândit, de-a lungul anilor, Festivalul a cunoscut mai multe variante, de la „Capul de regizor” începând din 2003, la „Gala vedetelor VedeTeatru” din 2007, pentru ca din 2017 Buzăul să afirme cu tărie că iubește teatrul, iubește spectacolul de top, unde IUBIREA este cea care face jocurile. Se pare că în ultimul timp mai ales tema iubirii a fost cea care i-a inspirat pe mulți creatori de spectacole, așa încât pentru această ediție oferta a fost una generoasă, iar organizatorii, Carmen Stanciu - Selectioner, Adrian Găzdaru – Director artistic și Gina Chivulescu – Managerul Teatrului „George Ciprian”, având de unde alege au făcut-o inspirat. Evenimentul a cuprins două secțiuni, cea OFICIALĂ, cu spectacole aflate în competiție, și una OUTDOOR. Juriul de specialitate i-a avut ca jurați pe criticul de teatru Alina Epîngeac, o prezentă deja obișnuită în juriile unor festivaluri importante din țară, pe apreciatul actor Marius Stănescu și pe tânărul regizor Vladimir Anton, cel care a semnat regia spectacolului „Când timpul nu se mișcă” de Donald Margulies, al Teatrului Odeon din București, montare care a obținut Marele Premiu la ediția din 2018 a acestui eveniment.

Onoarea de a fi prezentat publicului în seara DESCHIDERII OFICIALE i-a revenit spectacolului „Fata Morgana” de Dumitru Solomon, de la Teatrul Dramaturgilor Români din București, în regia lui Victor Ioan Frunză, reprezentație în afară de concurs. O farsă „polițistă cu milițieni”, o satiră în care se îmbină comicul unei replici bine scrise, cu situația scenică rafinată gândită, care demonstrează că din anii 70, când a fost scris textul, până în 2019, problemele umane nu s-au schimbat. Actorii, roți perfect de mașinărie scenice, construiesc personaje de un comic savuros, printre ei Blanca Doba (Teo, nominalizată cu acest personaj pentru *Debut* la Premiile UNITER în 2019), Adrian Nicolae

(Directorul hotelului, rol pentru care primește Premiul pentru *Cel mai bun actor* la Festivalul Dramaturgiei Românești Contemporane, 2018) sau Andrei Huțuleac (Castor și Polux).



Primul spectacol din concurs „Ținutul din miezul verii” de Tracy Letts, de la Teatrul Mic, în regia lui Vlad Masaci, va aduce și *Premiul pentru cea mai bună actriță* pentru Rodica Negrea (Violet), un personaj cutremurător pe care actrița îl întruchipează magistral. Regizorul, împreună cu întreaga echipă de actori, pe parcursul a trei ore de spectacol, emoționează publicul nu numai prin măiestria jocului, ci și prin secvențele scenice, prin fluidul noroios al problemelor umane, de la adulter și incest, până la boală incurabilă și imoralitate.



Cea de-a treia seară a fost rezervată Teatrului „Alexandru Davila” din Pitești, care cu „Romantioșii” de Edmond Rostand, în regia lui Vlad Cristache, își aduce la celelalte două premii ale Festivalului: *Cel mai bun actor*, Ștefan Mihai (Percinet) și *Cel mai bun regizor*, Vlad Cristache. Într-un decor fermecător, semnat Mădălina Niculae și Andreea Tecla, tablouri imense ce amintesc epoca romantică, regizorul imaginează un spectacol foarte modern pentru textul lui

Rostand. Tinerii îndrăgostiți sunt remarcabil întruchipați de Ștefan Mihai și Blanca Doba, demonstrând încă o dată plurivalența talentului lor. Regizorul Vlad Cristache, care deși tânăr își probează maturitatea profesiei bine stăpânite, realizează o construcție scenică în care se conjugă umorul cu poezia romantică, spre deliciul spectatorilor.



„Un tramvai numit dorință”, binecunoscutul text al lui Tennessee Williams, de la Teatrul Metropolis din București, regizor Claudiu Goga, a oferit publicului posibilitatea întâlnirii cu vedete consacrate ale teatrului românesc: Emilia Popescu (Blanche), Mirela Oprisor (Stella), nominalizată la Premiile UNITER, 2019, la categoria *Cea mai bună actriță în rol secundar*, Gavril Pătru (Stanley), un personaj extrem de nuanțat, unul dintre cei mai buni Stanley și poate unul dintre cele mai reușite personaje din cariera actorului, sau Alexandru Jitea (Mitch), de asemenea nominalizat la Premiile UNITER, 2019, la categoria *Cel mai bun actor în rol secundar*. Un spectacol care la final a ridicat sala în picioare minute în șir. Claudiu Goga a montat fără cusur, respectând rețeta teatrului clasic, cu personaje filigranate, în care actorii excelează simțindu-se în largul talentului lor.



Cinci actrițe - Elvira Deatcu, Laura Creț, Anca Androne, Iulia→  
**TAMARA CONSTANTINESCU**



Lumânare și Ioana Abur mărturisesc că „Am iubit, am purtat, am pierdut”, text adaptat după „Love, loss and what I wore” de Nora & Delia Ephron, o producție ARCUB, în regia inspirată, semnată de actorul Emil Hoștină.

Cinci femei în costume negre, elegante, senzuale, cu grație și farmec feminin, povestesc întâmplări din propria viață, prin replici ce alunecă ritmat de la una la cealaltă, uneori comic, alteori tandru sau autoironic, amintind despre relații nefericite, iubiri iluzorii sau despre obiecte de vestimentație ce într-un anumit timp le-au marcat.

Momentele coregrafice extrem de sugestive, create de coregraful Florin Fieroiu, aduc un plus de rafinament întregului.



Un alt spectacol care nu a fost imaginat de un teatru bucureștean este cel al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, „Marjorie Prime” de Jordan Harrison, regia Radu Iacoban. Actorii, Mihaela Arsenescu Werner, Livia Iorga, Doru Aftanasiu și Dumitru Georgescu, aduc în scenă o poveste despre boală și moarte, despre relațiile familiale, despre neacceptarea realității vieții, despre un viitor cu posibili roboți sau clone, care să aline dorul luând locul celor dispăruți.

Fără a avea aspect de spectacol SF, cu un decor minimalist din sfera normalității prezentului, actorii și prin ei personajele sunt puse în valoare. Diferența dintre om și robot / clonă este redată cu finețe, abia sugerat, nimic îngroșat sau voit demonstrativ.

De altfel Radu Iacoban mărturisește într-un interviu că însuși autorul atrage atenția în didascalii ca regizorii să se abțină de la exagerări doar de dragul esteticii. „Marjorie Prime” te determină să meditezi la adaptare sau inadaptare, într-un posibil viitor nu prea îndepărtat.



Maia Morgenstern și Mircea Rusu, protagoniștii producției Teatrului Evreiesc de Stat - „Amantul” de Harold Pinter, în regia lui Vlad Stănescu, au încheiat șirul reprezentațiilor din secțiunea Oficială, cu un spectacol care a umplut sala până la refuz.

Montarea aduce în prim-plan viața de cuplu, relația dintre doi soți cu vechime în instituția căsătoriei, soți care încearcă să își mențină trează dorința, atracția fizică, printr-un joc erotic, în care amantul este imaginar.

Joaca „de-a infidelitatea”, perversă și inocentă în același timp, se construiește la granița dintre comic și tragic, iar protagoniștii păstrează regulile jocului dând farmec și mister interpretării.

Doi actori ludici, care comunică perfect, strălucesc în personajele lor, ca de obicei.

Ultima seară a fost una de GALĂ, a fost o seară Cehov, în care regizorul Andrei Șerban a rechemat la rampă eroii cehovieni, într-o ilustrare nouă a „Spațiului gol” brookian, prin „Pescărușul” de la UNTEATRU din București. Andrei Șerban își concepe viziunea regizorală valorizând actorii la maxim, aceștia „dau tot”: voce, plastică corporală (nu numai în



secvențele coregrafice!), întreaga emoție și energie este transmisă personajului, pe care îl simt prin toți porii.

Cu o dublă distribuție și cinci nominalizări la Premiile UNITER, 2019, pentru *Cel mai bun spectacol*, *Cel mai bun actor / actriță în rol principal*, *Cel mai bun actor / actriță în rol secundar*, montarea este o reușită din toate punctele de vedere. Actorii (nu numai cei din rolurile principale: Mihaela Trofimov - Arkadina, Alina Rotaru - Nina, Emilian Oprea - Trigorin, Anghel Damian - Treplev) admirabili, alternează fragilitatea cu forța personajelor, într-un joc cuceritor, straniu, fermecător, vorbind despre iubiri neîmplinite, despre drame umane și final nefericit.



De asemenea, pentru a fi complet și complex, pe lângă spectacole de teatru Festivalul a oferit publicului și evenimente conexe. Expoziția „MUSICAL EXTRAVAGANZA - Răzvan Mazilu și costumul spectacolului de musical”, cu prezența autorului la vernisaj, care a adus în foaierea teatrului costume de musical, creație proprie, pentru câteva dintre cele mai recente spectacole ale sale: „Sunetul muzicii”,

la Opera Comică pentru Copii din București, „We Will Rock You”, Wonder Theatre, București și „Mon Cabaret Noir” o producție Creart din București.

Nu au lipsit LANSĂRILE DE CARTE, moment în care spectatorii buzoieni s-au reîntâlnit cu criticul de teatru Florica Ichim, prin lansarea volumelor „Cătălina Buzoianu: magie, abur, vis”, o antologie realizată cu minuțiozitate de Florica Ichim și Irina Zlotea, și cu actrița Emilia Popescu, una dintre preferatele regizoarei Cătălina Buzoianu.

1-8 iunie **Buzău iubește Teatru**, o ediție cu TEATRU AUTENTIC ca incontestabilă sărbătoare.

## Teatru

# Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XVIII)

Scena 6

(Babu și vocea îndepărtată a Babei)

Babu – Fie-i țărâna ușoară!...  
Buuun,... (Cu *nedisimulată curiozitate profesională*:) Dar, ia să vedem ce avem noi aici.

[*După ce își lasă toiagul rezemat de coșciug, Babu dă lințoliul zdrențuit de-o parte și se cutremură. Din sicriu izbucnește o lumină nesănătoasă, personajul aplecat asupra cosciugului deschis apărând în contre-jour. Pe cer se proiectează însă conturul albicios al unui schelet contorsionat.*]

Baba – Babule, ai descoperit-o?

Babu – Am descoperit-o mai înainte, acum o dezbrac și urmează să mă urc pe ea. Ești cumva geloasă?

Baba – Deloc, oricât ai fi tu de prăpădit, nu ești atât de păcătos, încât să nu-ți faci meseria tocmai acum și să te gândești la alte năzbâtii...

Babu – Fii atentă aici și notează!

Baba – Nu pot... că e întuneric.

Babu – Ce-ar fi însă, dacă ai mai aprinde încă o dată lumânarea de pomenire, și, la lumina ei, ai începe să scrii după dictare. Nu de alta, dar e bine să rămână o urmă a celor de mirare ce se întâmplă.

Baba – Bine. Hai, informează-mă!

Babu – Punctu' unu: „schiletele” este contorsionat, semn că moarta - ca să zic așa - era încă vie și s-a trezit după punerea capacului pe coșciug. Punctu' doi: așternutul de mătase și lințoliul sunt sfâșiate, semn că s-a zbătut, a încercat să scape și chiar să se facă auzită ca să fie eliberată. Deci, nici vorbă de atac de inimă.

Baba – Și atunci de ce nu i s-a dat drumul înainte să ajungă aici unde nimeni nu a bănuț și nu a auzit nimic la priveghiul în fața sicriului sigilat?

Babu – Pentru că nu s-a vrut!

Baba – Cum adică, Babule?!? Că mă ia cu amețelă!

Babu – Vezi să nu faci tu un atac de cord tocmai la... inimă (!), că nu am unde să te îngrop. Locurile sunt ocupate deja, dragă... (*schimbând tonul*) Așadar, mai departe... Punctu' trei: e clar că, murind în condiții crâncene, biata Iada nu a avut liniște

pe Lumea Aialaltă și s-a întors să bântuie pe Aici. Numai că nu s-a dus la cel de la care i s-a tras, ci a atacat pieziș, în punctul cel mai slab și cel mai dureros: fiul lui.

Babu – Ce vrei să spui?

Babu – Că am ajuns la Punctu' patru, adică la baterea cu mare socoteală a piroanelor în ceea ce a mai rămas din Iada, astfel încât să fixăm duhul necurat ca să nu mai bântuie. Dar asta, desigur, numai după ce așezăm totul frumușel, așa precum ar fi fost normal să fie anatomia la un mort de treabă...

Scena 7

(Aceeși)

Babu – Dar, hopa-hop și stai pe loc! Una ca asta nu am pomenit de când m-a învățat unchieșul meșteșugul cel de taină! Brrr!!!

Baba (*speriată de-a binelea*) – Ce e Babulee?!? Că de când te știu nu ți-a fost silă de nimic lumesc și nici nelumesc...

Babu – Ei, iată și vremea aceea sosită! Că, vorba poporului: „Orice naș își are nașul!”

Baba – Nu-mi pasă mie de popor! Acu' mi-e doar de tine: vrei să te trag repede cu funia la marginea Bazinului?

Babu – Dar, vai,... câtă grijă pe capul tău pentru mine! Ți-e teamă, pesemne, că, dacă mă prăpădesc, nu o să mai ai încă o pensie de tocat... Lasă că, așa cum te știu eu de descurcăreță, o să mă pui împaiat în geam ca să lase poștașul pensia! Singura problemă e că nu o să mai ai pe cine da vina pentru greșelile tale.

Baba – Vorbești cu păcat! Mai bine,



Sasho Blazes, „Dansator”



spune repede ce ai găsit în cel morminte!

Babu – „Calm, tovarăși, calm!”..., precum spunea mireasa ce se bucura cu un morcov prea fiert alături de mirele prea beat... Dar, ia uite-te, ce am găsit eu dezbrăcând *schiletele* Iadei!

Baba – Ce?... E grav?

Babu – Nu, doar că treaba e... gravidă! Pe când am ajuns eu cu dereticatul oaselor, așa... mai în jos de coaste... pe la bazinul ei, peste ce dau?

Baba – Nu știu, dar spune repede că mă trec fiori.

Babu – Peste un *schilete* de o șchioapă și cam neisprăvit, semn că era doar parțial format în momentul morții lor. Ce părere ai, tu – ca femeie care ai născut gemeni, de una ca asta? (*Nici un răspuns*)... Hei, cu tine vorbesc, nevastă! (*Nici un răspuns*)... Ce faci, ai leșinat?!? (*Nici un răspuns*)... He, he, he!... (*Către sine*:) Ei, ce să-i faci?!?... Femeie sensibilă, totuși...

[*Babu scutură de mai multe ori foarte puternic de funie.*]

Baba – Auuu! Ce smucești așa, ca un smucit? Ce te-a apucat?!?

Babu – Păi, te-am tras de funie ca să te scot din leșin.

Baba (*dându-și seama unde e și ce face; la început confuză, apoi tot mai înspăimântată*) – Ce leșin... care leșin?!?... Aoleu, că așa e!... Și acum, că mi-am revenit,... nu-i așa că totul a fost o făcătură că să-ți iarăși răzi de mine???... Ei, bine, ai reușit! M-ai băgat în toți sperieții! Acum ești *satisfăcut*?

Babu – Aș fi eu *satisfăcut*, dacă aista n-ar fi adevărul gol-goluț!

Baba – Adică, vrei să spui că?...

Babu – Da, da! Asta vreau să spun și o chiar spun! Na!

CRISTIAN STAMATOIU



Muzică

## Muzica și poezia în dialog Angela Mariașiu/Nicolae Băciut

Cântecele Angelei Mariașiu au ieșit din „cochilii”, la Reghin!

„De multă vreme nu mi-a fost dat să particip la un concert la care atmosfera să fie atât de caldă și relaxată și care n-ai mai fi dorit să se încheie”, mi-a spus cu ochii strălucind de bucurie neîntrecutul maestru al sunetelor „îmblânzite”, domnul Victor Panfilov, la finalul spectacolului desfășurat la Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin! Confirmarea spuselor domniei sale, dar și ale valoroșilor instrumentiști care au acompaniat-o, lansarea primului album al ANGELEI MARIAȘIU, intitulat „Cântece din cochilii”. Mă străduiesc cât pot de mult să redau cât mai concis această întâmplare frumoasă, deși merită un spațiu mult mai amplu.

Angela Mariașiu are un suflet atât de frumos încât ar putea cuprinde cu el întreg Universul. A demonstrat-o și în spectacolul organizat cu minuțiozitate până în cele mai mici detalii, concertând într-o sală arhiplină în fața unui public minunat care a demonstrat că pe lângă calitățile artistice ale protagonistei, aceasta deține una care-i rotunjește profilul muzical, și anume, aceea de OM.

Albumul Angelei Mariașiu conține 10 cântece, într-o notă sensibilă caracteristică genurilor alese, o muzică de care nu te sature ascultându-o și care te poartă printr-o lume plină de frumos conferindu-ți o stare de bine sufletească. Așadar, „Cântece din cochilii” este un album special, și Angela a ales să-l înregistreze cu profesioniști de elită: gazdă, Victor Panfilov în studioul său - REAL SOUND & VISION STUDIO. Acompaniamentul, pe măsura muzicii și a producătorului, asigurat de către instrumentiști de top: chitară – Vlad Crețu, chitară bass – Vlady Săteanu, percuție – Berti barbera, clape – Lyuben Gordievski. Concertul de la Reghin l-a adus alături de formidabili (minus Vlady Săteanu) instrumentiști enumerați anterior pe maestrul VIRGIL POPESCU, conducătorul muzical al reprezentației, care a demonstrat din nou că muzica de calitate capătă rang de regină când

„pică pe mâinile domniei sale”. Mi-ar plăcea să-i creionez și aici pe fiecare dintre cei care au făcut din lansarea albumului un regal de muzică bună, dar, din lipsă de timp, voi încerca doar să fac o simplă „radiografie” a spectacolului.

Prezentarea a revenit Smarandei Pușcaș. Conceptul proiectului a fost gândit în două părți: prima parte, sugestiv intitulată FOLK DE REGHIN, a fost susținută de colegii și prietenii folkiști reghineni ai Angelei Mariașiu.

În deschidere, Grupul folk ECOUL, compus din MAGDA PUȘKAȘ și SORINA BLOJ, acompaniate de chitaristul GABRIEL DAVID, ne-a invitat la „O cană cu vin”, dezvăluindu-ne „Taina” bine ocrotită de „Lumina” caldă din suflutele frumoase, și, totodată, deschizând cutia cu amintiri frumoase din tinerețea unora dintre noi.

A urmat, în aceeași notă de Cenușă Flacăra al anilor 80, MAJAY GYOZO, îndemnându-ne în felul lui: „Hai să mergem într-o seară”... să ascultăm muzică folk la Reghin (zic eu!), fiindcă, „Totuși, iubirea” este cea care ne învață în permanență să „Redevenim copii”.

Și fiindcă Angela Mariașiu se bucură de aprecierea oficialităților culturale mureșene, Nicolae Băciut, directorul Direcției de Cultură a județului Mureș, a urcat pe scenă aducând mulțumiri Angelei și colegilor ei artiști reghineni pentru toată activitatea lor culturală.

Partea a doua a spectacolului a fost dedicată în exclusivitate lansării albumului „Cântece din cochilii”.



Angela Mariașiu, cu emoția firească a evoluării în fața concitadinilor săi, a urcat pe scenă în aplauzele unui public de excepție și a BAND-ului care a acompaniat-o, la butoane avându-l pe însuși producătorul albumului, Victor Panfilov.

Recitalul s-a derulat ca o poveste frumoasă, „Doar” cu „Cântece din cochilii”, Angela Mariașiu rostind cu vocea-i nespus de caldă „Iartă-mi privirea”, și apoi „Ia-mi inima”, în acordurile unui minunat „Colind de toamnă”, chiar dacă... „N-am bani de cafea”. Readucând în mintea spectatorilor amintirea fragedei tinereți, Angela a cântat splendid „Prima”, dezvăluind în continuare, într-un ritm săltăreț, cât este de „Supărat badea de-aseară”, ca mai apoi, apropiindu-se de final cu acel sensibil „Suflet pe asfalt”, să schimbe registrul trecând într-o notă elegiacă spre unicul și deloc ușorul „Plec imediat nicăieri”... Cu alte cuvinte, un album emoționant, rotund, excelent realizat ca un scenariu din viața fiecăruia dintre noi.

Final fulminant, în aplauzele unui public absolut superb, și multe, multe flori pentru Angela, autografe și îmbrățișări! Astfel s-a încheiat seara noastră muzicală la Reghin.

După care, cu sentimentul împlinirii unei nobile misiuni, am petrecut o seară ca-n povești alături de Angela și oamenii minunați care au intrat definitiv în sufletul ei, la... Valea Regilor! (Ce nume predestinat!)

Angela dragă, iată cum cântecele tale au ieșit cu neasemuită grație „din cochilii”, reușind să atingă suflutele a sute de iubitori de muzică de calitate, din Reghin. Felicitări, doamnă talentată și delicată, și un drum luminos și drept, pe mai departe, în creația ta muzicală!

A doua seară, iubitorii muzicii și poeziei s-au pot întâlnit cu Angela Mariașiu la Târgu Mureș, la Palatul Culturii, gazdă fiindu-i domnul Nicolae Băciut.

GEORGETA RESTEMAN



# „Argumente pentru pace”

în luna septembrie

*Și în această lună istoria s-a repetat uneori și sunt coincidențe care par să confirme acest lucru... Le puteți descoperi și în cele ce urmează...*

*- Uneori e mai bine să accepți propunerile de pace ale inamicului decât să începi lupta...*

• La data de 9.11.1330 a avut loc bătălia de la Posada. Domnitorul Țării Românești, Basarab I a învins pe regele Ungariei, Carol Robert d'Anjou. După ce Basarab I a rupt relațiile cu Ungaria, și a refuzat plata tributului de vasal în septembrie 1330, regele ungar pornește o campanie de pedepsire a domnitorului român. Basarab I a trimis o solie cu propuneri de pace, însă regele maghiar a refuzat și a continuat campania de pedepsire.

*- Începând cu Mircea cel Bătrân, voievozii români vor participa la toate alianțele antiotomane, încercând deși erau cei mai expuși, fiind în prima linie a luptelor să obțină independența statelor lor.*

• În 25.09.1396 cruciada antiotomană organizată de către regele maghiar, Sigismund de Luxemburg, asedia cetatea Nicopole. Armata aliată, formată din cavaleri francezi, burgunzi, englezi, germani și unguri, la care se alătură și oastea lui Mircea cel Bătrân, este înfrântă la 25 septembrie de către armata otomană condusă de Baiazid Fulgerul. Un rezultat a fost transformarea țaratului de Vidin, în pașalâc turcesc.

*- Voievozii ofereau protecție, pace, privilegii comerciale pentru negustori în schimbul obținerii de refugiu, în caz de restriște.*

• 6.09.1456 este ziua tratatului încheiat de Vlad Țepeș, cu negustorii din Brașov și Țara Bârsei. Se confirma acordarea de refugiu pentru voievod în situații de restriște. În schimb, acesta se angaja să ofere negustorilor ajutorul și protecția sa antiotomană.

*- Vasalitate a fost și pentru voievozii români o posibilitate de a obține pacea cu vecinii lor. Ștefan cel Mare a ales fastul și a transformat în ceremonie, supunerea.*

• În 15.09.1485 însoțit de o suită de 3000 de persoane, domnul Moldovei Ștefan cel Mare depunea omagiul de vasalitate regelui polonez Cazimir la Calomeea.



*- O altă alianță antiotomană a voievozilor români a început tot în septembrie.*

• În 16.09.1594 Aron Vodă, domnul Moldovei încheia un tratat de alianță cu împăratul Austriei. Astfel alături de principatul Transilvaniei, condus de Sigismund Bathory, Moldova se integra în alianța inițiată de papa Clement al VIII-lea (1592-1605), fost nuntiu papal în Polonia - Liga Sfântă. Aceasta cuprindea și Statul papal, Spania, Austria, ducii de Toscana, Mantova și Ferrara. A urmat la scurt timp integrarea Țării Românești în alianță. S-a creat astfel a prima linie, pe frontul antiotoman. Inițiativa înscrierii Țării Românești aparținea lui Mihai Viteazul care a primit sprijinul Stărilor, în care rolul boierilor Buzești a fost hotărâtor.

*- Un tratat de pace poate însemna și eliberarea unei părți de teritoriu și a locuitorilor săi.*

• În 18.09.1739 S.V. /29.09.1739 S.N. se încheia Pacea de la Belgrad, care a dus la încetarea războiului ruso-austro-turc. Un efect îmbucurător al tratatelor de atunci a fost revenirea Olteniei, ocupată până atunci de Austria, la Țara Românească.

*- Perioadele de pace erau folosite întotdeauna pentru reforme și modernizare. Astfel:*

• Cel mai cunoscut și mai avansat proiect de Constituție, al începutului de veac XIX, surprinzător de modern și de bine elaborat, este cel întocmit la 13.09.1822. Este cunoscut sub denumirea de “Constituția Cărvunărilor”. Operă a boierilor reformatori din Moldova, avându-l în frunte pe Ioniță Tăutul, proiectul a fost înaintat Porții Otomane ca document pentru reorganizarea internă a țării, sub denumirea de “Cererile cele mai însemnătoare ce se fac din partea obștei Moldovei”. Acest proiect de Constituție nu a putut fi adoptat datorită faptului că atât Poarta Otomană, cât și Rusia au

respins prevederile sale democratice și profund reformatoare, unele preluate din patrimoniul gândirii politice liberale. Unele prevederi ale sale au fost preluate de domnitorul Ioniță Sturză și aplicate o vreme cu toată împotrivirea marilor boieri și a consulului rusesc. Astfel, Moldova a fost printre cele dintâi state europene ocărnuite o perioadă scurtă după norme constituționale moderne.

• În perioada 25.09.1826 S.V. / 7.10.1826 S.N. imperiile otoman și țarist semnează, la Akkerman, o convenție explicativă și complementară a tratatului de pace încheiat, în 1812, la București. Poarta se angaja să respecte privilegiile Principatelor Române. Prin convenție, brațul Sulina al Dunării este atribuit Rusiei țariste.

• În 2.09.1829 se încheia tratatul de pace ruso-turc, la Adrianopol (Edirne); cetățile de pe malul stâng al Dunării reveneau Țării Românești, iar Principatele Române își recăpătau deplină autonomie internă.

• În 06.09.1860 se institua prima agenție diplomatică a Principatelor Unite, la Paris. Conducătorul agenției era Iancu Alecsandri, fratele mai mic al scriitorului Vasile Alecsandri.

*- Situată în alianțe opuse este un motiv de război și pentru statele vecine dintotdeauna.*

• În 01.09.1916 Bulgaria declara război României cele două state fiind angajate în război, în alianțe opuse.

*- Tot în septembrie, un alt tratat de pace permitea revenirea la România a unei provincii românești.*

• 10.09.1919 este ziua recunoașterii internaționale a unirii Bucovinei, prin semnarea Tratatului de la Saint Germain dintre Puterile Aliate și Austria.

• 16.09.1923 este data semnării unei convenții româno-polonă.

• 17.09.1926 este ziua în care se încheia un tratat româno-italian. Statele semnatare se angajau să se ajute reciproc în cazul unui atac neprovocat din partea unei terțe țări.

• În 10.09.1930 a fost ales președinte al Adunării Societății Națiunilor Nicolae Titulescu.

*- O agresiune ieșită din comun asupra unui aliat – Polonia – a permis începerea celui mai mare război mondial...*

• 3.09.1939 este data la care Franța și Anglia pentru a respecta. →

**PROF. CORINA SIMEANU**

## Plastica

# SASHO BLAZE

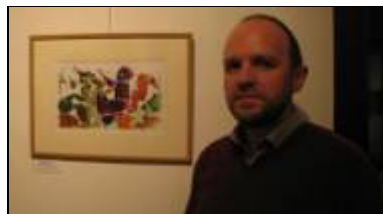
Sasho Blazes s-a născut în 1980, în Ohrid, Macedonia.

A urmat Academia de Arte Frumoase din București, între 2006-2008.

Păstrând o multitudine de elemente de recunoscut prezente în lucrările sale anterioare, este evident că în ultimul ciclu el este mai concentrat pe percepția psihologică a momentelor din realitate referitoare la o figură specifică, în timp ce experimentează structura stratificată și insistă pe deformarea tendențioasă a elementelor faciale ca atare. Insistând pe momente „captate” sau pe fragmente, corespunde titlului acestui ciclu „Pofta de nostalgie”, prin interpretarea esenței „momentu-

lui” și a sensului său fundamental - ca foarte scurt și scurgere tranzitorie a timpului. Folosind exemple din istoria artei, cultura pop (gunoi) din vremurile anterioare, precum și prietenii săi (și el însuși), Blazes nu numai că atinge ironia experiențelor psihologice intime, dar pătrunde și în antropologia socială printr-o atitudine critică față de „icoane” ale artei de masă și ale culturii pop. „Narațiunile” sale reprezintă într-adevăr o reflectare a capului și cozii unui formalism estetic specific, fiind în același timp o referință nostalgică a artei post-pop la anumite urme și simboluri ale trecutului.

Între expozițiile sale personale, reținem: 2007, București, Timișoara, 2010, 2012, N. I. Museum – Ohrid, Macedonia, 2012 - Rezumat în



fabula II, Centrul Cultural Turc-Saraevo, BIH

2016, București, România

2017 Pofta nostalgiei, Galeria PCB-Berlin, Germania, Pofta nostalgiei, Galeria de artă Robevci N.I. Museum – Ohrid, Macedonia

Expoziții de grup (selecție):

Londra, București, Skopje, Bitola, Veneția, Vicenza, Shumen (Bulgaria), Beluno (Italia), New York, Tokio, Istanbul etc.

## Literatură și film

# Umanitatea la rampă

Sandra are un soț înțeleghător, copii, casă confortabilă, dar e depresivă, ia mereu calmante, încearcă să țină situația sub control, doar că, într-o bună zi, e disponibilizată, adică toți colegii de la locul de muncă au votat pentru o primă de o mie de euro, în defavoarea ei. Cum adică? Ori banii, ori Sandra la locul de muncă. Da...are și capitalismul culori sumbre, desigur.

E vorba de filmul fraților Dardenne, acei belgieni harnici,

mereu premiați, infatigabili în a sonda relațiile umane. Aici, în filmul *Deux jours, une nuit/ Două zile, o noapte* (2014), cu Marion Cotillard, Fabrizio Rongione, Pili Groyne etc. suspansul are culori sociale. Marea valoare a filmului se află în dezinvoltura actriței Cotillard (Sandra) . Atât de credibilă, cu un joc natural, uluitor. Ce face ea? Un slalom inedit, o „cerșetorie” politicoasă, o fugă la adresele colegilor, încercând să-i roage să voteze (se va relua votul!) pentru ea. Fiecare vrea banii, toți au probleme, însă...fața Sandrei le răscolește conștiința. Ce vor face în

final? Nu vreau să divulg climaxul filmului, însă nu uit lacrimile celui sportiv, nici internarea ei la spital, după ce strigă că se simte ca o cerșetorie. „Dar i-am forțat oarecum, nu?” – îl întreabă ea pe soțul răbdător și atașat. Sau : „ne-am războit bine, nu-i așa?”. Sună mereu la diferite locuințe, aleargă, speră. Așadar : putem renunța la propriul confort pentru binele aproapelui? Filmul cheamă subtil umanitatea la rampă. Un film necesar, emoționant, dar suportat doar de adevărații cinefili.

ALEXANDRU JURCAN

## ARGUMENTE...

→ angajamentele față de Polonia declară război Germaniei.

- În 7.09.1940 a fost încheiat tratatul de frontieră româno-bulgar de la Craiova, prin care sudul Dobrogei (“Cadrilater”) intră în componența Bulgariei.

- În 29.09.1940 România părăsea Înțelegera Balcanică.

- În 12.09.1944 era semnat la Moscova armistițiul României cu Puterile Aliate.

- În 5.09.1946 începeau discuțiile în Comisia politică și teritorială pentru România a Conferinței de pace de la Paris privind delimitarea frontierei dintre țara noastră și Ungaria. Comisia se exprimă pentru menținerea hotărârii din 7.05. 1945 a Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe a celor patru mari puteri,

care prevedea păstrarea graniței dintre cele două țări existentă la 1.01.1938.

- În 10.09.1946 Comisia pentru România a Conferinței de Pace de la Paris adoptă propunerea delegatului britanic. Prin tratatul de pace se asigurau, în mod expres, proprietatea și drepturile evreilor.

- În 12.09.1990 a fost semnat, la Moscova, Tratatul pentru reglementarea definitivă privind Germania (în cadrul Conferinței “2+4”: RFG și RDG+ SUA, Franța, Marea Britanie și URSS), tratat ce cuprindea aspectele privind reunificarea celor două Germanii. Procesul de reunificare a început la 9.11. 1989, odată cu căderea Zidului Berlinului și deschiderea frontierelor intergermane.

- În 10.09.1996 Adunarea Generală a O.N.U. adopta Tratatul privind interzicerea totală a experiențelor nucleare.

- În 16.09.1996 a fost semnat, la Timișoara, Tratatul de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Ungaria.

- 24 septembrie este “Ziua Wörner - Ziua Parteneriatului pentru Pace”, marcată, din 1996 la propunerea “Asociației Manfred Wörner” din România. Este ziua de naștere a fostului secretar general al NATO (1934-1994), Manfred Wörner, om politic german, secretar general al Alianței Nord-Atlantice între anii 1988 și 1994, a fost un avocat al extinderii NATO spre centrul și estul continentului european.

*Sursele articolului se pot vizualiza pe pagina*

<https://calendarele.eu/bibliografie/>

De pe site-ul aplicație – Calendare românești

# Lumea lui Larco

## SEPTEMBRIE

E luna plină de ovații,  
Când la oraș, dar și la sat,  
S-adună-n mustării bărbații  
Și multe datorii la stat!

## LA CONSTRUCȚIA AUTOSTRĂZII

Terminată să o vadă,  
O tot îngustau, se pare,  
Și în loc de-autostradă,  
Rezultat-a o cărare.

## DUPĂ REFORMĂ

S-a făcut la noi dreptate  
Și-i acum democrație,  
Dar de-atâta libertate,  
Mulți ajung în pușcărie!

## UNUI ȘOFER VITEZOMAN

Circulând în mare vervă,  
Ghinionul nu-i exclus,  
Ai o roată de rezervă,  
Însă n-ai și-o viață-n plus!

## TÂNĂRA ÎNDRĂGOSTITĂ

Doamne, am avut noroc,  
L-am ochit azi dintr-un foc,  
Și de nerăbdare ard  
Să-i văd... suma de pe card!

## ÎNVOIRE

M-am învoit pentru o vreme,

Având bilet de voie de la viață  
Să hoinăresc prin nesfârșitul Rai,  
Pe care îl știam din vise.

Era neschimbat, plin cu verdeată,  
Toți oamenii aveau aceeași vârstă,  
Vorbeau aceeași limbă,  
Cei orbi se mișcau în voie,  
Cei surzi și muți vorbeau și auzeau,  
Era în permanență ziuă,  
Același Soare cu mii de raze aurii,  
Iar păsările cântau simfonii.

Nimeni nu mă lua în seamă,  
Pășeam pe sferele de rouă  
Care îmi mângâiau tălpile  
Și admiram coroana pomului  
Păgubit de merele ispititoare.

Din plămâni îmi lipsea fumul  
Înecăcios,  
Din nări, praful străzilor,  
Iar din urechi, freacăta orașelor.  
De stres uitasem complet...  
Uitasem și de biletul de voie!

## NOI ROMÂNII

De multe ori am fost în lupte,  
Prin sărăcii neîntrerupte,  
În spațiul cosmic, doar o **dată**,  
Pe când în Schengen ... **altădată**.

## EMINESCIANĂ ȘI TINERETUL DE AZI

La versul său pe care-l am în față,  
Aș spune, căci se potrivește, parcă:  
„Ai noștri tineri la Paris învață”...  
De unde unii uită să se-ntoarcă.



## MUNCĂ ȘI VENIT

Oamenii din „lumea bună”  
Știu averea cum s-adună:  
Șase luni pe an chiulesc,  
Iar apoi se...odihnesc!

## TOAMNĂ BINECUVÂNTATĂ

E toamna plină cu ovații,  
Țăranii merită cunună,  
Au obținut recoltă bună  
În fel de fel de-asociații.

Activitatea merge strună,  
I-ar lauda chiar și *Carpații*;  
E toamna plină cu ovații,  
Țăranii merită cunună.

La căldurică-s deputații,  
Elevii-n școală se adună,  
De-i soare, ceață ori furtună,  
În mustării se strâng bărbații...  
E toamna plină cu ovații.

**VASILE LARCO**

## De la un clasic citire:



**TRAIAN MARCU**  
(1907-?)

### Cotidiană

A deținut puteri depline,  
Fiind slujbaş neîntrerupt,  
Și-atât s-a descurcat de bine  
Încât și azi e... deținut.

### Urare academică

De sărbători, ca să-l câștige,  
I-a dus cadouri și-n sfârșit,  
Plecând a îndrăznit să-i strige:  
- Maestre, paște fericit!

### Consecvență

Părinții l-au făcut să fie  
Corect, mereu la datorie  
Leal acestei teorii,

S-a înglobat în...datorii.

### Rara avis

Mult tăcuta mea vecină  
Toate pare că le știe...  
Chiar tăcerea ei e plină  
De greșeli de-ortografie.

### Soția îngrijorată

Încearcă, doctore, să-mi spui  
Ce s-a-ntâmplat cu gâtul lui,  
Căci toate cele auzite  
De-o vreme... nu le mai înghite!

Selecție: **VASILE LARCO**



## EPIGRAME

### Trump despre eliminarea vizelor pentru români

Că vă șupuriți prin Mexic  
Printre boxe, lăzi, valize,  
N-ați mai vrea să scot din lexic  
Și banalul termen „vize”?!

### Americanii la Fetești

Îi chemam real (nu-n bancuri)  
Să ne apere de ciumă  
(Când eram deja legumă)  
Și-au venit acum. Pe tancuri.

### Eroare la determinarea coordonatelor poligonului de exerciții militare

Bai că niște tancuri NATO  
Au intrat pe-un lan privat,  
Când brigada, Domnul bat-o,  
Mai să calce chiar ... un stat!

### Comandantului unității de tancuri cu pricina

Hai că pagubele toate  
Le restituți chiar mâine,  
Da,-ntr-o doară,-ntreb, nepoate:  
Cu rușinea cum rămâne??

### Scutierii de la Deveselu nu ard gazul de pomană

Până să le stea în cale  
Ditamai rachetelor,  
Protectorii, în escale,  
Dau târcoale fetelor.

### Printre pești, ca peștii

Că i-o deranja vreun pic  
Hâdul balamuc din Bold,  
Tac, ca peștele, chitic,  
Bravii deputați de Olt?

### Cu peșchēs, cu temenēle

Ajungeai, ieri, mare ban  
Cu firmán de la sultan.  
Aspirantul tolmac  
Îl ia, azi, pe Potomac.

### Monumentul de foi de furnir al simpaticului premier britanic

Pân' să-și scoată țara (-n plan extern)  
Din UE, prin vot în parlament,  
A zburat ea însăși din guvern,  
Demolându-și propriul monument.

### Noul premier - da, Camera Comunelor - ba

Parlamentul îi propune  
Brexit-ul să-l mai amâne.  
Premierul se opune:  
„Ies sau mor în șanț chiar mâine!”

### Britanicii și Trump-ul lor

Ușa falnicei Europe  
Nici nu se-nchisese: „Clamp!”,  
Că s-au, prinși între sincope,  
Pricposit și ei c-un Trump.

### Explozia rachetei rusești cu propulsie nucleară și radioactivitatea

Ce li-i lava, ce li-i málul:  
Rușii știu ascunde boxa.  
Ne-au prostit cu Cernobálul,  
N-or putea cu Nyonocsa?

### Eșuata superarmă a rușilor - preluare a mai vechiului (abandonat) proiect „Pluto” al americanilor?

„Vestitorul de furtună”  
Mai s-ajungă și pe Lună,  
Dar experții, sostenuto,  
Au cinat, grăbiți, la Pluto.

\* În rusește - „Burevestnik”  
(denumire codificată a rachetei de croazieră cu propulsie nucleară).

### Unei coaliții recent înfiripate

Te pretinzi mironosită  
Și la alții te stropșești,  
Când, de fapt, nici prea cinstită,  
Nici neprihănită ești.

### Înapoi la sălbăticie (Platforma electorală a unei arhitecte rebele)

Nu mai vrem proprietate,  
La orgii vrem să dăm raite,  
Să zburdăm în golătate  
Nu în cupluri, ci în haite.

### Tupeu de bovideu al unui lider UDeMeReu

Până unde-a fost să meargă morga  
impostorului:  
Un erou român să n-aibă loc de veci  
în țara lui!  
N-a căzut erou în luptă numai pentru  
Dărmănești:  
A salvat reîntregirea Țării noastre  
Românești!

### În limitele legii

Țanțoș, de te dă pe spate,  
Face fum chiar de nu-i foc.  
Belicos, dar cât se poate:  
N-o să-și pună pielea-n joc...

### Circul figuranților

Niște figuranți - de ceară -



Se vor președinți de țară,  
Dar, în timp ce țara arde,  
Ei se-mproașcă ... cu petarde.

### Divorțul dintre ALDE și PSD

Cât stăcea și da din coate,  
Fu docilă, credincioasă.  
Cum văzu că nu mai poate,  
Coana-i o tulf de-acasă.

### Destin canin

E fidel stăpânului  
Cât îi pic-un os și lui.  
Când e neglijat și cioacă,  
Își ia lumea-n cap și pleacă.

### Coaliția s-a rupt

O fragilă alianță  
E ca placa de faianță:  
Adezivul l-ai dublat  
Și faianța a ... crăpat.

### ALDE se retrage de la guvernare, ministrul de externe aldist - ca mai ba

- Te retragi cât ai clipi!  
(Șeful ALDE-l ia la rost).  
- Un partid mai pot găsi,  
Dar un post??!

### PSD susține drept candidat la șefia Senatului un fost aliat aldist

Există-o vorbă veche și cu rost:  
Și-un strop de sânge apă nu se face.  
Să te mai miri c-un comunist (zis  
fost)  
Azi, deghizat, tot la ai să se-ntoarcă!

### Membrii ALDE vor susține la prezidențiale un candidat independent

Să nu pice, -n officină,  
De la trei la un procent,  
Au decis să-mpingă-n tină  
Un pretins ... independent.

NICOLAE MĂȚAȘ

Curier

## De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragă domnule Nicolae Băciuț,  
Vă mulțumesc, dumneavoastră și  
colaboratorilor (redacția), pentru  
perseverența de a-mi trimite numere  
remarcabile, cu semnături credincioși  
revistei și cu opțiuni întemeiate!

N-aș putea spune că Ana Blandiana  
nu beneficiază de un statut aparte. Îl  
merită.

Ca să mă pronunț, ar trebui să citesc  
numeroase articole, eseuri etc., dar  
timpul e necruțător cu mine, mai ales  
că Universitatea va sărbători  
centenarul (în noiembrie).

Cu cele mai bune și inspirate  
sumare,

**Ion Vlad**

Bucuriile blandiene sunt și ale  
noastre! VIVAT!

**Lucian Vasiliu**

Vă mulțumesc, Domnule Nicolae  
Băciuț, pentru Revistă.

E admirabil grupajul consacrat Anei  
Blandiana.

Sunt importante rememorările  
vizându-i pe N.Steinhardt, V.Micle,  
V.Silvestru, M.Banuș.

De mult așteptatul interviu cu Tudor  
Banuș dă interes lecturii ...

**D.C.**

Mulțumim Maestre Drag, Salutări de  
la dl. Cimpoi. Am fost la Congres, și  
la ziua Dumnealui. Cu prețuire,

**Florian Copcea**

PS Cred că mai aveți materiale pentru  
nr. viitor. Dacă nu, vă trimit.

Vă mulțumesc, stimate maestre  
Nicolae Băciuț pentru trimiterea  
revistei „Vatra v,echе” aferentă lunii  
august, vă felicit și fiind în prag de  
toamnă:

Eu nu mai știu se spun prorocii  
Și nici distinsa psihiatră,  
Dar știu că unii-și strâng bobocii,  
Iar alții... *Vatră* după *Vatră*!

**VASILE LARCO**

Felicitări, stimate maestre,  
pentru Întâlnirea de la Iași din data de  
4 septembrie. Am văzut filmul  
desfășurării. Îmi pare nespuse de rău  
că nu am putut fi prezent și eu acolo,



dar am fost plecat din localitate la o  
altă manifestare culturală. Asta e. În  
același loc și în același timp nu se  
poate, nu-i așa? Vă doresc numai de  
foarte bine și succese în continuare!  
Doamne ajută!

Cu stimă,

**Vasile Larco**

Stimate domnule Băciuț, Vă  
mulțumesc pentru postare, inclusiv în  
numele doamnei Madeleine  
Davidshon, care este foarte încântată  
de această apariție în prestigioasa  
dumneavoastră revistă.

Cu cele mai bune gânduri,

**M.B.B.**

Domnule redactor-șef N. Băciuț,  
Mulțumesc pentru noul număr al  
revistei trimis. Felicitări pentru  
conținut și prezentare! Deosebite și  
valoroase despre Eminescu!

Succes în continuare!

**Profesor Gh. Bucur**

Stimate domnule Băciuț, Vă  
mulțumesc pentru postare, inclusiv în  
numele doamnei Madeleine  
Davidshon care este foarte încântată  
de această apariție în prestigioasa  
dumneavoastră revistă.

Cu cele mai bune gânduri M.B.B.

Dragul meu confrate,  
Struga este acum pe mâna  
albanezilor. Un coleg timișorean a  
descriș-o ca pe o ruină a ceea ce a a  
fost în anul 1982, când i s-a  
acordat Cununa de aur lui Nichita.  
Am fost acolo atunci. Sunt curios,  
dacă vei merge, ce părere îți vei face.  
Oricum, Struga de acum nu mai are  
rezonanța, nivelul celei de atunci.  
Cu aceeași prietenie.

**Ion**

Bună Nicolae,

Mulțumesc mult pentru frumoasa ta  
revistă "Vatra veche". Este într-  
adevăr foarte amabil să mi-o trimiteți.  
A fost o plăcere să vă întâlnim în  
Struga, unde am petrecut câteva zile  
frumoase alături de oameni frumoși.  
A fost un mare festival alături de  
marea poetă Ana Blandiana.

Am fost de mai multe ori în România,  
unde mi-am publicat poeziile în  
reviste literare. O carte a mea a apărut  
în 2014 la Editura Tracus Arte,  
tradusă de profesorul Răzvan Voncu:  
„Casa de piatră / La casa di pietra”.  
Să construim un pod cultural între  
România și Italia.

Ciao,

**Anna Santoliquido**

Mulțumesc. Felicitări pentru  
premierea de la UZR.

**Ioan Groșescu**

Am primit super-revista! Sa fie cu  
noroc si la mai multe!

**Ecaterina Țarălungă**

Felicitări și mulțumiri din suflet.

**Irina Airinei**

Mulțumesc frumos pentru revistă. Vă  
doresc o toamnă bogată și... inspirată!  
Cu stimă,

**Sânziana Batiște**

Dle Băciuț, vă mulțumesc mult pentru  
noua revistă sensibilizantă și divresă  
prin tematica culturală.

Sănătate și inspirație. Noi  
colaboratori ai revistei *Vatra veche*.

Cu respect,

**Elena Ciorici**

Vă mulțumesc din toată inima,  
stimate domnule Nicolae Băciuț.

Vă doresc sănătate și inspirație.

**Ognean Stamboliev,  
PEN Bulgaria**

Dragă neobosit și grijuliu domn  
redactor-șef Nicolae Băciuț,  
Am primit, prin grijă dvs., cu setea  
unui vlăguit de arșița istovitoare a  
caniculei biet călător rătăcind prin  
pulberea irespirabilă a urbei  
metropolitane ulciorul cu apă rece și  
intrematoare din fântână cunoștințelor  
- nr. 8/2019 al revistei. Sorb nesățios  
din burlui. Îmi trag sufletul și respir  
cu lăcomie: aerul a devenit mai  
ozonat, dispoziția a revenit, lumea -  
mai bună!

Mulțumirile mele sincere pentru generoasă găzduire și pentru delicioasă hrană spirituală pe care ne-o oferiți la fel de generos cu regularitate.

Atașez la urările mele de sănătate și inspirație câteva din catrenele aproape la zi.

Recunoștință,

**NM.**

P.S. O confirmare a recepționării materialelor în bune condiții mi-ar redă liniștea râvnită. Mulțumesc anticipat.

Bună seara, mult stimat domn. Am primit conținutul revistei *Vatra veche*, l-am citit pagină cu pagină, foarte interesant. Felicitări și multe mulțumiri din partea mea, fiind bucuros că nu m-ați uitat. Cât de curând vă voi trimite cartea de proză ce o am la corectură pentru a fi editată la Cronedit-Iași, se intitulează *Copacul suferinței*, concepută în cursul anului după dispariția scumpei mele soții, Emilia Măria. Vă salut cu mult respect și vă doresc zile plăcute alături de întreaga familie, din Birlad,

**Iorgu Gălățeanu**

Mulțumim frumos, felicitări pentru un număr excelent (ca de obicei)!

**Maria Stoica**

Mulțumesc frumos pentru revistă. Felicitări, stimă și prețuire,

**I.Seni,  
Năsăud**

Stimate domn,

Mulțumesc! Dacă erați mai aproape, vă invităm la lansarea ultimei mele cărți bilingve "Tangouri potrivite în stil englezesc", care a avut lansarea pe 06.09.2019.

Dacă intrați pe FB o să vedeți imagini și filmulețe de la lansare.

Mi-ar face o deosebită plăcere dacă ați pomeni și dvs. evenimentul în următorul nr. de revistă!

Cu drag,

**Nicu Doftoreanu**



Mii de mulțumiri! Numărul pe Gustar al revistei "Vatra veche" este dens și echilibrat (ca de fiecare data, de altfel) și ne-a făcut o reală plăcere lectura lui.

Calde felicitări pentru reușita turneului (ideea Dumneavoastră a fost minunată) pe fantasticul traseu Tg. Mureș-Ipotești-Pererita-Chișinău-Iași! Ne pare rău că, nefiind în localitate, nu am putut fi prezenți la manifestarea de la Iași, care, am înțeles, a fost una de mare ținută. Va dorim mult succes în continuare în tot ce întreprindeți întru propășirea culturii române!

Cu aleasă considerație,

**prof. Elena și Vasile Flutur**

Să fie cu noroc și împliniri tot ce faceți!

**Ecaterina Țarălungă**

Mulțumiri și LAUDE, domnule Nicolae Băciuț.

Aleasă prețuire din partea

**Veronică Oșorheian**

Vă mulțumesc mult, dle Băciuț.

Îmi place mult și titlul revistei, foarte inspirat. Vă mulțumesc și pentru că mi-ați publicat scrisoarea.

Din păcate, dl. prof. Șandru nu a răspuns în nici un fel, la e-mailul meu despre Ioan Iosif Șchiopul., dar continui să sper.

Cu mult respect,

**Radu D. Urma**

Mulțumesc frumos pentru revista dv. Am multe de învățat. Felicitări !

**Victor Marola**

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru faptul de a fi înlesnit publicarea eseului despre maieutică lui Octavian Paler din volumul *Vremea întrebărilor* (la recomandarea D-nei Viorica Bica de la Biblioteca municipală din Făgăraș). Este un eveniment pentru un provincial necalificat în domeniul literar, sexagenar, să fie publicat în paginile prestigioasei reviste *Vatra veche* de la Târgu Mureș. De fapt, ne cunoaștem oarecum. În urmă cu peste 10 ani l-am cunoscut pe fiul dv. în timpul unei excursii în Croația și prin intermediul lui v-am trimis câteva poezii, cu tematică cuantică. Sunt adeptul poeziei cuantice și al esteticii cuantice fundamentate de spaniolul Gregorio Morales. În 2017, am

publicat la o editură locală un volum de poezie numit *Cuante*, pe care cu acordul dv. vi-l voi trimite pe adresa redacției. Dacă considerați că merită atenție un asemenea subiect vă voi trimite și câteva poezii cu tematică cuantică, inedite. Apreciez efortul dv. referitor la revista literară pe care o păstoriți și vă doresc sănătate și putere creativă maximă.

Vă doresc o seară plăcută!

Cu stimă,

**prof. Nicolae Postolache**

P.S. - se impune o rectificare, pt. informarea corectă a publicului. Sunt profesor de geografie la Col. Naț. Radu Negru din Făgăraș, și nu am titlul de doctor, cum a menționat colegă în materialul trimis.

Stimate d-le Băciuț,

Vă mulțumesc frumos pentru amabilitatea dv. de a-mi trimite periodic ultimele numere ale minunatei dv. reviste.

Ce oază de frumusețe și literatură!!!!

Vă mulțumesc încă o dată și vreau să reafirm acordul meu de a folosi poze ale tablourile mele (www.vasileghiuta.ca) pentru ilustarea revistei dv în viitor, în cazul în care considerați necesar să le folosiți!. Ar fi o mare onoare pentru mine! Vă mulțumesc,

Cu stimă și respect,

**Vasile Ghiuta**

Mulțumim Maestre Drag, Salutări de la dl. Cimpoi. Am fost la Congres, Și la ziua Dumnealui. Cu prețuire,

**Florian Copcea**

PS Cred că mai aveți materiale pentru nr. viitor. dacă nu vă trimit.

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Va rog să mă scuzați că va mulțumesc atât de târziu pentru ultimul număr al revistei „Vatra veche”. Aștept cu nerăbdare apariția revistei și o citesc de la prima până la ultima pagină, cu mult interes și plăcere.

Va rog să-mi trimiteți în continuare revista.

Permiteți-mi să vă întreb dacă s-ar putea să public și eu proză scurtă în revista dumneavoastră. Desigur, numai dacă materialul ar fi apreciat de dumneavoastră și dacă ați avea spațiul liber.

Vă doresc sănătate și o vară plină de bucurii.

**Aurelia Corbeanu**



# Panoramic cultural



Sibiu, Festivalul Internațional „Romaii Poesia”



Lunca Bradului, La poale de Călimani



Vatra veche la Struga



Poezie tânără pe apele Ohridului



Chișinău, la mormântul lui Grigore Vieru



Reghin, Șezătoare la Muzeul Etnografic



Târgu-Mureș, lansare CD Angela Mariașiu



Târgu-Mureș, fotografie de familie, după lansarea cărții lui Nicolae Băciut



# OCHIUL CICLOPULUI



Sasho Blazes, „Marea mizerie”

Directori de onoare  
Acad. MIHAI CIMPOI  
Acad. ADAM PUSLOJIC  
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct  
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

**Redactori:**

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Cheșan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,



Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

**Corespondenți:** Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : [nbaciut@yahoo.com](mailto:nbaciut@yahoo.com); [vatraveche@yahoo.com](mailto:vatraveche@yahoo.com) • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

